

**GEY VE LEZBİYENLERDE AÇILMA SÜRECİ:
NİTEL BİR ÇALIŞMA**

**COMING-OUT PROCESS OF GAYS AND LESBIANS:
A QUALITATIVE STUDY**

Gökhan KABACAOĞLU

Hacettepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı için
öngördüğü

Yüksek Lisans Tezi

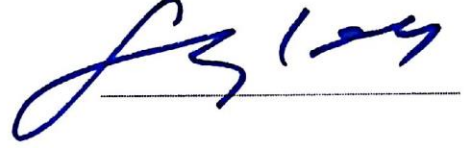
olarak hazırlanmıştır.

2015

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

G¼khan KABACAOğLU'nun hazırladığı "Gey ve Lezbiyenlerde Açılma S¼reci: Nitel Bir Çalışma" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı'nda Y¼ksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Figen ÇOK

¼ye (Danışman) Doç. Dr. İbrahim KEKLİK

¼ye Prof. Dr. Filiz BİLGE

¼ye Doç. Dr. Meliha TUZG¼L DOST

¼ye Yrd. Doç. Dr. Koray BAşAR

ONAY

Bu tez Hacettepe ¼niversitesi Lisans¼st¼ Eğitim-¼đretim ve Sınav Y¼netmeliđi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından 24.106/2015 tarihinde uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca / / tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Berrin AKMAN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

GEY VE LEZBİYENLERDE AÇILMA SÜRECİ: NİTEL BİR ÇALIŞMA

Gökhan KABACAOĞLU

ÖZ

Bu araştırma gey ve lezbiyenlerin açılma süreçlerinin kapsamlı bir şekilde ve bütüncül bir anlayışla incelenmesi amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır. Araştırmada gey ve lezbiyen bireylerin açılma sürecine ilişkin kişisel deneyimlerinin yansıtılabilmesi amacıyla nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma verileri Ankara’da ikamet eden 14 eşcinsel bireyle (7 gey, 7 lezbiyen) yüz yüze gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve “Görüşme Formu”ndan yararlanılmıştır. Verilerin analizi için nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır.

İçerik analizi sonucunda katılımcıların açılma sürecinde ilişkin bulgular dokuz tema altında toplanmıştır. Bu temalar şu şekildedir: (1) Aile ve çevrenin değerleri, (2) cinsel yönelimini fark etme ve ilk yaşantılar, (3) cinsel yönelim kimliğinin kabulü ve ilk açılma deneyimi, (4) arkadaşlara açılma deneyimleri, (5) aile ve akrabalara açılma deneyimleri, (6) sosyal destek mekanizmaları, (7) açılma sonrası olumsuz yaşantı, korku ve kaygılar, (8) LGBTİ topluluğuyla ilişkiler ve aktivizm, (9) PDR ve ruh sağlığı alanına bakış. Her bir temanın kendine ait alt temaları bulunmaktadır. Araştırma bulguları bu alt temalar kapsamında değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçları gey ve lezbiyenler için açılma sürecindeki en önemli sorunun toplumdaki homofobik ve heteroseksist tutumlar olduğuna işaret etmektedir. Bireyin ailesi ve yaşadığı çevre kültürel ve politik açıdan “özgürlükçü” değerleri benimsemiş olsa dahi, eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik tutumları genellikle olumsuzdur. Bu tutumların eşcinsel bireylerin cinsel yönelimlerini fark etmelerini ve kimliklerini kabullenmelerini zorlaştırdığı gözlenmiştir. Eşcinsel bireylerin genellikle cinsel yönelim kimliklerini kabullenmeleri sonrasında başkalarına açıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan bireyler genellikle açıldıkları arkadaşlarından olumlu tepkiler almıştır. Pek çok birey olumsuz tepkilerle karşılaşmaktan korktuğu için ailesine açılmayı tercih etmemektedir. Ebeveynlerine açılan bireylerin genellikle olumsuz tepkiler aldığı görülmektedir. Ebeveynlerin kabullenici bir tutum sergilememesi, bireylerin özgüven kaybı ve hayal kırıklığı yaşamasına neden

olmaktadır. Katılımcılar açılma sürecinde en büyük desteği açıldıkları arkadaşlarından gördüklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğu cinsel yönelimiyle bağlantılı olarak taciz, şiddet ve ayrımcılık yaşantılarına maruz kalmıştır. Bireylerin açılma süreçlerindeki olumsuz yaşantılarına bağlı olarak çeşitli korku ve kaygılar yaşadıkları görülmektedir. Pek çok katılımcı toplumdaki homofobik ve heteroseksist tutumların azalması konusunda LGBTİ hareketinin katkılarını vurgulamaktadır. Bu olumsuz tutumların azalmasında ve eşcinsel bireylerin iyilik hallerinin artırılmasında psikolojik danışmanlara ve diğer ruh sağlığı uzmanlarına önemli görevler düşmektedir.

Anahtar sözcükler: Eşcinsellik, açılma, gey, lezbiyen, nitel araştırma

Danışman: Doç. Dr. İbrahim KEKLİK, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı

COMING-OUT PROCESS OF GAYS AND LESBIANS: A QUALITATIVE STUDY

Gökhan KABACAOĞLU

ABSTRACT

This qualitative study aimed to comprehensively examine the process of coming-out by gays and lesbians in a holistic manner. Qualitative research design was used in order to reflect the individual experiences of gays and lesbians in their coming-out process. The data were obtained through detailed face-to-face interviews with 14 homosexual individuals (7 gays and 7 lesbians). “Personal Information Form” and “Interview Form” which was developed for this study was used for data collection. Content analysis, one of qualitative data analysis methods, was used to analyze the data.

Content analysis of the interview resulted in nine themes: (1) Values of the family and the environment, (2) awareness of sexual orientation and first experiences, (3) commitment of sexual orientation identity and the first coming-out experience, (4) experiences in coming-out to friends, (5) experiences in coming-out to family and relatives, (6) social support mechanisms, (7) negative experiences, fear and anxiety after coming-out, (8) relations with LGBTI community and activism, (9) attitudes/perceptions toward services provided by Psychological Counseling and Guidance and other areas of mental health. Each theme has their own sub-themes and the findings of this research were assessed within the scope of these sub-themes.

The results showed that the most important problem faced in coming-out by gays and lesbians was the homophobic and heterosexist attitude held by the society. Even though the family and the environment of the individual have adopted culturally and politically “liberal” values, their attitude towards homosexuality and homosexuals remain predominantly negative. Such attitude appears to make it difficult for homosexuals to realize and admit their sexual orientation identity. Generally, homosexuals tend to come-out to others after admitting their sexual orientation identities. Participants generally encountered positive reactions from their friends to whom they came out. Many individuals do not prefer coming out to their families due to the fear of facing negative reactions. Data showed that individuals who came out to their parents generally faced negative reactions. The

less the parents demonstrate an accepting attitude, the more the individuals lose self-confidence and feel disappointment. Participants stated that they received the largest support from their friends during their coming-out process.

Majority of the participants were exposed to harassment, violence and discrimination in relation to their sexual orientation. Majority of participants reported fear and anxiety resulting from their negative experiences in the process of coming-out. Many participants highlighted the contribution of the LGBTI movement to the elimination of homophobic and heterosexist attitude in the society. The role and responsibility of the counselors and other mental health experts remain important in reducing such negative attitude and improving the well-being of homosexual individuals.

Keywords: Homosexuality, coming-out, gay, lesbian, qualitative research

Advisor: Assoc. Prof. Dr. İbrahim KEKLİK, Hacettepe University, Department of Educational Sciences, Division of Psychological Counseling and Guidance

ETİK BEYANNAMESİ

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

İmza
Gökhan KABACAOĞLU

TEŞEKKÜR

Akademisyen kimliğinin yanı sıra bir insan olarak da her zaman bana örnek olan, bu çalışmayı yapmam konusunda beni cesaretlendiren ve süreç boyunca hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, olumlu katkı ve eleştirileriyle süreci önemli ölçüde kolaylaştıran değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. İbrahim KEKLİK'e;

Tez jürisinde yer alarak önemli geri bildirimlerde bulunan ve tezin zenginleşmesini sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Figen ÇOK, Prof. Dr. Filiz BİLGE, Doç. Dr. Meliha TUZGÖL DOST ve Yrd. Doç. Dr. Koray BAŞAR'a;

Süreç boyunca çalışmama ilgi ve desteklerini ileten başta Anabilim Dalı Başkanımız Prof. Dr. Oya G. ERSEVER olmak üzere, tüm Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı öğretim üyelerine;

Yardım talebime anında yanıt veren ve erişemediğim bazı makaleleri hızlı bir şekilde bana gönderen Journal of Homosexuality Baş Editörü Prof. Dr. John P. Elia'ya;

Onca işleri güçleri arasında yardım talebimi geri çevirmeyen ve güler yüzlerini eksik etmeyen, başta Seçin TUNCEL, Umut GÜNER ve Evren ÇAKMAK olmak üzere tüm KAOS GL emekçilerine;

Katılımcılara ulaşmam konusunda önemli katkılar sağlayan, başta Selahattin CİZRELİOĞLU olmak üzere tüm Hacettepe Üniversitesi Kuir Araştırmaları Topluluğu üyelerine;

Görüşmelerimi gerçekleştirebilmem için bana Dernek Genel Merkezi'nin kapılarını açan Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yönetim Kurulu Üyelerine;

Tezimin bulgularını incelemek gibi önemli bir sorumluluğu üstlenen ve bunun yanında pek çok konuda görüşlerinden faydalandığım Dr. Seval KIZILDAĞ ve Arş. Gör. Muharrem KOÇ'a;

Özellikle giriş kısmıyla ilgili değerli geri bildirimlerde bulunarak pek çok hatayı daha baştan gidermemi sağlayan Arş. Gör. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ ve Arş. Gör. Fatma ARICI ŞAHİN'e;

Binlerce kilometre uzakta olmasına rağmen çeşitli kaynaklara ulaşmam konusunda desteğini benden esirgemeyen Arş. Gör. Özlem ULAŞ'a;

Nasıl ve nereden başlamam gerektiği konusundaki kaygılarımı aşmam konusundaki desteğini asla unutmayacağım Arş. Gör. Serel AKDUR'a;

Bu tezin hazırlanması esnasında çok çeşitli konularda bana destek olan değerli dostlarım Arş. Gör. Tülin ACAR, Arş. Gör. Didem KEPİR SAVOLY, Arş. Gör. Emine Feyza DİNÇEL, Arş. Gör. Büşra ASLAN, Arş. Gör. Kenan DEMİREL, Uzm. Psk. Dan. Dilek AVCI, Uzm. Psk. Merve ORAL SEYHAN, Uzm. Psk. Gülen SAY, Burcu ŞENEL, Bulut ÖNCÜ, Mustafa Şahin KARAÇAM ve Nurettin Cemil GÖKPINAR'a;

Yaşantılarını benimle paylaşarak bu tezin ortaya çıkmasını sağlayan, isimlerini burada sıralayamadığım tüm katılımcılara;

Anneme, babama, ağabeyime, ablama ve beni ben yapan herkese;

En içten duygularıyla teşekkürlerimi sunarım...

Gökhan KABACAOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ETİK BEYANNAMESİ	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar DİZİNİ	xii
KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:.....	8
1.3. Problem Cümlesi:	10
1.3.1. Alt Problemler:.....	10
1.4. Sayıtlılar:.....	11
1.5. Sınırlılıklar:.....	11
1.6. Tanımlar:.....	11
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	14
2.1. Kuramsal Çerçeve	14
2.1.1. Temel Kavramlar: Cinsiyet ve Ötesi	14
2.1.1.1. Biyolojik Cinsiyet (Sex)	14
2.1.1.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)	15
2.1.1.3. Cinsel Yönelim (Sexual Orientation)	17
2.1.2. Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Homofobi ve Heteroseksizm.....	21
2.1.2.1. Homofobi ve Heteroseksizm	21
2.1.2.2. Homofobiyi Ölçmek.....	23
2.1.2.3. İçselleştirilmiş Homofobi (Internalized Homophobia)	25
2.1.3. Açılma (Coming-Out).....	26
2.1.3.1. Dolabın Dışına Çıkmak: Açılma Sürecinin Tanımı ve Öğeleri.....	26
2.1.3.2. Açılma Sürecine İlişkin Modeller	28
2.2. İlgili Araştırmalar	42
2.2.1. Homofobi ve Heteroseksizmin Etkileriyle İlgili Araştırmalar	43
2.2.2. Gey ve Lezbiyenlerde Açılma Süreciyle İlgili Araştırmalar	44
2.2.3. Türkiye’de Gerçekleştirilen Araştırmalar.....	47
3. YÖNTEM	50
3.1. Araştırma Deseni	50
3.2. Araştırmaya Katılan Bireyler	51
3.3. Veri Toplama Araçları	53
3.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması	54
3.4. İşlem Yolu	56
3.5. Analiz.....	57
4. BULGULAR	59

4.1. Aile ve Çevrenin Değerlerine İlişkin Bulgular	59
4.2. Cinsel Yönelimi Fark Etme ve İlk Yaşantılar ile İlgili Bulgular	64
4.3. Cinsel Yönelim Kimliğinin Kabulü ve İlk Açılma Deneyimleri ile İlgili Bulgular	71
4.4. Arkadaşlara Açılma Deneyimleri ile İlgili Bulgular	77
4.5. Aile ve Akrabalara Açılma Deneyimleri ile İlgili Bulgular	82
4.6. Sosyal Destek Mekanizmaları ile İlgili Bulgular	91
4.7. Açılma Sonrası Olumsuz Yaşantı, Korku ve Kaygılarla İlgili Bulgular	94
4.8. LGBTİ Topluluğuyla İlişkiler ve Aktivizmle İlgili Bulgular	100
4.9. PDR ve Ruh Sağlığı Alanına Bakış ile İlgili Bulgular	102
5. TARTIŞMA VE YORUM	106
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	119
5.1. Sonuçlar	119
5.2. Öneriler	120
5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	120
5.2.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	121
5.2.3. Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler	123
5.3. Son Söz	124
KAYNAKÇA	125
EKLER DİZİNİ	134
EK 1. ETİK KURUL ONAY BİLDİRİMİ	135
EK 2. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	136
EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	138
EK 4. GÖRÜŞME FORMU	139
EK 5. ORJİNALLİK RAPORU	142
ÖZGEÇMİŞ	142

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların Bazı Demografik Özellikleri.....	53
Tablo 2: Katılımcıların Cinsel Yönelimlerini Fark Etme ve Kabullenme Dönemleri	73
Tablo 3: Katılımcıların Cinsel Yönelimini Bilen Aile Üyeleri	84
Tablo 4: Katılımcıların Şu Ana ve Geleceğe İlişkin Kaygıları.....	97

KISALTMALAR

LGBTİ: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks

DSM: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı

Kaos GL: Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği

Pembe Hayat: Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Sigmund Freud, bundan yaklaşık bir yüzyıl önce cinselliğin insan kişiliğini şekillendiren en önemli öğelerden biri olduğunu vurgulayarak, büyük bir yankı uyandırmıştır. Yaşadığı dönemdeki püriten değer yargıları nedeniyle başlangıçta akademik çevreler tarafından kabul görmese de çalışmalarına devam eden Freud, başta psikoloji olmak üzere sosyal bilimler, sanat ve popüler kültür üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Günümüzde Freud'un, fikir beyan ettiği pek çok konuda olduğu gibi, insan cinselliği hakkındaki görüşlerinin de bilimsel değeri büyük ölçüde azalmıştır. Buna karşın Freud'un, cinselliğin insan hayatındaki konumunu abarttığı söylenemez. Psikolojiden tarihe, antropolojiden biyolojiye, insanı özne olarak ele alan her türlü bilimsel disiplinin alt başlıkları arasında, cinsellik kendine bir şekilde yer bulmaktadır. Günlük yaşamın her alanında cinsellik, en çok ilgi çeken konuların başında yer alır. Duygu, düşünce ve davranışlarımızın tamamı üzerinde, cinselliğe ilişkin doğuştan getirdiklerimiz ya da çevreden öğrendiklerimizin bir şekilde etkisi olduğu söylenebilir. Cinselliğin, insan hayatının bu denli odağında olması, bu konu üzerindeki tartışmaların miktar ve yoğunluğunun da fazla olmasına neden olmaktadır.

Cinselliğe ilişkin tartışmalar günümüzde çoğunlukla kadınlara ve LGBTİ'lere (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks) dair meseleler etrafında dönmektedir. Heteroseksüelliği bir norm olarak gören yaygın anlayış gün geçtikçe daha fazla sorgulanmakta, bunun sonucu olarak da günümüz toplumlarında bir dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Ancak söz konusu egemen anlayışın cinsellikle ilgili konularda daha eşitlikçi bir toplum yapısının oluşmasına karşı direnç gösterdiği ve bunun sonucu olarak da cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı eşitsizliklerin pek çok toplumda yaygın bir sorun olarak varlığını sürdürdüğü söylenebilir. Cinsiyet kimliği temelli eşitsizlikler, tüm insanlık tarihi dikkate alındığında görece güncel bir sorundur. Antropolojik kanıtlar, tarih öncesi toplumların büyük çoğunluğunun cinsiyetler arasında günümüze kıyasla daha eşitlikçi bir yapıya sahip olduğunu; ataerkil sosyal yapının, tarımın keşfi gibi gelişmelere paralel olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Eagly ve Wood 1999; Hughes ve Hughes, 2001; Kottak, 2002). Bu durum kadınlığa, erkekliğe ve insan

cinselliğine ilişkin yargıların, sosyal olarak oluşturulduğuna işaret etmektedir (Maracek, Crawford ve Popp, 2004).

Günümüzde insan cinselliğini sınıflandırmada kullandığımız cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği kategorilerinin de tarihin geçmiş dönemlerinde birebir karşılıkları bulunmamaktadır. Editörlüğünü Duberman, Vicinus, ve Chauncey'in (2001) yaptığı *Tarihten Gizlenenler: Gey ve Lezbiyen Tarihine Bir Bakış* isimli çalışmada, tarihin farklı dönemlerinde ve farklı toplumlarda cinselliğin algılanışına ve eşcinsel ilişkilere dair pek çok örneğe yer verilmektedir. Örneğin, Antik Yunan'da seks iki veya daha fazla kişinin birlikte dahil oldukları kolektif bir girişim olarak değil, daha çok bir kişi tarafından diğerine uygulanan bir eylem olarak resmedilmektedir ve cinsel partner ayrımı “erkek ve dişi değil, aktif ve pasif, hükmedici ve teslimiyetçi” olmak üzerinden yapılmaktadır (Halperin, 2001). Buna bağlı olarak toplumsal hiyerarşi içerisinde üstte olan bir erkeğin, kendinden daha alt seviyedeki bir erkeğe duhul etmesi oldukça olağan bir durumdur. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, Antik Yunanistan'da günümüzdükine benzer bir eşcinsellik algısının bulunmadığını belirtmek gerekir. Bununla birlikte Halperin'in (2001) de vurguladığı üzere “erkek veya kadın, kendi cinsiyetinden başka birisiyle cinsel temas arayışında olan herhangi bir kişiyi “eşcinsel” olarak nitelendirmemizi, elbette hiçbir ahlaki ilke engellemez” (s. 47).

Tarihin sunduğu bilgiler, cinselliğe ilişkin algıların zamana ve kültüre bağlı olarak değiştiğini, buna bağlı olarak insan cinselliğini açıklayabilecek evrensel kural ve yasaların bulunmadığını göstermektedir. Padgug'un (1979) da belirttiği üzere “cinselliğe ilişkin kategorilerin önceden belirlenmiş ve evrensel varsayıldığı bütün yaklaşımlarda, tarihin gerçeklikleri kaybolmaktadır” (s. 253). Modern anlamda eşcinselliğin kavramsallaştırılması, bir şekilde Avrupa'daki Rönesans ve Reform hareketleri sonucu bireyin güçlenmesine ve kapitalizmin ortaya çıkışına bağlanabilir. Elbette, Hristiyanlığın sosyal ve düşünsel alana hakim olduğu Ortaçağ Avrupası'nda da, günümüzdeki bakış açısıyla eşcinsel olarak tanımlanabilecek bireyler mevcuttur ve bu bireyler ciddi bir baskı altındadır. Hristiyanlığın bu konuya bakışı Aziz Thomas Aquinas'ın *Summa Theologica* adlı eserinde açık bir şekilde görülmektedir. Aquinas, bu eserde “mastürbasyon, zoofili, doğal olmayan bir pozisyonda cinsel birleşme ve uygun olmayan cinsiyetle cinsel ilişkiyi (erkek erkeğe ve kadın kadına)” doğaya aykırı ahlak dışı davranışlar olarak

belirlemiştir. Buna bağılı olarak eşcinsellik, Tanrı'nın buyruklarına ve doğaya karşı olduğu için şiddetle cezalandırılmıştır (Brown, 2001). Ancak bu cezaların, dinin toplumsal yaşamın her alanını kapsadığı bir toplum yapısı içerisinde, salt bireyin cinselliğini düzenleme veya baskılama motivasyonu taşıdığı düşünülmemelidir. Fromm (1941/1996), ortaçağ toplumunun bireyi özgürlüğünden yoksun bırakmadığını, çünkü söz konusu dönemde birey kavramından söz edilemeyeceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Ortaçağ Avrupası'nda bugünkü anlamda bir "cinsel özgürlük" sorunundan da bahsedilemez.

Foucault (1988), özellikle 17. yüzyıldan itibaren, cinselliğin "söylemleştirme" yoluyla kontrol altına alındığından bahsetmektedir. Foucault'ya göre "cinsellik deliğinden çıkarılmış ve söylemsel bir varoluşa zorlanmıştır". Söylem yoluyla gizlendiği yerden çıkarılan, hedef haline getirilen cinsellik adalet, eğitim, tıp vb. toplumsal denetim mekanizmaları aracılığıyla düzenlenme yoluna gidilmiştir. Böyle bir düzenleme çabasının arka planında salt ahlaki değil, aynı zamanda faydacı kaygılar da bulunmaktadır. Nüfusu belirleyen temel unsur olarak cinsellik, devletlerin iktisadi hedeflerinin bir aracı haline gelmiştir. Ülkelerin gücü ve zenginliği ile nüfusu arasındaki doğrudan ilişki nedeniyle toplum, amaçlara da bağılı olarak, kimi zaman doğum yanlısı kimi zaman doğumu kısıtlayıcı yönde düzenlenmeye çalışılmıştır (Foucault, 1988).

Foucault'un çerçevesini çizdiği tarihsel süreç bağlamında, elbette eşcinselliğin hoş görülmesi söz konusu olamaz. Zira Hristiyan geleneğin etkisinin yanı sıra eşcinsellik, hem "ürünü olmayan" hem de denetlenmesi güç bir cinsel aktiviteyi içermesi sebebiyle devlet kurumu açısından sakıncalı olagelmıştır. Bu nedenle modern devletler eşcinsel ilişkileri kesin olarak yasaklayan ve cezalandıran kanun hükümleri belirleme yoluna gitmiştir. İngiltere'de 1533 yılında çıkarılan yasa ile anal seksin yasaklanması ve yasaya karşı gelenlerin idamla cezalandırılması sonucu eşcinsel ilişkiler yazılı hukuk kapsamına girmiştir (Pickett, 2009). 19. Yüzyıla gelindiğinde her ne kadar eşcinsel ilişkilerin idamla cezalandırılmasından vazgeçilse de eşcinselliği yasaklayan yasaların kapsamı genişletilmiş ve bu yasalar daha etkin bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır (Weeks, 2001). Aynı zamanda eşcinsellikle ilgili herhangi bir içerik barındıran kitaplar "muzır neşriyat" olarak kabul edilip yasaklanmıştır (Bristow, 2011).

Avrupa'da eşcinsel ilişkilere verilen cezaların şiddeti Rönesans'tan itibaren kademeli olarak azalsa da, eşcinseller üzerindeki baskı mekanizmalarının ve eşcinselliği kontrol çabalarının arttığı söylenebilir. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarından itibaren bu çabalar, yeni yeni gelişmeye başlayan psikiyatri ve psikoloji bilimleriyle farklı bir şekle bürünmüştür. Eşcinselliğin kökenleri, Freudcu yaklaşımın da etkisiyle, aile dinamikleri ve çocuğun yetiştirilme tarzında aranmış; bir hastalık olarak görülen eşcinselliğin tedavi edilmesi için elektroşoktan tiksindirme terapisine, hormon tedavisinden lobotomiye kadar yer yer işkenceye yaklaşan pek çok yöntem uygulanmıştır (Baird, 2001). Amerikan Psikiyatri Derneği tarafından ilk baskısı 1952'de yayınlanan *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nda (DSM)* eşcinselliğin zihinsel bir hastalık olarak tanımlanması, eşcinselliği psikoterapi yoluyla ortadan kaldırma çabalarını yaygınlaştırmıştır. Günümüzde cinsel yönelimi değiştirmeye yönelik girişimlerin bir etkililiğinin olmadığı ve bireye zarar verme olasılıklarının bulunduğu bilinmektedir (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009). Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (ACA) İnsan Hakları Komitesi "onarım terapisi" olarak adlandırılan bu tür girişimleri desteklememekte ve kınadığını belirtmektedir (Lewis ve Bradley, 1999).

1933'te Almanya'da Hitler'in iktidara gelişinin ardından, toplama kamplarına gönderilenler arasında eşcinseller de bulunmaktadır. Bu kamplara gönderilen eşcinseller çoğu zaman ölene kadar çalıştırılmış ve eşcinselliği ortadan kaldırmaya yönelik tıbbi deneylere tabi tutulmuşlardır. II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan çift kutuplu dünya düzeni içerisinde eşcinsellere yönelik baskılar politik bir kimliğe bürünmüştür. Eşcinsellik gerek A.B.D.'de (Amerika Birleşik Devletleri) gerekse S.S.C.B.'de (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği), casusluk kadar tehlikeli görülmüş ve ulusal güvenliğe yönelik bir tehdit olarak algılanmıştır (Baird, 2001). Bununla birlikte A.B.D.'de eşcinsellere yönelik politik baskıların "paradoksal olarak modern eşcinsel hakları hareketinin doğmasına yardımcı olduğu" belirtilmektedir (Baird, 2001, s. 67). Ancak eşcinsel örgütlenmelerine ivme kazandıracak asıl gelişmeler 1969 yılında yaşanmıştır. 28 Haziran 1969'da New York'un Greenwich Village bölgesinde bulunan ve eşcinsellerin uğrak mekanı olan Stonewall Inn adındaki bara polis tarafından baskın düzenlenmiştir. Söz konusu dönemde polislerin eşcinsel mekanlarına baskın düzenleyip tutuklamalar yapmaları olağan bir durumken, o gün barda bulunanlar polise karşı direnişe geçmiş ve bu direniş

sonraki birkaç gün boyunca devam eden olayların başlangıcı olmuştur. Günümüzde Stonewall İsyanı olarak adlandırılan bu olaylar, *Gay Liberation Front* (*Gey Özgürlük Cephesi*) başta olmak üzere pek çok eşcinsel hakları örgütünün kurulmasına önyak olmuştur (Pickett, 2009). Günümüzde LGBTİ'lerin üzerindeki toplumsal baskının azalmasında ve edindikleri hukuki kazanımlarda Stonewall İsyanı sonrası ortaya çıkan aktivist hareketlerin büyük katkıları olduğu söylenebilir.

21. yüzyılda heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelim ve kimliklere yönelik baskı azalmakla birlikte kesinlikle sona ermemiştir ve halen toplumsal bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Kaldı ki baskının azaldığı yönündeki tespit özgürlükçü değerlerin ön planda olduğu Batılı ülkelerle sınırlıdır. Otoriter rejimlere veya muhafazakar toplum yapısına sahip ülkelerde baskı yoğun biçimde sürmektedir. Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği'nin (ILGA) *2014 Devlet Destekli Homofobi Raporu'na* göre 78 ülkede eşcinsel davranışlar yasadışıdır. İran, Moritanya, Sudan, Suudi Arabistan ve Yemen ile Nijerya ve Somali'nin bazı bölgelerinde eşcinsellik idamla cezalandırılmaktadır. Aralarında Belarus, Kırgızistan ve Tanzanya'nın da bulunduğu 9 ülkede eşcinsel örgütlenmelerini yasaklayan "eşcinsel propaganda" yasaları bulunmaktadır. LGBTİ bireylerin görece daha özgür bir ortamda yaşadığı Batılı ülkelerde, gelişmekte olan ülkelerin pek çoğundaki gibi eşcinsellik karşıtı yasalar bulunmasa bile, bu bireylere yönelik ayrımcılık büyük oranda sürmektedir. Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'nın 2013 yılında Avrupa Birliği üyesi 28 ülkede gerçekleştirdiği araştırmada gey, lezbiyen, biseksüel ve trans bireylerin %59'u son bir yıl içerisinde fiziksel-cinsel saldırıya maruz kaldıklarını veya tehdit edildiklerini belirtmiştir. ABD'de 350 gey, lezbiyen ve biseksüel lise öğrencisiyle yapılan bir başka araştırmada ise öğrencilerin yarıdan fazlasının tacize, %11'inin de fiziksel saldırıya maruz kaldığı belirtilmektedir (D'Augelli, Pilkington ve Hershberger, 2002).

Muhafazakar bir toplum yapısına sahip olan Türkiye, gelişmekte olan bir ekonomiye sahip olması, Batılı gelişmiş ülkelerle yakın ilişkileri bulunması ve seküler bir devlet yapısına sahip olmasına bağlı olarak, diğer pek çok muhafazakar ülkeden ayrılmaktadır. Kuruluşundan itibaren Türkiye'de eşcinselliğe yönelik herhangi bir yasal kısıtlama veya engelleme girişimi bulunmamaktadır. Ancak dünden bugüne toplumun genelindeki homofobik tutumlar ve siyasi iktidarların heteroseksist uygulamaları, eşcinsellerin ve yanı sıra heteronormatif

olmayan bütün cinsel yönelim ve kimliklerin baskı ve ayrımcılığa maruz kalmasına sebep olmaktadır. Kaos GL Derneği tarafından yayınlanan *2013 Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli İnsan Hakları İzleme Raporu'nda*, LGBTİ bireylere yönelik sadece söz konusu yıl içerisinde gerçekleşen 4 nefret cinayeti, 1 tecavüz, 10 nefret saldırısı, 1 linç girişimi, 1 kundaklama ve 1 kaçırılma vakasından söz edilmektedir (Kaos GL, 2013). Bu sayıların yalnızca medyaya yansıyanlarla sınırlı olduğu dikkate alındığında, Türkiye'de LGBTİ'lere yönelik baskı ve ayrımcılığın ne kadar ciddi bir sorun olduğu görülecektir. Uluslararası Af Örgütü'nün (2011) yayınladığı *Ne Bir Hastalık Ne De Bir Suç: Türkiye'de Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Trans Bireyler Eşitlik İstiyor* başlıklı raporda, hükümet yetkililerinin homofobik açıklamalarından polis şiddetine, yasaların ayrımcı bir şekilde yorumlanmasından bir türlü hayata geçirilmeyen reformlara kadar LGBTİ bireylere yönelik pek çok kurumsal ayrımcılık örneğine yer verilmektedir. Göregenli ve Karakuş (2011) tarafından Kaos GL, Pembe Hayat ve Siyah Pembe Üçgen derneklerinin katkılarıyla Türkiye'de yaşayan 106 LGBTİ bireyle yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilen bir başka çalışmada, katılımcıların %80'e yakın bölümünün farklı türlerde ayrımcılık deneyimlerinden en az birini yaşadığı belirtilmektedir.

Kadın ve erkeğe belirli standart roller biçen ve bu çerçevede heteroseksüel olmayı bir norm olarak kabul eden toplumsal yapı, bu normun dışında kalan bireyleri kendi içine kabul etmemektedir. Bu kapsamda yukarıdaki araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere eşcinsel olmak pek çok toplumda baskı ve ayrımcılığa maruz kalmayı da beraberinde getirmektedir. Bunun sonucunda eşcinseller öncelikle kendi cinsel yönelimlerini kabullenmekte ve içselleştirmekte güçlükler yaşamakta, kendi cinsel yönelimlerini kabullenseler bile çoğu kez bunu başkalarına ifade edememektedirler.

Bireyin kendini kabul etmesinin ve yaşantılarını başkalarıyla paylaşmasının psikolojik sağlık açısından önemi, Breuer ve Freud'un (1895/2009) *Histeri Üzerine Çalışmalar*'ından bu yana açık bir biçimde bilinmektedir. Abraham Maslow (1943) ve Carl Rogers (1951) gibi hümanist psikologlar bireyin başkaları tarafından kabul görme ihtiyacını pek çok kez vurgulamışlardır. Bireyin kendini başkalarına açarak, başkaları tarafından kabul görmek için bir adım attığı düşünülebilir. Başkaları tarafından kabul gören bireylerin kendilerini kabul etmesi de kolaylaşmaktadır

(Fey, 1955; McIntyre, 1952; Omwake, 1954). Kendini koşulsuz kabul eden bireylerin ise depresyon ve kaygı düzeyleri daha düşük olmakta, buna karşıt olarak daha mutlu oldukları ve genel iyilik hallerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Chamberlain ve Haaga, 2001). Buna bağlı olarak baskı ve ayrımcılığa uğrama ve başkaları tarafından kabul edilmeme korkusuyla kendini açmaktan uzak duran bireylerin, psikolojik sağlık açısından olumsuz bir tablo sergileyecekleri öngörülebilir.

Heteroseksist toplumsal normların baskısından kaçınmak isteyen eşcinseller, çoğu kez çareyi başkalarının yanında heteroseksüel bir bireymiş gibi davranarak cinsel yönelimlerini gizlemekte bulunmaktadır. Ancak bireyin kimliğinin ve kişiliğinin önemli bir parçası olan cinsel yönelimini gizlemek zorunda kalması, başkaları tarafından olduğu gibi kabul edilmesinin önüne geçmekte; başkaları tarafından kabul edilmeyen birey de kendini kabullenmekte güçlük yaşamaktadır. Bu durumun bireyin genel iyilik hali ve psikolojik sağlığı üzerinde olumsuz bir etki yarattığı aşıkardır. Nitekim depresyon, stres, intihar riski gibi psikolojik sağlık açısından negatif değerlendirilebilecek pek çok faktörün eşcinsellerde heteroseksüellere göre daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Bagley ve Tremblay, 2000; Fergusson, Horwood ve Beautrais, 1999; Lock ve Steiner, 1999; Meyer, 1995; Safren ve Heimberg, 1999). Bu noktada eşcinsel bir birey için başkalarına eşcinsel olduğunu söyleyebilmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Ayrımcı olmayan, bireyin cinsel yönelimi konusunda açık olmasını destekleyen bir çevrede açılmanın, eşcinsel bireylerin suçluluk ve utanç gibi duygularıyla başa çıkmasına yardımcı olduğu; dolayısıyla bu bireylerin psikolojik sağlıklarının cinsel yönelimini gizleyen bireylere göre çok daha iyi durumda olduğu bilinmektedir (Bybee, Sullivan, Zielonka ve Moes, 2009).

Bu bilgilerden eşcinsel bireylerin kimliklerini kabullenmelerini ve başkalarına açılmalarını engelleyen/zorlaştıran çok çeşitli faktörlerin bulunduğu ve bu faktörlerin eşcinsel bireylerin yaşam kalitesini oldukça olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. İnsancıl bir bakış açısıyla, her bireyin kendini gerçekleştirme amacında olduğu ve kendini gerçekleştirmenin temel bir insan hakkı olduğu söylenebilir. Buna bağlı olarak, eşcinsel bireylerin bu haklarını kullanmalarının önündeki engellerin tespit edilmesi ve buna bağlı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Eşcinsel bir birey için sağlıklı bir açılma süreci geçirmenin hayati bir öneme sahip olduğu söylenebilir (Taylor, 1999). Eşcinsel bireylerde açılma süreci söz konusu olduğunda şu sorular ön plana çıkmaktadır: Açılma sürecini sağlıklı ya da sağlıklı olmayan şeyler nelerdir? Başka bir ifadeyle, eşcinsel bireyler açılma süreçlerinde hangi yaşantılara maruz kalmaktadır ve bu yaşantılar onları nasıl etkilemektedir? Bireyin cinsel yönelimini kabullenmesini ve bunu başkalarına açıklamasını zorlaştıran faktörler nelerdir? Aksi yönde, eşcinsel birey için kimler/neler kendini kabullenme ve başkalarına açılma konusunda destekleyici bir rol oynamaktadır? Eşcinsellerin cinsel yönelimle bağlantılı psikolojik ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu ihtiyaçlara uygun psikolojik müdahalede bulunabilmek için bu gibi sorulara verilecek cevapların tespit edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. A.B.D. başta olmak üzere, uluslararası alanyazında eşcinsellerin açılma süreçleriyle ilgili pek çok araştırma bulunmakta; hatta bu araştırmalar farklı kültürel alt gruplar bağlamında sınırlandırılarak açılma sürecine ilişkin ayrıntılı bir tablo ortaya konulabilmektedir. Örneğin, bu araştırmalardan biri Asya kökenli A.B.D. vatandaşlarının açılma sürecine (Yang, 2007), bir başkası kırsal bölgelerde yaşayan eşcinsellerin açılma deneyimlerine eğilebilmektedir (Eveloff, 2013). Türkiye'deki alanyazın incelendiğinde, genel olarak LGBTİ'ler ile ilgili gerçekleştirilen araştırma sayısının yetersizliği dikkat çekmektedir. Açılma konusu özelinde gerçekleştirilen araştırmaların sayısı ise neredeyse yok denilecek kadar azdır. Bununla birlikte son yıllarda gerçekleştirilen bazı araştırmalar (Ertetik, 2010; Öztürk, 2011; Öner, 2013; Şenel, 2014) Türkiye'deki akademik çevrelerde konuya ilginin arttığını göstermektedir.

Türkiye'de LGBTİ meseleleriyle ilgili araştırmaların daha çok sosyoloji, sosyal psikoloji ve iletişim gibi disiplinlerde yer alan araştırmacılar tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Özellikle açılma süreçleri söz konusu olduğunda, meselenin hem toplumsal hem de bireysel yanlarıyla anlaşılabilmesi ve çözüm önerilerinin ortaya konulabilmesi için farklı bilimsel disiplinlerin de katkısına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada günümüzde bireye ve topluma yönelik kapsamlı bir

yardım ihtiyacını gideren “psikolojik danışma ve rehberlik” alanının, bu konuya katkısı önemli hale gelmektedir.

Gladding (2013) sosyal adaleti önemsemeyi, psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki güncel eğilimler arasında sıralamaktadır. Sosyal adaleti önemseyen psikolojik danışmanlar, danışanlarını sınırlayan baskıcı toplumsal uygulamalara itiraz etmekte ve danışanların iyilik hallerinin gelişebilmesi için bu sınırlılıkların ortadan kalkması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu anlayış psikolojik danışma ve rehberlik alanında “hak savunuculuğu” hareketinin gelişmesini sağlamıştır. Açılma sürecini bireyler için sorunsallaştıran etmenlerin kökeni toplumdaki olumsuz algı ve tutumlar olduğuna göre, psikolojik danışmanların hak savunuculuğu çerçevesinde bu konuya eğilmeleri kaçınılmaz hale gelmektedir.

Keklik (2010) Türkiye’de bireyler çevresel bağlamdan büyük ölçüde etkilenmesine rağmen, psikolojik danışma ve rehberlik alanının hak savunuculuğu konusuna ilgi göstermediğini belirtmektedir. Keklik’e (2010) göre bu ilgisizliğin kökeninde alandaki apolitik olma kaygısı yatmaktadır. Ancak bu durum toplumun mağdur kesimlerine katkı sağlayabilecek araştırmaların yapılmasının önüne geçmektedir. Alandaki bu sorun, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilgili konu başlıklarında da kendisini göstermektedir. Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanının en önemli yayını olan *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*’nin 2015 yılına kadar yayınlanan hiçbir sayısında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilgili herhangi bir makale bulunmamaktadır.

Bu araştırma Türkiye toplumunun kendi kültürel bağlamı içerisinde eşcinsellerin açılma yaşantılarını bütüncül bir bakış açısıyla betimlemeyi hedeflemektedir. Yukarıda sözü edilen sorunlar da dikkate alındığında, araştırmanın katkıları birkaç açıdan değerlendirilebilir.

Öncelikle bu araştırmadan elde eden sonuçlar, eşcinsellerin toplumdaki konumlarına ve yaşantılarına ilişkin bir farkındalık sağlayacaktır. Bununla birlikte psikolojik danışmanlara da eşcinsel bireylerle çalışma konusunda önemli katkılar sağlayacaktır. Türkiye’deki psikolojik danışma ve rehberlik alanında bir ilk olacağı düşünülen bu araştırmanın, diğer araştırmacıları da bu konuyla ilgili çalışma yapmak konusunda cesaretlendireceği umut edilmektedir. Bu sayede cinsel azınlıklara yönelik psikolojik danışma yaklaşımları geliştirilmesinin, homofobi ve

heteroseksizmle mücadeleye yönelik psiko-eğitim programları hazırlanmasının da önü açılacaktır.

Araştırmanın sadece psikolojik danışma ve rehberlik alanında değil, genel olarak Türkiye'deki alanyazında önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir. Bu konudaki araştırma sayısının artması, homofobi ve heteroseksizmle mücadeleye önemli katkılar sağlayacaktır.

1.3. Problem Cümlesi:

Araştırmanın temel amacı Türkiye'de yaşayan gey ve lezbiyenlerin açılma süreçlerinin bütüncül bir bakış açısıyla ve ayrıntılı biçimde betimlemektir. Araştırma kapsamında açılma, bireyin erken çocukluk yaşantılarıyla başlayan ve birey var oldukça devam eden bir süreç olarak ele alınmıştır (Coleman, 1982; Troiden, 1989).

1.3.1. Alt Problemler:

- Gey ve lezbiyenlerin erken çocukluk dönemi yaşantıları nelerdir?
- Gey ve lezbiyenler cinsel yönelim farkındalığına nasıl sahip olmaktadır?
- Gey ve lezbiyenlerin hemcinsleriyle olan ilk romantik ya da cinsel yaşantıları nasıl gelişmektedir?
- Gey ve lezbiyenler cinsel yönelimlerini nasıl ve ne zaman kabullenmektedirler?
- Gey ve lezbiyenlerin cinsel yönelimlerini kabullenmelerini zorlaştıran faktörler nelerdir?
- Gey ve lezbiyenlerin cinsel yönelimlerini kabullenmelerini kolaylaştıran faktörler nelerdir?
- Gey ve lezbiyenler kimlere, ne zaman ve nasıl açılmaktadırlar?
- Gey ve lezbiyenlerin arkadaşlarına açılma deneyimleri nelerdir?
- Gey ve lezbiyenlerin ailelerine açılma deneyimleri nelerdir?
- Gey ve lezbiyenlerin şu andaki sosyal destek mekanizmaları nelerdir?

- Gey ve lezbiyenler açılma sonrasında hangi olumsuz yaşantılara maruz kalmaktadırlar?
- Gey ve lezbiyenlerin içinde buldukları ana veya geleceğe ilişkin korku ve kaygıları nelerdir?
- Gey ve lezbiyenlerin eşcinsel topluluğuyla ilişkileri ne düzeydedir?
- Gey ve lezbiyenlerin psikolojik danışmanlara ve diğer ruh sağlığı profesyonellerine bakışı nedir?

1.4. Sayıtlar:

Araştırmanın temel sayıltısı aşağıda ifade edilmiştir:

- Araştırmaya katılan bireyler, görüşme esnasında araştırmacının sorularını içtenlikle ve gerçek durumlarını yansıtacak şekilde yanıtlamışlardır.

1.5. Sınırlılıklar:

Araştırmanın sınırlılıklarına aşağıda yer verilmiştir:

- Bu araştırma 2015 yılı itibariyle Ankara'da ikamet eden 7 gey ve 7 lezbiyen bireyden toplanan verilerle sınırlıdır.
- Açılma sürecine ilişkin elde edilen veriler, araştırmacının gerçekleştirdiği derinlemesine görüşmeler esnasında katılımcılara yönelttiği sorularla ve katılımcıların verdiği yanıtlarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar:

Biyolojik cinsiyet (sex): Biyolojik cinsiyet türlerde var olan anatomik, fizyolojik, genetik ve hormonal varyasyonları kapsayan biyolojik yapıdır (Johnson ve Repta, 2012). "Cinsiyet" kavramı genellikle biyolojik cinsiyeti ifade etmek için kullanılır. Biyolojik cinsiyet genetik olarak belirlenir ve geleneksel olarak kadın ve erkek olmak üzere ikiye ayrılır.

Toplumsal cinsiyet (gender): Toplumsal cinsiyet kadınlık ve erkeklığe ilişkin özelliklerin kültürel yapılanmasıdır (Rosaldo, 1980). Başka bir ifadeyle toplumsal cinsiyet, kültürün kadın ve erkeğe atfettiği ve yüklediği özellikleri kapsamaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramı bazen biyolojik cinsiyet, cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet kimliği gibi kavramların yerine de kullanılabilir (Udry, 1994). Bu kavramlardan toplumsal cinsiyet kimliği, bireyin kendi toplumsal cinsiyetini nasıl gördüğünü ifade eder (Johnson ve Repta, 2012). Buna bağlı olarak bireyin kendini tanımlamak için kullandığı kadın, erkek, transeksüel gibi sözcükler bireyin toplumsal cinsiyet kimliğine ilişkin ifadelerdir.

Cinsel yönelim (sexual orientation): Cinsel yönelim bireyin, diğer bireylerin cinsel kimlik ve cinsiyet özelliklerine bağlı olarak, onlara duyduğu cinsel, romantik, duygusal uyarım ve arzudur (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009). Daha yalın bir ifadeyle cinsel yönelim, bireyin kadınlara mı, erkekleri mi, yoksa her ikisine birden mi cinsel ve/veya romantik çekim hissettiğini belirtir. Cinsel yönelim genellikle bireyin karşı cinse cinsel ve romantik çekim duymasını ifade eden *heteroseksüellik*, bireyin hemcinslerine cinsel ve romantik çekim duymasını ifade eden *eşcinsellik (homoseksüellik)* ve her iki cinse de cinsel ve romantik çekim duymayı ifade eden *biseksüellik* kavramlarıyla sınıflandırılmaktadır. Bireyin cinsel yönelimiyle ilgili kendini nasıl gördüğü "cinsel yönelim kimliği" kavramıyla ifade edilmektedir.

Eşcinsellik (homosexuality): Bireyin hemcinsine (erkeğin diğer erkeklere veya kadının diğer kadınlara) yönelik cinsel, romantik, duygusal uyarım ve arzu duymasını ifade eder.

Gey (gay): Erkek eşcinselleri ifade eden sıfattır. Bazı kaynaklarda hem kadın hem de erkek eşcinselleri tanımlamak amacıyla kullanılabilir.

Lezbiyen (lesbian): Kadın eşcinselleri ifade eden sıfattır.

Homofobi (homophobia): Homofobi lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kimlikli bireylere yönelik derin korku ve nefretten kaynaklanan önyargı, ayrımcılık, taciz ve şiddet eylemlerine verilen genel addır (Sears ve Williams, 1997). Toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılara sahip olan bireyler, homofobik tutum ve davranışlar segileyebilmektedir (Kitzinger, 1996). Homofobik tutum ve davranışlara maruz kalmak, eşcinsel bireylerin cinsel yönelimlerini başkalarına açıklamasını zorlaştırmaktadır (Cass, 1979; Coleman, 1982; Troiden, 1989).

Heteroseksizm (heterosexism): Heteroseksizm, heteroseksüel olmayan herhangi bir davranış, kimlik, ilişki ya da toplum biçimini reddeden, kötüleyen, damgalayan ideolojik bir sistemdir (Herek, 1990). Homofobi ve heteroseksizm birbiriyle yakından ilişkili ve bazen birbirinin yerine kullanılabilen kavramlardır. Heteroseksizme bağlı olarak toplumda heteroseksüel ilişkilerin bir norm olarak kabul edilmesi, “heteronormativite (heteronormativity)” olarak adlandırılır.

Açılma (coming-out): Genellikle ergenlik döneminde başlayan ve yetişkinlikle birlikte kapsamı genişleyen, bireyin cinsel yönelimi kabul etmesini takip eden olaylarla ilgili içsel ve kişilerarası dönüşümleri içeren karmaşık bir süreçtir (Hanley-Hackenbruck, 1988). Daha yalın bir ifadeyle açılma süreci, bireyin cinsel yönelimini fark etmesini, kabullenmesini ve bunu başkalarına açıklamasını içerir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde konunun daha iyi anlaşılabilmesi için konuyla ilgili bazı temel kavramlar, homofobi ve heteroseksizm kavramları ile bunların eşcinsel bireylerin yaşamlarına etkileri, açılma sürecine ve eşcinsel kimlik gelişimine ilişkin modeller açıklanacaktır. Ek olarak, ilgili araştırmalara yer verilecektir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Temel Kavramlar: Cinsiyet ve Ötesi

Cinsiyet kavramı ve bu kavram etrafında şekillenen diğer kavramlar gündelik konuşmalarda, basında ve hatta akademik çalışmalarda sıklıkla birbiriyle karıştırılmaktadır. Böyle bir karmaşa LGBTİ'ler ile ilgili konularda da kafa karışıklığı yaratmakta ve konunun anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle kuramsal çerçeve ile ilgili bu bölümde öncelikli olarak biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim kavramları, araştırmanın temel paradigmasına uygun bir biçimde açıklanacaktır.

2.1.1.1. Biyolojik Cinsiyet (Sex)

Türkçe'de genel olarak cinsiyet ve biyolojik cinsiyet (sex) kavramları eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Ancak son yıllarda toplumsal cinsiyet (gender) kavramının öneminin anlaşılması ve gitgide daha yaygın bir biçimde kullanılması, cinsiyet ve biyolojik cinsiyet eş anlamlılığının da sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Buradan hareketle bu araştırmada biyolojik cinsiyet (sex) söz konusu olduğunda, sadece "biyolojik cinsiyet" ifadesi kullanılacaktır.

Biyolojik cinsiyet, türlerde var olan anatomik, fizyolojik, genetik ve hormonal varyasyonları kapsayan biyolojik yapı olarak tanımlanmaktadır (Johnson ve Repta, 2012). Geleneksel anlayışa göre biyolojik cinsiyet erkek ve dişi olarak ikiye ayrılmaktadır. İnsandaki 23 kromozom çiftinden, cinsiyet kromozomları olarak adlandırılan kromozom çiftinin XX olması durumunda birey kadın, XY olması durumunda da erkek olarak dünyaya gelmektedir. Bununla birlikte günümüzde XXX, XXY, XYY ve XO gibi kromozom varyasyonlarının da var olduğu bilinmektedir. Bu varyasyonların bazıları bireyin sağlığında olumsuz etkiler yaratsa

da biyolojik cinsiyetin ikili algılanmasından yavaş yavaş vazgeçilmeye başlanmıştır. (Johnson ve Repta, 2012).

Cinsiyet kromozomlarında XX ve XY dışında bir varyasyona sahip olan bireyler "interseks" olarak adlandırılmaktadır. Bununla birlikte interseks tanımı sadece genetik anomalilerle sınırlı değildir. Tipik bir kadın-erkek olarak tanımlanmayı engelleyecek şekilde, üreme organlarında veya cinsiyet hormonlarında meydana gelen gelişimsel farklılıklara sahip bireyler de interseks olarak tanımlanmaktadır. İnterseks olmanın cinsel yönelimle doğrudan bir bağlantısı yoktur. Başka bir ifadeyle cinsel yönelim çeşitliliği açısından interseks ve interseks olmayan bireyler arasında bir fark bulunmamaktadır. (Amerikan Psikoloji Derneği, 2006).

Johnson ve Repta'ya göre (2012) biyolojik cinsiyet de tıpkı toplumsal cinsiyet gibi sosyal olarak yapılandırılmıştır ve zaman içinde değişebilir. Biyolojik cinsiyetin, erkek, kadın, interseks ve diğer şeklinde sınıflandırılması biyolojik doğamıza değil zamana ve yere bağlıdır. Farklı kültürler biyolojik cinsiyete ilişkin çeşitliliği farklı şekilde kavramsallaştırabilirler ve insanlık olarak biyolojik cinsiyete bakışımız zaman içinde değişebilir. Örneğin, günümüzde yeni doğan bebeklerin cinsiyetinin belirlenmesine ilişkin anlayış, interseks bireylerin itirazlarının da etkisiyle büyük oranda değişmiştir. Geçmişte interseks olarak doğan bebeklere, birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin tam olarak kadın veya erkek olarak görülmesi için cerrahi müdahalede bulunulurken; bireye verdiği fiziksel, duygusal ve cinsel zararlardan ötürü artık bu tür müdahalelerden vazgeçilmiştir (Fausto-Sterling, 2000). Biyolojik cinsiyete ilişkin tüm bu gelişmeler, cinselliğe yönelik kalıp yargıların en temelden sorgulanması gerekliliğine dair güçlü bir işarettir.

2.1.1.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)

Toplumsal cinsiyet (gender) farklı rolleri, sorumlulukları, sınırlılıkları ve bireyin beyan ettiği cinsiyetine/toplumsal cinsiyetine dayanan deneyimleri yansıtan çok boyutlu bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Johnson ve Repta, 2012). Daha yalın bir ifadeyle, toplumsal cinsiyet kadınlık ve erkekliğe ilişkin özelliklerin kültürel yapılanmasıdır (Rosaldo, 1980).

Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyet üzerine kuruludur ve bireyleri kadın, erkek, transseksüel ve hijra (Urdu dilinde üçüncü cinsiyet anlamındaki kelime) gibi

etiketlerle kategorilere ayırır. Bu kategoriler toplumsal olarak inşa edilmiştir ve kültüre, zamana göre değişiklik gösterebilir. Toplumsal cinsiyet kavramının sınırları çoğu kez belirsizdir. Kavramın gündelik konuşmalardaki kullanımında neden bahsedildiği her zaman açık değildir (Johnson ve Repta, 2012). Toplumsal cinsiyet terimi belirli durumlarda biyolojik cinsiyet, cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet kimliği gibi terimlerin yerine de kullanılabilir (Udry, 1994).

Toplumsal cinsiyetle ilgili en çok üzerinde durulan iki kavram toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet kimliğidir. Toplumsal cinsiyet rolleri, erkekler ve kadınlar için çeşitli çıkarları, sorumlulukları, fırsatları, sınırlılıkları ve davranışları belirleyen sosyal normlar, kurallar ve standartlar olarak tanımlanmaktadır (Johnson ve Repta, 2012). Geleneksel anlamda cinsiyet rolleri, kadınların davranışlarının “kadınsı”, erkeklerin davranışlarının da “erkeksi” olması gerekliliğine dayanır. Örneğin erkeğe ilişkin cinsiyet rolleri erkeklerin daha mekanik bir şekilde düşündüğünü varsayarken, kadınlara ilişkin cinsiyet rolleri kadınların yemek, temizlik yapma gibi ev işleriyle daha ilgili olduğu beklentisini içermektedir (West ve Zimmerman, 1987). Toplumda var olan çeşitliliği yansıtmaması sebebiyle cinsiyet rollerinin geleneksel ve ikili bir şekilde ele alınması oldukça sorunludur. Cinsiyet rollerine ilişkin toplumdaki bu ikili yapı, önceden belirli rollere uymayan bireylerin ayrımcılığa uğramasına sebep olabilmektedir. Dahası, “toplumsal cinsiyet rolleri” şeklindeki bir kavramsallaştırma, toplumsal cinsiyetin edimsel ve ayırt edici yapısının üstünü örtmekte ve toplumsal cinsiyete yerleşik, değişmez bir işlev kazandırmaktadır (West ve Zimmerman, 1987).

Toplumsal cinsiyet kimliği ise diğer sosyal kimliklere benzer şekilde fiziksel varoluşa bağlıdır ve bireylerin içinde yaşadıkları sosyal çevredeki konumlarına ve diğer insanlar tarafından nasıl yargılandıklarına aracılık eder. Ama özünde bireylerin toplumsal cinsiyet hakkında kendini nasıl gördüğüyle ilgilidir (Johnson ve Repta, 2012). Toplumsal cinsiyet kimlikleri, biyolojik cinsiyetlere bağlı olan toplumsal cinsiyetlerin “doğru” ya da “uygun” kabul edildiği cinsiyetçi toplumlarda gelişmektedir. Başka bir ifadeyle erkeklik ve kadınlık dışındaki toplumsal cinsiyet ifadeleri, heteroseksüelliği evrensel bir norm olarak gören toplumlarda heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine sahip bireylerin kendi kimliklerini tanımlama ihtiyacı olarak ortaya çıkmıştır. Zira dünyanın pek çok

yerinde açık olmayan toplumsal cinsiyet beyanı ayrımcılık, şiddet ve hatta ölümlerle sonuçlanabilmektedir (Stryker & Whittle, 2006).

2.1.1.3. Cinsel Yönelim (Sexual Orientation)

Amerikan Psikoloji Derneği'ne (2009) göre cinsel yönelim bireyin, diğer bireylerin cinsel kimlik ve cinsiyet özelliklerine bağlı olarak, onlara duyduğu cinsel, romantik, duygusal uyarım ve arzuyu ifade eder. Cinsel yönelim bilinçli bir seçimin ötesinde, "aşık olmak" gibi yoğun duygusal durumları içeren psikolojik dürtülere ve biyolojik sisteme bağlıdır. Bu tanım, cinsel yönelimin bireyin kendi iradesiyle karar verebileceği bir unsur olmadığını göstermektedir. Geçmişte kullanılan "cinsel tercih" kavramının yerini artık "cinsel yönelim" kavramının alması da bu duruma bağlıdır.

Cinsel yönelimin kabulünü ve içselleştirilmesini ifade eden cinsel yönelim kimliği ise öz farkındalık, kendini keşfetme, kendini tanıma, grup aidiyeti ve bağlanma, kültür gibi faktörlerle ilişkilidir. Cinsel yönelim kimliği kendini tanımlamanın özel ve açık yollarını içerir. Cinsel yönelim kimliği toplum, sosyal destek, rol modelleri, arkadaşlık ve partner olma biçimlerine temel oluşturan ilişkisel ve kişiler arası kararların belirlenmesinde anahtar bir unsurdur (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009).

Cinsel yönelim genellikle bireyin karşı cinse cinsel ve romantik çekim duymasını ifade eden *heteroseksüellik*, bireyin hemcinslerine cinsel ve romantik çekim duymasını ifade eden *eşcinsellik (homoseksüellik)* ve her iki cinse de cinsel ve romantik çekim duymayı ifade eden *biseksüellik* kavramlarıyla sınıflandırılmaktadır. Eşcinsellik söz konusu olduğunda genellikle erkek eşcinseller için *gey*, kadın eşcinseller için de *lezbiyen* kavramı kullanılmaktadır. Bireyde herhangi bir cinsel çekimin bulunmaması durumunu ifade eden *aseksüellik* de dördüncü bir cinsel yönelim kategorisi olarak ele alınabilmektedir. (Prause ve Graham, 2007). Bu kavramlara ve cinsel yönelim kavramına ilişkin tanımlamalar çok çeşitli olmakla birlikte, tanımlarda genellikle konunun psikolojik ve davranışsal boyutları vurgulanmaktadır (Sell, 1997). LeVay'e (2010) göre bireyin cinsel yönelimine, "Erkeklerle mi, kadınlara mı ya da her ikisine birden mi cinsel çekim duyarsınız?" gibi doğrudan bir soruya verdiği cevaba bakılarak karar verilebilir.

Buna dayanılarak, cinsel yönelimin belirlenmesinde bireyin beyanının esas olduğu söylenebilir.

2.1.1.3.1. Genetik mi Çevre mi?

Cinsel yönelimin nasıl oluştuğuna ilişkin iki hakim görüş “biyolojik özcülük” ve “sosyal yapısalcılık” olarak adlandırılabilir. Birinci kesim eşcinselliğin doğuştan gelen bir nitelik olduğunu belirtmekte ve ikiz araştırmaları ile genetik süreçleri vurgulamaktadır. İkinci kesim ise eşcinselliğin ortaya çıkışında çocukluk yaşantılarını ve sosyal değişkenleri daha önemli görmektedir (Moe, Reicherzer, & Dupuy, 2011). Günümüzde cinsel yönelimin oluşmasında sadece çevresel faktörlerin etkili olduğu görüşü büyük ölçüde terk edilmiştir. Pek çok saygın bilimsel kurum cinsel yönelimin oluşmasında genetik ve doğum öncesi faktörleri vurgulamaktadır.

Amerikan Pediatri Akademisi, cinsel yönelimin tek bir faktör tarafından belirlenmediğini ve genetik, hormonal ve çevresel etkenlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıktığını belirtmektedir (Frankowski, Kaplan, Diaz, Feinstein, Fisher, Klein, ve Yancy, 2004). İngiltere Kraliyet Psikiyatri Koleji ise bireyin heteroseksüel veya eşcinsel olmasında ailenin veya erken çocukluk yaşantılarının etkisine dair güvenilir bir kanıt olmadığını; cinsel yönelimin genetik faktörlerin ve erken dönem rahim ortamının karmaşık etkileşimi sonucu ortaya çıktığını belirtmekte ve cinsel yönelimin bir tercih olmadığını vurgulamaktadır (Kraliyet Psikiyatri Koleji, 2007).

Cinsel yönelimi tercih olarak gören kesimler, eşcinselliğin bir irade zayıflığı ve ahlaksızlık olduğunu dile getirmektedir. Bu görüşe göre birey eşcinselliğinden vazgeçebilir ve heteroseksüel bir birey olarak yaşamını sürdürebilir. Yukarıda da bahsedildiği üzere pek çok saygın bilimsel kuruluşun konuyla ilgili görüşleri cinsel yönelimin bir tercih olduğuna ve bu sebeple bireyin kendi isteğiyle bunu değiştirebileceğine yönelik heteroseksist bakış açısının terk edilmesine katkı sağlamıştır.

LeVay (2010) cinsel yönelimin biyolojik kökeniyle ilgili aşağıdaki gözlemlerden bahsetmektedir (s. 43):

- *Eşcinsel davranışlar hayvanlar arasında yaygındır. Bazı türlerde, türün belirli bireylerinin aynı cinsten partner seçmeye yönelik tercihleri süreklidir.*

- *Gerek çocukluk gerekse yetişkinlikte eşcinsel bireyler “toplumsal cinsiyet” başlığı altında toplanabilecek belirli zihinsel özellikler bakımından heteroseksüel bireylerden ayrışır.*
- *Fetal dönemde yayılan cinsiyet hormon düzeylerinin cinsel kimlik özelliklerini etkilediğine dair kanıt bulunmaktadır.*
- *Genlerin cinsel yönelimi etkilediğine dair kanıt bulunmaktadır.*
- *Eşcinsel ve heteroseksüel bireylerin beyinlerinde ve vücutlarında yapısal ve işlevsel farklılıklar bulunmaktadır.*
- *Doğum sırası cinsel yönelimi etkilemektedir ve bu etki sosyal bir mekanizmadan ziyade biyolojik bir mekanizmaya dayalı görünmektedir.*

Cinsel yönelimin biyolojik kökenine ilişkin bu tür bulguların varlığı, eşcinsellik karşıtı gruplarla mücadelede çeşitli argümanlar sunmaktadır. Bununla birlikte Candansayar (2011) bu tür bulgulara dayanarak eşcinselliği “doğal ve normal” göstermeye çalışmanın risklerinden bahsetmektedir. İnsanlar doğallığın ve normallığın ölçütü olarak kendini alma eğilimindedir. Bu nedenle örneğin, eşcinselliğin hayvanlarda da var olduğu bulgusu, eşcinselliğin “evrimsel gelişimlerini tamamlayamamış, geri, ilkel” türlerin bir özelliği olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ya da eşcinselliğin genetik kökenine ilişkin bulgular, genetik bir farklılıktan ziyade bir kusur olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle eşcinselliğin kökeninin ne olduğundan ziyade, eşcinsellerin nasıl sağlıklı ve mutlu yaşayacakları sorusu daha önemli görünmektedir.

2.1.1.3.2. Cinsel Yönelim ve Ruh Sağlığı

Eşcinsellik, uzun yıllar boyunca psikoloji ve psikiyatri çevrelerinde bireyin normalden sapması olarak görülmüş ve bir hastalık olarak etiketlenmiştir. Bunda Freud sonrası psikanalistlerin eşcinselliğe karşı önyargılı tutumlarının önemli payı bulunmaktadır (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009).

Freud erkek ve kadın eşcinselliğine farklı bakmaktadır. Freud'a göre erkek eşcinselliği, annenin aşırı duyarlılığı ve güçlü bir baba figürünün olmayışı nedeniyle anneye duyulan aşırı bağlılığın sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kadın eşcinselliği ise Elektra kompleksi sırasındaki yaşantılarla ilgilidir. Buna göre fallik dönemin ortasında kız çocuğu babayla bir bebek sahibi olacağını ummaktadır, ancak annesinin hamile kalmasıyla hayal kırıklığına uğrar. Bunun sonucunda babadan ve kendi kadınsılığından uzaklaşarak kendini bir erkek figürle tanımlar ve annesini aşk objesi olarak seçer (Lingiardi ve Capozzi, 2004).

Freud'un eşcinsellik hakkındaki görüşleri karmaşıktır. Ancak eşcinselliği bir hastalık veya sapkınlık olarak görmediği söylenebilir. Freud, kendisine eşcinsel oğluya ilgili mektup yazan bir anneye, "eşcinselliğin utanılacak, ahlaksızca ve aşağılık bir şey olmadığını, hastalık olarak sınıflandırılmayacağını, sadece bir cinsel fonksiyon türü olduğunu" belirtmiştir. Öte yandan Freud sonrası psikanalistler eşcinselliğe onun kadar hoşgörülü yaklaşmamışlardır. Freud sonrası ruh sağlığı alanında, özellikle A.B.D.'de, eşcinselliğin olumsuz ve anormal olduğu ve aile dinamiklerinden kaynaklandığına inanılmıştır (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009).

Amerikan Psikiyatri Derneği'nin, *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nın (DSM)* 1952 yılında basılan ilk sürümünde eşcinsellik, sosyopatik kişilik bozuklukları sınıflandırmasının altında yer almıştır. 1968 yılında basılan DSM-II'de ise eşcinsellik, psikotik olmayan zihinsel bozukluklar sınıflandırmasına kaydırılmıştır. 1970'ler, eşcinselliğe yönelik ön yargının bilimsel anlamda tartışmaya açıldığı yıllardır. Bu dönemde yapılan sert eleştiriler üzerine 1974 yılında, Amerikan Psikiyatri Derneği'nin DSM-III'le ilgili çalışmaları sırasında, eşcinselliğin bir bozukluk olarak tanımlanmasından oy çokluğuyla vazgeçilmiştir. Bunun üzerine 1980 yılında basılan DSM-III'de eşcinsellik herhangi bir bozukluk kategorisinde yer almamıştır. Ancak DSM-III'de egodistonik eşcinsellik adında, eşcinsel olmaktan duyulan rahatsızlığı ifade eden bir tanı kategorisi vardır. 1986'da basılan DSM-III-R ile birlikte egodistonik eşcinsellik de dahil olmak üzere, eşcinsellikle ilgili tüm referanslar DSM'den çıkarılmıştır (Pickett, 2009).

Amerikan Psikoloji Derneği (2009) cinsel yönelimle ilgili aşağıdaki unsurları vurgulamaktadır (s. 54):

- *Aynı cinsiyete yönelik cinsel çekim, davranış ve yönelim kendi başına insan cinselliğinin normal ve olumlu çeşitleridir; bir diğer ifadeyle zihinsel veya gelişimsel bozuklukların göstergesi değildir.*
- *Eşcinsellik ve biseksüellik damgalanabilir ve bu damgalanma yaşam boyu çeşitli olumsuz sonuçlara (örneğin azınlık stresi) yol açabilir.*
- *Aynı cinsiyete yönelik cinsel çekim ve davranışlar çeşitli cinsel yönelim ve cinsel yönelim kimlikleri bağlamında gerçekleşebilir.*
- *Geyler, lezbiyenler ve biseksüel bireyler mutlu yaşamlar sürebilirler, gerek ilişkileri gerekse aile yaşamları heteroseksüellerinki kadar saygıya değerdir.*
- *Eşcinsel yönelimi ailedeki bozukluklara ve travmalara bağlayan teorileri destekleyen herhangi bir araştırma bulunmamaktadır.*

Günümüzde bilimsel çevrelerde eşcinsellik bir hastalık ya da kusur olarak görülmesi de, “heteroseksüel bir yaşam tarzını seçmeyi isteyen eşcinsellere” yardımcı olduğunu iddia eden kişi ve kurumlar bulunmaktadır. Onarım terapisi olarak adlandırılan bu tür girişimlerin bireyin cinsel yönelimi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı ve hatta bireye zarar verme olasılığının bulunduğu bilinmektedir (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009). Başka bir ifadeyle cinsel yönelimin değiştirilebileceğine dair herhangi bir bilimsel kanıt bulunmamaktadır.

2.1.2. Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Homofobi ve Heteroseksizm

Daha önce de bahsedildiği üzere, eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik çevreden gelebilecek her türlü olumsuz tepki eşcinsel bireylerin cinsel yönelimlerini açık etmelerine, yani kendilerini başkalarına açmalarına engel olmaktadır. Bu nedenle bireyin açılma sürecinde güçlük yaratan bir unsur olarak, söz konusu olumsuz tutumların üzerinde durmak gerekmektedir. Alanyazında eşcinsel bireylere yönelik olumsuz tutumlar en çok “homofobi” ve “heteroseksizm” başlıkları altında kavramsallaştırılmaktadır.

2.1.2.1. Homofobi ve Heteroseksizm

Homofobi terimi ilk olarak psikolog George Weinberg tarafından 1972 yılında yayınlanan *Society and the Healthy Homosexual (Toplum ve Sağlıklı Eşcinsel)* kitabında kullanılmıştır. Weinberg başlangıçta homofobiyi basitçe “eşcinsellere karşı duyulan korku” olarak tanımlamıştır. Weinberg’in eşcinsel karşıtlığına bir isim bulması, bu karşıtlığın akademik olarak araştırılması ve müdahale edilmesi gereken sosyal bir sorun olduğu görüşünün de popüler hale gelmesine katkıda bulunmuştur. Bu dönemden itibaren homofobi kavramı, eşcinsel aktivistler için önemli bir araç haline gelmiş ve ilerleyen dönemde kavram daha geniş bir anlamı ifade etmeye başlamıştır (Herek, 2004).

Alanyazında homofobinin çok çeşitli şekillerde tanımlanabildiği görülmektedir. Örneğin, Sears ve Williams (1997) homofobiyi lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kimlikli bireylere yönelik derin korku ve nefretten kaynaklanan önyargı, ayrımcılık, taciz ve şiddet eylemleri olarak tanımlamaktadır. Kitzinger’e (1996) göre homofobi “toplumsal cinsiyete ilişkin sıkıca tutunulan kalıp yargıları dayatmanın ve toplumsal

cinsiyet baskısını sürdürmenin bir yoludur” (s. 8). Herek (2004) ise homofobiyi gay ve lezbiyen bireylere dönük bireysel ya da sosyal cehalet veya korku şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımlardan yola çıkılarak homofobinin toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar ile eşcinsellere ve eşcinselliğe yönelik korku ve bilgisizlikten kaynaklandığı; homofobik tutumların eşcinsellerin ayrımcılığa, tacize ve şiddete maruz kalmasına sebep olduğu sonucuna varılabilir.

Her ne kadar akademik çevreler ve LGBTİ hareketi tarafından sıklıkla kullanılsa da, homofobi kavramı birtakım sınırlılıklara sahiptir. Günümüzde homofobinin eşcinsellere yönelik bireysel korku ve nefretten öte bir anlam ifade ettiği bilinmektedir. Homofobinin anlaşılabilmesi için meselenin kültürel, sosyal ve politik boyutlarının da ele alınması gerekmektedir. Ancak homofobi kavramının bu haliyle meseleyi bireysel ve patolojik bir boyuta indirgediğine dair görüşler mevcuttur (Göregenli, 2011). Bunun yanında homofobi kavramı sadece eşcinselleri vurgulayarak, heteronormatif olmayan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerini dışlar görünmektedir. Bu noktada biseksüel ve trans kimliklere yönelik olumsuz tutumları, bifobi ve transfobi gibi kelimelerle kavramsallaştırmak da pratik görünmemektedir. Homofobi kavramının sahip olduğu bu sınırlılıklar nedeniyle Herek (2004), cinsel önyargı (sexual prejudice), cinsel damgalanma (sexual stigma) ve heteroseksizm (heterosexism) terimlerinin kullanılabileceğini belirtmiştir. Herek’in önerdiği bu terimler içinde en çok kullanılanı heteroseksizmdir.

Heteroseksizm kavramı ilk olarak, LGBTİ bireylere yönelik artan sistematik baskıdan duyulan endişe nedeniyle ortak bir dil oluşturmak ve sorunun tanımına politik bir anlam kazandırmak için kullanılmıştır (Kitzinger, 1996). Herek (1990) heteroseksizmi “heteroseksüel olmayan herhangi bir davranış, kimlik, ilişki ya da toplum biçimini reddeden, kötüleyen, damgalayan ideolojik bir sistem” olarak tanımlamaktadır. Smith, Oades ve McCarthy (2012, p. 40) alanyazındaki çeşitli heteroseksizm tanımlarından yola çıkarak, heteroseksizmin şu altı ögeyi içerdiğini belirtmektedir: (1) toplumda homofobinin sergilenmesi, (2) heteroseksüel yaşam biçiminin yüceltilmesi, (3) heteroseksüel olmayan herhangi bir davranış biçiminin damgalanması, (4) sistemin bireysel ve kültürel düzeyde işletilmesi, (5) cinsel azınlıklara yönelik önyargı oluşturulması, (6) heteroseksüelliğin eşcinsellikten üstün kabul edilmesi.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere homofobi ve heteroseksizm kavramları, LGBTİ'lere yönelik olumsuz tutumları farklı bağlamlar içerisinde ele almaktadır. Homofobi kavramı, olumsuz tutumlara ilişkin bireyi temel alan bir yaklaşımın ürünüken, heteroseksizm kavramı meselenin sosyal ve politik yanını vurgulamakta, grup dinamiklerini işe koşmaktadır. Bu nedenle kullanıldığı içeriğe bağlı olarak her iki kavramın da güncel ve kullanıma uygun olduğu söylenebilir. Sonuçta meselenin özü LGBTİ'lerin maruz kaldığı olumsuz yaşantılardır.

2.1.2.2. Homofobiyi Ölçmek

LGBTİ'lere fiziksel ve duygusal zararlar veren ve onların yaşamını güçleştiren bir unsur olarak homofobi ve heteroseksizmle mücadele önem taşımaktadır. Böyle bir mücadelenin ortaya konulabilmesi içinse öncelikli olarak sorunun tespiti, yani LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutumların ve bu tutumların arkasındaki sebeplerin ortaya konulması gerekmektedir.

Bu konudaki öncü çalışmalardan biri, psikolog Dorothy Riddle tarafından eşcinsellere yönelik olumlu ve olumsuz tutumların düzeylerini tanımlamak amacıyla hazırlanan Riddle Homofobi Ölçeği'dir. Riddle (1985), homofobi ölçeğiyle ilgili çalışmasında eşcinsellere yönelik dördü homofobik, dördü olumlu olmak üzere sekiz farklı tutum belirlemiştir. Bu tutumlar şu şekilde sınıflandırılmıştır (Akt., Obeart, 1990, s. 14):

Homofobik tutumlar:

1. *İğrenme: Eşcinsellik doğaya karşı işlenmiş bir suç olarak görülür. Lezbiyen ve geyler hasta, deli, ahlaksız ve günahkardır. Onları değiştirmek için hapis cezası, hastaneye yatırma, terapi, elektroşok, vb. her türlü yöntem uygulanabilir.*
2. *Acıma: Heteroseksüel şovenizmi. Heteroseksüellik daha tercih edilir görülmektedir. Heteroseksüel olmayı sağlayan şeyler teşvik edilmeli, eşcinselliği seçenlere acınmalıdır.*
3. *Tolerans: Eşcinsellik pek çok insanın ergenlik döneminde yaşadığı ve daha sonra atlattığı bir aşama olarak görülür. Lezbiyen ve geyler heteroseksüeller kadar olgun olmadığı için onlara koruyucu ve hoşgörülü davranılmalıdır. Ancak hala ergen davranışları gösterdiklerinden yüksek pozisyonlar ve otorite verilmemelidir.*
4. *Kabul: Eşcinselliğin "kabul edilmesi gereken bir şey" olduğu iması yapılır. Bu durum "Benim için bir lezbiyen değil, bir insansın!", "Yatağında ne yaptığın seni ilgilendirir." veya "Gösteriş yapmadığın müddetçe benim için sorun yok!" gibi ifadelerle karakterize edilir.*

Olumlu tutumlar:

1. *Destek: Temel sivil özgürlükler pozisyonudur. Bu düzeydeki kişiler kendileri rahat olmasa da homofobinin yanlış olduğunun farkındadırlar ve eşcinsel haklarının korunması için çaba gösterirler.*

2. *Hayranlık: Toplumda lezbiyen ya da gey olmanın güç gerektirdiği kabul edilir. Bu düzeydeki insanlar kendi homofobik tutum, değer ve davranışlarını sorgularlar.*
3. *Takdir: Bireylerin çeşitliliğine değer verme ve eşcinselleri bu çeşitliliğin bir parçası olarak görme. Bu düzeydeki insanlar kendilerindeki ve başkalarındaki homofobiyle mücadele ederler.*
4. *Yardım: Eşcinsellerin toplum için gerekli olduğu varsayma. Bu düzeydeki insanlar lezbiyen ve geylerle gerçekten ilgili ve onlardan hoşnuturlar, eşcinsellerin dostu ve savunucusu olma konusunda gönüllüdürler.*

Alanyazında özellikle gey ve lezbiyenlere yönelik homofobi ve heteroseksizmi ölçmek amacıyla pek çok çalışma bulunmaktadır (Herek, 1988; Herek, 2002; Hudson ve Ricketts, 1980; Morrison ve Morrison, 2003; Walls, 2008; Wright Jr, Adams ve Bernat, 1999). Benzer çalışmalar Türkiye’de de mevcuttur (Doğan, Doğan, Beştepe ve Eker, 2008; Gelbal ve Duyan, 2006). Bu çalışmaların en önemli ortak noktası, erkeklerin kadınlara göre gey ve lezbiyenlere yönelik tutumlarının daha olumsuz olmasıdır. Bu durum, erkek egemen ve cinsiyetçi toplum yapısıyla homofobi arasında ilişki hakkında ipucu sağlamaktadır. Zira Göregenli’nin (2011) de belirttiği üzere, “homofobi seksizmin önemli bir silahıdır”.

Herek (1988), cinsiyet ve aileye ilişkin geleneksel değerler, dini tutuculuk düzeyi ve eşcinselliğe geçmiş yaşantıların, heteroseksüellerin eşcinsellere yönelik tutumlarını etkilediğini belirtmektedir. Yine Herek (2002) tarafından heteroseksüellerin biseksüel erkek ve kadınlara yönelik tutumlarıyla ilgili yapılan başka bir çalışmada, yüksek yaş, düşük eğitim düzeyi, düşük gelir düzeyi, kırsal bölgelerde yaşama, yüksek dindarlık düzeyi, politik muhafazakarlık gibi faktörlerin biseksüellere yönelik olumsuz tutumla ilişkili olduğu bulunmuştur. Whitley Jr. ve Ægisdottir (2000) toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin inançların, eşcinsel karşıtı tutumları meşrulaştırmanın bir aracı olduğunu belirtmektedir.

Görüldüğü üzere, eşcinsellere yönelik tutumların şekillenmesinde çok çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Homofobi ve heteroseksizme karşı yürütülen mücadelede eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların kökeninde yer alan bu ve benzeri faktörlerin dikkate alınması faydalı olacaktır. Zira bireylerde yer alan söz konusu olumsuz tutumlar giderilmeden, eşcinsel bireylerin toplumdaki görünürlüğünün artması birtakım sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Alden ve Parker (2005), eşcinsel haklarına desteğin yüksek olduğu bölgelerde eşcinsellere yönelik nefret olaylarının da artış gösterdiğini tespit etmiştir. Benzer şekilde Göregenli (2011), LGBTİ bireylerin görünürlüğü arttıkça, bu bireylere yönelik ayrımcılık ve şiddetin de arttığını belirtmektedir. Buna bağlı olarak

homofobi ve heteroseksizm bireysel, toplumsal ve kurumsal boyutlarıyla bütün olarak ele alınması gereken bir sorun olarak görülmelidir.

2.1.2.3. İçselleştirilmiş Homofobi (Internalized Homophobia)

Cinselliğe ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin heteronormatif değerler sadece heteroseksüeller tarafından değil, eşcinseller tarafından da içselleştirilebilmektedir. Eşcinselliğin ahlaksızlık, günah ya da hastalık olarak görüldüğü bir toplumda yetişen bireyin cinsel yöneliminden bağımsız olarak homofobik tutumlara sahip olması muhtemeldir. Bir başka deyişle, eşcinsel bir birey de pekala homofobik olabilir ve bu durum içselleştirilmiş homofobi olarak adlandırılmaktadır.

Herek'e (2004) göre içselleştirilmiş homofobi, kendini eşcinsel olarak tanımlasın ya da tanımlamasın, kendi cinsiyetinden biriyle cinsellik yaşayan bireylerde eşcinsellik hakkında olumsuz stereotipler, inançlar ve ön yargı bulunmasını ifade etmektedir. İçselleştirilmiş homofobi, bireyin heteroseksist kültürel beklentilere uyum sağlamak için yaptığı bilinçli ve bilinçsiz davranışları kapsayabilir.

İçselleştirilmiş homofobi düşük öz saygı, kendinden nefret etme, kendinden şüphe etme, kendini aşağılık görme, eşcinsellik hakkındaki popüler mitlere inanma, cinselliği yüzünden başkaları tarafından reddedileceğine inanma gibi durumlarla ilişkilidir (Cabaj, 1988). Pek çok eşcinsel birey cinsel yönelimini kavrama, bunun üzerine bir kimlik geliştirme ve cinsel yönelimini başkalarına açma sürecinde, aynı zamanda içselleştirilmiş homofobinin psikolojik iyi oluşuna yönelik yarattığı tehditle başa çıkmaya çalışmaktadır (Malyon, 1982). Başka bir ifadeyle içselleştirilmiş homofobi, eşcinsel bireyin sağlıklı bir kimlik gelişim süreci yaşamasına engel olabilmektedir.

İçselleştirilmiş homofobinin yarattığı psikolojik birtakım sorunlar bireyde kendine fiziksel zarar verme, madde kullanımı, yeme bozuklukları ve intihar gibi davranışlarla kendini gösterebilmektedir (Williamson, 2000). Bunun yanında içselleştirilmiş homofobik tutuma sahip bireyler cinsel yönelimlerini değiştirme çabasına girebilmekte, eşcinselliği tedavi ettiğini iddia eden kişi ve kurumlara başvurup buradaki yanlış uygulamalardan daha fazla zarar görebilmektedirler. (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009). İçselleştirilmiş homofobiye sahip bir bireyde giderilmesi gereken şey bireyin eşcinselliği değil, eşcinselliğine yönelik olumsuz

tutumudur. Bu noktada eşcinsellere yönelik psikolojik müdahalelerin, bireyin cinsel yönelimine ilişkin doğru bilgiler edinmesini sağlayacak, özsaygısını artıracak, destekleyici ve güçlendirici bir yapıya sahip olması gerektiği söylenebilir.

2.1.3. Açılma (Coming-Out)

Bu bölümde öncelikle açılma (coming-out) kavramının tarihsel sürecine ve günümüzdeki anlamına değinilmiştir. Sonrasında ise açılma süreci ile ilgili önemli bazı kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Son olarak açılma ile ilgili alanyazında sıkça sözü edilen modellerden Cass (1979), Coleman (1982) ve Troiden'in (1989) eşcinsel kimlik gelişim modelleri ayrıntılı şekilde özetlenmiştir.

2.1.3.1. Dolabın Dışına Çıkmak: Açılma Sürecinin Tanımı ve Öğeleri

Yakın tarih boyunca eşcinseller cinsellik ve toplumsal cinsiyete ilişkin heteronormatif kalıplara uymadıkları için toplum tarafından dışlanmış ve baskı altına alınmıştır. Eşcinselliği bir kusur ve toplumun geleceği için tehdit olarak gören kesimler hukuk, din ve tıp gibi yapılar aracılığıyla bireyleri bu kusurdan arındırma, arındıramıyorlarsa cezalandırma yoluna gitmişlerdir. Bu durum günümüzde halen varlığını sürdürmektedir. İnsan hakları ve demokrasinin gelişmiş olduğu ülkelerde dahi, eşcinsellere ve heteronormatif olmayan diğer cinsiyet kimliklerine yönelik süregelen bir toplumsal baskı bulunmaktadır. Bunun sonucunda eşcinsellerin büyük çoğunluğu cinsel yönelimlerini gizlemek zorunda kalmakta, hatta eşcinsel olduklarını kabullenmekte dahi güçlük yaşamaktadırlar.

Eşcinselleri kendi kimliklerini gizlemek zorunda bırakan tüm bu baskı ve kısıtlamalar, dolap (the closet) metaforuyla ifade edilmektedir. Bu dolabın dışına çıkmak (coming out of the closet) ise bireyin cinsel yönelimini başkalarına açıklaması veya cinsel yönelimini gizlemek için herhangi bir çaba sarf etmemesiyle gerçekleşmektedir (Pickett, 2009). ABD'deki eşcinsel alt kültürüne ait bir kavram olan "coming out" 1930'larda eşcinsel gruplara dahil olma anlamına gelirken, II. Dünya Savaşı sonrası bireyin hemcinsiyle cinsel ilişkiye girmesini ifade eden argo bir tabir olarak kullanılmıştır. 1960'lardan bugüne kadarki sürede ise "coming out" gey ve lezbiyenlerin çoğunluğu tarafından bireyin cinsel yönelimini başkalarına

açıklaması anlamında kullanılmaktadır (Pickett, 2009). Coming-out kavramının Türkçe'deki yaygın karşılığı ise "açılma"dır.

Açılma, bireyin cinsel yönelimini kime, ne zaman ve nasıl açıklayacağını belirlediği gündelik bir olay olduğu gibi aynı zamanda da yaşam boyu devam eden bir süreç olarak ele alınmaktadır. Birey bu süreç içerisinde bir noktada başkalarına açılmayı sonlandırabilir (Johnston ve Jenkins, 2003). Hanley-Hackenbruck (1988) açılmayı genellikle ergenlik döneminde başlayan ve yetişkinlikle birlikte kapsamı genişleyen, bireyin cinsel yönelimi kabul etmesini takip eden olaylarla ilgili içsel ve kişilerarası dönüşümleri içeren karmaşık bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda açılmanın, bireyin cinsel yönelimini başkalarına açıklamasıyla değil, cinsel yöneliminin farkına varmasıyla başlayan bir süreç olduğu söylenebilir. Bu farkındalık çocukluk ve ergenlik döneminde cinsiyet rolü beklentilerine uymayan ve hemcinslerine karşı çekim hisseden bireyin, yaşitlarından farklı olduğunu kavramasıyla oluşmaktadır (Espitia, 2007).

Taylor (1999) açılma süreciyle ilgili önemli boyutları şu şekilde sıralamaktadır: (1) Bireyin hemcinslerine yönelik duygularının farkına varması, (2) ilk eşcinsel ilişkiler, (3) eşcinsel alt kültürüne katılım, (4) bireyin kendini eşcinsel olarak tanımlaması, (5) bireyin kimliğini kendisi için önemli kişilere açması. Bütün eşcinsel bireylerin açılma sürecinde bu boyutların mutlaka yer alacağı düşünülmemelidir. Örneğin eşcinsel olduğunun farkında olan bir birey hayatı boyunca cinsel yönelimini kimseye açıklamayabilir.

Bireyin başkalarına açılması genellikle açılma sürecinin son ve en kritik aşamasıdır. Başkalarına açılmanın bireye sağladığı pek çok avantajın yanında şiddete maruz kalma, toplumdan dışlanma gibi riskleri de bulunmaktadır (Corrigan ve Matthews, 2003). Açılma sürecindeki bu risklerin büyüklüğü, toplumdaki homofobi ve heteroseksizm düzeyiyle yakından ilgilidir. Homofobinin yaygın olduğu bir ortamda bireyin başkalarına açılmasının çok daha zor olacağı söylenebilir. Buna rağmen yine de pek çok eşcinsel birey başkalarına açılmayı tercih etmektedir. Cain (1991) eşcinsel bireylerin cinsel yönelimlerini şu altı nedenden en az birine bağlı olarak başkalarına açtığını belirtmektedir:

- 1. Başkalarına açılmak bireyin özgüvenini artırarak terapötik bir etkide bulunmaktadır.*
- 2. Başkalarına açılmak bireyin ilişkilerinde yakınlaşmayı ve samimiyeti artırabilmektedir.*

3. *Başkalarına açılmak bazen gizlilik sebebiyle oluşan kişilerarası sorunların çözümünü sağlayabilmektedir.*
4. *Birey eşcinsel olduğunun tesadüfen ortaya çıkmasından kaynaklanabilecek olumsuz durumlarla karşılaşmamak için başkalarına açılabilir.*
5. *Birey daha fazla insanın açılmasının toplumdaki homofobiyi azaltacağını düşünerek herkese açılmaya karar verebilmektedir.*
6. *Başkalarına açılmak bazen spontane şekilde gerçekleşebilir. Örneğin birey ani bir kararla ya da dil sürçmesi sonucu yanlışlıkla başkalarına açılabilir.*

Yukarıdaki bilgilerden hareketle açılma sürecinin çok çeşitli değişkenlere sahip ve bireyin hayatının büyük kısmını kapsayan bir süreç olduğu söylenebilir. Böylesine kapsamlı bir sürecin her bireyde farklı bir şekilde gelişmesi kaçınılmazdır. Bununla birlikte farklı bireylerin açılma sürecinde birtakım ortak örüntüler ve aşamalar olduğu da söylenebilir. Bu nedenle bir sonraki bölümde, açılma sürecini aşamalara ayırarak açıklayan modellerden bahsedilecektir.

2.1.3.2. Açılma Sürecine İlişkin Modeller

Açılma süreci alanyazında sıklıkla “eşcinsel kimlik gelişimi” kavramı çerçevesinde incelenmektedir (Cass, 1979; McCarn ve Fassinger, 1996; Minton ve McDonald, 1984; Troiden, 1989). Eşcinsel kimliği basitçe, “romantik veya cinsel ilişki durumlarında kendini eşcinsel olarak algılama” şeklinde tanımlanabilir (Troiden, 1989). Cass (1984) eşcinsel kimliğinin, bireyin eşcinselliği nitelendirmeye ilişkin kendine has anlayışıyla bağlantılı olarak, kendine ilişkin görüşlerinin kümelenmesinden doğduğunu belirtmektedir.

Rosario, Schrimshaw ve Hunter’a (2004) göre açılma sürecine ilişkin modeller, eşcinsel kimlik oluşumu ve entegrasyonu aracılığıyla giderek artan düzeyde bir cinsel kimlik kabulü sürecinden bahsetmektedirler. Kimlik oluşumu açılma sürecinde bireyin gelişen cinsel yöneliminin farkına vardığı, eşcinsel olup olmadığını sorguladığı ve cinsel aktiviteler yoluyla eşcinsel kimliğini keşfettiği kısımdır. Kimlik entegrasyonunda ise birey eşcinsel kimliğini kabullenmekte, eşcinselliğe ilişkin daha olumlu tutumlar geliştirerek içselleştirilmiş homofobisinin üstesinde gelmekte, başkalarının cinsel yönelimini öğrenmesi fikrine alışmakta, kimliğini başkalarına açmakta ve eşcinsellerin bulunduğu sosyal aktivitelere dahil olmaktadır (Rosario, Hunter, Maguen, Gwadz, ve Smith, 2001). Buna bağlı olarak eşcinsel kimlik gelişimi ve açılma sürecinin kavramsal olarak aynı şeyi ifade ettiğini söylemek mümkündür.

Aşağıda, açılma sürecine ilişkin alanyazında en sık sözü edilen modellerden Vivienne C. Cass (1979), Eli Coleman (1982) ve Richard Troiden'in (1989) eşcinsel kimlik gelişim modelleri ayrıntılı biçimde açıklanacaktır.

2.1.3.2.1. Vivienne C. Cass'ın (1979) Eşcinsel Kimlik Gelişimi Modeli

Cass (1979) eşcinsel kimliğinin gelişimini altı aşamalı bir süreçle açıklamaktadır. Cass'ın modeli iki temel varsayıma dayanır: (a) eşcinsel kimliği gelişimsel bir süreç vasıtasıyla kazanılır ve (b) davranışlardaki durağanlık ve değişimler, birey ve çevresi arasında meydana gelen etkileşimsel süreçten kaynaklanır (Cass, 1979).

Bütün eşcinsel bireyler bahsedilen altı aşamadan geçerek eşcinsel kimliklerini kendi benlikleriyle bütünleştirme yolunda ilerlemektedir. Aşamalarda geçirilen süreler kişiden kişiye değişebilir. Aşamalar arasındaki fark bireyin kendi davranışlarına yönelik algısına ve bu algının sonuçlarından kaynaklanan olaylara dayanır. Her aşamada bireyin *ipotekli kimlik* geliştirmesi mümkündür (Cass, 1979). Erikson (1959) ipotekli kimliği, bireyin gelişim sürecinin erken safhalarında bir kimliğe karar vermesi ve alternatif kimlikleri deneyimlememesi olarak tanımlamaktadır. Yani birey eşcinsel kimlik gelişiminin herhangi bir safhasında daha fazla gelişim göstermemeyi tercih edebilmektedir.

Cass'ın (1979) modeli, Secord ve Backman'ın (1961) *kişilerarası uyum kuramına* (*interpersonal congruency theory*) dayanmaktadır. Bu kurama göre insan davranışlarındaki durağanlık ve değişimler, bireyin kişilerarası çevresiyle uyumuna ya da uyumsuzluğuna bağlıdır. Bunun yanında Cass'ın modeli aynı zamanda Festinger'in (1962) *bilişsel ahenksizlik kuramından* (*theory of cognitive dissonance*) etkilenmiştir. Bilişsel ahenksizlik kuramına göre bireyler bilişleri arasında tutarlılık arama eğilimindedirler. Tutumlar ve davranışlar arasında bir tutarsızlık olduğunda, yani bilişsel ahenksizlik oluştuğunda, ahenksizliğin ortadan kalkması için bazı şeyler değişmelidir.

Eşcinsel kimlik oluşumu modelinin en temel birimi, aynı zamanda durağanlığın ve değişimin kaynağı olan kişisel matristir (interpersonal matrix). Kişisel matris üç öğeden oluşur (Cass, 1979):

1. Bireyin (P) kendine atfettiği bazı özelliklerle ilgili algısı (S).

2. Bireyin (P), doğrudan bu özelliklerin sonucunda oluşan davranışlarıyla ilgili algısı (B).

3. Bireyin (P), bu özelliklerine ilişkin başkalarının görüşleriyle ilgili algısı (O).

Kişisel matris, bu üç öge arasında tekrar eden işlevsel bir ilişkidir. Birey, S, B ve O arasında hem bilişsel hem de duygusal açıdan uyuma ulaşmaya çalışmaktadır. Uyumsuzluk durumu bireyin kendisiyle ilgili farklı bir algı içeren yeni (uyumlu) bir matris oluşturmasıyla ya da matrisin eski (uyumlu) haline çevrilmesiyle çözümlenebilir. Bir matris, bir ya da daha fazla benzer matrisle desteklendiğinde değişime karşı daha dirençli hale gelir. Değişime karşı direnci arttıran bir diğer unsur, birey için önemli olan diğer insanlardır. Bireyin diğerlerine verdiği değer arttıkça, değişime karşı direnci de artacaktır (Cass, 1979)

Cass'a (1979) göre eşcinsel kimlik oluşumu, kişisel matrisin bireyin kendini heteroseksüel olarak tanımladığı uyumlu durumdan, kendini eşcinsel olarak tanımladığı uyumlu duruma dönüştüğü süreçtir. Modelde belirtilen altı aşama şu şekildedir:

1. Aşama: Kimlik Karmaşası (Identity Confusion)

Günlük yaşamda eşcinsellik ve eşcinsellerle ilgili herhangi bir bilgiyle karşılaşmak eşcinsel bireyde gelişimsel sürecin başlaması için yeterli değildir. Süreç yalnızca birey kendi davranışlarını "eşcinsel" olarak etiketleyebildiğinde başlar. Birey kendi duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını eşcinsel olarak tanımladığında, mevcut durağan yapıya uyumsuz bir öge eklenmiş olur. Bu uyumsuzluğun sonucunda birey karmaşa yaşar ve kendine "Eğer davranışlarım eşcinsel olarak isimlendirilebiliyorsa, bu benim eşcinsel olduğum anlamına gelir mi?" sorusunu sormak zorunda kalır (Cass, 1979).

Bu karmaşayı çözmek için birey üç farklı yaklaşımdan birini uygulamaktadır. İlk olarak birey kendi davranışlarının eşcinsel olduğunu onaylar ve davranışlarını kabul edilebilir olarak algılayabilir. Bu durumda bireyin davranışlarını değiştirmesi gerekmez. Bunun yerine kendisiyle ilgili algısında (S) değişikliğe gider. Bireyin "Eşcinsel miyim?" sorusuna verdiği cevapla birlikte yaşadığı karmaşa azalır ve eşcinsellikle ilgili daha fazla bilgi edinme yoluna gider. Bireyin konuyla ilgili bilgisi arttıkça uyumsuzluk duruma da azalmaktadır (Cass, 1979).

İkinci olarak bireyin algısı, davranışlarının eşcinselliğe uyduğu ancak bunun istenmedik olduğu yönünde olabilir. Bu durumda birey, (a) eşcinsel olarak tanımladığı davranışlarına ket vurmaya çalışabilir, (b) eşcinsellikle ilgili bilgileri sınırlamaya ve kontrol etmeye çalışabilir, (c) eşcinsellikle ilgili edindiği bilgelerin kendisiyle ilgili olduğunu inkar edebilir. Bu durumdaki birey eşcinsel olabileceği ihtimalini reddetmektedir. Birey uyguladığı bu yaklaşımı pekiştirmek için güçlü bir homofobik tutum sergileyebilir ya da karşı cinsle ilişki kurma yoluna gidebilir. Birey davranışlarını değiştirmekte zorlanırsa eşcinselliğini değiştirmesini umduğu kişilerden yardım isteyebilir. Kişisel matrisin tam olarak eski, heteroseksüel haline döndürülememesi durumunda, birey isteksiz bir biçimde eşcinsel olabileceğin kabul edebilir. Ancak bu durum olumsuz bir kimlik geliştirmesine ve kendinden nefret etmesine sebep olabilir (Cass, 1979).

Üçüncü olarak birey, hem davranışlarının eşcinselliğe uymadığını hem de eşcinselliğin istenmedik bir durum olduğunu algılıyor olabilir. Bu durumda birey kendi davranışlarını dışarıda bırakacak şekilde eşcinselliği yeniden tanımlamaktadır. Bireyin hemcinsleriyle cinsel ilişkide bulunmasına rağmen, ilişkide “aktif” taraf olduğu için eşcinsel olmadığını düşünmesi bunun bir örneğidir. Birey davranışlarını eşcinsel olarak tanımlamak yerine “bir şeyler denediğini”, “arkadaşına iyilik yaptığını”, “yaptığının bir kaza olduğunu” ya da “durumdan faydalandığını” düşünebilir. Bunun sonucunda kişi ipotekli kimlik geliştirmiş olur (Cass, 1979).

2. Aşama: Kimlik Karşılaştırması (Identity Comparison)

Birey birinci aşamanın sonunda ipotekli kimlik geliştirmemesi durumunda eşcinsel olma ihtimalini kabullenmiş olur. Birey eşcinsel kimliğini kesin olmayan bir biçimde kabullenmiştir ve bu durumun olası sonuçlarını sorgulamaya başlar. Davranışları ve kendi hakkındaki algısı (B ve S) ile kendini başkalarının nasıl gördüğüne ilişkin algısı (O) arasında uyumsuzluk oluşur. Bunun sonucunda birey başkalarına yabancılaşır ve topluma ait olmadığı duygusuna kapılır. Bireyin ait olmama duygusu, içinde bulunduğu gruba göre artabilir ya da azalabilir. Bununla birlikte bireyin o zamana kadarki heteroseksüel kimliğiyle ilgili bütün davranış, ideal ve

geleceğe ilişkin beklentileri de ortadan kalkar. Birey yaşamına yeni anlamlar bulmak zorunda kalır (Cass, 1979).

İkinci aşamada bireyin uygulayabileceği dört yaklaşım vardır. İlk yaklaşımda birey farklı olduğu fikrine olumlu yaklaşır ve kendi ile davranışlarına yönelik algısının (S ve B) kabul edilebilir olduğunu düşünür. Birey uyumsuzluk durumuyla başa çıkmak için başkalarına atfettiği değeri düşürebilir. Bununla birlikte başkalarına heteroseksüel bir görünüm sergilemeye devam eder. Gizlilik bireyin başkalarından gelebilecek olumsuz tutumlarla yüzleşmesinin önüne geçer. Gizliliği sağlamak eski örüntü ve davranışları devam ettirmeyi gerektirdiğinden görece kolaydır. Gizlilik durumu fark edilmediği müddetçe uyumsuzluk azalır ancak tamamen ortadan kalkmaz. Uyumsuzluğu düşürme girişimleri bireyin kimlik oluşumu sürecinde üçüncü aşamaya geçmesini sağlar. (Cass, 1979).

İkinci yaklaşımda birey davranışlarının eşcinsellikle yorumlanabileceğini kabul eder ancak eşcinsel bir benliğe sahip olmayı istemez. Birey davranışlarını değiştirmeyi gerektirmeyecek şekilde kendine ilişkin algısını (S) değiştirme yoluna gider. Birey bunu yaparken dört farklı strateji uygulayabilir: (1) İçinde bulunduğu durumun özel olduğu düşünür ve sadece belirli bir kişiye yönelik eşcinsel duygular beslediğine inanır. (2) Kendini hem heteroseksüel hem de eşcinsel olarak algılar ve istediği zaman bir heteroseksüel gibi davranabileceğini savunur. (3) Eşcinselliğinin geçici olduğunu ve gelecekte istediği zaman heteroseksüelliği seçebileceğini düşünür. (4) Eşcinsel benliğini kabul eder ancak sorumluluğu kabullenmeyi reddeder. Bu stratejiyi uygulayan bireyler kendi eşcinselliklerini kabul etmekle birlikte, kendileriyle ilgili olumsuz duyguları nedeniyle olumsuz bir kimlik geliştirebilir (Cass, 1979)

Üçüncü yaklaşımı uygulayan birey kendi (S) eşcinselliğini ve davranışlarının (B) eşcinsellik içerdiğini kabul eder ancak yabancılaşma duyguları nedeniyle davranışlarının istenmedik olduğunu düşünür. Bu yaklaşım çoğunlukla aile ve arkadaşlardan olumsuz tepkiler alan bireylerden beklenir. Bu durumdaki birey eşcinsel olduğunu kabullenmekle birlikte eşcinselliğiyle ilgili herhangi bir eylemde bulunmaktan kaçınır. Bireyin açık ve örtük davranışlarına ket vurmaya seçmesi durumunda ipotekli kimlik ortaya çıkabilir. Eğer birey başkalarının kendi üzerindeki etkisini azaltabilirse davranışları (B) daha istendik hale gelecektir (Cass, 1979).

Dördüncü yaklaşımda birey hem kendinin (S) hem de davranışlarının (B) istenmedik olduğunu düşünür ve bunların değişmesini diler. Aşırı yabancılaşmaya bağlı olarak böyle bir durum beklenebilir. Bu durumda birey bütün eşcinsel davranışlara ket vurur, eşcinselliğe atfettiği değeri düşürür ve heteroseksüelliğe daha olumlu bakar. Birey bu yaklaşımı uygulamada başarısız olursa intihar girişiminde bulunabilir (Cass, 1979).

3. Aşama: Kimliğe Tahammül (Identity Tolerance)

İkinci aşamanın sonlanmasıyla birey “muhtemelen eşcinsel” olduğunu düşünür. Bireyin kendine bakışıyla başkalarının ona bakışı arasındaki farkın artması yabancılaşma duygusunu da artırır. Bu duygularını yatıştırmak için birey başka eşcinsellerle iletişime geçmeye çalışır. Bu aşamada bireyin kimliğini kabul etmesinden ziyade kimliğine tahammül etmesi söz konusudur (Cass, 1979).

Birey diğer eşcinsellerin kendi eşcinsel davranışlarını ve benliğini kabul ettiğini hisseder. Bu şekilde yabancılaşma duyguları azalır ve kendini eşcinsel olarak kabul edebilecek başkaları olduğunu fark eder. Bununla birlikte birey heteroseksüel bireylerden kendini koparır ve onlarla iletişime geçerken dikkatli davranır. Bu aşamada diğer eşcinsellerle kurulan iletişimin duygusal kalitesi önemlidir. Olumlu ve olumsuz algılanan deneyimlerin birey üzerindeki etkisi oldukça farklıdır. Kurulan olumlu ilişkiler sonucunda bireyin kendine bakışı da daha olumlu hale gelir ve eşcinsel benliği bireye daha kabul edilebilir görünür (Cass, 1979).

Diğer eşcinsellerle kurulan olumsuz ilişkiler bireyin kendini (S) ve davranışlarını (B) daha değersiz algılamasına yol açar. Olumsuz ilişki deneyimi sonucunda birey davranışlarına tamamen ket vurabilir ve buna bağlı olarak bireyde ipotekli kimlik gelişebilir. Eğer birey sadece diğer eşcinsellerle ilişkilerini azaltma yoluna giderse, muhtemel bir eşcinsel olarak belirli sosyal, duygusal ve cinsel ihtiyaçlarının farkına varacak ve eşcinsel benliğini kabul etmeye devam edecektir (Cass, 1979).

Eşcinsel gruplara dahil olmak bireye bir partnerle tanışma, eşcinselliğin kabul edilebilir olduğunu gösteren rol modelleri edinme, kendini daha huzurlu hissetme gibi fırsatlar sunar. Bununla birlikte eşcinsel gruplarla ilişkiye geçmenin, bireyin eşcinselliğinin bu gruba dahil olmayanlar tarafından öğrenilme ihtimalinin olması

gibi olumsuz yanları da vardır. Üçüncü aşamanın sonunda eğer birey ipotekli kimlik geliştirmese eşcinsel benliğini kabullenme düzeyi artar ve “Ben eşcinselim.” diyebilir (Cass, 1979).

4. Aşama: Kimliğin Kabulü (Identity Acceptance)

Bu aşamada diğer eşcinsellerle ilişkiler artarak devam eder. Bu, bireyin eşcinselliği bir yaşam tarzı olarak normalleştirmesine yardımcı olur. Birey bu aşamada eşcinsel olduğunu kabullenmiş ve kim olduğuna dair sorularına yanıt bulmuştur (Cass, 1979).

Eşcinsel alt kültürü bireyin yaşamında artık önemli bir konuma sahiptir. Bireyin bu alt kültür içinde dahil olduğu gruplar, ilerleyen gelişim aşamalarında izleyeceği yol üzerinde etkili olur. Bazı gruplar eşcinselliğin tamamen açık şekilde yaşanması gerektiğini savunurken diğerleri toplumun önünde sergilenmemesi gerektiğini savunabilir. Bireyin eşcinselliğin tamamen açık yaşanması gerektiğine dair görüşü kabul etmesi durumunda içsel gerilimi artacaktır. Bireyin kendini nasıl algıladığı ve başkalarının kendini algılamasına dair inancı arasındaki fark daha önce hiç olmadığı kadar artar. Bu uyumsuzluğun çözümlenmesi bireyin beşinci aşamaya geçmesini sağlar (Cass, 1979).

Bireyin eşcinselliğin toplumda açık yaşanmaması gerektiğine dair görüşü kabul etmesi durumunda ise herhangi bir içsel gerilim yaşanmaz ve birey var olan kişisel matrisi korur. Bu durumda birey uyumsuzlukla başa çıkmak için eşcinselliğini gizlemeyi, başkalarıyla sınırlı ilişkiler kurmayı veya kendisi için önemli bireylere seçici bir şekilde açılmayı tercih edebilir. Bu stratejilerin başarıya ulaşması durumunda bireyin sahip olduğu kişisel matris değişmemekle birlikte, uyumsuzluk makul bir düzeye iner. Bu durumda birey eşcinsel kimliğini olumlu yönde şekillendirmiş olur (Cass, 1979).

5. Aşama: Kimlikten Gurur Duyma (Identity Pride)

Birey beşinci aşamaya geldiğinde kendi eşcinselliğini tamamen kabullenmiştir ancak toplumun bunu kabullenmediğinin farkındadır. Bu uyumsuzlukla başa çıkmak için birey heteroseksüellerin kendisi için önemini azaltır ve eşcinsellere

daha olumlu yaklaşır. Buna bağılı olarak dünyayı eşcinseller ve heteroseksüeller olmak üzere iki grup halinde algılar. Kendiyle benzer görüşlere sahip eşcinsel gruplara dahil olur ve bu gruplara yönelik bir aidiyet duygusu geliştirir. Eşcinsel olmaktan gurur duyar (Cass, 1979).

Birey eşcinselliği daha aşağıda gösterdiğini düşündüğü ve heteroseksüelliğe atfettiği evlilik, cinsiyet rolleri gibi değerleri reddeder. Eşcinsel alt kültürünün sunduğu değerler birey için daha tatmin edicidir. Bununla birlikte birey, günlük yaşamında heteroseksüel ve eşcinsel değerler arasındaki uyumsuzluğu artıran bir referans çerçevesiyle karşılaşır. Bu çatışma bireyde öfke yaratır. Öfke ve gurur duygularının birleşimi ise bireyin enerjisini yerleşik kurumlara karşı çıkmaya ve aktivizme harcamasıyla sonuçlanır (Cass, 1979).

Bireyin yerleşik kurumları reddetmesi, heteroseksüellerin kendiyle ilgili algısı hakkında daha az kaygılanmasını sağlar ve bireyin açılmasını kolaylaştırır. Açılmak, bireyin eşcinsel kimliğini desteklediği ve özel yaşamındaki kimliği ile herkese açık kimliğini aynı hizaya getirdiği için olumlu etkiye sahiptir. Eğer birey açılmayı tehdit edici olarak algılsa, idealler ve gerçekler arasında kalır. Bu durumun yarattığı uyumsuzluğu gidermek için birey yaşamında değişiklik yapma yoluna gidebilir (Cass, 1979).

Bireyin açılma sonrası olumsuz tepkilerle karşılaşması durumunda kişisel matrisinde bir değişiklik olmaz ve kimlik gelişimi bu aşamada kalır. Eğer olumlu tepkilerle karşılaşırsa bu durum bireyin beklentileriyle tutarsızlık oluşturur ve bu tutarsızlık bireyin son aşamaya geçmesini sağlar (Cass, 1979).

6. Aşama: Kimlik Sentezi (Identity Synthesis)

Altıncı aşamada bireyin bütün heteroseksüellerin eşcinselliğe olumsuz baktığına ve bütün eşcinsellerin eşcinselliğe olumlu baktığına dair görüşleri değişir. Birey eşcinselliğini kendisi gibi kabul eden heteroseksüellerin de var olduğunu fark eder. Bu durumda kişisel matris mümkün olan en yüksek uyuma kavuşur ve uyumsuzluk kolayca yönetilebilir düzeye iner. Birey kendisiyle heteroseksüeller arasında benzerliklerin ve kendisiyle eşcinseller arasında farklılıkların olabileceğini kabullenir (Cass, 1979).

Gelişimsel sürecin tamamlanmasıyla birey eşcinsel kimliğini, benliğinin diğer boyutlarıyla bütünleştirebilir. Birey için eşcinsel olmak artık bir kimlikten ziyade, benliğine ilişkin boyutlardan sadece biridir. Bu farkındalıkla birlikte eşcinsel kimlik gelişim süreci tamamlanır (Cass, 1979).

2.1.3.2.2. Eli Coleman'ın (1982) Eşcinsel Kimlik Gelişimi Modeli

Coleman (1982), eşcinsel kimlik gelişimine ilişkin beş aşamalı bir model tanımlamaktadır. Bu aşamalar açılma öncesi, açılma, keşif, ilk ilişkiler ve bütünleşme olarak sıralanmaktadır. Coleman (1982) bu aşamalarla ilgili bireyler arasında farklılıklar olabileceğini vurgulamaktadır. Örneğin bazı bireyler her aşamayı yaşamayabilir veya buldukları aşamanın altındaki birtakım gelişimsel görevlerle meşgul olabilir.

1. Aşama: Açılma Öncesi (Pre-Coming Out)

Coleman (1982) açılma öncesini eşcinsel kimliğe ilişkin bilinçöncesi farkındalık süreci olarak tanımlamaktadır. Hemcinslerine yönelik ilgisini fark eden birey, eşcinselliğe yönelik toplumdaki olumsuz tutumlar nedeniyle kendisi hakkında olumsuz bir algı geliştirmektedir. Toplum eşcinselleri nasıl görüyorsa birey de kendini aynı şekilde görmeye başlar ve eşcinsellere yönelik olumsuz ifadelerle karşılaştığında reddedildiğini hisseder. Bu durum bireyin hemcinslerine olan ilgisini gizlemesine ve depresif hissetmesine neden olur (Coleman, 1982).

Eşcinsel kimliğinin açığa çıkmasından korkan birey kendisiyle ilgili başka özellikleri de gizlemeye yoluna gitmektedir. Bu aşamadaki birey hemcinslerine olan ilgisini farkında olarak değil, daha ziyade bilinçdışı bir mekanizmayla gizlemektedir. Bu bireyler genellikle depresyon ya da kişilerarası ilişkilerde güçlük gibi şikayetlerle terapiye gelirler. Bu aşamadaki gelişimsel görevin sağlıklı bir şekilde çözümlenebilmesinin tek yolu bireyin hemcinslerine yönelik ilgisinin farkına varmasıdır. Aksi durumda birey kronik depresyon yaşayabilir ve hatta intihar girişiminde bulunabilir (Coleman, 1982).

2. Aşama: Açılma (Coming-Out)

Bu aşamadaki bireyler kendilerini eşcinsel olarak tanımlamamakla birlikte cinsel yönelimlerinin farkındadırlar. Bu dönemin gelişim görevleri ilk olarak bireyin cinsel yönelimini kabullenmesi, sonrasında ise başkalarına söylemesidir. Bu dönemde kendini kabul eden bireylerin özsaygıları yükselir ve bunun sonucunda başka insanlara açılabilirler. Bireyin kendini kabul etmemesi durumunda ise benlik kavramı zarar görebilir ve birey bir önceki gelişim aşamasına gerileyebilir. Kimsenin kendini kabul etmeyeceğini düşünen birey genellikle kronik depresyona maruz kalır (Coleman, 1982).

Açılma aşamasında bireyin çevresinden olumlu tepkiler alması önemlidir. Birey birkaç olumlu tepki aldıktan sonra karşılaştığı olumsuz tepkilerle başa çıkması çok daha kolay olur. Bireyin açıldığı kişi onun için ne kadar önemliyse, aldığı cevabın etkisi de o kadar büyük olur. Bireyin eşcinsellikle ilgili o zamana kadarki algıları çoğunlukla olumsuz olduğu için, heteroseksüel birine açılması eşcinsel birine açılmasına göre daha etkili olabilir (Coleman, 1982).

Coleman (1982) başkalarından yeterince olumlu tepki aldıktan sonra aile bireylerine açılmanın, aile bireylerinden gelebilecek olumsuz tepkilerle başa çıkmayı kolaylaştırabileceğini belirtmektedir. Zira nasıl ki bireyin kendi kimliğini kabullenmesi zaman alıyorsa, aile üyelerinin de bireyin kimliğini kabullenmesi zaman almaktadır. Çocuklarının evlenmeyeceğini ve torun sahibi olamayacaklarını öğrenmek, ebeveynlerin bir yas sürecine girmesine sebep olabilir. Bireyin, ebeveynlerinin yaşadığı bu süreçte sabırlı olması gerekmektedir.

3. Aşama: Keşif (Exploration)

Bu aşamada birey yeni cinsel kimliğini keşfetmekte ve deneyimlemektedir. Birey diğer eşcinsellerle iletişime geçer, yeni kişilerarası beceriler öğrenir, hemcinsleriyle cinsel ilişkiye girme konusunda kendini özgür bırakır. Geç yaşlarda bu aşamaya geçen bireylerin cinsellik arayışları, dışarıdan yaşlarına uygun davranmadıkları şeklinde algılanabilir. Toplum bireylere ergenlik dönemlerinde heteroseksüel bir kimlik dayattığı için, eşcinsel bireylerin cinsel kimliklerini kabul etmelerinin ardından ergenlik dönemine ilişkin bazı gelişimsel adımları tekrar etmeleri

doğaldır. Bu aşamadaki bireylerin özgüvenleri daha çok cinsel deneyimlerine bağlıdır. (Coleman, 1982).

Toplum erkeklerin cinsel keşiflerine kadınlara göre daha fazla müsamaha gösterdiği için bu aşamadaki erkeklerde kadınlara oranla daha fazla cinsel deneme görülebilir (Coleman, 1982).

4. Aşama: İlk İlişkiler (First Relationships)

Bu aşamada cinsel keşifler önemini kaybeder. Birey daha istikrarlı ilişkiler aramaya başlar ve yakınlık ihtiyacını gidermeye çalışır. Bu tür ilişkilerde yeni olan birey, hemcinsle kurulan bir ilişkinin işleyip işlemeyeceğinden emin olamadığı için, kendini gerçekleştiren bir kehanet olarak ilişkisi olumsuz sonuçlanabilir. Bireyin ilişkiden yüksek beklentileri, partnerinin kendini sınırlandırılmış hissetmesine ve özgürlük arayışına girmesine yol açabilir. Bu tür ilişkiler bireyin keşif aşamasına dönmesine sebep olacak kadar çalkantılı bir biçimde sonlanabilir. Birey kendini uzun süreli ilişkiler için yetersiz görmeye başlayabilir (Coleman, 1982).

İlk ilişkinin sonlanmasının ardından birey ya yıkıcı ilişki örüntüsüne döner ya da ilişkileri daha olgun ve sağlıklı hale gelir. Yakınlık ihtiyacı, bu aşamanın zorluklarının üstesinden gelmede bireye yardımcı olur (Coleman, 1982).

5. Aşama: Bütünleşme (Integration)

Birey uzun süreli ilişki yürütebilme kapasitesi kazandığı için bu aşamadaki ilişkiler genellikle başarılı olur. Bununla birlikte birey reddedilmeye de psikolojik olarak hazırdır. Bu aşamadaki bireyler yetişkinliğin gerektirdiği gelişimsel görevlerle yüzleşmeye devam ederler ancak artık bütünleşmiş bir kimliğe sahip oldukları için bu görevlerle daha kolay başa çıkabilirler (Coleman, 1982).

2.1.3.2.2. Richard R. Troiden'in (1989) Eşcinsel Kimlik Gelişimi Modeli

Troiden (1989) eşcinsel kimlik gelişimi için dört aşamadan oluşan bir model önermektedir. Troiden (1989) modelini geliştirirken Plummer (1975), Ponce (1978) ve Cass'ın (1979) çalışmalarından etkilenmiştir.

Troiden (1989), "benlik kavramı (self-concept)" ve "kimlik (identity)" kavramlarının farklarına dikkat çekmektedir. Troiden'e (1989) göre benlik kavramı bireylerin kendileri hakkındaki zihinsel imgeleridir. Kimlik ise benliğe ilişkin belirli sosyal ortamlarda benliği yansıttığı düşünülen algılardır. Benlik kavramının kapsamı kimliğe göre genişler. Kimlik sadece benlik kavramının belirli bir durumla ilgili boyutlarını kapsar.

Troiden (1989) modelinde eşcinsel kimlik gelişimini doğrusal ve adım adım ilerleyen bir süreç olarak ele almadığını belirtmektedir. Süreç ileri ve geri işleyebilir, aşamaların özellikleri farklı insanlar için farklı şekillerde tekrarlanabilir. Pek çok durumda aşamalar sıralı bir şekilde ilerlese de, bazı durumlarda birbiriyle bütünleşebilir, pas geçilebilir, önemi azalabilir veya hızlıca gerçekleşebilir.

1. Aşama: Duyarlılaştırma (Sensitization)

Duyarlılaştırma aşaması ergenlik öncesinde gerçekleşmektedir. Bu dönemde eşcinsel bireyler, sonrasında eşcinsellikle bağlantısını kavrayacakları birtakım yaşantılara maruz kalırlar. Birey kendini aynı cinsiyetteki akranlarından farklı olarak algılar. Duyarlılaştırma dönemindeki çocukluk yaşantıları, duygusal ve cinsel çerçevede gerçekleşen olaylara göre farklılık algısı üzerinde daha büyük bir role sahiptir. Eşcinsel bireylerin çok az bir kısmı hemcinslerine yönelik duygusal ve cinsel çekimleri nedeniyle farklı olduklarını hisseder (Troiden, 1989).

Hemcinslerinden farklı hissetmelerine rağmen, ergenlik öncesindeki eşcinsellerin çok küçük bir kesimi kendini cinsel olarak hemcinslerinden farklı görmekte ve eşcinsel olarak tanımlamaktadır. Heteroseksüel ve eşcinsel cinsellik oyunlarında bulunsalar da, cinsel yönelime ilişkin sınıflandırmalar onlar için bir anlam ifade etmez. Çocukluk yaşantıları ergenlikte eşcinselliğin fark edilmesiyle anlam kazanır. Eşcinsel kimliğin benimsenmesinde, eşcinselliği çağırabilecek olayların yorumlanması önemlidir (Troiden, 1989).

2. Aşama: Kimlik Karmaşası (Identity Confusion)

Ergenlikle birlikte birey duygu ve davranışlarının eşcinsel olarak tanımlanabileceğini anlar. Eşcinselliğin kendisine yönelik eski algılarıyla uyumsuz olduğunu düşünür ve verili heteroseksüel kimliğiyle yeni geliştirmekte olduğu eşcinsel kimliğinin arasında kalır. Ergenliğin ilerleyen dönemlerinde bireyde “muhtemelen eşcinsel” olduğuna yönelik bir algı oluşmaya başlar. (Troiden, 1989).

Troiden (1989) bu dönemde oluşan kimlik karmaşasını dört nedene bağlamaktadır: (a) benlik algısının değişmesi, (b) heteroseksüel ve eşcinsel uyarılma ve davranışları deneyimleme, (c) eşcinselliğin ve eşcinsellerin damgalanması, (d) eşcinseller ve eşcinsellikle ilgili yanlış bilgiler.

Kimlik karmaşası yaşayan ergenlik dönemindeki bireyler şu stratejilerden birini veya birkaçını uygulayarak içinde buldukları durumla başa çıkmaya çalışmaktadırlar: (1) Birey eşcinsel olarak tanımlanabilecek duygu, fantezi ve aktivitelerini inkar etme yoluna gidebilir. (2) Birey eşcinsel duygu ve davranışlarından kurtulmaya, eşcinselliğini tedavi etmeye çalışabilir. (3) Birey duygu, düşünce ve davranışlarının eşcinsel olduğunu kabullenmekle birlikte bunlardan kaçınmaya çalışabilir. Bunun için davranışlarına ket vurabilir, eşcinselliğe karşı olumsuz tutum geliştirebilir, heteroseksüel ilişkilere yönelebilir, madde kullanımına başlayabilir. (4) Birey duygu ve davranışlarını yeniden tanımlama yoluna gidebilir. Duygu ve davranışlarının bir kişiye özel olduğunu, aslında biseksüel olduğunu, geçici olduğunu ya da içinde bulunduğu duruma özgü olduğunu düşünebilir. (5) Birey duygu ve davranışlarının eşcinsellikle ilgili olduğunu kabul edebilir ve daha fazla bilgi edinmek için farklı kaynaklara yönelebilir. Eşcinsellerin var olduğunu kavramak ve eşcinsel olabileceğini kabul etmek bireyin yalıtılmışlık duygusunun azalmasını sağlayabilir (Troiden, 1989).

3. Aşama: Kimlik Edinme (Identity Assumption)

Damgalanmayla başa çıkmadaki farklılıklar nedeniyle eşcinsellerin önemli bir kesimi üçüncü aşamaya ergenliğin geç döneminde geçmektedir. Bu dönemde birey kendini eşcinsel olarak tanımlamaya başlar ve diğer eşcinsel bireylere açılır. Bu dönemin ayırt edici özellikleri kendini eşcinsel olarak tanımlama, kimliğe

tahammül ve kimliğin kabulü, diğer eşcinsellerle arkadaşlık kurma, cinsel ilişki denemeleri ve eşcinsel alt kültürünün keşfidir (Troiden, 1989).

Eşcinsel kadınlar eşcinsel erkeklere göre cinsel yönelimlerini daha geç bir yaşta kabullenebilmektedirler. Bununla birlikte eşcinsel kadınlar kendilerini romantik bir ilişki içerisinde eşcinsel olarak tanımlarken eşcinsel erkekler cinsel bir bağlamda kendi kimliklerini kabullenmektedirler (Troiden, 1989).

Eşcinsel bireylerin büyük bir kısmı başka bir eşcinselle iletişim kurduktan hemen sonra kendilerini eşcinsel olarak tanımlamaktadırlar. Bireyin diğer eşcinsellerle ilk ilişkileri oldukça önemlidir. Eğer bu ilişkiler olumsuz olursa birey eşcinsel olmadığına dair algısını sürdürebilir. Homofobik bir toplumda yaşamak da bireyde bu algının yerleşmesine neden olabilir. Bununla birlikte diğer eşcinsellerle girilen olumlu ilişkiler, bireydeki eşcinsel kimlik oluşumuna katkı sağlar. Birey kendi ve diğer eşcinseller arasındaki benzerlikleri görerek eşcinsellikle ilgili düşüncelerini gözden geçirir. Bireyin kendini ait hissettiği bir grubun içine girmesi yalnızlık ve yabancılaşma duygularının azalmasını sağlar (Troiden, 1989).

Eşcinsel kimliğini kabullenen bireyler damgalanmayla başa çıkmak için belirli stratejiler uygular. Öncelikle birey eşcinselliğe yönelik içselleştirilmiş olumsuz tutumlarına bağlı olarak eşcinsel aktivitelerden uzak durabilir. Bu durum bireyde kendine dönük öfke ve çaresizlik duyguları yaratabilir. İkinci olarak birey eşcinselliğini toplumun beklentilerine ve belirli kalıp yargılara göre yaşayabilir. Üçüncü olarak birey eşcinsel kimliğini ailesinden ve heteroseksüel arkadaşlarından gizleyebilir. Bu bireyler sosyal çevrelerini heteroseksüel ve eşcinsel olarak ayırdıkları ikili bir yaşam sürerler. Son olarak birey eşcinsel gruplara aktif katılım göstererek damgalanmanın yarattığı güçlüklerle başa çıkmaya çalışır. Diğer eşcinseller, birey için sosyal ve duygusal destek sağlar. Bununla birlikte birey heteroseksüelliğe ilişkin şeylerden uzak durmaya başlar (Troiden, 1989).

4. Aşama: Kimliği Üstlenme (Commitment)

Kimliği üstlenme, eşcinselliği bir yaşam tarzı olarak benimseme anlamında kullanılmaktadır. Bu aşamadaki birey için eşcinsel olmak heteroseksüelmiş gibi davranmaya çalışmaktan daha kolay ve daha çekicidir. Kimliği üstlenme

aşamasının ana özellikleri, bireyin kendini kabul etmesi ve eşcinsel kimliğiyle huzurlu olmasıdır (Troiden, 1989).

Kimliği üstlenmenin içsel ve dışsal boyutları vardır. İçsel boyutlar: (a) cinselliği ve duygusallığı anlamlı bir bütünde birleştirme, (b) eşcinsel kimliği temel bir kimlik ve bir yaşam tarzı olarak görme, (c) eşcinsel kimliği benliğin bir parçası olarak algılama, (d) eşcinsel kimlikle ilgili memnuniyeti ifade etme ve (e) kendini eşcinsel olarak tanımlamanın ardından mutluluğun artması olarak sıralanabilir. Dışsal faktörler ise: (a) hemcinsle romantik ilişki, (b) eşcinsel olmayan bireylere açılma, (c) damgalanmayla başa çıkma stratejilerinde değişimdir (Troiden, 1989).

Bu dönemde birey damgalanmayla başa çıkma stratejisi olarak gizlenme ve eşcinsel gruplara uyum sağlama yerine örtünme (covering), kaynaştırma (blending) ve dönüştürme (conversion) gibi stratejileri kullanırlar. Örtünme stratejisini kullanan bireyler başkalarına rahatça eşcinsel olduklarını söyleyebilirler ancak yine de eşcinselliklerinin görünür olmasını engellemek için uğraş verirler. Kendileri için önemli olan heteroseksüellere seçici bir şekilde açılırlar. Kaynaştırma stratejisini kullanan bireyler toplumsal cinsiyet kalıplarına uygun bir şekilde davranırlar ve cinsel yönelimlerini başkalarına duyurmadıkları gibi inkar da etmezler. Cinsel yönelimleri sorgulandığında “Sana ne!” ya da “Seni ilgilendirmez!” gibi cevaplar verirler. Son olarak dönüştürme stratejisini kullanan bireyler eşcinselliği utanılacak bir şey olmaktan çıkarıp gurur duyulacak bir özellik haline dönüştürme hedefindedir. Toplum eşcinsellik hakkında bilgilendirmeye çalışırlar. Hedefleri eğitim ve politik değişim aracılığıyla eşcinseller üzerindeki baskının kalkmasıdır (Troiden, 1989).

Bu aşamayla birlikte eşcinsel kimliği, asla tam olarak sabit hale gelmemekle birlikte ortaya çıkmıştır. Eşcinsel kimliğinin şekillenmesi sonu olmayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu nedenle kimliği üstlenme zamana ve mekana bağlı olarak değişebilir (Troiden, 1989).

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde konuyla ilgili alanyazında yer alan çeşitli araştırma bulgularına yer verilmektedir. Her ne kadar doğrudan bu çalışmanın konusu olmasa da, eşcinsellerde açılma sürecini etkileyen temel faktörlerden biri olan homofobi ve

heteroseksisizmle ilgili başlıca araştırma bulgularından da bahsedilmiştir. Doğrudan açılma süreciyle ilgili araştırmalar çoğunlukla etnik köken, cinsiyet, aile değerleri gibi çevresel faktörlerin açılma süreci üzerindeki etkisini incelemektedir. Türkiye’de konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışma sayısının az olması nedeniyle bu çalışmalar ayrı bir başlık altında toplanmış, böylelikle Türkiye’deki duruma ilişkin genel hatlarıyla da olsa bir fikir edinilmesi amaçlanmıştır.

2.2.1. Homofobi ve Heteroseksizmin Etkileriyle İlgili Araştırmalar

Homofobi ve heteroseksizmin eşcinsellere yönelik önyargı, ayrımcılık ve şiddet gibi pek çok olumsuz pratiği bünyesinde barındıran kavramlar olduğundan daha önce bahsedilmiştir. Bu bölümde eşcinsellerin homofobi ve heteroseksizmle bağlantılı olarak maruz kaldığı olumsuzlukları vurgulayan araştırmalardan söz edilmektedir.

D’Augelli, Pilkington ve Hershberger (2002) tarafından ABD’deki 350 gey, lezbiyen ve biseksüel lise öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada, öğrencilerin yarıdan fazlası sözlü tacize uğradığını belirtirken, %11’i fiziksel saldırıya uğradığını belirtmiştir. Araştırmada bu öğrencilerin yaşadığı travmatik stres tepkileri, okulda yaşadıkları olumsuz deneyimlerle ilişkilendirilmektedir.

Gross, Aurand ve Addessa’nın (1988) ABD’nin Pensilvanya eyaletinde gerçekleştirdikleri çalışmaya katılan gey ve lezbiyenlerin yaklaşık %40’ı hayatlarında en az bir kez ayrımcılığa maruz kaldığını belirtmiştir. Bunun yanında geylerin %46’sı, lezbiyenlerin de %20’si cinsel yönelimleri nedeniyle şiddete maruz kalmıştır.

Herek’in (2009) ABD’de yaşayan gey, lezbiyen ve biseksüelleri temsil eden 662 katılımcıyla yürüttüğü çalışmada, katılımcıların yaklaşık %20’si cinsel yönelimleri nedeniyle bir suçun mağduru olduklarını belirtmiştir. Katılımcıların yaklaşık yarısı sözlü tacize, %10’u da istihdam ve barınma konularında ayrımcılığa maruz kalmıştır. Araştırmaya göre geyler, lezbiyen ve biseksüellere kıyasla daha fazla şiddete maruz kalmaktadırlar.

Russell ve Joyner (2001) cinsel azınlık statüsündeki ergenlerin, heteroseksüel ergenlere göre daha sık ve yoğun intihar düşüncesine kapıldığını belirtmektedir.

Eşcinsel ergenlerde intihar düşüncesinin daha sık görülmesi, bu bireylerin toplum içinde uğradığı ayrımcılık ve kötü muameleyle ilişkilidir.

Remafedi (1987), 29 gey ve biseksüel erkek ergen katılımcıyla gerçekleştirdiği araştırmada, katılımcıların büyük çoğunluğunun cinsellikle ilgili okul problemleri yaşadığını, zorbalığa maruz kaldığını ve müdahale gerektiren duygusal güçlükler yaşadığını belirtmiştir. Bununla birlikte katılımcıların neredeyse yarısı cinsel yolla bulaşan bir hastalık geçirmiş, evden kaçmış veya yargı önüne çıkarılmıştır. 18 yaşından küçük katılımcılarda psikiyatrik sebeplerle hastaneye yatırılma, zorbalığa maruz kalma, okul terki ve yargı önüne çıkarılma oranı, 18 yaşından büyük katılımcılara göre daha yüksektir.

Badgett (1995) ABD'de 1989-1991 yıllarına ait verileri kullanarak yaptığı çalışmada eşcinsel ve biseksüel erkeklerin aynı deneyim, eğitim, iş, medeni hal ve dine sahip olmalarına rağmen heteroseksüel erkeklere göre %11 ile %27 arasında daha az para kazandığını tespit etmiştir.

2.2.2. Gey ve Lezbiyenlerde Açılma Süreciyle İlgili Araştırmalar

Bu bölümde gey ve lezbiyenlerin açılma sürecini etkileyen çeşitli faktörler ve açılma yaşantılarıyla ilgili çeşitli araştırmalardan bahsedilmektedir.

Rosario, Schrimshaw ve Hunter (2004), 145 lezbiyen, gey ve biseksüel genç katılımcıyla yürüttükleri çalışmada etnik/ırksal farklıların açılma sürecine etkisi incelemişlerdir. Buna göre, bireylerin önemli cinsel gelişim olaylarında, cinsel yönelimlerinde, cinsel davranışlarında ve cinsel kimliklerinde etnik/ırksal farklılıklarına bağlı bir değişim gözlenmemektedir. Bununla birlikte Siyahi ve Latin kökenli gençlerin Beyaz gençlere göre daha az kişiye açıldıkları bulunmuştur.

Grov, Bimbi, Nanin ve Parsons (2006), ırk, etnisite, toplumsal cinsiyet ve jenerasyonun (kuşağın) gey, lezbiyen ve eşcinsellerin açılma sürecine etkisini inceledikleri çalışmada daha genç kuşakların daha erken yaşlarda kendilerine ve başkalarına açıldığını bulmuştur. Yine bu çalışmaya göre, kadınlar erkeklere göre yaklaşık iki yıl daha geç açılma sürecine girmektedir. Bununla birlikte, beyaz ırka mensup olmayan bireylerin ailelerine daha geç açılmaları dışında, açılma sürecinde ırk ve etnisiteye bağlı bir farklılık bulunmamıştır.

Newman ve Muzzonigro (1993), etnik kimliğin ve geleneksel aile değerlerinin açılma süreci üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada, ABD’de yaşayan farklı etnik gruplardan (Afro-Amerikan, Hispanik, Asyalı ve Beyaz) 17-20 yaş arasında ve eşcinsel kimliklerini kabullenme sürecindeki 27 erkek eşcinselle görüşmüştür. Çalışmada aile değerlerinin alçak veya yüksek oluşu şu başlıklar altında kategorilendirilmiştir: (1) Dinin önemi, (2) evlilik vurgusu, (3) çocuk sahibi olma vurgusu, (4) evde İngilizce dışında bir dil konuşulup konuşulmadığı. Araştırma sonuçları, geleneksel aile değerlerinin açılma yaşantıları üzerinde etnik kimliğe göre daha fazla etkisi olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte ailede geleneksel değerlere yapılan vurgu arttıkça, bireyler ailelerini daha az kabullenici algılamaktadırlar.

Chan (1987), feminizm ve lezbiyenizmin geleneksel Asya değerlerini reddetmek olarak algılandığını, buna bağlı olarak Asyalı lezbiyenlerin hem psikolojik hem de sosyal açıdan bir kayıp duygusu yaşadığını belirtmektedir.

Jaspal ve Siraj (2011), İngiltere’de yaşayan Pakistanlı Müslüman geyler üzerine yaptıkları araştırmada, bu bireylerin hem dahil oldukları etnik-dinsel grubun hem de toplumun genelinin homofobik tutumlarıyla yüzleşmek zorunda kaldığını ve buna bağlı olarak açılmayı tehdit edici bir eylem olarak algıladıklarını belirtmektedir.

Cramer ve Roach (1988), erkek eşcinsellerin ailelerine açılma süreçleriyle ilgili gerçekleştirdikleri çalışmada, ailelerin çoğunluğunun kendilerine açılan çocuklarına olumsuz tepki verdiğini ancak zamanla daha kabullenici bir tutum sergilediklerini bulmuştur. Ailevi değerler, açılma sonrası ebeveyn –çocuk ilişkisini etkilemekte ancak bu etkinin yönü genellikle öngörülemezdir. Çalışmada vurgulanan bir başka öge ise, eşcinsel erkeklerin gerek açılma öncesinde gerekse sonrasında anneyle ilişkilerinin babayla ilişkilerine göre daha olumlu olduğudur.

Waldner ve Magrader (1999), ergenlik dönemindeki 172 gey ve lezbiyenin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada zayıf aile ilişkilerine sahip bireylerin ailelerine daha az açıldıkları; aile ilişkilerinden bağımsız olarak, daha fazla sosyal destek kaynağına sahip bireylerin ailelerine açılmalarının daha muhtemel olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Carnelley, Hepper, Hicks ve Turner (2011), 309 lezbiyen, gey ve biseksüel katılımcıyla yürüttükleri çalışmada çocuklukta kabullenici ve bağımsız davranmayı teşvik edici olarak algılanan ebeveynlerin, çocuklarının cinsel yönelimlerine daha olumlu tepki verdiğini tespit etmiştir. Buna ek olarak annenin tepkilerinin olumlu olması erkeklerdeki romantik bağlanma kaygısının da düşük olmasını sağlamaktadır.

Harris ve Bliss (1998), artık öğrenci olmayan 106 gey ve 156 lezbiyenin okulda açılmaya ilişkin geçmiş deneyimlerini inceledikleri çalışmada, çok az sayıda katılımcının okuldaki öğretmen, yönetici, psikolojik danışman ve arkadaşlarına açılmayı tercih ettiğini belirlemiştir. Açılmayan katılımcılar, karşılaştıkları sonuçlardan korktukları ve başkalarının bilmesini istemedikleri için açılmadıklarını belirtmiştir. Açılan katılımcıların büyük çoğunluğu olumlu tepkiler almakla birlikte, karşılaştıkları sonuçların hem olumlu hem de olumsuz olduğunu belirtmiştir.

Griffith ve Hebl (2002) bir iş yerinde aktif olarak çalışmakta olan 220 erkek ve 159 kadın eşcinselin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, iş yerinde açılmaya karar vermenin iş yerinin kurumsal politikalarıyla yakından ilgili olduğunu, iş yerinde açılan eşcinsel bireylerin iş tatmininin açılmayan bireylere göre daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Gough (2007) eşcinsel sporcularla gerçekleştirdiği nitel araştırmada şu sonuçlara ulaşmıştır: (1) Bireyler cinselliğe yönelik ilgiyi dağıtmak için spora başlamaktadırlar. (2) Bireyler spor çevrelerinde kendilerini görünmez ve yalıtılmış hissetmektedirler. (3) Sporcu arkadaşlara ve takıma açılmak zor ancak ödüllendiricidir. (4) Çevrelerine açılan sporcular, spordaki heteroseksizmle mücadele etmeye başlamaktadır.

Jordan ve Deluty (1998) 499 lezbiyen katılımcıyla gerçekleştirdikleri araştırmada, katılımcıların açıldıkları çevre genişledikçe sürekli kaygı düzeylerinin azaldığını, duygu durumlarının daha olumlu hale geldiğini ve özsaygı düzeylerinin yükseldiğini bulmuştur. Aile bireyleri, eşcinsel ve heteroseksüel arkadaşlar ile çalışma arkadaşlarına daha fazla açılan bireylerin algıladıkları sosyal destek de artmaktadır.

Rhoads (1995) eşcinsel ve biseksüel erkek üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği iki yıl süren etnografik çalışmada açılmanın sonu olmayan bir

süreç olduğunu kavramanın, eşcinsel ve biseksüel bireylerin verdikleri mücadeleyi anlayabilmek için önemli olduğunu vurgulamaktadır. Zira çalışmada yer alan pek çok katılımcı sürekli yeni insanlara açılmanın yarattığı hayal kırıklığı ve hüsrana duygularından defalarca kez bahsetmiştir.

Johnston ve Jenkins (2003) tarafından orta-yetişkinlik dönemindeki (30-60 yaş arası) gey ve lezbiyenler üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, bu bireylerin açılma süreçleriyle ilgili şu temalar tespit edilmiştir: Mevcut ilişkilerin bozulması, her şeyi kaybetme korkusu, heteroseksizmle başa çıkmak için kendine zarar veren davranışlarda bulunma, "normal" bir ergenlik yaşamadığı için üzüntü duyma, dinin yarattığı baskıyla yüzleşme, orta-yetişkinlikte açılmanın büyük cesaret ve güç gerektirmesi.

2.2.3. Türkiye’de Gerçekleştirilen Araştırmalar

Konuyla ilgili Türkiye’de gerçekleştirilen araştırmaların daha çok toplumda gey ve lezbiyenlere yönelik olumsuz tutumları tespit etme amacı taşıdığı görülmektedir. Türkiye’de yaşayan gey ve lezbiyenlerin bu olumsuz tutumlardan nasıl etkilendiğiyle ve açılma sürecindeki yaşantılarıyla ilgili araştırmalar ise oldukça sınırlı sayıdadır. Bununla birlikte son yıllarda bu tür araştırmaların sayısında ciddi bir artış gözlenmektedir. Bu bölümde Türkiye’de doğrudan eşcinsellerin oluşturduğu örneklem ya da çalışma grubuyla gerçekleştirilen araştırmalardan bahsedilecektir.

Öztürk’ün (1994) erkek eşcinsellerde anksiyete ve depresyon düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada eşcinsel bireylerin, Durumluluk-Sürekli Anksiyete Envanteri, Sürekli Anksiyete Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri’nden aldıkları puanlar, heteroseksüel bireylerin aldıkları puanlardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Bu durum eşcinsel bireylerin heteroseksüel bireylere kıyasla daha yoğun kaygı yaşadığını ve depresyona daha meyilli olduğunu göstermektedir.

Yalçınoğlu (2013) tarafından 210 eşcinsel ve biseksüel erkek katılımcıyla gerçekleştirilen çalışmada, katılımcılara İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Genel Sağlık Anketi-12 uygulanmıştır. Uygulama sonucunda katılımcıların yaklaşık %20’sinde içselleştirilmiş homofobik tutumlar bulunduğu ve

içselleştirilmiş homofobiye sahip olan katılımcılarda diğerlerine göre daha fazla depresyon gözlemlendiği tespit edilmiştir.

Ertetik (2010), 19 lezbiyen, gey ve biseksüelle yüzyüze görüşmeler yaparak gerçekleştirdiği nitel çalışmada, Türkiye’de yaşayan LGBT bireyler için açılmanın sadece bireysel değil aynı zamanda politik bir eylem olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre çevresine açılan birey aynı zamanda çevresinin LGBT'lere yönelik tutumlarını dönüştürmeye de çalışmaktadır.

Öztürk (2011), Antalya’da yaşayan 10 eşcinsel erkekle derinlemesine görüşmeler yoluyla gerçekleştirdiği nitel çalışmada, katılımcıların hegemonik erkeklığe bağlı olarak ve olası homofobik tutumlara karşı inşa ettikleri stratejilerden bahsetmektedir. Bu bağlamda eşcinsel erkekler çoğunlukla eşcinselliklerini gizli bir biçimde yaşamayı ve farklı sermaye türlerini ön plana çıkararak cinsiyet performanslarını önemsizleştirmeyi tercih etmektedirler.

Öner (2013) beyaz yakalı eşcinsel çalışanlar üzerine yaptığı çalışmada, eşcinsellerin iş yerlerinde karşılaştıkları ayrımcılıkla başa çıkmak için “karşı cins ile gerçek olmayan bir ilişki kurgulamak, aseksüel görünmek, işi bırakmak, gettolaşmak” gibi stratejilerden faydalandıklarını belirtmektedir. Ayrıca bu kişiler iş yerinin güvenli olma derecesi, kendi bütünlükleri ve toplumsal normlarla uyumlu olma derecelerine göre işyerinde açılmayı da tercih edebilmektedirler.

Şenel (2014) 11 lezbiyen ve 3 biseksüel kadınla derinlemesine görüşmeler yaparak gerçekleştirdiği nitel çalışmada, katılımcıların yaşadığı ayrımcı tutumların gündelik hayatlarına yansımalarını incelemiştir. Heteroseksist normların yarattığı duygusal ikilemler, aile tarafından uygulanan baskılar, ayrımcılık ve şiddete maruz kalma veya bunlara maruz kalmamak için kendini gizleme, lezbiyen ve biseksüel kadınların yaşantılarından tipik kesitleri oluşturmaktadır.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirecek olursa, eşcinsellerin açılma süreçlerini şekillendiren temel değişkenin çevresel faktörler olduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle bireyin yaşı ve cinsiyeti gibi değişkenlerden ziyade, yetiştiği çevrenin ve ailesinin sahip olduğu değerler açılma yaşantıları üzerinde daha etkili olmaktadır. Mevcut araştırma bulguları, geleneksel değer yargılarına sahip ve homofobik-heteroseksist bir sosyal çevrenin, eşcinsel bireylere açılma

süreçlerinde güçlük yarattığını göstermektedir. Türkiye’de gerçekleştirilen araştırmalarda da benzer bir biçimde olumsuz çevresel faktörler vurgulanmaktadır. Bununla birlikte ulusal alanyazında gerçekleştirilen araştırma sayısındaki yetersizliğin, Türkiye ve diğer ülkelerdeki durumu genel hatlarıyla kıyaslamaya imkan vermediği düşünölmektedir.

3. YÖNTEM

Bu araştırma, Türkiye’de yaşayan gey ve lezbiyenlerin açılma süreçlerinin kapsamlı bir şekilde ve bütüncül bir anlayışla incelenmesini amaçlamaktadır. Bu bütüncül anlayışı yansıtmak amacıyla, araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Aşağıda araştırmada kullanılan araştırma desenine, katılımcılara, veri toplama yöntem ve araçlarına, izlenen işlem yoluna ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmaktadır. Çeşitli araştırma yaklaşım ve uygulamalarını kapsayan bir çatı kavram olması sebebiyle, nitel araştırmanın net bir tanımını yapmak zordur. Bununla birlikte genel hatları itibariyle nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 45).

Nitel araştırma geleneğinde kültür araştırması, kuram oluşturma, fenomenoloji, vaka çalışması gibi çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımların birbirinden tamamen ayırık olduğu düşünülmemelidir. Örneğin bir kültür araştırması aynı zamanda bir vaka çalışması da olabilir (Saldana, 2011). Bu araştırma özü itibariyle fenomenolojik bir araştırmadır. Fenomenoloji bir olgunun özünde ne olduğunu, o şeyin doğasının ve anlamının ne olduğunu ortaya koymak için yapılan araştırmaları kapsamaktadır. Bazı araştırmacılar fenomenolojik yaklaşımı, insanların bir olguyu nasıl deneyimlediklerini ayrıntılı bir biçimde anlamak ve kavramak amacıyla kullanmaktadır (Saldana, 2011). Bu araştırmada da, gey ve lezbiyenlerin açılma yaşantılarının bütün yönleriyle anlaşılması hedeflenmektedir.

Fenomenoloji araştırmalarında veri toplama yöntemi olarak genellikle görüşmelerden yararlanılmaktadır. Görüşmeler vasıtasıyla elde edilen veriler içerik analiziyle kavramsallaştırılır ve olguyu tanımlayabilecek temalar ortaya çıkarılır. Sonuçlar betimsel bir anlatımla sunulur ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada da benzer bir yol takip edilerek 14

katılımcıdan ortalama bir saatlik görüşmeler yoluyla elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş, sonuçlar bu çalışmanın “Bulgular” kısmında açıklanmıştır.

3.2. Araştırmaya Katılan Bireyler

Nitel araştırmalarda örneklem seçimi genellikle nicel araştırmalardaki gibi genellemeler yapmaktan ziyade, evren içerisindeki çeşitliliği betimleyebilme, farklı ve benzer durumları ortaya koyabilme amacına uygun olarak yapılır (Berg, 2004). Bu araştırma kapsamında yedisi erkek yedisi kadın olmak üzere toplam 14 eşcinsel katılımcıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2013) nitel araştırmalarda daha zengin bir veri seti oluşturmak amacıyla birden fazla örnekleme yönteminin aynı anda kullanılabileceğini belirtmektedir. Buna dayanarak katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden *kolay ulaşılabilir durum örnekleme (convenience sampling)* ve *kartopu örnekleme (snowball sampling)* yöntemleri kullanılarak belirlenmiştir. Rubin ve Babbie (2000) araştırma yapılacak grubun üyelerine ulaşmanın zor olduğu durumlarda kartopu örnekleme yönteminin uygun olduğunu belirtmektedir. Katılımcılara öncelikli olarak Ankara merkezli Kaos GL Derneği ve Hacettepe Üniversitesi Kuir Araştırmaları Topluluğu aracılığı ile ulaşılmış, görüşme gerçekleştirilen katılımcıların katkısıyla yeni katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. 1994 yılında kurulan Kaos GL Derneği, LGBTİ'lere yönelik hak savunuculuğunda bulunan, akademik çalışmalara destek olan ve çeşitli etkinlikler düzenleyen önemli bir sivil toplum kuruluşudur. Hacettepe Üniversitesi Kuir Araştırmaları Topluluğu ise 2014 yılında benzer amaçlarla kurulmuş bir öğrenci topluluğudur.

Katılımcı sayısı belirlenirken veri çeşitliliği ve analiz kolaylığı arasındaki denge gözetilmiştir. Katılımcı sayısının eşcinsel bireylerin açılma sürecine ilişkin farklılıkları yansıtacak kadar çok, ancak içerik analizini aşırı karmaşık hale getirmeyecek kadar az olması amaçlanmıştır. Alanyazındaki benzer araştırmalarda da (Espitia, 2007; Eveloff, 2013; Monroe, 2000; Öztürk, 2011; Şenel, 2014; Yang, 2007) katılımcı sayısının 10 ile 14 arasında değiştiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin aşağıdaki koşulları sağlamasına dikkat edilmiştir:

- 18 yaşından büyük olmak.

- Kendini gey veya lezbiyen olarak tanımlıyor olmak. Açılma sürecinde farklı faktörlerin söz konusu olabileceği düşünüldüğünden biseksüel bireyler araştırmaya dahil edilmemiştir.
- Arkadaşlardan veya aileden en az bir kişiye açılmış olmak.

Tablo 1’de katılımcıların bazı demografik özelliklerine ilişkin bilgiler özetlenmiştir. Katılımcıların her biri için bir kod (lezbiyenler için L1’den L7’ye, geyler için G1’den G7’ye) ve bir rumuz belirlenmiştir. Katılımcıların tamamı Ankara’da yaşamaktadır. Üniversite eğitimi öncesi yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer ise çeşitlilik göstermektedir (Ankara, Bursa, Çorum, Edirne, Hatay, İstanbul, İzmir, Konya, Kütahya).

Katılımcıların yaşları 19 ile 29 aralığındadır ve yaş ortalamaları 24,6’dır. Katılımcıların meslekleri göz önüne alındığında çoğunluğunun halen öğrenci olduğu görülmektedir. İki katılımcı devlet üniversitelerinde araştırma görevlisi olarak çalışırken, başka iki katılımcı kamu kurumlarında görev yapmaktadır. Yalnızca bir katılımcı özel sektörde çalışmaktadır. Yine katılımcılardan yalnızca ikisi eğitimine devam etmemektedir. Katılımcılar arasında öğrencilerin çoğunlukta olması, çalışan bireylerin cinsel yönelimlerinin başkaları tarafından öğrenilmesi korkusuyla bu tür araştırmalardan uzak durmasıyla açıklanabilir.

Katılımcıların ailevi durumları göz önüne alındığında, sekiz katılımcının anne ve babalarının evliliklerini sürdürdükleri görülmektedir. Dört katılımcının anne ve babası boşanmıştır. İki katılımcının ise babası vefat etmiştir. Bu iki katılımcıdan birinin annesi ikinci bir evlilik yaparken, diğeri yaşamına bekar olarak devam etmektedir.

Katılımcıların yaşamlarını kim ya da kimlerle sürdürdüğü de çeşitlilik arz eden başka bir konudur. Katılımcıların beşi aile üyeleriyle yaşamını sürdürürken, dört katılımcı partneriyle aynı evi paylaşmaktadır. Katılımcıların yalnızca biri yalnız yaşamaktadır. Üç katılımcı ise öğrenci yurdunda kalmaktadır.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu herhangi bir dini inancı olmadığını belirtmiştir. Özellikle erkek katılımcılarının tamamının dini inanç sahibi olmadığını belirtmesi dikkat çekicidir. Kadın katılımcılardan ikisi kendini Müslüman olarak tanımlamaktayken, bir katılımcı Hristiyan olduğunu belirtmiştir. Yapılan

görüşmelerde herhangi bir dini inanca sahip katılımcılardan yalnızca biri kendini dindar olarak tanımlamıştır.

Tablo 1: Katılımcıların Bazı Demografik Özellikleri

<i>Kod</i>	<i>Rumuz</i>	<i>Yaş</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Meslek</i>	<i>Anne-Baba Medeni Durumu</i>	<i>Dini İnanç</i>	<i>Kiminle Yaşıyor?</i>
<i>L1</i>	Funda	25	Yüksek Lisans (Devam Ediyor)	Bilgisayar Mühendisi	Evli	Hristiyan	Kardeşiyle
<i>L2</i>	Hande	25	Yüksek Lisans (Devam Ediyor)	Öğrenci (Yüksek Lisans)	Boşanmış	Yok	Partneriyle
<i>L3</i>	Nermin	25	Lisans (Devam Ediyor)	Öğrenci (Lisans)	Evli	Yok	Yalnız (ev)
<i>L4</i>	İlgin	23	Lisans (Devam Ediyor)	Öğrenci (Lisans)	Evli	İslam	Yurtta oda arkadaşıyla
<i>L5</i>	Şermin	23	Lisans (Devam Ediyor)	Öğrenci (Lisans)	Evli	İslam	Anne-babasıyla
<i>L6</i>	Hülya	28	Doktora (Devam Ediyor)	Araştırma Görevlisi	Evli (Ayrı yaşıyorlar)	Yok	Partneriyle
<i>L7</i>	Özlem	28	Yüksek Lisans (Mezun)	Tercüman (Kamuda)	Boşanmış	Yok	Partneriyle
<i>G1</i>	Özgür	22	Lisans (Devam Ediyor)	Öğrenci (Lisans)	Evli	Yok	Yurtta oda arkadaşıyla
<i>G2</i>	Necip	21	Lisans (Devam Ediyor)	Öğrenci (Lisans)	Boşanmış	Yok	Annesiyle
<i>G3</i>	Fahri	26	Doktora (Devam Ediyor)	Öğrenci (Doktora)	Boşanmış	Yok	Partneriyle
<i>G4</i>	Galip	24	Lisans (Devam Ediyor)	Öğrenci (Lisans)	Sadece anne hayatta (bekar)	Yok	Annesiyle
<i>G5</i>	Sedat	19	Lisans (Devam Ediyor)	Öğrenci (Lisans)	Evli	Yok	Yurtta oda arkadaşıyla
<i>G6</i>	Ali	27	Yüksek Lisans (Mezun)	Uzman (Kamuda)	Sadece anne hayatta (evli)	Yok	Ev arkadaşıyla
<i>G7</i>	Kemal	29	Doktora (Devam Ediyor)	Araştırma Görevlisi	Evli	Yok	Anne-babasıyla

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için “Kişisel Bilgi Formu”ndan (EK-4) ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılmıştır. Görüşmelerin yanında Kişisel Bilgi Formu kullanılmasının nedeni, katılımcılara ilişkin bazı temel bilgilerin hızlı ve sistemli bir şekilde toplanmasının sağlanmasıdır. Araştırmadaki temel veri toplama

aracı yarı yapılandırılmış görüşmelerdir. Görüşmelerin belirli bir düzende gerçekleşebilmesi, ihtiyaç duyulan verilerin eksiksiz şekilde edinilebilmesi ve veri analizi sürecinin kolaylaşabilmesi amacıyla bir “Görüşme Formu” (EK-5) geliştirilmiştir. Bazı görüşmelerde görüşme formunda yer alan soruların sırasının ve içeriğinin, katılımcının yaşantılarına ve verdiği cevaplara bağlı olarak değiştirilmesi gerekmiş; görüşme sırasında ihtiyaç duyulduğunda, katılımcıya görüşme formunda yer almayan sorular da yöneltilmiştir. Aşağıda görüşme formunun hazırlanmasıyla ilgili süreç ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

3.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması

Bu araştırmada gey ve lezbiyenlerin açılma süreçlerinin kapsamlı şekilde incelenmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda “açılma” kavramının araştırmanın odağında yer aldığı söylenebilir. Katılımcıların açılma süreçleriyle ilgili verileri içerecek görüşmelerin gerçekleştirilebilmesi için, açılma kavramının iyi anlaşılabilmesi ve katılımcılara sorulacak soruların açılma süreçleriyle ilgili değişkenleri ortaya koyabilecek şekilde hazırlanması gerekmektedir. Bu nedenle araştırmacı öncelikle açılma süreciyle ilgili alanyazını ayrıntılı şekilde incelemiştir. Bu araştırmanın “Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar” bölümünde ilgili alanyazının özeti niteliğindeki bilgilere yer verilmiştir.

Konuyla ilgili alanyazının incelenmesinin ardından, alanyazındaki bilgilerle tutarlı bir şekilde görüşme formunun taslağı hazırlanmıştır. Bu taslak formu ile ilgili olarak Kaos GL Derneği çalışanı olan ve konuyla ilgili uzmanlıkları bulunan iki farklı kişiden görüş alınmıştır. Bu kişiler formu içerik ve biçim açısından değerlendirmiş, formdaki ifadelerle ilişkin çeşitli geri bildirimlerde bulunmuşlardır (örneğin, “eşcinsel cinsel ilişki” ifadesi, “hemcinsiyle cinsel ilişki” şeklinde düzeltilmiştir). Bu kişilerin dışında araştırmacının tez danışmanı ve konuya ilgi duyan dört farklı öğretim elemanından da görüşme formunun içeriği ve yapısına ilişkin fikirler edinilmiştir. Söz konusu öğretim elemanları katılımcılara yöneltilebilecek yeni sorulara ve soruların gruplanmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Alınan tüm geri bildirimler sonucunda form gözden geçirilmiş ve tekrar düzenlenmiştir.

Formun tekrar düzenlenmesinin ardından biri erkek diğeri kadın olmak üzere iki eşcinsel bireyle pilot görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde formda yer alan

soruların yeterince anlaşılır olup olmadığına, katılımcılar açısından rahatsız edici nitelikte olup olmadığına ve edinilmek istenen verileri sağlayıp sağlamadığına dikkat edilmiştir. Pilot görüşmeler ile birlikte formdaki bazı sorularının sırasının değiştirilmesi ve bazı sorulara sondalar eklenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu pilot çalışmanın ardından formdaki sorular yeniden düzenlenerek forma nihai hali verilmiştir.

Görüşme formu toplam 30 sorudan oluşmaktadır. Arkadaşlar ve aileye açılmayla ilgili soruların alt soruları da mevcuttur. Sorular altı kategoriye ayrılmıştır:

- 1. Katılımcının yetiştiği ortam ile ilgili sorular:* Bu sorularla katılımcının doğup büyüdüğü ailenin ve çevrenin hangi toplumsal değerlere sahip olduğu, katılımcının bu değerleri ne düzeyde benimsediği, ailenin ve çevrenin eşcinselliğe yönelik tutumu öğrenilmeye çalışılmıştır.
- 2. Kendine açılma süreci ile ilgili sorular:* Bu soruların sorulma amacı katılımcının cinsel yönelim farkındalığına ne zaman ve nasıl sahip olduğunu, cinsel ve romantik ilişki deneyimleri ile bu deneyimlerin sonucunda neler yaşadığını, cinsel kimliğini ne zaman ve nasıl kabullendiğini belirleyebilmektir.
- 3. Başkalarına açılma süreci ile ilgili sorular:* Bu sorular katılımcının arkadaşlarından ve ailesinden kimlere, ne zaman ve nasıl açıldığını, açılma deneyimleri sonrasında neler yaşadığını ve hissettiğini, başkalarına açılma ile ilgili korku ve kaygılarını belirlemeyi hedeflemektedir.
- 4. Açılma sürecindeki çeşitli yaşantılar ile ilgili sorular:* Bu sorular katılımcının açılma sürecinde algıladığı sosyal destek mekanizmaları, maruz kaldığı olumsuz yaşantılar, şimdi ve gelecekle ilgili korku ve kaygılarıyla ilgilidir.
- 5. Eşcinsel aktivizmi ile ilgili sorular:* Bu sorular ile katılımcıdan eşcinsel alt kültürüne ne kadar dahil olduğu ve cinsel yönelim ayrımcılığıyla ilgili politik eylemlerde bulunup bulunmadığı hakkında bilgi almak amaçlanmıştır.
- 6. Sonlandırma soruları:* Sonlandırma soruları ile eşcinsel bireylerle çalışma konusunda psikolojik danışmanlara öneriler sunması beklenmiştir. Son soru ile görüşme süresince önemli herhangi bir konunun atlanmadığından emin olunması amaçlanmıştır.

3.4. İşlem Yolu

Araştırmacı araştırma sürecine konuyla ilgili alanyazını inceleyerek başlamıştır. Bunun yanında araştırmacı Kaos GL gibi sivil toplum örgütleriyle iletişime geçerek, konuyla ilgili akademik olmayan yayınları takip ederek ve çeşitli panel ve toplantılara katılarak konuya ilişkin bilgisini artırmaya ve anlayışını geliştirmeye çalışmıştır. Süreç boyunca sadece pasif bir gözlemci ve uygulayıcı olarak kalınmamış, katılımcıları daha iyi anlayabilmek için nitel araştırmaların doğasına uygun olarak meselenin aktivizm boyutuna da müdahil olunmuştur. Örneğin bu kapsamda “Feminist Forum” ve “Homofobi Karşıtı Buluşma” gibi çeşitli etkinliklere katılım sağlanmıştır.

Araştırma deseninin ve araştırma sorularının belirlenmesinin ardından, yukarıda açıklandığı şekliyle bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlandıktan sonra araştırmacının gerçekleştirilebilmesi için Hacettepe Üniversitesi Akademik Etik Kurul’undan izin alınmıştır. Bununla birlikte Kaos GL Derneği ve Hacettepe Üniversitesi Kuir Araştırmaları Topluluğu başta olmak üzere, araştırma için gönüllü katılımcı duyurusu yapabilecek kişi ve kurumlarla iletişime geçilmiştir.

Katılımcıların kendilerini güvende hissetmeleri ve araştırmayla ilgili temel öğeleri öğrenebilmeleri amacıyla bir Gönüllü Katılım Formu (EK-3) oluşturulmuştur. Bu form görüşmelerin öncesinde hem katılımcı hem de araştırmacı tarafından imzlanmış; formun bir nüshası araştırmacıda, diğeri de katılımcıda kalmıştır.

Görüşmelerin dördü Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı’na ait Uygulama Birimi’nde, beşi ise Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Genel Merkezi’nde gerçekleştirilmiştir. Buna ek olarak beş görüşme de katılımcılar tarafından önerilen bazı kafelerde veya katılımcıların evlerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı görüşme boyunca katılımcıların kendilerini rahat ve güvende hissedebilmesi için informal bir dili tercih etmiş ve araştırma çerçevesinden sapmamak kaydıyla görüşmenin katılımcı tarafından yönlendirilmesine izin vermiştir.

Görüşmeler profesyonel bir ses kayıt cihazı aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. En kısa görüşme 45 dakika, en uzun görüşme 102 dakika sürmüştür. Görüşmelerin ortalama uzunluğu 61 dakikadır. Görüşmelerin tamamlanmasının ardından ses kayıtları bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. Araştırmacı için katılımcıların

gizliliği son derece önem arz ettiğinden, görüşmelerin yazıya geçirilme sürecinde her bir katılımcı için bir kod ve rumuz belirlenmiş, görüşme esnasında sözü edilen bütün kişilerin isimleri değiştirilmiş, bir şekilde katılımcının kimliğini açığa çıkarabilecek bütün bilgiler ya kayıtlardan çıkarılmış ya da değiştirilmiştir. Görüşmelerin ses kayıtları ve deşifreleri bilgisayar ortamında şifreli bir şekilde saklanmıştır.

Görüşmelerin yazıya geçirilmesinin ardından, elde edilen ham veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analiziyle ilgili ayrıntılar aşağıda betimlenmiştir. Son olarak analiz sonucu elde edilen bulguların raporlaştırılmasına başlanmıştır.

3.5. Analiz

Verilerin analizinde, “içerik analizi” yönteminden faydalanılmıştır. “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259).

Yıldırım ve Şimşek (2013), nitel araştırmalarda verilerin dört aşamada analiz edildiğini belirtmektedir (s. 260): (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması. Bununla birlikte bu aşamalar birbirinden bağımsız ve birbirini takip eden değil, iç içe geçmiş ve çoğu kez bir arada yürütülen süreçlerdir. Nitel veri analizi ve bulguların yazılma süreçleri birbirlerinden bağımsız olgular olarak düşünülmemelidir (Silverman ve Marvasti, 2008).

Bu kapsamda araştırmanın verileri analiz edilirken öncelikli olarak yazıya geçirilen görüşmeler birkaç defa okunmuştur. Okumalar sırasında aynı zamanda kodlara, temalara ve alt temalara ilişkin bir liste hazırlanmıştır. Bir sonraki aşamada ise katılımcıların ifadeleri temalar ve alt temalarla ilişkilendirilmiştir. Bu aşamada birkaç kez temaların ve alt temaların tekrar düzenlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik kavramları, nicel araştırmalardakinden oldukça farklı şekilde ele alınmaktadır ve nitel araştırmalarda nicel araştırmalardaki gibi standardize edilmiş geçerlik ve güvenilirlik yöntemleri bulunmamaktadır (Saldana, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada görüşme formunun hazırlanması sırasında uzman görüşlerinin alınması ve

görüşmeler için pilot çalışmaların yapılması, geçerlik ve güvenilirliği artırmaya yönelik önlemlerdir. İçerik analizinin geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için ise Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda öğretim elemanı olarak görev yapan iki kişi hakem olarak belirlenmiştir. Bu kişiler araştırmacı tarafından belirlenen tema ve alt temaların uygunluğunu ve katılımcı ifadeleriyle uyumlu olup olmadığını denetlemiş, yeni tema ve alt temalar önermişlerdir.

Yukarıda belirtilen sürecin ardından araştırma bulgularının yazılmasına geçilmiş, bulguların yazılması esnasında da mevcut kod, tema ve alt temalarda çeşitli düzeltmeler yapılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmelerden içerik analizi yoluyla elde edilen bulgulara yer verilmektedir. İçerik analizi sonucunda katılımcıların açılma sürecine ilişkin bulgular dokuz tema altında toplanmıştır. Bu temalar şu şekildedir: (1) Aile ve çevrenin değerleri, (2) cinsel yönelimini fark etme ve ilk yaşantılar, (3) cinsel yönelim kimliğinin kabulü ve ilk açılma deneyimi, (4) arkadaşlara açılma deneyimleri, (5) aile ve akrabalara açılma deneyimleri, (6) sosyal destek mekanizmaları, (7) açılma sonrası olumsuz yaşantı, korku ve kaygılar, (8) LGBTİ topluluğuyla ilişkiler ve aktivizm, (9) PDR ve ruh sağlığı alanına bakış.

Bu temalara ve bu temaların alt temalarına ilişkin ayrıntılı bilgiye aşağıda yer verilmektedir. Alt temalar daha kolay anlaşılabilmesi amacıyla soru cümleleriyle ifade edilmiştir.

4.1. Aile ve Çevrenin Değerlerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcıların ailelerinin ve yetiştikleri çevrenin değerlerine ilişkin algılarından, bu değerleri ne ölçüde benimsediklerinden, ailenin ve çevrenin eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik tutumundan bahsedilmektedir. Katılımcılar aile söz konusu olduğunda anne ve babalarını, çevre söz konusu olduğunda ise genellikle yaşadıkları mahalleyi veya arkadaş çevrelerini dikkate almışlardır. Bu temaya ait dört alt tema şu şekilde sıralanabilir:

- Bireyin büyüdüğü çevrenin değerleri nelerdir?
- Bireyin ailesinin değerleri nelerdir?
- Birey ailesinin ve çevresinin değerlerini benimsemekte midir?
- Bireyin ailesinin ve büyüdüğü çevrenin eşcinsellere yönelik tutumu nedir?

Bireyin büyüdüğü çevrenin değerleri nelerdir?

Katılımcılar ailelerinin ve çevrelerinin değerlerinden söz ederken genellikle dini ve ideolojik değerleri baz almışlardır. Katılımcılardan yalnızca Necip (G2) ve Galip (G4) yaşadıkları çevreyi dindar, muhafazakar ve tutucu olarak algılamaktadır:

"Şöyle söyleyeyim, bir mahalle ortamı vardı bizde. Konya'da tam bireyselleşme olmamıştır. Hani, alt komşu üst komşu, gelip gitmeler, tam bir sokak kültürü vardı. Zaten annem yaşıyordu, babam her zamanki gibi yurtdışındaydı. Önem verdiği değerler... İslam tabii ki Konya için çok önemli bir şey. Nasıl söyleyeyim, namaz kılmak, oruç tutmak.... Daha muhafazakar, milliyetçi bir mahalleydi." (G2-Necip, s. 1)

"Maddi problemler yaşıyorduk. Şehir merkezinde yaşadım genelde. Ortam şöyleydi, muhafazakar bir ortamdı, yani tutucu insanların olduğu bir ortamda yaşadım. Toplumsal cinsiyet kalıplarının çok fazla olduğu, baskının hissedildiği bir ortamdı yani." (G4-Galip, s. 1)

Bu iki katılımcı dışındaki katılımcılar ya yaşadıkları çevrenin ve ailelerinin değerlerini benzer buldukları için çevreleriyle ilgili ayrıntılı tariflerde bulunmamışlar ya da yaşadıkları çevreyi "rahat", "özgürlükçü" gibi sıfatlarla ifade etmişlerdir. Örneğin katılımcılardan Hülya (L6), büyüdüğü çevreyi şu şekilde tarif etmektedir:

"Edirne'ye hiç gittin mi bilmiyorum ama... Orası da dönüşüyor gerçi ama... Ben büyürken ki Edirne'yi anlatayım. Sosyal demokrat. Zaten nüfusunun büyük bölümü göçmendir. İnsanlar çok rahattır, herkes kendi havasındadır. Yani birazcık böyle... Sosyal demokrat diyebileceğimiz bir kitle hakikaten. Saygılılar, belirli bir mesafedeler ve yardımcıları. Ve herhangi bir baskı yoktu ben büyürken. Şöyle ifade edeyim, mesela gecenin üçünde arkadaşın evinden kendi evine gidiyorsun, yaz günü ayağında şort var. Bir tane adam seni durdurursa, "Kızım ileride inşaat var, orada köpekler var. Oradan gitme, buradan git." demek için durduruyordur. Öyle bir yerdin yani. Ve hani, çok rahat, hiçbir şey hissetmeden, ne bileyim, taciz edilmeden, şey yapılmadan büyüdüm" (L6-Hülya, s. 1)

Katılımcıların büyük çoğunluğu, muhafazakar ya da özgürlükçü olması fark etmeksizin, dini açıdan Sünni İslam'ın yerleşik olduğu çevrelerde büyümüşlerdir. Bunun istisnaları Funda (L1) ve Ali (G6) adlı katılımcılardır. Funda (L1) Hristiyan bir aile ve çevrede büyürken, Ali (G6) Arap Alevisi (Nusayri) bir aile ve çevrede büyümüştür. İki katılımcı da yetiştikleri çevreyi "rahat" ve "özgür" gibi sıfatlarla tanımlamışlardır.

Bireyin ailesinin değerleri nelerdir?

Katılımcıların ailelerinin değerleri çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu ailelerinde dini değerlerin yoğun olmadığını ve fazla önemsenmediğini belirtmiştir. Bununla birlikte ailesini dindar olarak tanımlayan katılımcılar (L1, L4, L5, G4, G5,

G6) ise ailelerinin kısıtlayıcı olmadığını veya çevreye göre daha özgürlükçü olduğunu vurgulamışlardır. Bu katılımcılardan Ilgın (L4) ve Sedat (G5) sırayla ailelerini şu şekilde tarif etmektedir:

"Muhafazakarlar ama açık muhafazakarlardı. Yani, ilk önce kadın okumalı, ilk önce kadın ayakları üzerinde durmalı. Bütün sülalem böyleydi. Değerleri yüksek ama sıkıcı değil..." (L4-Ilgın, s. 1)

"Büyüdüğüm ortam, biraz dini değerlerin baskın olduğu bir ortamdı. Ailevi ortamlarda muhabbetleri geçirdi, ama ev içerisinde belirli bir özgürlüğümüz vardı ya da bu konuda düşündüğümüzü rahatça ifade edebildik..... Yani eğer dinle ters düşen, dini dogmalarla ters düşen bir görüşün varsa bile bunu ifade edebildin evde. Bu yadırganmazdı. Bunun hani böyle olması gerekmiyor ya da şöyle olması gerekiyor diye rahatça ifade edebildin ve herhangi bir tepki de gelmez ailemden." (G5-Sedat, s.1)

Bazı katılımcılar ailelerinin politik görüşlerinden söz etmişlerdir. Katılımcıların yarısı (L2, L3, L5, L6, G3, G6, G7) ailelerini "solcu" ya da "sosyal demokrat" olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte ailenin politik görüşüyle, katılımcının ailesini otoriter algılayıp algılamadığı arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Katılımcıların çoğunluğu ailelerini "kısıtlayıcı" görmediklerinden bahsetmişlerdir. Bazı katılımcılar (L2, L3, G2, G3, G4) annelerini veya babalarını disiplinli ve/veya otoriter olarak algılamaktadır. Bu durum ebeveylere boşanmış olan katılımcıların birlikte yaşayacakları ebeveyni tercih etmelerinde etkili olmuştur. Hande (L2) ve Fahri'nin (G3) bu konuyla ilgili ifadeleri şu şekildedir:

"Yaşadığım çevrenin değerleri aslında çok belirgin, dini ya da geleneksel bir şey yoktu. Yani annem de babam da çok şey insanlar değiller o konuda. Sadece dedem asker, annemin babası. Annemin de biraz oradan gelen bir disiplin şeyi var..... İlkokul ikiye geçtiğim yaz (boşandılar). Yani sekiz yaşında falan..... babamla yaşadım daha çok. Ama annemi de gördüm..... ben verdim kararı. Yani babamı tercih ettim. Annem babama göre daha disiplinliydi, az önce söylediğim gibi. Belki ondan kurtulmak için biraz da." (L2-Hande, s. 1)

"Annem-babam ayrılmadan önce, babam evdeyken biraz daha disiplinli bir ortam vardı. Babam disiplinli bir insan, otoriter birisi. Annem biraz daha özgürlükçü ve daha rahat bir insan. Onun dışında ikisinin de bir dini inancı yok, kuvvetli değiller. O yüzden bizim evde dini değerler ve normlar çok baskın değildi. Fakat babam idealist bir insan. Hekim, genel cerrah ve o yüzden düzen, titizlik onun için çok önemli. O yüzden aynı zamanda başarı konusunda takıntılı bir insan, yani mükemmeliyetçi bir kişi. Beklentileri bayağı fazlaydı. Annem çok daha rahat bir insan. Dediğim gibi, baskıcı bir karakter değil. Kendisi de hayatta her zaman daha rahat olmuş birisi. O yüzden hani biraz ikilik vardı. Annem ayrıldıktan sonra ama annemle beraber kaldım." (G3-Fahri, s. 1)

Birey ailesinin ve çevresinin değerlerini benimsemekte midir?

Katılımcılar sahip oldukları değerler açısından genellikle kendilerini ailelerinden ve çevrelerinden farklı görmektedir. Bununla birlikte ailelerinin değerlerini kısmen de olsa benimsedikleri söylenebilir. Örneğin Ilgın (L4), "aile ile uyumlu ama onlardan

farklı” olduğunu belirtmektedir. Kemal (G7) ise aile ile “hala birçok ortak noktası olduğunu” düşünmektedir. Ailenin değerlerinin ne ölçüde benimsendiği katılımcıdan katılımcıya değişmektedir. Ancak ailesinin değerlerini hiçbir şekilde benimsemediğini belirten herhangi bir katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcıların ailelerinde benimsediği değerler genellikle “dürüstlük, saygı, sevgi” gibi insani ve politik değerlerdir. Bununla ilgili Fahri (G3) ve Ali'nin (G6) ifadeleri şu şekildedir:

“İkisi de kendilerini solcu olarak tarif ediyorlar. Ben de kendimi solcu olarak tarif ediyorum. Lisede tarif etmeye başladım. Ama benim solculuğum onlarınkinden daha farklıydı. Aynı şekilde, en basitinden şunu örnek verebilirim, lisede mesela bir edebiyat hocam türbanlıydı. Tabi ders saatlerinde değil ama dışarıda falan. Ben kendisiyle çok iyi anlaşıyordum. Yani sürekli kitaplar alıp veriyorduk birbirimize, sohbet ediyorduk, okul dışında da buluşuyorduk falan. Annem-babam çok panik yaptılar. Yani “sen türbanlı bir kadınla niye görüşüyorsun, ne yapıyorsun” falan diye... Ben onların normlarını o anlamda benimsemedim, içselleştirmedim. Ama benim ben olmamda da tabi katkıları da oldu.” (G3-Fahri, s. 2)

“İdeolojik olarak sürekli benimsediğim değerleri taşıyorlar. Yani, hala benimserim. Atatürkçülerdir çünkü, ben de öyleyim. Tabi ki onların Kemalistlik seviyesinde değilim artık ama özünde hala aynı ideolojiyi taşıyorum..... İçinde bulunduğum kültürü seviyorum. Bölgenin insanını ve yaşayış tarzını seviyorum. Ve o konuda bir sıkıntı yaşamadım. Ama ancak şu anda daha inançsız bir insanım. Yani onların inancını taşımamakla birlikte o kültüre hala çok saygım var.” (G6-Ali, s. 1)

Aile ve çevrenin değerleri uyumlu olduğunda, katılımcıların ailelerinin değerleri için söyledikleri çevreleri için de geçerli olmaktadır. Bununla birlikte özellikle dini değerler söz konusu olduğunda bazı katılımcılar (L1, G2, G4, G7) çocukluklarında daha dindar olduklarını ancak zamanla dini değerlerden uzaklaştıklarını belirtmişlerdir. Aile ve çevrenin değerleri uyumsuz olduğunda ise katılımcılar çevrenin değerlerini önemsemedikleri vurgulamışlardır. Bu durumla ilgili Hande (L2) ve Özgür'ün (G1) ifadeleri şu şekildedir:

“Vallahi benimsemiyordum. Çünkü babam genelde biraz daha farklı bir adamdır..... Çocukluğumda toplumun değerleri beni çok etkilemedi. Ailemi de çok etkilemiyordu. Dediğim gibi... Az önce de dedim ama milletin çocuğu Kur'an kursuna giderken benim babam buna karşıydı mesela.” (L2-Hande, s. 1)

“Ailemin değerlerini benimsiyorum tabi ki, onlarınkilere saygı duyuyorum yani benimsemiyor olsam bile. Ama yaşadığım çevre, büyüdüğüm çevredekileri asla önemsemedim. Çünkü kendi doğrularım var... Aile yaşantıları olsun, sosyal hayatları olsun hiçbir şekilde hiçbirini desteklemedim veya yanında olmam.” (G1-Özgür, s. 1)

Bireyin ailesinin ve büyüdüğü çevrenin eşcinsellere yönelik tutumu nedir?

Katılımcıların ailelerinin ve çevrelerinin sahip olduğu değerler değişkenlik göstermekle birlikte, eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik tutumlar arasında bu düzeyde bir farklılık bulunmamaktadır. Katılımcıların neredeyse tamamı ailelerinde

ve çevrelerinde eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlardan söz etmiştir. Bu olumsuz tutumların içeriği aileye ve çevreye göre değişebilmektedir. Çevrede açık bir eşcinsel veya eşcinsellikle ilgili bir bilgi olmadığı durumlarda olumsuz tutumlar yok sayma ve cinsel yönelim konusuna ilgisiz kalma şeklinde gelişebilmektedir. Aileler “açık görüşlü” olsa bile, eşcinsellere ve eşcinselliğe sıcak bakmamaktadır. Örneğin Funda (L1) ve Şermin (L5) ailelerinin eşcinsellere yönelik tutumlarıyla ilgili şunları söylemektedir:

“Bizim evin hemen karşısında bir karakol vardı. Çocuğun birini dövmüşler, muhtemelen eşcinsel olduğu için dövmüşler. Ben de fark ettim, çocuğun hareketlerinden fark ediliyor uzaktan. Annemle oturuyoruz, şey dedi “Yaşasınlar da, evlerinde yaşasınlar.” dedi. Anneme dedim ki “Bu sonuçta senin öğrencin de olabilir, nasıl karşıladın öğrencin olsaydı.” “Tabii öğrencim olsaydı ben onu yanındaki çocuktan ayırmam ama evlerinde yaşasınlar.” Hani dediğim gibi, bir hasıraltı etme durumu var.” (L1-Funda, s. 2)

“İşte, dediğim gibi, benim ailem ve benim ailemin ailesi ve yaşadığımız çevrede kimseye karşı direkt olarak, yani toplumun hiçbir alt kültürüne –dini olarak da olabilir, etnik köken olarak da olabilir- bir ön yargı yok. Ama bu biraz daha ekstrem bir duruma giriyor ve diyorlar ki, “Tamam varlar. Olsunlar da...” Ama yani işte olsunlar... “Ama bize ne!”..... Ama bir yandan da kendilerine yakıştıramıyorlar böyle söylemeyi. Yani herhangi bir insan, yaratılmış bir insan... Yani, dini ve felsefi boyutu var zannediyorum. Onu itelemek, ötelemek, vs. kendilerine yakıştıramıyorlar bunu. Ama yine de çok da yakın olmak istedikleri bir topluluk değil yani.” (L5-Şermin, s. 3)

Bazı ailelerinin eşcinsel ve trans ünlülere yönelik söylemleri, olumsuz tutumları hakkında fikir vermektedir. Örneğin Nermin (L3) odasına iki lezbiyenden oluşan müzik grubu Tatu'nun posterlerini astığını ve annesinin bunları gördüğünde “yakacağım hepsini” dediğini belirtmiştir. Özgür (G1) annesine A.B.D.’li komedyen Ellen DeGeneres’in lezbiyen olduğunu söylediğinde “bu insanlar çıldırıyor olmalı” şeklinde bir tepkiyle karşılaşmıştır.

Çevrede bilinen eşcinsel bir birey olduğunda, o kişi ayıplanmakta, yadırganmakta ve bu durumun ne kadar üzücü olduğundan bahsedilmektedir. Bu duruma İlgin’in (L4) ve Necip’in (G2) anlattıklarından örnekler verilebilir:

“Amcamın komşusu transtı ve evinden çıkarılmıştı. Bu bir aile sohbetinde geçmişti. “O da çıkarıldı.” dedi. Benim tabii haberim yok böyle bir şeyden. Müşterilerini eve getiriyormuş, o yüzden de çıkarılmış falan... O zaman çok sinirlendiğimi hatırlıyorum, “E şimdi nereye gidecek?” dediğimi hatırlıyorum. Bir tek böyle bir şey oldu ve bu normal karşılanmıştı.” (L4-İlgin, s. 3)

“Benim dayımın oğlu eşcinseldi. Bu bayağı ayyuka çıkmıştı. Ben o zaman daha lisedeydim. Bayağı olay yaratmıştı. Çünkü çocuğu resmen afişe ettiler.... Tüm sülale öğrendi ve kısa süre sonra tüm sülalede Faruk’un dedikodusu yapılıyor. Şimdi annemler, ben, teyzemler, ablamla oturuyoruz; millet “yazık, vah vah vah!, tüh tüh tüh!” falan diyor. Çünkü dayımın tek oğlu. Bir yandan kötülüyorlar kötülüyorlar. Sonra biri hatırlatıyor, “Aman öyle demeyin, sizin de başınıza gelir!” “Yerin kulağı vardır” falan muhabbetleri.” (G2-Necip, s. 3)

Katılımcıların önemli bir bölümü çevrelerinde ve ailelerinde eşcinsellikle dalga geçildiğinden, “top” ve “ibne” kelimelerinin küfür olarak sıklıkla kullanıldığından söz etmiştir. Bununla birlikte bazı katılımcıların (L4, G1, G3) aileleri eşcinselliği bir hastalık olarak görmektedirler. Fahri (G3) doktor olan babasının eşcinsellere bakışını şu şekilde ifade etmektedir:

"Benim ailemde de, doktor bir aileden geldiğim için, onların bakış açıları tabii daha hastalık boyutunda ve bozukluk olarak görürlerdi. Yani tabii medikal olan dil çok rahat bir şekilde günlük ve dalga geçilen dile dönüşüyordu. Babam mesela, eşcinseli eşcinsel olarak ifade etmezdi. Gey de demezdi. Bozuk derdi. Televizyonda mesela biri çıktığı zaman ya da birinin eşcinsel olduğunu düşünüyorsa, biliniyorsa "Hah bak işte bozuk çıktı!", bozuk şöyle bozuk böyle, falan filan..." (G3-Fahri, s. 3)

Eşcinsellere ve eşcinselliğe yönelik tutum konusunda katılımcılar, aileleri ve çevreleri arasında anlamlı bir farklılıktan söz etmemişlerdir. Yani gerek çevrenin gerekse ailenin eşcinsellere yönelik tutumu olumsuzdur. Ailesinde eşcinsellere yönelik nispeten olumlu bir bakış açısı bulunan tek katılımcı Kemal'dir (G7):

"Benim ailemde açık bir eşcinsel olduğu için bu anlamda belki rahattım. Babamın kuzeni eşcinseldi. Benden de altı-yedi yaş büyüktü. Bayağı da büyük bir aile. Onun farklı bir çocuk olduğu, çocukluğundan beri farklı olduğu falan filan vurgusu üzerinden çok şey söylenirdi ailede. Ama o farklılık asla eşcinsellik gibi bir kavramsallaştırmaya ulaşmazdı..... Çok olumsuz olduğunu söylemem. Hani, olmasa iyi ama o da öyle, ne yapalım gibi bir kaderci anlayış aslında... Çok yakın akraba değil ama varlığı biliniyor bir şekilde. Sonradan İstanbul'a gitti, yerleşti, orada başka bir hayat kurdu kendine, bu biliniyor, falan... Ama, "Sakin öyle olmasın kimse." falan gibi bir şey de yok. Kötücül değil." (G7-Kemal, s. 2)

Aile ve çevrenin değerlerine ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan bireylerin çeşitli değer yargılarına sahip aile ve çevrelerden geldikleri görülmektedir. Katılımcılar bu değer yargılarını farklı düzeylerde benimsemektedir. Bununla birlikte söz konusu değer yargılarının neler olduğundan bağımsız olarak, ailelerin ve katılımcıların yetiştiği çevrenin eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik tutumu olumsuzdur.

4.2. Cinsel Yönelimi Fark Etme ve İlk Yaşantılar ile İlgili Bulgular

Bu bölümde katılımcıların kendileri dışındaki eşcinsellerin varlığını keşfetmeleri, kendi cinsel yönelimleriyle ilgili farkındalık kazanmaları, ilk cinsel ve romantik ilişki deneyimleriyle ilgili bulgulara yer verilmektedir. “Cinsel yönelimi fark etme ve ilk yaşantılar” şeklinde kavramsallaştırılan tema, altı alt temaya ayrılmıştır: Bu alt temalar şu şekildedir:

- Birey eşcinselliğin ve eşcinsellerin varlığını ne zaman fark etmiştir?
- Kimliğini kabul etmeden önce bireyin eşcinsellere yönelik tutumu nedir?
- Birey cinsel yönelimine ilişkin ne zaman ve nasıl farkındalık kazanmıştır?
- Bireyin hemcinsiyle ilk cinsel ve/veya romantik ilişki deneyimi ne zaman ve nasıl gerçekleşmiştir?
- Birey hemcinsiyle ilk cinsel ve/veya romantik ilişkisinin ardından neler hissetmiştir?
- Bireyin karşı cinsten biriyle cinsel ve/veya romantik ilişki deneyimi bulunmakta mıdır?

Birey eşcinselliğin ve eşcinsellerin varlığını ne zaman fark etmiştir?

Katılımcılar, kendileri dışındaki eşcinseller ve eşcinsellikle ilgili ilk bilgileri genellikle ergenlik döneminin başında edinmişlerdir. Bazı katılımcılar (L2, L7, G1, G3, G7) eşcinselliğin ne olduğunu öğrenmeden ve başka bir eşcinselle karşılaşmadan önce hemcinslerine duydukları ilginin farkında olduklarını, ancak bunu “eşcinsellik” gibi bir kavramla isimlendirmediklerini belirtmiştir.

Katılımcıların eşcinsellik ve eşcinsellerle ilgili ilk bilgileri edindikleri kaynaklar çeşitlidir. Katılımcıların beşi (L2, L4, L6, G3, G6) eşcinsellerin varlığını televizyondaki ünlüler ve filmler aracılığıyla öğrenmiştir. İki katılımcı (G4, G7) evde bulunan ansiklopediler aracılığıyla eşcinsellik hakkında fikir edindiklerini belirtmiştir. Söz konusu ansiklopedilerdeki bilgiler eski tarihli olmalarından dolayı eşcinsellikle ilgili olumsuz yargılar içermektedir. Beş katılımcı ise (L1, L3, L5, G2, G5) arkadaşları aracılığıyla veya okulda karşılaştıkları eşcinsel olması muhtemel öğrenciler vasıtasıyla eşcinsellerin varlığından haberdar olmuştur. Katılımcılardan Özgür (G1) başka eşcinsellerin varlığını ne zaman fark ettiğine ilişkin soruya, “Ben belki eşcinsel olduğum için hep varmış gibi geldi bana.” şeklinde cevap vermiştir. Özlem’in (L7) eşcinsellerin varlığını öğrenmesi ise diğer katılımcılarla kıyaslandığında daha travmatiktir. Özlem (L7) eşcinselliğin ne anlama geldiğini, annesinin, babasının eşcinsel olduğunu öne sürmesiyle öğrenmiştir:

“Benim kırılmam, yani kırılma değil de böyle insanların var olduğunu fark etmem anne-babam boşandığı zaman oldu. Çünkü şöyle oldu; annem babamdan ayrıldı bir gün, benim

okulumun kapısında kocaman bir kamyon vardı, kamyonun içinde eşyalar vardı. Annem babama haber vermeden eşyaları alıp, "Biz başka bir eve gidiyoruz ve ben babandan boşanıyorum." diye beni okuldan erken almıştı. Benim öyle haberim olmuştu. Sonra eve gitmiştik ve annem bana 12 yaşında olmama rağmen babamın eşcinsel olduğunu ve onların boşanma sebebinin bu olduğunu söylemişti. Sonra ben eşcinselin ne olduğunu sormuştum, adını bilmiyordum. Sonra annem açıkladı. Aslında ben o an anladım benim durumumun isminin eşcinsellik olduğunu ve bunun çok da iyi bir şey olmadığını." (L7-Özlem, s. 2)

Kimliğini kabul etmeden önce bireyin eşcinsellere yönelik tutumu nedir?

Eşcinsellik hakkında ilk bilgileri edindikleri ve kendi cinsel yönelimlerini fark ettikleri dönemde katılımcıların çoğunluğu, eşcinsellik ve eşcinsellerle ilgili olumsuz bir tutuma sahip değildir. Bununla birlikte beş katılımcı (L5, G2, G4, G6, G7) eşcinselliği "günah", "lanetli" ve/veya "olmaması ve değiştirilmesi gereken bir şey" olarak gördüklerini belirtmiştir. Bu katılımcılardan Galip (G4) ve Kemal (G7) o dönemdeki davranışlarını homofobik olarak nitelendirmiştir:

"Üniversiteye geldiğim zaman da Hacettepe'de tabi farklı insanları görmeye başladım. Birkaç tane eşcinsel kişiyi de gördüm ama... Bir tane eşcinsel bir arkadaşım vardı. O çok efemine bir eşcinseldi. Mesela ondan ben çok korktum. Aşırı derecede rahat geldi bana. O eşcinsel olduğunu söyledi bana, ben ona hiçbir şey söylemedim. Hatta ben ona homofobik davrandım. Yani, "Eşcinsel olduğunu çok belli ediyorsun. Kendine biraz çeki düzen ver. Bak insanlar yanlış anlıyor. Çevrendeki insanlar da senden kaçıyor." şeklinde şeyler söyledim. Hatta ben ondan kaçtım." (G4-Galip, s. 6)

"Ben homofobiktim. Yani, "Hayır böyle bir şey olmamalı. Olamaz." gibi bir kafadaydım. Dini bir eksenden bakıyordum ve "Hayır olmamalı. Düzeltilebilir, değiştirilebilir." falan filan gibi bir bakış açısına sahiptim." (G7-Kemal, s. 3)

Birey cinsel yönelimine ilişkin ne zaman ve nasıl farkındalık kazanmıştır?

Katılımcıların cinsel yönelimleriyle ilgili farkındalık kazanmaları genellikle ergenlik dönemlerine denk gelmektedir. Bununla birlikte pek çoğu (L2, L4, L6, L7, G1, G3, G4, G6) erken çocukluk döneminde eşcinsellikle bağdaştırılabilecek yaşantıları olduğundan bahsetmişlerdir. Bu yaşantıları Hülya (L6) ve Fahri (L3) aşağıdaki şekilde anlatmaktadır:

"Mesela ilk öpüştüğüm insan da bir kadındı, üç dört yaşındayken. Sonradan mahalledeki kızlarla türlü şekilde seks oyunları oynuyorduk. Karşılıklı mastürbasyon yapmalar, ıvırlar zıvırlar... Ama bunlar çok oyundu ve erkeklerle de oynuyorduk, bu kadar olmasa da. Dolayısıyla bu, "Aaa, ben lezbiyenmişim!" hissi getirmede bana. Hani, çocuksun, çocuklar böyle şeyler oynuyorlar, çok fazla şey yapmadım." (L6-Hülya, s. 3)

"Benim duygusal ve romantik olarak kurgum çok geç oluştu. Ama cinsel olarak da çok erken oluştu diyebilirim. Yani, bayağı eksiye gidebilir, ilkokul zamanına kadar gider. İlkokul zamanında babam işten geldiğinde falan, babamla güreşirdim ederdim ve babamın vücuduna yakın olmak hoşuma giderdi. Özellikle bende eşcinselliğin yanında, cinsellikle beraber gelen bir şey, ayak fetişizmi var ve ayaklara karşı olan ilgim yine babamla beraber

başladı. Babamın ayaklarını erotize ettiğimi hatırlıyorum. Çok küçüklüğümde beri bu böyleydi." (G3-Fahri s. 5)

Ergenlik dönemiyle birlikte cinsel ilginin artması, ancak bu ilginin toplumdan edinilen bilginin aksine karşı cinse değil hemcinsine yönelik olması, katılımcıların çoğunu cinsel yönelimlerini sorgulamaya itmiştir. Kadın katılımcıların çoğu (L1, L2, L3, L4) ortaokul ve lise dönemlerinde yakın bir arkadaşlarına duydukları "ilgi ve hayranlığın" aslında aşka benzer duygular olduğunu fark ettiklerinde eşcinsel olabileceklerini düşünmeye başlamışlardır. Özlem (L7) bir akranına değil, lisedeki öğretmenine aşık olduğunu ve onunla uzun süreli cinsel ilişki yaşadığını belirtmiştir. Ancak cinsel yöneliminin farkında olmasına rağmen, "öğretmeninden başka bir kadına aşık olamayacağına" inandığı için eşcinsel olduğunu tam olarak kabullenmemiştir:

"15 yaşındayken oldu. Lisedeki öğretmenime aşık olmuştum. Kadın. O bildiğin ilk görüşte aşktı benim için..... Bu kadın da aynı zamanda bizim sınıf öğretmenimiz. Dedim, benim bu kadına bir şekilde yaklaşmam lazım. Ne yapabilirim, ne yapabilirim... Sorunlu öğrenciyi oynayayım ben dedim, aslında o kadar sorunlu değildim..... Sonra benim buna ne kadar düşkün olduğumu anladi. Bir taraftan da sorunlar içinde boğulmayayım ki, başarılı bir öğrenci olarak sıvrileyim diye bana yardımcı olma yoluna gitti. Benim annem hemşire bu arada. Mesela şey oluyordu; annemin nöbetlerinde bize kalmaya geliyordu. Ya da ben onların evine gidiyordum. Ayak yapıyordum tek başıma uyumaya korkuyorum diye..... Öyle bir gün yine beraber uyuyoruz. Bu böyle benimle yakınlaşmaya başladı. Ama benim için hayal edilemez bir sahne. Ben hiçbir şey yapamıyorum falan... Sonra onun devamı geldi. Ama saçmaydı benim için. Çünkü kadın çok fazla bölünüyordu kendi içerisinde..... Böyle sevişip, gecenin bir vakti kalkıp, "Ama ben senin ablanım, değil mi?" falan diyordu. Ben de o an büyüünün bozulmaması için "Tabi ki ablamsın." falan diyordum. Hani öyle bir bastırılmışlığı vardı yani." (L7-Özlem, s. 2, 4-5)

Eşcinsellik hakkında bilgi edinme ve bu bilgiyi geçmiş duygu ve yaşantılarla kıyaslama da katılımcıların cinsel yönelimleri hakkında farkındalık kazanmasını sağlayan etmenlerden biridir. Necip (G2) ve Sedat (G5) erkek arkadaşlarının aksine kızların ilgilerini çekmemesi üzerine "durumdan şüphelenmeye başladıklarını" belirtmiştir. Fahri (G3) ve Ali (G6) erkekleri düşünerek mastürbasyon yapmaya başlamalarının ardından cinsel yönelimlerini fark etmiştir.

Özgür (G1) ve Hülya (L6) diğer katılımcılardan farklı olarak ergenlik dönemi dışında cinsel yönelimleriyle ilgili farkındalık kazanmışlardır. Özgür (G1) erken çocukluk döneminden itibaren "aşkın ve seksin sadece iki farklı cins arasında olamayacağını" düşündüğünden ve buna bağlı olarak çok erken yaşlardan itibaren cinsel yöneliminin farkında olduğundan bahsetmiştir. Hülya (L6) ise 20 yaşında ilk kez bir kadınla öpüştükten sonra eşcinsel olduğunun farkına varmıştır:

"Sonuçta Türkiye'de yaşayan bir kadının ben de. Çok böyle, sexual liberated tipler değiliz hiçbirimiz. O kadar insanın varlığından bile utanmadım ve hiç yanlış gelmedi onu öpüyor olmak. Yani, çok heyecanlandım ve o bir şey açtı hakikaten. Onu hissettim öperken. Dedim ya, içimde bir şeyler yarıldı diye. Bir kapı açtı, orada hissettim onu. Öyle." (L6-Hülya, s. 4)

Bireyin hemcinsiyle ilk cinsel ve/veya romantik ilişki deneyimi ne zaman ve nasıl gerçekleşmiştir?

Katılımcıların hemcinsleriyle ilk cinsel veya romantik ilişki deneyimleri genellikle lise yıllarına veya üniversitenin başına denk gelmektedir. Diğer katılımcılardan farklı olarak Ali'nin (G6) hemcinsiyle olan ilk cinsel deneyimi lisanstan mezun olduktan sonra, 24 yaşında gerçekleşmiştir. İlk ilişki deneyimleri ya yalnızca cinsel ilişki şeklinde ya da cinsel ilişkiyle romantik ilişki bir arada olmaktadır. Katılımcılardan yalnızca Galip (G4) görüşmenin yapıldığı tarihe kadar herhangi bir hemcinsiyle cinsel ilişkide bulunmadığını, yalnızca biriyle öpüştüğünü belirtmiştir. Katılımcılardan üçü (L1, L3, L5) ilk cinsel deneyimlerini bir arkadaşlarıyla yaşarken, diğer katılımcılar yeni tanıştıkları biriyle cinsel veya romantik ilişkide bulunmuşlardır. Bu kişi, katılımcının yeni dahil olduğu ortamdaki biri ya da arkadaşının arkadaşı olabilmektedir. Bazı katılımcılar (L2, L4, G6, G7) ilk cinsel ve/veya romantik partneriyle İnternet aracılığıyla tanışmıştır. Bununla ilgili Ilgın (L4) ve Kemal'in (G7) yaşantıları şu şekildedir:

"İki buçuk yıl önce. Telefon uygulamasıyla tanıştık. Zaten ben bir kadına gidip, böyle bir şeyi mümkün değil yapamam. Erkeklerle çok rahat anlaşıyorum. Ama o araştırma dönemimde böyle bir telefon uygulaması olduğunu fark ettim ve indirdim. İlk konuştuğum kadın da çok maskülen görünümlü, çok erkeğe yakın, hatta trans erkekle kadın arasında bir yerdedi. Büyük ihtimal geçiş sürecimdi o benim. Onunla tanıştum. İki buçuk ay birbirimizi hiç görmedik ve ilk görüştiğim anda da büyük bir çekim oldu. Cinsellik başladı, sekiz aylık uzun bir süreç başladı. Sekiz ay boyunca bir ilişkimiz oldu." (L4-İlgın, s. 3)

"İnternette tanıştum, telefonunu aldım. Sonra üç, dört ay telefonda seks yaptık. Sonrasında ona karşı bir güven geliştirdim ve buluştuk. Ama şöyle bir şey var, ben o dakikaya kadar hala daha; evet bir eşcinsellik var, bunun farkındayım. Ama hala daha bu bir zaman sonra düzelecek kafasındayım..... O da benden bir yaş büyüktü ve o daha kabullenmişti bana göre ve birkaç deneyimi olmuştu. Benim hiç olmamıştı. İlk olacak, zaten bu ilk olma üzerine çok uzun uzun konuştuk, uzun uzun tartıştık. Hani ben şey diyorum, "Deneyeceğim ve bir daha olmayacak." falan gibi bir yerden... Çok eminim kendimden. Sonra öpüştüğüne başladık falan, öpüştük. Sonra oral seks yaptık birbirimize ve boşaldık ve bitti." (G7-Kemal, s. 3)

Birey hemcinsiyle ilk cinsel ve/veya romantik ilişkisinin ardından neler hissetmiştir?

Katılımcılar hemcinsleriyle ilk cinsel deneyimleri sonrasındaki duygularından genellikle "mutlu hissettim", "bu olmalıymış dedim", "keyifli buldum", "kendim

olabildiğimi hissettim” gibi olumlu ifadelerle bahsetmişlerdir. Hiçbir katılımcı doğrudan eşcinsel bir ilişkide bulunmayla ilgili suçluluk ve pişmanlık gibi duygular yaşamamıştır. Bununla birlikte bazı katılımcılar ilişki sonrası farklı nedenlerle olumsuz duygular yaşamışlarını belirtmişlerdir. Örneğin Özlem (L7) ilk cinsel birlikteliğiyle ilgili şunları anlatmaktadır:

“Annemin sevgilisi vardı o zamanlar. Bir tane adam, kendinden 17 yaş küçük. Biz bu sefer onların ailesiyle görüşmeye başlamıştık. O adamında bir tane kız kardeşi vardı. İşte, ben 14 yaşındaydım, kız 18 yaşındaydı. Birbirimize masaj falan yaparak başlamıştı yakınlaşmamız. Ondan sonra beraber olmuştuk. İlk kez onunla beraberken orgazm olmuşum..... Yani, berbattı. Çünkü kadından hoşlanmıyordum. Zaten, nasıl anlatayım... Hoşlanabileceğim kadınların nasıl olduğunu biliyordum, bu onlardan biri değildi. Ve ilk orgazm olduğumda çok yadırgamıştım durumu ve bir penetrasyon yaşamamamıza rağmen orgazm olduğum an bekaletimi kaybettiğimi düşünmüştüm. Çünkü ilk defa tattığım bir duyguydu o..... Suçluluk duygusu vardı ama ilişkide bulunmaktan değil, o an bekaletimi kaybetmiş olma düşüncesi beni suçluluğa sevk etmişti. Yoksa o sevişme hali bana itici gelmemiştir.” (L7-Özlem, s. 3)

Duygusal bir çekim içermeyen, yalnızca cinsel merakı gidermek veya cinsel tatmin sağlamak amacıyla bir ilişkiye giren katılımcılar, diğer katılımcılardan farklı olarak bu yaşantılarına ilişkin yoğun duygular hissetmediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte bu katılımcılar, ilk cinsel deneyimlerini olumlu karşılamaktadır.

Bireyin karşı cinsten biriyle cinsel ve/veya romantik ilişki deneyimi bulunmakta mıdır?

Katılımcıların neredeyse tamamının karşı cinsten biriyle de cinsel ve/veya romantik ilişkisi olmuştur. Bunun istisnası olan katılımcılar Hande (L2) ve Özgür'dür (G1). Katılımcıların karşı cinsten biriyle ilişkide bulunma gerekçeleri çeşitlilik göstermektedir. Toplumda heteroseksüelliğin norm olarak kabul edilmesi ve sadece kadın ve erkek arasındaki ilişkilerin görünür olması, pek çok katılımcının karşı cinsten biriyle cinsel veya romantik bir ilişkiyi denemesine neden olmuştur. Bazı katılımcılar (L1, L4, G2, G4, G5) çevrenin etkisiyle karşı cinsle ilişkide bulduklarından söz etmiştir. Bu katılımcılardan Funda (L1) ve Galip (G4) karşı cinsle ilişkileri hakkında şunları söylemiştir:

“Bende bir şeyler yanlış. Benim sevgilim yok. Hoşlandığım biri yok. Bir erkeğe cinsel bir çekimim yok.” “Benim galiba bir şeyler denemem lazım...” olayıydı o. O zaman zaten kadınlarla alakalı, öyle bir cinsel çekim düşünmedim. Ama şey vardı yani... Hani olur ya, herkesin atıyorum mavi kalem olur, senin de mavi kalemin olmalıdır. O, o! Herkesin bir erkekle ilişkisi var, etrafımdaki kız popülasyonunun. Benim niye yok? İyi birini bulayım, sevişeyim falan... Öyleydi yani. Hani tamamen mahalle baskısı diyebiliriz.” (L1-Funda, s. 4)

"...duygusal olarak kadınlarla da hani lise döneminde kızlarla falan da, yani onlardan da "laf olsun" tarzında duygusal ilişkilerim oldu..... O dönem sanıyorum öyle olması gerektiğine inandığım için öyle şeyler yaptım da... Zaten o klişe kadın erkek ilişkisi gibi olmadı..... Yani cinsel anlamda kesinlikle kadınlara hiçbir ilgi duymuyorum. Bu o zamanlar da öyleydi zaten. Ama o şeydi biraz; arkadaşlarımın da –bu konuyu bilen iki tane arkadaşım da vardı- hani, bir sevgilim olması gerektiğini, bu şekilde geçeceğini falan söylemişlerdi. Onların da etkisi vardı." (G4-Galip, s. 5)"

Katılımcılar bazı durumlarda cinsel yönelimlerine ilişkin keşif süreçlerinin bir parçası olarak karşı cinsle ilişkide bulunmuşlardır. Örneğin Özlem (L7) eşcinsel olup olmadığına karar vermek amacıyla bir erkekle beraber olduğunu belirtmiştir. Toplumun eşcinselliğe yönelik olumsuz tutumu da bazı katılımcıları karşı cinsle ilişkide bulunmaya itmiştir. Şermin (L5) bir erkekle birlikte olursa "eşcinselliğinin düzelebileceğini" umut etmiştir. Nermin (L3) ve Kemal (G7) biseksüelliğin eşcinselliğe göre toplum tarafından daha kabul edilebilir olduğunu düşünmüştür. Nermin (L3) o dönemki yaşantılarıyla ilgili şunları ifade etmektedir:

"Biseksüellik en azından hafifletici bir unsur aile için..... Bir yandan kendi gözümünden de, eşcinsel olduğunu kabullenebilmek kolay bir şey değil sonuç olarak. Nelerle karşılaşabileceğini tahmin ediyorsun. Ama biseksüelsem bir erkekle bir ilişki yaşayabilirim ve ailemin istediğini belki ona verebilirim." (L3-Nermin, s. 4-5)

Cinsel yöneliminin tam olarak farkında olmamak da katılımcıların (L6, G3, G6) karşı cinsten biriyle cinsel ya da romantik ilişkide bulunmasının gerekçeleri arasında yer almaktadır.

Bu bölümle ilgili bulgular şu şekilde özetlenebilir: Katılımcıların eşcinselliğin ve başka eşcinsellerin var olduğunu öğrenmeleri, bazen kendi cinsel yönelimlerini fark etmelerinden önce bazen de sonra gerçekleşmektedir. Bazı durumlarda eşcinsellikle ilgili bilgi edinmek, bireyin kendi cinsel yönelimini fark etmesini sağlayabilmektedir. Katılımcılar cinsel yönelimleriyle ilgili genellikle ergenlik döneminde farkındalık kazanırken, hemcinsleriyle ilk cinsel ve/veya romantik ilişki deneyimleri lisenin son döneminde veya üniversitenin başında gerçekleşmiştir. Pek çok katılımcının karşı cinsten biriyle de cinsel ve/veya romantik ilişki deneyiminin bulunmaktadır. Heteroseksüelliğin toplumda bir norm olarak kabul edilmesi, katılımcıların karşı cinsle ilişkide bulunmasının en önemli sebebi olarak görülmektedir.

4.3. Cinsel Yönelim Kimliğinin Kabulü ve İlk Açılma Deneyimleri ile İlgili Bulgular

Bu bölümde katılımcıların cinsel yönelim kimliğini kabullenme sürecindeki yaşantıları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Sonraki bölümlere temel oluşturması amacıyla katılımcıların öncelikle kime veya kimlere açıldığına ilişkin bilgilere de bu bölümde yer verilmektedir. Cinsel yönelim kimliğinin kabulüyle ilgili tema aşağıdaki beş alt temaya ayrılmıştır:

- Birey cinsel yönelim kimliğini ne zaman ve nasıl kabullenmiştir?
- Birey cinsel yönelim kimliğini kabullendikten sonra neler hissetmiştir?
- Bireyin cinsel yönelim kimliğini kabullenmesini zorlaştıran faktörler nelerdir?
- Bireyin cinsel yönelim kimliğini kabullenmesini kolaylaştıran faktörler nelerdir?
- Birey ilk olarak kime/kimlere açılmıştır?

Birey cinsel yönelim kimliğini ne zaman ve nasıl kabullenmiştir?

Bu araştırmada cinsel yönelim kimliğini kabullenmeyle anlatılmak istenen, katılımcıların herhangi bir şüphe duymadan “ben eşcinselim” diyebilmesidir. Bu kabullenme süreci “kendine açılma” kavramıyla da ifade edilebilir. Katılımcıların büyük çoğunluğu eşcinsel olduklarını ancak üniversiteye geldiklerinde kabullenebilmiştir. Bazı katılımcılar (L2, G3) cinsel yönelimlerini fark etmelerini ve kabullenmelerini birbirinden ayrı süreçler olarak görmemektedir. Başka bir ifadeyle, cinsel yönelimlerini fark etmeleriyle birlikte kendilerini eşcinsel olarak tanımlayabilmişlerdir. Örneğin Hande (L2) ortaokulda yakın bir arkadaşıyla konuşmaları sonucunda eşcinsel olduğuna karar vermiştir:

"Ortaokulda bahsettiğim arkadaşım, Büşra'ydı adı, Büşra'yla konuştuktan sonra "evet, eşcinselim" dedim..... Ben bunda aslında çok zorluk yaşamadım. "Allah'ım neden böyle oldum?" falan demiş bir insan değilim. Dediğim gibi Büşra'yla konuştuktan sonra evet dedim –aslında kendini etiketleme bu ama- "Ben lezbiyenim." diyebildim gayet. Ha, etrafımdakilere dedim mi, hayır. Ama kendim biliyordum." (L2-Hande, s. 3-4)

Daha geç dönemlerde gerçekleşmekle birlikte, Hande (L2) dışındaki bazı katılımcıların da (L5, L6, G6, G7) kimliklerini kabullenmesinde bir arkadaş veya tanıdıkla konuşmak etkili olmuştur. Katılımcıların kimliklerini kabullenmesini

sağlayan bir diğer faktör, hemcinsleriyle yaşadıkları cinsel ya da romantik ilişkilerdir. Örneğin Funda (L1) halen birlikte olduğu sevgilisiyle birlikte, İlgin (L4) ve Sedat (G5) ise hemcinsleriyle yaşadıkları ilk cinsel deneyimin ardından eşcinsel olduklarını kabullenmiştir. Nermin (L3), uzunca bir süre cinsel yönelim kimliğini kabullenmemek için direnmiş, ancak bir erkekle olan ilk cinsel ilişkisinin ardından erkeklerle birlikte olamayacağını anlamıştır:

"Gerçekten bir erkekle yaşadığım ilk cinsel deneyimden sonra dedim ki, "Tamam yani, olmuyorsa zorlama." Üniversitede kabullendim. Çünkü dediğim gibi, o kız gibiydi, çok güzel bir çocuktur. İlk gördüğüm zaman da gerçekten ne güzel bir çocukmuş dediğim bir insandı ve bir erkek olarak etkilendiğim ya da etkilenebileceğim son insandı, yani tek insandı. Artık hani, senelerdir hiçbir erkeğe karşı bir şey hissetmemişim ve beğendiğim bir erkek var karşımda..... Belki de öyleydi o zaman için. Ama çocuğu gördüğüm zaman ne güzel çocuk demiştim; hani yakışıklı bile değil, ne güzel bir çocuk diye tepki vermişim. Onunla da dediğim gibi, olmayınca ben dedim ki, "Tamam artık, bunu kabullenmek zorundasın. Bu hayati göze almak zorundasın mutlu olabilmek için." (L3-Nermin, s. 5)

Eşcinsel bireyler için cinsel yönelim kimliğini edinmek her zaman anlık bir olay değildir. Kabullenme süreci bazen parçalara ayılamayacak şekilde uzunca bir döneme yayılabilmektedir. Örneğin Özgür (G1) "çok küçük yaşlardan itibaren cinsel yöneliminin farkında olduğunu ve kendi içinde bunu zaten kabul ettiğini", bununla birlikte cinsel yönelimini ancak geçen sene (21 yaşında) "tamamen" kabullendiğini belirtmektedir. Özlem (L7) hemcinsleriyle olan bir dizi cinsel yaşantıyla birlikte kademe kademe "kendini daha iyi hissettiğini" belirtmiştir.

Tablo 2'de katılımcıların cinsel yönelimlerini fark ettikleri, hemcinsleriyle ilk cinsel ilişki yaşadıkları ve cinsel yönelim kimliklerini kabullendikleri dönemler belirtilmiştir. Her katılımcının kesin bir yaş belirtmemesi sebebiyle ve katılımcılar arasındaki farklılıkların daha anlaşılır olması için, dönemler katılımcıların devam ettiği okul düzeyleriyle belirtilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere cinsel yönelimini fark etme, hemcinsle ilk cinsel deneyim ve cinsel yönelim kimliğini kabullenme genellikle birbirini takip eden süreçler olarak ilerlemektedir. Bazı durumlarda bu üç yaşam olayının ikisi veya üçü birden aynı dönemde, hatta eş zamanlı olarak gerçekleşebilmektedir. Bununla birlikte Hande (L2), Fahri (G3) ve Galip (G4) yukarıda sözü edilen örüntüye uymamaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsel Yönelimlerini Fark Etme ve Kabullenme Dönemleri

<i>Katılımcı</i>	<i>Dini inancı</i>	<i>Ailesini muhafazakar ve/veya dindar olarak tanımlıyor mu?</i>	<i>Cinsel yönelimini ne zaman fark etti?</i>	<i>Hemcinsiyle ilk cinsel deneyimi ne zaman oldu?</i>	<i>Cinsel yönelimini ne zaman kabullendi?</i>
L1 (Funda)	Hristiyan	Evet	Üniversitede	Üniversitede	Üniversitede
L2 (Hande)	Yok	Hayır	Ortaokulda	Lisede	Ortaokulda
L3 (Nermin)	Yok	Hayır	Ortaokulda	Üniversitede	Üniversitede
L4 (İlgin)	İslam	Evet	Üniversitede	Üniversitede	Üniversitede
L5 (Şermin)	İslam	Hayır	Lise	Lisede	Üniversitede
L6 (Hülya)	Yok	Hayır	Üniversitede	Üniversitede	Üniversitede
L7 (Özlem)	Yok	Hayır	Lisede	Lisede	Üniversitede
G1 (Özgür)	Yok	Hayır	Okul öncesinde	Lisede	Üniversitede
G2 (Necip)	Yok	Hayır	Ortaokulda	Lisede	Lisede
G3 (Fahri)	Yok	Hayır	Ortaokulda	Üniversitede	Ortaokulda
G4 (Galip)	Yok	Evet	Lisede	Üniversitede	Lisede
G5 (Sedat)	Yok	Evet	Üniversitede	Üniversitede	Üniversitede
G6 (Ali)	Yok	Evet	Lisede	Üniversite sonrasında	Üniversitede
G7 (Kemal)	Yok	Hayır	Ortaokulda	Lisede	Üniversitede

Ailenin sahip olduğu değerlerin, bireylerin kendine açılma süreçleri üzerindeki etkisini görebilmek için Tablo 2'ye katılımcının ailesini muhafazakar ve/veya dindar olarak algılayıp algılamadığına ilişkin bir sütun eklenmiştir. Tablo bu sütunla birlikte incelendiğinde muhafazakar veya dindar bir aileye sahip olmanın katılımcıların kendine açılma süreçlerini geciktirdiği söylenebilir. Zira, ailesini muhafazakar veya dindar algılamayan katılımcılar cinsel yönelim farkındalığına genellikle ortaokul yıllarında sahip olurken, tersi durumdaki katılımcılar bu farkındalığa en erken lisede ulaşmaktadır.

Birey cinsel yönelim kimliğini kabullendikten sonra neler hissetmiştir?

Katılımcıların büyük çoğunluğu kimliklerini kabullenmeleriyle birlikte “rahatladıklarını” ve “kendilerini daha iyi hissettiklerini” belirtmişlerdir. Sedat (G5), eşcinselliğini kabullenmesiyle birlikte kendini daha iyi tanıdığını, Nermin (L3) ise kafasındaki ikilemlerin sona erdiğini vurgulamıştır. Bazı katılımcılar (L4, L6, G4, G6, G7) kimliklerini kabullenmelerinin ardından birtakım olumsuz duygularla başa çıkmak zorunda kalmıştır. Çocuk sahibi olmayı ve aile kurmayı arzulayan Ali (G6) ve Kemal (G7) için eşcinselliğin kabulü aynı zamanda bu arzulardan da vazgeçmek anlamına gelmektedir. Ali (G6) kimliğini kabullendiği dönemdeki hislerini şu şekilde ifade etmektedir:

“...bir hüznün, bir özlem var. Neye? Bir aile kurmaya, bir çocuk sahibi olmak gibi konularda, ileride bu tür aktiviteleri gerçekleştiremeyeceğimi düşündüğüm için içten içe... Etrafımdaki herkes de evlenmeye başlıyor. O yüzden eşcinsel olduğumu kabullendikten sonraki dönemde beni en çok rahatsız eden konu çocuk sahibi olma ve aile kurma konusu. Onun geri kalanında hiçbir şekilde... Keyifli, gayet mutlu ve daha rahatlamış hissediyorum.” (G6-Ali, s. 5)

Cinsel yönelimini diğer katılımcılara göre daha geç bir dönemde fark eden Hülya (L6) o döneme kadar “kendine yalan söylediğini” düşünmüş ve bu nedenle kısa bir süre depresyona girmiştir. Galip (G4) eşcinsel olduğunu ve bunu değiştiremeyeceğini kabullenmekle birlikte, kendini “bir erkekle ilişki kuramayacağına şartlandırmış” ve eşcinsel olmasına rağmen evlenip aile kurması gerektiğine inanmıştır. Ancak sonrasında eşcinselliğin ayıp ve günah olmadığı konusunda kendini ikna etmiştir. Cinsel yönelim kimliğini kabullenme sürecinde dini ve geleneksel baskıları üzerinde en çok hisseden katılımcılardan biri İlgin’dır (L4). İlgin (L4) eşcinsel olduğunu kabullendikten sonra yaşadığı duyguları şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Çok zorlandım. İlk önce aileme ihanet ettiğimi düşündüm. Ardından dinime ihanet ettiğimi düşündüm. Bu iki düşünce beni çok yıprattı. Namaz kıyıyorum. Bir ara aileme karşı gelerek örtünmüşüm, türbana girmişim. İki defa türban deneyimim olmuş. İslamı çok seviyorum, çok benimsiyorum. Bir kere dedim ki, “Tamam, cehennemlikisin İlgin..... Aileye ihanet de şöyle. Tek çocukları var. Çeyizim hazırlanıyor, ortaokuldan beri bir çeyiz hazırlığı var. “Nasıl yani?” dedim. “İlgin, tamam, evleneceksin. Ama evlenene kadar en azından kendini yaşa.” dedim. Bunu da kabullenemedim. Çocuk istiyorum, anne olmayı çok istiyorum. Hem bir kardeş özlemi var, hem bir anne olma isteği var. İlgin dedim, “Sonuçta her insan birbirine aşkla ya da tutkuyla ya da cinsel doyumla birliktelikler kurmuyor. Sen de bir erkekle birlikte olabilirsin.” Çünkü zamanında iki tane erkeği sevmişim, sahiplenmişim. “Yine sahiplenebilirsin. Bir kadına aşık olabilirsin ama.” Bunu kabullendim. Sonra dinle de barıştım. Bazı yorumlarını okudum alimlerin. Her insanın farklı duygularla doğduğunu,

farklı biçimde ya da farklı bedende de doğabileceğini gördüm. Kabullendim ve beni yaratan Tanrı'nın da beni yarattığı gibi kabulleneceğini düşünüp buna inanmak istedim." (L4-İlgin, s. 4)

Bireyin cinsel yönelim kimliğini kabullenmesini zorlaştıran faktörler nelerdir?

Katılımcıların cinsel yönelim kimliğini kabullenmesini zorlaştıran faktörler toplumsal cinsiyet kalıpları, aile, din olarak sıralanabilir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, cinsel ve romantik ilişkinin yalnızca bir kadın ve bir erkek arasında olabileceğine yönelik toplumun genelindeki bakış açısının, kimliklerini kabullenmelerini geciktirdiğini belirtmiştir. Necip (G2) ve Ali'nin (G6) bu konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

"Şöyle bir şey var. Çocuk üç yaşında cinsiyetini fark ettikten sonra, çocuğa söylüyorsun, "Sen erkeksin, kadınla birlikte olacaksın"ı empoze etmeye başlıyorsun. "Sen erkeksin mavi giy, sen erkeksin arabayla ilgilen, sen erkeksin boncuk tabanca al, ne yapacaksın Barbie bebeği, sen erkeksin şöyle yap..." Sürekli böyle bir yönlendirme başlıyor ve bu hani, ister istemez toplumdaki her kişiye veriliyor. Bu olmasa birçok insan çok daha kolay kabullenip çok daha kolay bazı şeyleri aşacak." (G2-Necip, s. 8)

"Ama okuldaki sosyalizasyon süreci başladıktan sonra, altı yedi yaşlarında, birinci sınıf vs... O süreçte heteroseksüel propagandaya çok fazla maruz kaldığın için ve bu propagandanın pratiklerini gerçekleştirecek alet, erdevata ve uzuvlara sahip olduğun için heteroseksüel olabiliyorsun. Yani kendini zorlayarak da olsa... Ama tabii ki kendimi zorlamadım ben. O çevre seni o hale getiriyor. Hiç fark etmiyorsun bile." (G6-Ali, s. 4)

Bazı durumlarda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıplar bireye ailesi tarafından dayatılabilmektedir. Funda (L1) çocukluğunda feminen görünmediği ve davranmadığı için annesinin baskısına maruz kaldığından bahsetmiştir. Galip (G4) ise babasının sürekli "erkek adam üşümez, erkek adam ağlamaz, erkek adam sert olur" cümleleriyle kendisine erkeklik vurgusu yaptığını belirtmiştir. Üniversiteye başladığı babasını kaybeden ve bu nedenle ailesinin sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalan Galip (G4), bu durumun da kimliğini kabullenmesinde güçlük yarattığından bahsetmiştir:

"Babam öldükten sonra, ailenin reisi erkek olarak ben kaldım ve ailede bütün kararları ben alıyordum. Yani hangi şehirde yaşayacağımıza, ne iş yapacağımıza, hangi evi tutacağımızdan kimlerle görüşeceğimize falan filan; her şeye ben karar veriyordum. Kardeşimin üniversite hazırlık döneminde de onu ben yönlendirdim. Evin maddi manevi bütün yükü bendeydi. Hep "evin erkeği" tarzından bir yapıyla... Gerçi erkeklikle ilgili bir problemim yok ama evin erkeği hetero bir erkek sonuçta." (G4-Galip, s. 6)

İlgin (L4), Şermin (L5), Ali (G6) ve Kemal (G7) kendilerine açılma süreçlerinde dini inançlarının yarattığı baskıyı vurgulamışlardır. Kemal (G7) dini dışarıdan gelen bir

baskıdan ziyade, eşcinselliğini kabullenmemek için kullandığı bir savunma mekanizması olarak görmektedir. İlgin (L4) ve Şermin (L5) diğer katılımcılardan farklı olarak dini inançlarını ve cinsel yönelim kimliklerini bağdaştırmayı başarmıştır. İlgin (L4) bu bağdaştırmayı şu şekilde açıklamaktadır:

“Sonra dinle de barıştım. Bazı yorumlarını okudum alimlerin. Her insanın farklı duygularla doğduğunu, farklı biçimde ya da farklı bedende de doğabileceğini gördüm. Kabullendim ve beni yaratan Tanrı'nın da beni yarattığı gibi kabulleneceğini düşünüp buna inanmak istedim.” (L4-İlgin, s. 4)

Bireyin cinsel yönelim kimliğini kabullenmesini kolaylaştıran faktörler nelerdir?

Cinsel yönelim kimliklerini kabullenmelerini kolaylaştıran faktörler söz konusu olduğunda katılımcıların önemli bir kesimi (L4, L5, L6, G2, G5, G6) arkadaş çevrelerinin açık görüşlülüğünü vurgulamıştır. Şermin (L5) arkadaş çevresine ek olarak kendi jenerasyonunun da heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine sahip insanları daha kolay kabullenebildiğini, bunun da kendi kimliğini kabullenmesini kolaylaştırdığını belirtmiştir.

Bazı katılımcılar için spesifik bir kişi ya da bir yaşam olayı cinsel yönelim kimliğini kabullenmede önemli rol oynayabilmektedir. Örneğin Fahri (G3) anne ve babasının boşanmasının kendine açılmaya yönelik süreci de kolaylaştırdığını düşünmektedir:

“Birçok çocuk için anne-babasının boşanması travmatiktir ama benim için öyle olmadı. Babam, dediğim gibi, baskıcı bir karakterdi. Onun evden gitmiş olması, benim üzerimde baskıyı kırdı. Ve çevrede etkilendiğim, direkt beni etkileyebilecek insan çok fazla yoktu. Benim üzerimde baskı oluşturacak çok fazla insan yoktu.” (G3-Fahri, s. 9)

Kemal (G7) ise kolaylaştırıcı bir unsur olarak ilkokul arkadaşını işaret etmektedir:

“Bir kere, en başta benim o ilkokul arkadaşımın oluşu yanımda. En başından beri onunla olan ilişkim üzerine düşünme sürecine sahip oluşum bu kadar kolay, rahat ve travmasız bir şekilde bunu kabul etmemi sağladı diyebilirim. Çünkü her zaman için yanımda bir case vardı. Ve geçmişe dönük, hani dedim ya, aralıksız süren sohbetlerde sürekli olarak, “Sen de böyle mi hissettin? Sen de bunu mu düşündün? Sen de böyle mi hissediyordun?” Sonradan o birbirine itiraf etme sürecinde aslında çok benzer çocukluk deneyimleri yaşadığımız üzerinden gidince yalnız olmadığını görmek, onaylayabileceğin birinin olması falan... Bu esnada başka insanlarla sosyalleşmeye başlaman, onların deneyimlerine bir şekilde tanıklık etmen falan... Onların hepsi çok etkiliyor. Yani yalnız olmadığını görüyorsun, hissediyorsun.” (G7-Kemal, s. 5)

Birey ilk olarak kime/kimlere açılmıştır?

Katılımcılar için cinsel yönelim kimliğinin kabulü ve başkalarına açılma, bazen eşzamanlı olarak gerçekleşen bazen de birbirini takip eden süreçlerdir. Bazı katılımcılar için başkalarına açılmak bireyin kimliğini kabullenme sürecini hızlandırmıştır. Katılımcıların neredeyse tamamı ilk olarak yakın arkadaşlarına açılmışlardır. Bunun istisnası olabilecek tek katılımcı Hande'dir (L2). Hande (L2) ortaokulda yakın bir arkadaşıyla konuştuğundan sonra eşcinsel olduğunu fark etmiş, hemen ertesi gün annesine açılmıştır. Katılımcıların başkalarına açılma süreçleriyle ilgili ayrıntılardan sonraki bölümlerde bahsedilecektir.

Cinsel yönelim kimliğinin kabulüyle ilgili bu bölümün bulguları şu şekilde özetlenebilir: Katılımcılar genellikle hemcinsleriyle olan ilk cinsel deneyimlerinin sonrasında ve üniversite yıllarında kimliklerini kabullenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu kimliklerini kabullenmelerinin ardından kendilerini daha rahat hissettiklerini belirtmiştir. Toplumsal cinsiyet kalıpları, aile ve dini inançlar cinsel yönelim kimliğini kabullenmeyi zorlaştırırken; açık görüşlü bir arkadaş çevresine sahip olmak cinsel yönelim kimliğini kabullenmeyi kolaylaştırmaktadır. Katılımcılar eşcinsel olduklarını kabullenmelerinin ardından bunu ilk olarak yakın arkadaşları ile paylaşmışlardır.

4.4. Arkadaşlara Açılma Deneyimleri ile İlgili Bulgular

Bu bölümde katılımcıların arkadaşlarına açılma deneyimleriyle ilgili bulgulara yer verilmiştir. Katılımcıların açılma olarak tanımlamadıkları paylaşım ve yaşantıları, arkadaşlara açılma kapsamında değerlendirilmemiştir. Arkadaşlara açılma deneyimleri yedi alt temayla kavramsallaştırılmaktadır. Bu alt temalar şu şekildedir:

- Birey hangi arkadaşlarına açılmıştır?
- Birey arkadaşlarına açılmaya nasıl karar vermiştir?
- Birey arkadaşlarından nasıl tepkiler almıştır?
- Birey arkadaşlarına açıldıktan sonra neler hissetmiştir?
- Bireyin arkadaşlarına açılmasını zorlaştıran faktörler nelerdir?

- Bireyin arkadaşlarına açılmasını kolaylaştıran faktörler nelerdir?
- Bireyin açılmak isteyip de açılmadığı arkadaşları var mıdır?

Birey hangi arkadaşlarına açılmıştır?

Bir önceki bölümde de belirtildiği üzere katılımcıların neredeyse tamamı öncelikle yakın arkadaşlarına açılmıştır. Bazı katılımcılar ilk aşamada yalnızca en yakın arkadaşlarına açılırken, bazıları ise ufak bir arkadaş grubuna açılmıştır. Katılımcıların ilk açıldığı arkadaşlarının çoğunlukla eşcinsel olmadığı görülmektedir. Katılımcılarda başkalarına açılma sürecini kontrol altında tutma çabası dikkat çekmektedir. Bu nedenle pek çok katılımcı çok fazla kişiye açılmayı tercih etmemektedir. Örneğin Şermin (L5), eşcinsel olduğunu bilen kişilerin “üç beş kişiyi geçmediğini” belirtmiştir. Hülya (L6) arkadaşlarından kimlere açıldığını şu şekilde anlatmıştır:

"Üç beş tane arkadaşıma açıldım ilk olarak. Bir tanesine dediğim gibi, direkt gelir gelmez söyledim. Ondan sonra yakın arkadaş grubuma peyderpey söyledim. Ama o dönemde hepsine kendim söylemeye çalışıyordum..... "Bu önemli bir bilgi, kritik bir bilgi. O yüzden ben bunu kendi istediğim zaman, kendi istediğim insanlarla paylaşmalıyım." hissi vardı. O yüzden böyle küçük daireler halinde açıldım diyebiliriz. Üç kişiye, dört-beş kişiye sonra, falan filan..." (L6-Hülya, s. 7)

Nemin (L3) ve Özlem'in (L7) ilk açıldığı kişiler arasında kendilerini yakın hissettikleri kuzenleri de bulunmaktadır. Bu kişiler, söz konusu katılımcılar için akrabadan ziyade arkadaş vasfını taşımaktadır.

Birey arkadaşlarına açılmaya nasıl karar vermiştir?

Arkadaşlara açılmaya karar verme gerekçesi katılımcılar arasında farklılık göstermektedir. Bununla birlikte sosyal destek ihtiyacını giderme ve özel hayatla ilgili paylaşımda bulunurken yalan söylemekten rahatsızlık duyma, arkadaşlara açılma konusunda en çok öne sürülen gerekçelerdir. Katılımcılar (L4, L7, G1, G6, G7) sosyal destek ihtiyaçlarından bahsederken genellikle “başkalarına anlatmaya ihtiyacım vardı” ifadesini kullanmışlardır. Özlem (L7) öğretmeniyle olan ilişkisi sona erince intihar eğilimi göstermeye başladığından ve bundan kurtulabilmek için üniversiteden yakın bir arkadaşına yaşantılarını anlattığından söz etmiştir. Kemal

(G7) arkadaşlarına açılmanın, sevgilisiyle rahatça bir arada olabileceği bir ortam oluşturduğundan bahsetmiştir:

"Şeyin çok etkisi olduğunu düşünüyorum, ufak tefek de olsa ilişkilerim olmaya başladı üniversitede. Kız arkadaşım da oldu üniversitede, yine bir kez bir denedim. Ama eşcinsel olduğumu bilen bir kadınla birlikte oldum. Öyle bir deneyim yaşadım. Onun dışında gerçekten aşık olduğum, sevdiğim insan benim ortamımda bulunsun, benim arkadaşlarımla paylaştığım şeyleri o da paylaşsın gibi bir mantıkla; kendine aslında arkadaşlardan bir ortam oluşturma... Ortam oluşturma demeyeyim de, o ortamı bir koruyucu kabuk gibi görme ve hani, "Bu insan benim en küçük circle'ıma dahil olmalı.", o küçük circle'a dahil etme nedeni olarak bunu söylemek gibi bir motivasyonum vardı." (G7-Kemal, s. 6)

Bazı katılımcılar (L5, L6, G2, G3, G5) arkadaşlarıyla olan paylaşımlarına önem vermektedir. Arkadaşları kendi yaşantılarına dair samimi paylaşımlarda bulunurken aynı şekilde karşılık verememek, bu katılımcılar için huzursuz edici bir durumdur. Bu huzursuzluk duygusu da katılımcıları arkadaşlarına açılma konusunda motive etmiştir. Şermin (L5) bu konuyla ilgili şunları ifade etmektedir:

"Mesela hep buluşuyoruz arkadaşlarla. Herkes sevgilisi, hoşlandığı çocuğu falan filan anlatıyor. Ben de diyorum ki, "Ben bunlara şunu bunu anlatamam şimdi. Bu iş olmaz." Ama bir yandan diyorlar ki, "Ya Şermin, hiç mi kimse yok? Sana uygun yaratılmış erkek cinsine mensup hiç mi bir insan yok?" Şu dünyada yalan söylemek kadar midemi kaldıran, beni kendimden tiksindiren bir eylem daha zannediyorum yok. Yalan söylemek istemiyorum, hiç kimseye, hiçbir şekilde. Hele ki arkadaşlarıma çok büyük haksızlık. O güvencede hissettim ve onun akabinde de söyledim insanlara." (L5-Şermin, s. 6)

Arkadaşlara açılmak, bireyler için arkadaşlık ilişkisini bir sınava tabi tutmayı da beraberinde getirmektedir. Funda (L1) ve Nermin (L3) "bu bir pürüz yaratacaksa görüşmeyiz olur biter", "kabullenmezlerse zaten arkadaşın değillerdir" ifadeleriyle bu durumu vurgulamışlardır. Bununla birlikte açılmak bireye kendi çevresinde bir dönüşüm yaratma fırsatı da sunmaktadır. Bunun farkında olan Galip (G4), arkadaşlarına açılmayı sosyal bir sorumluluk olarak değerlendirmiştir:

"Ben de sonra şeye karar verdim, "Eşcinselim ama ben eşcinselliğimi gizlersem, eşcinseller hiçbir zaman özgür olmayacaklar. Onlar için bir şeyler yapmam lazım." Hem kendim insanlara dürüst olmam gerektiğini düşündüm, bunun bana bir faydası var. Hem de eşcinselliğin ne olduğunu insanlara doğru dürüst anlatabilecek konumda olduğumu düşündüm" (G4-Galip, s. 8)

Açıldığı bir arkadaşının homofobik tutumunu yenmesinden yola çıkarak, Galip'in (G4) bu amacını bir ölçüde gerçekleştirdiği de söylenebilir:

"Geçen gün mesela trans bir kadın intihar edecekmiş. Arkadaşım boğaz köprüsünde trafik polisi olarak çalışıyor. Mesela onun intiharını da engellemiş. Ben çok mutlu oldum duyunca. Böyle şeyler yapıyor. Konu açıldığı zaman insanlara bilgi veriyor. Bu da beni çok mutlu ediyor. Hiç homofobik tavırlar sergilemiyor artık." (G4-Galip, s. 11)

Birey arkadaşlarından nasıl tepkiler almıştır?

Katılımcılar açılma sonrasında birkaç istisnai durum hariç genellikle olumlu tepkiler aldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların aldıkları olumsuz tepkilere yönelik yaklaşımları ise kendilerine olumsuz tepkide bulunan kişiye affettikleri öneme bağlı olarak değişmektedir. Örneğin Nermin (L3), çok yakın bir arkadaşının ve kuzeninin kendini kabullenmediğinden ve bu duruma çok üzüldüğünden bahsetmiştir.

Bazı katılımcılar arkadaşlarından “niye bunu bizden gizledin ki” şeklinde tepkiler almışlardır. Belli ki bu kişiler homofobik olarak görülmeyi veya algılanmayı kendilerine yakıştırmamışlardır. Bunun en somut örneği Fahri'nin (G3) anlattıklarında bulunmaktadır:

"Bahsettiğim her insan çok ağır bir sorgulamaya gitti. "Benim homofobik olduğumu düşündün. Bana bunu söyleyememenin sebepleri nelerdi?" Gerçekten bu bir aşk hikayesi gibi değil de, "Ulan, sen bize kendi hayatından bahsetmedin. Demek ki bizi böyle insanlar olarak düşündün." falan diye... "Biz acaba böyle miydik gerçekten?" Onlar da bir sorgulamaya gittiler. Ben de demek ki bunu düşünmüşüm. Yani onlara anlatmak konusunda, nasıl karşılarlar, acaba o çevreyi kaybeder miyim, bunu anlarlar mı, o iletişimi bozan bir şey mi olur falan diye..." (G3-Fahri, s. 12)

Birey arkadaşlarına açıldıktan sonra neler hissetmiştir?

Katılımcıların tamamı arkadaşlarına açılma sonrasındaki duygularını olumlu ifadelerle tanımlamışlardır. Bazı katılımcılar “arkadaşlarının yanında kendilerini daha rahat hissettiğini”, bazıları da “arkadaşlarıyla ilişkilerinin eskiye göre daha samimi olduğunu” belirtmiştir. Arkadaşlarına açıldıktan sonraki yaşantılarıyla ilgili Funda (L1), Nermin (L3) ve Ali (G6) sırasıyla şunları ifade etmiştir:

"Ya rahat davranıyorsun bir kere. Sonuçta yanında kız arkadaşın var, bir arkadaşının evine gidiyorsun, iki ayrı köşede oturuyorsun böyle, televizyon izliyorsun. Saçma bir durum yani! Hani, o arkadaşınmış gibi davranıyorsun. E ortadan kalktıktan sonra daha rahat davranmaya başlıyorsun hayatının belirli noktalarında, belirli arkadaşlarının evinde ya da belirli kafelerde falan." (L1-Funda, s. 7)

"...en azından bir şeyleri paylaşabileceğim, konuşabileceğim, ilişkilerim hakkında konuşabileceğim, hislerim hakkında konuşabileceğim, anlasalar da anlamasalar da, en azından paylaşabileceğim... Çünkü beni kabullenen insanların olduğunu bilmenin rahatlığını yaşadım." (L3-Nermin, s. 7)

"Arkadaşlarıma bu durumu açıkladıktan sonra eşcinsel yaşantımı daha rahat yaşamaya, kendimi daha iyi hissetmeye başladım. Yani özgüvenim arttı, rahatladım ve eşcinsel aktivitelerimi arttırdım." (G6-Ali, s. 6)

Bireyin arkadaşlarına açılmasını zorlaştıran faktörler nelerdir?

“Homofobik tepkiler almaktan” ve “dışlanmaktan” duyulan korku, katılımcıların büyük çoğunluğu için arkadaşlarına açılmayı zorlaştıran faktörlerin başında gelmektedir. Bununla birlikte bazı katılımcılar, açılmaları sonucu eşcinsel oldukları bilgisinin kontrolsüz şekilde yayılmasından endişe duyduklarını ifade etmiştir. Örneğin Galip (G4) annesinin eşcinsel olduğunu öğrenmesinden endişelenmektedir. Hülya (L6) kafasında “fazla mı ileri gidiyorum” şeklinde bir soru işareti oluştuğunu belirtmiştir. Nermin (L3) açıldığı bir arkadaşından aldığı olumsuz tepki sonucu artık daha dikkatli davrandığını şu şekilde anlatmıştır:

“Dediğim gibi, o yaşadığım olay, ilk ters tepki alışım bir süre beni gerçekten geri çekti insanlara bunu söylemekten. Mesela önceden tanıştığım ilk insana zaten gayet açık, net bir şekilde belli ediyordum. Belli oluyordu. Çünkü hiçbir zaman kendini kısıtlayan bir insan olmadım ben. Ama o olaydan sonra yeni tanıştığım insanların yanında kendimi kısıtlamaya özen gösterdim bir süre için. Mesela o insanlarla samimiyetim C noktasından B noktasına geçtiği zaman açıldım, o zaman söylemeye başladım.” (L3-Nermin, s. 7)

Bireyin arkadaşlarına açılmasını kolaylaştıran faktörler nelerdir?

Funda (L1) ve Hande (L2) arkadaşlarına açılma sürecinde bir zorluk yaşamadıklarını, çünkü açılacakları kişilerin “açık görüşlü” olmasına dikkat ettiklerini belirtmiştir. Bu durum esasında diğer bütün katılımcılar için de geçerlidir. Yani arkadaşlarına açılmayı kolaylaştıran faktörler kendilerine sorulduğunda, katılımcıların tamamı “güvendikleri”, “kendilerini kabul edeceğine inandıkları”, “açık fikirli”, “kendilerine anlayışlı davranabilecek”, “kendilerini anlayabilecek”, “homofobik olmayan” arkadaşlarına açıldıklarını belirtmiştir. Örneğin Özgür (G1) ve Necip (G2) bu konuyla ilgili şunları ifade etmiştir:

“Zaten güvendiğim kişilerden başladım. Hepsini, nasıl diyeyim... Arkadaşlarımın benim dışımda eşcinsel arkadaşları vardı ve ben bunu biliyordum. Onların bunu kabullendiğini ve onların ne olduğunu, kim olduğunu asla umursamadıklarını veya cinsel yönelimlerini asla umursamadıklarını... İyi bir arkadaş olduklarını söyledikleri zaman bu benim söylememi kolaylaştırdı yani. Dedim ki, ben de tepki görmem.” (G1-Özgür, s. 6)

“Açık görüşlülükleri, daha az cinsiyetçi tutum almaları, beni çok sevmeleri. Yani, çünkü bazı insanda şey oluyor, istediği kadar homofobik olursa olsun şöyle bir algı oluşuyor, “Necip iyi çocuk ama Necip eşcinselmış. Ama siktir et, eşcinselse bana ne? Benimle mi yatıyor? İyi çocuk.” (G2-Necip, s. 10)

Bireyin açılmak isteyip de açılmadığı arkadaşları var mıdır?

Katılımcıların büyük çoğunluğu açılmak istedikleri arkadaşlarının tamamına açıldıklarını ifade etmiştir. Yalnızca Ali (G6) çok yakında henüz açılmadığı bir arkadaşına açılacağını; Şermin (L5) yine yakın bir arkadaşına, “o hazır olduğunda” açılacağını; Ilgın (L4) ise önyargılı davranacağını düşündüğü arkadaşlarına açılmadığını ve bu yüzden onlarla arasına mesafe koyduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların arkadaşlarına açılma deneyimleri ile ilgili bulgular özetlenecek olursa şunlar söylenebilir: Bütün katılımcılar en azından birkaç arkadaşına açılmış ve açıldığı arkadaşlarından genellikle olumlu tepkiler almıştır. Katılımcılar arkadaşlarına açıldıktan sonra kendilerini arkadaşlarının yanında daha rahat hissettiklerini ifade etmiştir. Olumsuz tepkilerle karşılaşmaktan korkmak katılımcılar için arkadaşlara açılmayı zorlaştıran en önemli faktördür. Arkadaş çevresinin açık görüşlü ve kabullenici olması ise katılımcıların arkadaşlarına açılmasını kolaylaştıran faktörlerin başında gelmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun açılmayı isteyip de açılmadığı herhangi bir arkadaşı bulunmamaktadır.

4.5. Aile ve Akrabalara Açılma Deneyimleri ile İlgili Bulgular

Bu bölümde katılımcıların aile ve akrabalarına açılma deneyimleriyle ilgili bulgulara yer verilmiştir. Katılımcılar için daha çok anlam ifade etmesi ve hayatlarını daha çok etkilemesi sebebiyle anne ve babaya açılmayla ilgili bulgular ön planda yer almaktadır. Katılımcıların aile ve akrabalarına açılma deneyimleri yedi alt temaya ayrılmıştır. Bu alt temalar şu şekildedir:

- Birey ailesinden ve akrabalarından kimlere açılmıştır? Eğer kimseye açılmadıysa, açılmayasına engel olan faktörler nelerdir?
- Birey ailesine ve akrabalarına açılmaya nasıl karar vermiştir?
- Birey ailesinden ve akrabalarından nasıl tepkiler almıştır?
- Birey ailesine ve akrabalarına açıldıktan sonra neler hissetmiştir?

- Bireyin ailesine ve akrabalarına açılmasını zorlaştıran ve açılmadığı kişilere açılmasına engel olan faktörler nelerdir?
- Bireyin ailesine ve akrabalarına açılmasını kolaylaştıran faktörler nelerdir?
- Bireyin açılmak isteyip de açılmadığı aile üyeleri ve akrabaları var mıdır?

Birey ailesinden ve akrabalarından kimlere açılmıştır? Eğer kimseye açılmadıysa, açılmamasına engel olan faktörler nelerdir?

Katılımcıların çoğunluğu aile üyelerinden en az bir kişiye açılmıştır. Bununla birlikte Şermin (L5), Özgür (G1), Galip (G4) ve Ali (G6) aile üyelerinden ve akrabalarından hiç kimseye açılmamıştır. Özgür (G1) anne ve babasının kendisine vereceği tepkiden korktuğu için onlara açılmadığını belirtmiştir. Özgür'e (G1) göre eğer açılırsa anne ve babası kendisiyle konuşmayabilir veya kendisini psikoloğa göndermeye çalışabilir. Galip (G4) annesinin eğitimsiz olduğunu ve bunu anlamayacağını, eğer eşcinsel olduğunu öğrenirse annesinin aşırı üzüleceğini ifade etmiştir. Şermin (L5) ve Ali (G6) ailelerinin kendilerinden evlilik ve çocuk sahibi olma gibi beklentileri olduğundan, bu beklentilerin karşılanmayacağını öğrenmenin onları hayal kırıklığına uğratacağından bahsetmiştir. Şermin (L5) daha önce geçirdiği psikolojik rahatsızlık nedeniyle ailesinin çok yıprandığını ve onlarla tekrar sürtüşme yaşamak istemediğini belirtmiştir. Ali (G6) ailesine açıldığı takdirde tepkilerini öngörememekle birlikte, farklı aile üyelerinin farklı tepkiler vereceğini düşünmektedir:

"Açıkçası dipsiz bir kuyu. Bilmiyorum. Yani, zaten bu bilinmezlikten dolayı açılmıyorum. Yani bilmediğim için açılmıyorum. Bilsem neyle karşılaşacağımı... Desteklemeyeceklerinden eminim. Ama köstek olma seviyelerine ne derece varır, onu bilmiyorum..... Yani aile bireylerinin her biri farklı tepki gösterecektir. Çok şaşırarak beraber annem ve halalarımın beni destekleyeceğini düşünüyorum. Yani desteklemeyeceklerini ama durumu kabullenip, "Bu da böyleymiş artık." deyip, sineye çekmeye çalışacaklarını düşünüyorum. Annem beni tedavi ettirmeye çalışabilir. Babam büyük tepki gösterir ve hatta finansal açıdan ilişkilerimizi askıya almayı düşünebilir." (G6-Ali, s. 7-8)

Katılımcıların aile üyeleri ve akrabalarından kime veya kimlere açıldığı konusu çeşitlilik göstermektedir. Funda (L1) ve Sedat (G5) sadece kardeşlerine açılmıştır. Necip (G2) sadece ablalarından birine açılmış ancak ablası bu durumu daha sonra annesine ve diğer ablasına söylemiştir. Hülya (L6) annesine ve ablasına açılmıştır. Nermin (L3) sadece annesine ve ağabeyine açılmakla birlikte babasının da

durumun farkında olduğunu belirtmiştir. Ilgın (L4) ve Kemal (G7) sadece babasına açılmıştır. Hande (L2), Özlem (L7) ve Fahri (G3) ise hem anne hem de babasına açılmıştır. Nermin (L3), Ilgın (L4), Özlem (L7), Necip (G2) ve Fahri'nin (G3) eşcinsel olduğu akrabalarının bir kısmı tarafından bilinmektedir. Katılımcıların ailelerinden ve akrabalarından kimlere açıldığı Tablo 3'te gösterilmektedir.

Sadece katılımcıların ebeveynleri dikkate alındığında altı katılımcının (L1, L5, G1, G4, G5, G6) iki ebeveyninin de katılımcının cinsel yönelimini bilmediği görülmektedir. Beş katılımcının (L4, L6, G2, G3, G7) bir ebeveyni, üç katılımcının (L2, L3, L7) her iki ebeveyni katılımcının cinsel yönelimini bilmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Cinsel Yönelimini Bilen Aile Üyeleri

<i>Katılımcı</i>	<i>Anne-baba hayatta mı?</i>	<i>Kardeş var mı?</i>	<i>Anne biliyor mu?</i>	<i>Baba biliyor mu?</i>	<i>Kardeşler biliyor mu?</i>	<i>Akrabalar dan bilen var mı?</i>
L1 (Funda)	İkisi de hayatta	Bir kız kardeş	Hayır	Hayır	Evet	Hayır
L2 (Hande)	İkisi de hayatta	Yok	Evet	Evet	---	Hayır
L3 (Nermin)	İkisi de hayatta	Bir ağabey	Evet	Evet	Evet	Evet
L4 (Ilgın)	İkisi de hayatta	Yok	Hayır	Evet	---	Evet
L5 (Şermin)	İkisi de hayatta	Yok	Hayır	Hayır	---	Hayır
L6 (Hülya)	İkisi de hayatta	Bir abla	Evet	Hayır	Evet	Hayır
L7 (Özlem)	İkisi de hayatta	Yok	Evet	Evet	---	Evet
G1 (Özgür)	İkisi de hayatta	Bir abla, bir ağabey	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
G2 (Necip)	İkisi de hayatta	İki abla	Evet	Hayır	Evet	Evet
G3 (Fahri)	İkisi de hayatta	Yok	Evet	Hayır	---	Evet
G4 (Galip)	Sadece anne hayatta	Bir kız kardeş	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
G5 (Sedat)	İkisi de hayatta	İki ağabey, bir erkek kardeş	Hayır	Hayır	Sadece kardeşi	Hayır
G6 (Ali)	Sadece anne hayatta (üvey baba var)	Bir kız, bir erkek kardeş	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
G7 (Kemal)	İkisi de hayatta	Yok	Hayır	Evet	---	Hayır

Birey ailesine ve akrabalarına açılmaya nasıl karar vermiştir?

Katılımcıların ailelerine açılma süreçleri önemli farklılıklar göstermektedir. Bununla birlikte katılımcıların kardeşlerine, anne ve babalarına göre çok daha kolay açılabilirdiği görülmektedir. Sedat (G5) kardeşine açılma anını şu şekilde tarif etmiştir:

"Aslında hani böyle, "Acaba söylesem mi söylemesem mi?" falan filan diye bir ikilemde kalmadım. Fark ettikten sonra "ben bunu kardeşime söyleyeyim" oldu. Ondan sonra geçen yaz, okullar kapandıktan sonra İzmir'e döndüm. Kardeşime "Hadi gel dışarı çıkalım." dedim. Dışarı çıktık. Hani, "böyle böyle bir şey oldu, durum buymuş" dedim direkt." (G5-Sedat, s. 7)

Nermin (L3), Özlem (L7) ve Necip (G2) annelerine istemeden açılmışlardır. Özlem (L7) kız arkadaşıyla öpüşürken annesi tarafından yakalanmıştır. Necip'in (G2) ise ablası annesine Necip'in eşcinsel olduğunu söylemiştir. Nermin (L3) annesiyle yaşadıkları bir tartışma esnasında ona açılmıştır:

"Anneme hiçbir zaman aslında ben kendi isteğimle açılmadım. Ama bir gün çok kötü olaylar yaşandı. Ben eve, evden kaçmış iki arkadaşımı getirmiştik. Polis falan durumları söz konusu oldu. Arkadaşımın babası kızım 16 yaşında diye yalan söylemiş, 19 yaşındaydı. Ben de gittim, "Anne, eve polis gelebilir çünkü böyle böyle şeyler yaptım." diye söyledim. Annem o esnada şey dedi, o esnada bayağı sinirlendi, "Ben zaten seninle ilgili başka şeyleri de biliyorum. Söyleyeyim mi?" dedi. "Bence söyleme." dedim. Ama yok, dinlemedi, "Eşcinselsin." dedi. Evet dedim ben de." (L3-Nermin, s. 7)

Fahri'nin (G3) annesine, Kemal'in (G7) de babasına açılması benzer bir süreçle gerçekleşmiştir. İki katılımcının da söz konusu ebeveynleri katılımcılara kendileriyle paylaşımlarının azaldığına dair serzenişte bulunmuş, bunun üzerine katılımcılar da ebeveynlerine açılmaya karar vermiştir. Fahri (G3) ve Kemal'in (G7) bu konuya ilişkin yaşantıları sırasıyla şu şekildedir:

"Annem ben üniversiteye gidince "Oğlum sen benden çok uzaklaştın. Eskisi gibi değiliz. Ben korkuyorum, seni kaybettiğimi hissediyorum." falan dediğinde... İşte "Anlat." falan filan... "Duydukların hoşuna gitmeyebilir." demiştik, yok işte "Söyle. Anlat. Olur mu öyle şey?" falan... "Başıma bunlar bunlar geldi.", "Allah'ım ne kızlar var!" falan dedi. Kız değil, kadın; kadın değil, falan.... Böyle ilerledi yani." (G3-Fahri, s. 11)

"Üç yıllık bir ilişkim var dedim. İlişkimin tam başlarıydı. İlk iki ayımız, cicim ayları falan. Sürekli onda kalıyorum, çok mutluymuş falan. Babam tabi, "Ne oluyor bu çocuğa?" modunda. Gelmiyorum eve, gitmiyorum, bir şey anlatmıyorum, soruyor cevap vermiyorum. Bir post-ergen sendromundayız. [Gülüyor] Benim aklım bir karış havada. Ve tabi kavga ettik babamla, çok feci kavga ettik. "Sen niye beni bu kadar dışarıda bırakıyorsun, her şeyin dışında bırakıyorsun." gibi bir yere geldi. Ben de şey dedim, "Belki de çok seni mutlu etmeyecek şeyler anlatacağım sana. Onları anlatmaktan çekiniyorum." falan filan derken... Bir gün bir yerde oturup içiyorduk. Zaten hazırlamıştım, Ferzan filmlerinden tut, evdeki Kaos GL dergilerine kadar. Bir şey var kafasında, o kadar da boş değil. Bütün sevgililerimle tanıştı o zamana kadar ki. Bir şekilde arkadaşım olarak tanıştı. Ve onlarla

ilişkim bittiğindeki depresyonlarıma tanık. Bir şey olduğunun farkında ve kendi sordu, "Sen eşcinselim mi demek istiyorsun?" falan diye. Ben de evet dedim." (G7-Kemal, s. 8)

İlgın (L4) ve Hülya (L6) ebeveynlerinin evlilik ve "erkek arkadaş" gibi beklentilerinden kurtulma motivasyonu ile ebeveynlerine açıldıklarını belirtmiştir. Beş senelik bir ilişkisi olan Hülya (L6) için annesine açılmak, aynı zamanda annesine sürekli yalan söylemenin getirdiği yükten de kurtulmak anlamına gelmektedir ve bu düşünceyle planlı bir şekilde annesine açılmıştır. İlgın'ın (L4) babasına açılması ise daha spontan bir biçimde gerçekleşmiştir:

"İlk ilişkimle beraberdim. Ben onunla evlenecektim, ben onunla çocuk sahibi olacaktım, yurt dışında yaşayacaktık, mükemmel bir lezbiyen hayatı... Tabi ki de öyle olmadı. Bir Kurban Bayramı'nda, çok yanlış bir zamanlamayla, halamlarda oturuyoruz ve ben Yeliz'le mesajlaşıyorum. O kadar güzel hayaller kuruyoruz ki. Sonra babama baktım ve babamlar bana örtü alıyorlardı, iğne oyası. Ortada çeyizim için alınan iğne oyası, ben Yeliz'le mesajlaşıyorum. Yeliz'le evlilik hayali kuruyorum ve Yeliz'in bana aldığı yüzük parmağında. Öyle bir durumdayım. Babamı yanıma çağırdım, "Baba özel bir şey konuşabilir miyiz?" Tabi dedi. Gittim ve "Baba ben galiba kadınlardan da hoşlanıyorum." dedim." (L4-İlgın, s. 7)

Hande (L2) diğer katılımcılardan farklı olarak öncelikle arkadaşlarına değil annesine açılmıştır. Hande (L2) ortaokulda arkadaşı Büşra ile konuştuğundan sonra eşcinsel olduğuna kanaat getirmiş ve bunu annesine söyleme ihtiyacı hissetmiştir:

"Ortaokulda bahsettiğim arkadaşım, Büşra'ydı adı, Büşra'yla konuştuğundan sonra "evet, eşcinselim" dedim ve hemen, daha konuştuğumuz günün ertesi günü gidip anneme açıldım. Niye böyle bir şey yaptığıma anlam veremiyorum şu anda. Herhalde bunu anlayabileceklerini düşündüm. Çünkü dediğim gibi, ne aşırı bir cinsiyet şeyiyle büyütüldüm, ne de... Babamla dediğim gibi, kadına laf atabiliyorken eğlence olsun diye... Rahatsız edici şekilde değil, sadece bir çocuk bir şey diyor bir kadına; öyle bir şeydi. Nasıl diyeyim... Ben bunu anlayabileceklerini düşünmüştüm, anlayamadılar." (L2-Hande, s. 3)

Birey ailesinden ve akrabalarından nasıl tepkiler almıştır?

Kardeşlerine açılan katılımcılar (L1, L6, G2, G5) genellikle kardeşlerinden olumlu tepkiler almışlardır. Sadece Hülya (L6) eşcinsel olduğunu ablasının tam olarak kabullenemediğini belirtmiştir. Annesine açılan katılımcıların tamamı (L2, L3, L6, L7, G2, G3) annelerinin başlangıçta kendilerini kabullenmediğinden ve oldukça olumsuz tepkiler verdiğinden bahsetmiştir. Hande (L2) annesine eşcinsel olduğunu söyledikten sonra annesinin sinir krizi geçirdiğini, Hülya (L6) annesinin ağır bir depresyon sürecine girdiğini ifade etmiştir. Nermin (L3) ve Özlem (L7) annelerinin tepkilerini şu şekilde anlatmışlardır:

"Annem zaten ondan sonra, "Ben kime ne günah işledim de sen oldun"dan girdi, "Ben şimdi ne yapayım, kendimi mi öldüreyim"den çıktı. Zaten annemin bu tepkisi beni o kadar üzdü ki, annem orada kendi dizini dövüyor, ben kapıyı vurup çıktım." (L3-Nermin, s. 7)

"Annem hiçbir şekilde bunu kabullenmedi. Hatta biz kız arkadaşımın babamın evinde bir hafta kadar kaldık. O bir hafta içinde defalarca intihara falan kalkmış. Ondan sonra, ben döndüğüm babamın evinden kız arkadaşım olmadan bütün hikayemi anlattım anneme.....Ama bunu cümlelere dökmek çok daha ağırdı onun için. Keşke hep şüpheyle kalsaymış ve hiç söylemeseymişim, bunu tercih edermiş." (L7-Özlem, s. 7)

Annesine açılan katılımcıların neredeyse tamamı, annelerinin hala cinsel yönelimlerini tam olarak kabullenmekte güçlük yaşadığını ifade etmişlerdir. Örneğin Hülya (L6) tam kabullendiğini düşündüğü bir dönemde annesinin, kendisini sevgilisinden ayrı bir eve taşımak için Ankara'ya geldiğini ve bunun sonucunda büyük bir kavgaya tutuştuklarını anlatmıştır. Katılımcılardan sadece Necip'in (G2) annesi başlangıçta zorlansa da, sonrasında Necip'i kabullenebilmiştir:

"Annem ilk öğreniyor, şok oluyor. Direkt dışarıya çıkıyor, yürümeye başlıyor "Bir yere gitmiyordum, nereye gittiğimi de bilmiyordum, sadece yürüyordum." diyor ve saatlerce yürümüş, falan filan... "Eve geldim. Sen sarıldın öptün ama sen sen değildin. Benim oğlum öldü." diyor..... Daha sonra İnternete giriyor, araştırmaya başlıyor, Lambda İstanbul'la iletişime geçiyor, forumlara giriyor, bir iki tane psikologla görüşüyor. Sonra bunun doğuştan gelen bir şey olduğunu, değiştirilemez bir şey olduğunu öğreniyor. "E bizim oğlanda böyleymiş, hayırlısı artık, kısmet, ne yapacağım" diyor..... Beni alıyor, koşuyoruz... Annem çok bilinçli geldi. Ben şok oldum..... Kendisi araştırma yapmış, kabullenmiş, sindirmiş." (G2-Necip, s. 12)

Katılımcılardan yalnızca dördü (L2, L4, L7, G7) babasına açılmıştır. Bu katılımcıların yanı sıra Nermin (L3), "babasının durumun farkında olduğunu" ancak babası henüz hazır olmadığı için ona açılmadığını ifade etmiştir. Özlem (L7) babasına, babası İnternet yazışmalarını okuyunca kazayla açılmış ancak sert bir tepki almamıştır. Özlem (L7) babasının da eşcinsel olduğunu ancak bunu kabullenmediğini belirtmektedir.

Babasına isteyerek açılan katılımcılardan Hande (L2) eşcinsel olduğunu öğrenen babasının daha kısıtlayıcı bir tavır sergilemeye başladığından söz etmiştir. İlgin (L4) babasının eşcinselliği geçici bir süreç olarak gördüğünü ve zaman zaman telefonda kendisine "O durumla ilgili bir gelişme var mı?" diye sorduğunu ifade etmiştir. Babasından olumlu tepki alan tek katılımcı Kemal'dir (G7). Kemal (G7) babasına açıldıktan sonra babasının tepkilerini şu şekilde anlatmıştır:

"İlişkimiz çok güzelleşti o dakikadan sonra. Yani, benim sakladığım bir şey yok artık, onun da merak ettiği bir şey yok. Merak ettiği tek şey, birlikte olduğum insan nasıl bir insan? Bana zarar veriyor mu? Çevrem bunu biliyor mu? Çevrem bunu bilmesi bana zarar

veriyor mu? Hep bana zarar gelmesi üzerinden ve beni önemseyerek, beni işin içine katarak bunları soruyor oluşu çok güzeldi. Korumacı bir tavır sergiledi. Zaten şey modundaydı öğrendiğinin beşinci dakikasında, “Bu hastalık desem tedavi ol diyeceğim. Değil. Senin suçun değil, benim suçum değil. Uff, lanet olsun!” falan modunda... O aşamayı, açılma aşamasını çok çabuk atlattık.” (G7-Kemal, s. 7)

Bazı katılımcılar için aile üyelerinin yanında akrabalarından gelen tepkiler de çok anlamlı olabilmektedir. Nermin (L3) amcasının ve amcasının eşinin kendisine oldukça olumlu yaklaştığından ve destek olduğundan, bununla birlikte dayısının eşinin olumsuz tutumunun kendisi için güçlük yarattığından bahsetmiştir. Katılımcıların akrabaları söz konusu olduğunda olumlu anlamda belki de en beklenmeyecek tutumu Fahri'nin (G3) anneannesi sergilemiş ve kızıyla (Fahri'nin annesiyle) konuşarak onu yatıştırmaya çalışmıştır:

“Annem böyle ağlarken anneannem geliyor. Anneannem “Ne ağlıyorsun, ne oldu?” falan diyor. [karikatürize ederek] “Aaa anne, Fahri ibneymiş!” falan diye... Anneannem şey dedi, “E bize ne bundan? Ne yapacaksın? Sana ne.” falan tadında... “Değişen bir şey mi var?” falan tadında... Anneannem çok cool bir insandır bu tarz konularda. Ondan sonra, “Bak çocuğun üzerine gitme, canını falan sıkma. Ben istemiyorum böyle bir şey olmasını.” falan filan diye anneannem baskı yapıyor anneme. Çok zaman sonra annem zaman zaman sorguluyor, “Bu bir moda bence. Bu bir kuşak effecti. Benim zamanımda yoktu böyle şeyler.” falan filan... Anneannem diyor, “Kızım cahil cahil konuşma. Bu insanlar başından beri var.” falan filan... ” (G3-Fahri, s. 13)

Birey ailesine ve akrabalarına açıldıktan sonra neler hissetmiştir?

Katılımcıların ailelerine açılmaları sonrasında yaşadığı duygular aldıkları tepkilere paralel şekilde gelişmektedir. Yani, açılma sonrası olumlu tepkiler alan katılımcılar olumlu, olumsuz tepkiler alan katılımcılar da olumsuz duygular yaşadıklarını ifade etmiştir. Açıldıkları aile üyelerinden olumlu tepkiler alan Necip (G2), Sedat (G5) ve Kemal (G7) bu aile üyeleriyle ilişkilerinin geliştiğini belirtmiştir. Örneğin Necip (G2) duygularını şu şekilde ifade etmiştir:

“O konuşmadan sonra hafiflemiş gibiydim. Omuzlarımdan yük kalkmış gibiydi. Dünya daha renkli, güneş daha parlak falandı kısacası. Çünkü hani... Ben yalan söylemeyi seven bir insan değilim ama anneme bazı şeylerde yalan söylemek zorunda kalıyordum. Mesela, biriyle buluşacağım, “Ne yapıyorsun?”, “Arkadaşlayım”, o arkadaşım oluyor. Ama mesela ne yapıyorsun, işte “Anne sevgilimleyim, şuradayım, Kaos'tayım.”..... Bir özgüven geliyor, arkada birinin olduğunu bilmek daha iyi oluyor, evde daha huzurlu bir ortam oluyor. Ne bileyim, evde telefonla mesajlaşıyorum mesela, annem kiminle mesajlaşıyorsun dediğinde sana ne derken, şimdi sırtıp, “ya şöyle bir çocukla tanıştım” diye anlatıyorum mesela.” (G2-Necip, s. 11-12)

Aile üyelerinin olumsuz tepkileri katılımcılar için duygusal açıdan zedeleyici olabilmektedir. Hande (L2), anne ve babasının olumsuz tepkileri nedeniyle

özgüvenini kaybettiğinden söz etmiştir. Nermin (L3) annesinin sözlerinin kendisinde yarattığı hayal kırıklığından bahsetmiştir:

"Anneme açıldıktan sonra –evden çıkmamdan devam edeyim o zaman- yol boyu ağladım. Annemin beni kabullenmemesi ve "Ben kime ne günah işledim."... Hani, o kadar aslında acı verici bir cümle ki bu: "Ben kime ne günah işledim de sen böyle oldun?" Sanki ben iğrenç bir şeymişim gibi. Bu bir nefret söylemi ve ben en büyük nefret söylemini –bu konuyla ilgili olarak, eşcinselim, bir çok insan biliyor- annemden duymuşum; var mı böyle bir şey? Hani bu zamana kadar kimse bana böyle bir şey söylememiştir. Ortaokulda anneme başlayan nefretim orada bir anda alevlendi. Hani tamam, işte büyüdüm üniversiteye geldim, anneme olan nefretim geçti, ergenliği atlattım, vs... "Annem beni seviyor, ben de annemi" kafasına tam girmişim böyle; gelmiş bana "sen nasıl böyle oldun"... "Ne demek, ben senin çocuğum!" gibi bir sinir, bir nefret harbi. Aynı zamanda bir üzülmeye... Çok fazla üzüldüm, çünkü ailemin arkamda olması gerekiyor. " (L3-Nermin, s. 8)

Bireyin ailesine ve akrabalarına açılmasını zorlaştıran ve açılmadığı kişilere açılmasına engel olan faktörler nelerdir?

Katılımcıların aile üyelerine ve akrabalarına açılmasını zorlaştıran faktörler çeşitlidir. Daha önce de bahsedildiği üzere, katılımcıların bazıları ebeveynlerinden birine, bazıları ise her iki ebeveynine de açılmamıştır. Bu katılımcıların ebeveynlerine açılmama gerekçeleri, aile üyeleri ve akrabalarından kimseye açılmayan katılımcıların gerekçeleriyle benzerdir. Örneğin Funda (L1) annesinin suçlayacak birini arayacağını ve sinir krizi geçireceğini düşünmektedir. Necip (G2) babası için eşcinselliğin bir sapıklık olduğunu, bu yüzden kendini kabullenmeyeceğini belirtmiştir. Fahri (G3) babasının üzerinde baskı kuracağını ve çatışma yaşayacaklarını; maddi anlamda babasına bağlı olduğu için ona açılmak istemediğini ifade etmiştir. Galip (G4) annesinin çok üzüleceğine ve kendini kabullenmeyeceğine, bununla birlikte ilişkilerine mesafe koyacağına inanmaktadır. Hülya (L6) çok yakın ilişkileri olmadığı için babasına açılmadığı belirtmektedir. Kemal (G7) halen kanser tedavisi gören annesine açılmanın gereksiz olduğunu ve ona zarar verebileceğini düşünmektedir:

"Açılsam gereksiz bir hezeyan, anlamsız bir drama. Gerek yok yani, ne onu yormaya, ne kendimi yormaya. Bilse bir şey değişmeyecek ilişkimizde. Daha fazla sevmeyecek, daha az da sevmeyecek. Daha fazla üzülecek sadece. Ben onun üzülmemesi için onu telkin edeceğim sürekli. Ekstra şaysız bir çabaya gireceğim diye düşünüyorum..... zaten annem şu an bir kanser tedavisi görüyor. Başka tür bir kansere çevirme olasılığı olan bir kronik hastalığı var. Hani, zaten bir de bunu söyleyip ona ekstradan bir gerginlik... Gerek yok yani." (G7-Kemal, s. 9)

Katılımcılar açıldıkları aile üyelerine açılmadan önce de benzer korku ve kaygıları yaşamışlardır. Örneğin Necip (G2) eğer açılırsa, annesinin üzüleceğini ve kırılacağını düşünmüştür.

Bireyin ailesine ve akrabalarına açılmasını kolaylaştıran faktörler nelerdir?

Katılımcıları kendilerini daha yakın hissettikleri aile üyelerine açılmayı tercih ettikleri söylenebilir. Örneğin, pek çok katılımcı daha otoriter bulunduğu veya ilişkileri annelerine oranla daha zayıf olduğu için babalarına açılmazken, Ilgın (L4) ve Kemal (G7) annelerine değil babalarına açılmayı tercih etmişlerdir. Bu iki katılımcı bu durumu şu şekilde gerekçelendirmektedir:

"Babam benimle her zaman daha yakındı. Biz babamla önde yürürüz, annem arkadan gelir. Öyle bir aile. Babam bir ortama girdiği zaman, kızımız demez, kızım der. Ben annemle babam uyuduktan sonra sohbet edebilirim ancak. Böyle bir ailede yetiştim." (L4-Ilgın, s. 8)

"Babam daha rasyoneldir, daha akılcıdır, daha açık fikirlidir ya da duygularının mantığının önüne geçmesine izin vermez. Mesela annem bunu duysa muhtemelen yıkılır. Mantıksız bir yerden yıkılır. Ama babam mesela, 70 yaşında olmasına rağmen gayet kabullendi bunu." (G7-Kemal, s. 8)

Fahri (G3) annesinin "kendinden vazgeçemeyeceğine" güvenerek annesine açılmayı tercih etmiştir. Hülya (L6) ise annesine karşı hissettiği sorumluluğa bağlı olarak ona açılmıştır:

"Sonuçta benim bir ilişkim var, neredeyse beş senedir biz birlikte yaşıyoruz. Üçüncü, dördüncü ayından beri birlikte yaşıyoruz. Ben heteroseksüel bir evlilik yapsaydım saygı duyacağınız yani. Böyle bir ilişkim var benim. Ama ben bunu saklamak zorundayım, çok saçma benim kafama göre bu. Dedim ki, "Tamam artık, ben söyleyeceğim. Sonucu olumlu da olumsuz da olsa en azından gerçeği bilsin." Sonuçta ben onu bir bilgiden mahrum bırakıyorum ve benim buna da hakkım yok. Yarın bir gün kadının son nefesinde mi söyleyeceğim. Hiç bilmeden mi ölsün?" (L6-Hülya, s. 11)

Bireyin açılmak isteyip de açılmadığı aile üyeleri ve akrabaları var mıdır?

Katılımcıların büyük çoğunluğunun ailelerinden veya akrabalarından açılmayı isteyip de açılmadığı kimse bulunmamaktadır. Yalnızca Sedat (G5) annesine, Nermin (L3) babasına, Necip (G2) babasıyla birlikte akrabalarının kalan kısmını açılmayı arzulamaktadır. Ilgın (L4) ise "idol" olarak gördüğü teyzesine açılmak istediğini ancak homofobik bir insan olduğu için ona açılmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların ailelerine ve akrabalarına açılma deneyimleri şu şekilde özetlenebilir: Katılımcıların aile ve akrabalarından kimlere açıldığı çeşitlilik göstermektedir. Bazı katılımcılar aile üyelerinden kimseye açılmazken, bazıları yalnızca kardeşlerine, bazıları anne veya babalarına, bazıları da her iki ebeveynine birden açılmıştır. Anne veya babasına açılıp (varsa) kardeşine açılmayan bir katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcılar genellikle kardeşlerinden olumlu tepkiler, anne ve babalarından ise olumsuz tepkiler almışlardır. Ebeveynlerden alınan olumsuz tepkiler katılımcılarda hayal kırıklığı ve özgüven kaybı yaratmaktadır. Katılımcıların aile üyelerine açılmama sebeplerinin başında da olumsuz tepkilerle karşılaşma korkusu gelmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun açılmak isteyip de açılmadığı bir aile üyesi veya akrabası bulunmamaktadır.

4.6. Sosyal Destek Mekanizmaları ile İlgili Bulgular

Bu bölümde katılımcıların açılma sürecindeki sosyal destek mekanizmalarıyla ilgili bulgulara yer verilmektedir. Bireyin sosyal destek mekanizmalarıyla ilgili tema, üç alt temaya ayrılarak açıklanmıştır. Bu alt temalar şu şekildedir:

- Birey açılma sürecinde kimlerden destek görmüştür?
- Birey şu anda ana destek kaynağı olarak kimi ya da neyi görmektedir?
- Bireyin cinsel yönelimini arkadaşları, ailesi ve akrabaları dışında bilen kimse var mıdır?

Birey açılma sürecinde kimlerden destek görmüştür?

Katılımcıların büyük çoğunluğu açılma sürecinde en büyük desteği açıldıkları yakın arkadaş veya arkadaşlarından gördüklerini belirtmiştir. Şermin (L5) ve Özgür (G1) yakın arkadaşlarından gördükleri desteği sırasıyla şu şekilde tarif etmiştir:

"Mesela o güne kadar konuşmaya çok ihtiyacımın olduğu şeyler vardı ve hepsini konuştuk, dinlerdi. O da aslında çok mantıklı sorular sordu ve öğrenmeye çalıştı. Kitap okudu, bir şeyler araştırdı, etti falan. Belki kendinin bile zorla kabullendiğin ve içselleştiremediğin bir şeye, seni çok seven bir insan, sırf seni çok sevdiği için ilgi gösterip seni anlamaya çalışıyor ya; o bile bu açılma sürecinin psikolojisinin %80'ini kurtarıyor." (L5-Şermin, s. 8)

"Begüm adlı bir arkadaşım var. Kendisi tam bir çılgın. O benim en büyük destekçimdi. "Kime ne Özgür, ne konuşurlarsa konuşsunlar, niye insanların söylediğini bu kadar önemsiyorsun. Sen sensin, bu sana zarar veremez. İstedikleri şeyi söyleyebilirler. Olduğun

*kişiden utanma...” falan filan şeklinde sürekli beni doldurdu, doldurdu böyle... [Gülüyor]
En büyük destekçim kendisi.” (G1-Özgür, s. 7)*

Arkadaşların dışında, Funda (L1) ve Hülya (H6) partnerlerinden, Nermin (L3) ve Fahri (G3) kuzenlerinden, Necip (G2) ise ailesinden gördüğü desteği vurgulamıştır. Ilgın (L4) en yakın arkadaşı Ayşe'ye ek olarak kendisi için en büyük desteğin dini inançları olduğunu belirtmiştir:

“Çok ilginç bir şekilde dinden gördüm, Tanrı'dan gördüm. Çünkü intihar edebilirdim yani; o kadar büyük bir korku. Dine sarıldım çok ilginç bir şekilde..... Ben Tanrı'nın sadece kadın-erkek değil, geçiş sürecinde insanlar da yarattığını, bunun büyük bir çeşitlilik olduğunu ve bunun çok keyifli bir şey olduğunu kabullendim artık. O Pompeii falan filan, aslında lezbiyen ya da geylere yönelik bir şey değil; tamamen daha farklı bir şey..... Ben sonuçta ritüelleri de yapıyorum. Orucumu tutuyorum ya da hacca gitmek istiyorum. Hatta neden ileride neden birlikte olduğum kadınla hacca gitmeyeyim gibi de bir düşüncem var. Beni sahiplenen bir Tanrım var, böyle düşünmek istiyorum.” (L4-Ilgın, s. 9-10)

Birey şu anda ana destek kaynağı olarak kimi ya da neyi görmektedir?

Katılımcılara şu anda ana destek kaynağı olarak kimi ya da neyi gördüğü sorulduğunda Ilgın (L4) destek olarak kendini gördüğünü; Funda (L1), Şermin (L5) ve Özgür (G1) ise “herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadıklarını” belirtmiştir. Hande (L2) ve Fahri (G3) öncekine yakın bir ifadeyle “kimseyi destek olarak görmediklerinden” söz etmiştir. Hande (L2) bu konuyla ilgili düşüncesini daha tepkisel bir şekilde dile getirmektedir:

“Vallahi kimse yok. Nasıl atmamı sağlayabilir ki? Toplumu mu değiştirecek benim için? Yani ben el ele tutuşup gittiğim zaman, “Ooo, lezbiyen...”, neyse... Bir sürü taciz cümlesi var, hatta önümüzü kesen insanlar da oldu bu zamana kadar. Bunların hiçbirini kimse engelleyemez ki. Sevgilim de engelleyemez. Ne yapabilir ki? Ya da maddi dediniz işte, eşcinselsin diye kimse bana para da vermiyor, kimse sırtımı da pohpohlamıyor. Hiçbir şey yok, destek diye bir şey yok.” (L2-Hande, s. 8)

Nermin (L3), Hülya (L6) ve Sedat (G5) cinsel yönelimlerini bilen ve kabullenen herkesi destek olarak gördüklerini belirtmiştir. Özlem (L7) sevgilisini, Galip (G4) ve Ali (G6) arkadaşlarını, Kemal (G7) ise sevgilisi ve arkadaşlarına ek olarak ailesini şu andaki ana destek kaynakları arasında sıralamaktadır. Necip (G2) ailesinin yanında eşcinsel hareketinden aldığı desteği vurgulamıştır:

“Şu anda destek olarak ailemi ve eşcinselleri görüyorum. Çünkü eşcinseller hızla açılmaya başladı. Sokak hareketi gibi büyük bir aktivizmi yürütüyoruz. Feministlerle, sosyalistlerle falan filan, ciddi bir şekilde... Hani, bundan beş yıl öncesine göre muazzam bir değişim var toplumda. Ben açıkçası bundan güç alıyorum. Zeitgeist mi diyelim, zamanın ruhu mu diyelim, yoksa kendi öz kuvvetimiz mi diyelim? Bundan güç alıyorum temel olarak.” (G2-Necip, s. 15)

Bireyin cinsel yönelimini arkadaşları, ailesi ve akrabaları dışında bilen kimse var mıdır?

Bazı katılımcıların cinsel yönelimlerini bilen herkesi destek olarak gördüklerini ifade etmesine dayanarak, katılımcıların açıldıkları çevrenin genişliğiyle algıladıkları sosyal desteğin bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle katılımcılara arkadaşları, aileleri ve akrabaları dışında kimlerin cinsel yönelimlerini bildikleri sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu arkadaşlar, aile ve akrabaların dışındaki kişilerin de cinsel yönelimlerini bildiklerini ifade etmiştir. Örneğin Funda (L1) ve Necip (G2) okullarında LGBTİ'lerle ilgili düzenledikleri etkinliklere bağlı olarak geniş bir çevreye açık olduklarından bahsetmiştir. Hande (L2) ve Nermin (L3) başkalarına açılma konusunda rahat davranmaktadırlar. Kemal (G7) çevresine ne ölçüde açık olduğunu şu şekilde anlatmaktadır::

"Ben normalleştirmiş durumdayım, ortam bunu normalleştirmiş durumda ve artık o out olmanın çizgisini ya da gizlilik çizgisini artık aşmış durumdayım. Bir anlamda da onu anladım. Yani, bu artık benim kontrolümden çıktı bir şekilde. Çevremdeki bazı insanlar da o çizgiyi aştığını düşünerek, bunu söylemenin benim için tehdit oluşturmayacağını düşünerek diğerlerine çok rahatlıkla söyleyebilir duruma geldiler. Bu iyi bir şey mi kötü bir şey mi, bunu mesela çok tartışıyoruz şu sıra. Sevgilimle özellikle çok tartışıyoruz. Yani, senin arkadaşların, benim arkadaşlarım, oh maşallah, kocaman bir çevre..." (G7-Kemal, s. 8)

Bazı katılımcılar özellikle belirli ortamlarda açılmamayı tercih etmektedir. Örneğin Şermin (L5) eğitim gördüğü üniversitenin muhafazakar bir yapıya sahip olduğunu, kendisi için sorun yaratacağını düşündüğünden okulda açılmadığını belirtmiştir. Hülya (L6) ve Özlem (L7) iş yerinde kendilerini yakın hissettikleri arkadaşlarına açıldıklarını ancak "devlet memuru oldukları için risk almadıklarını" ifade etmişlerdir. Kamuda çalışan bir diğer katılımcı olan Ali (G7) ise yakın arkadaşları dışında kimseye açılmamaktadır. Ali (G7) çevresine açılmama nedenlerini şu şekilde anlatmaktadır:

"İşimi kaybedebilirim. Komşularıyla zaten ilişkim yok. İşimi kaybedebilirim. Yani insanların bana önyargıları oluşabilir. İşyerindeki bazı arkadaşlarım artık benimle görüşmek istemeyebilirler. Bunlar hep ihtimal dahilinde." (G7-Ali, s. 8)

Katılımcıların algıladıkları sosyal destek mekanizmalarıyla ilgili bu bölümdeki bulgular şu şekilde özetlenebilir: Katılımcıların büyük çoğunluğu açılma süreçlerinde arkadaşlarından destek gördüklerini ifade etmiştir. Bununla birlikte pek çok katılımcı şu anda bir desteğe ihtiyaç duymadığını veya cinsel yönelimini

bilen herkesi destek olarak algıladıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların neredeyse tamamı, kısmen de olsa çevrelerine açılabilir.

4.7. Açılma Sonrası Olumsuz Yaşantı, Korku ve Kaygılarla İlgili Bulgular

Bu bölümde katılımcıların şu ana kadar maruz kaldıkları taciz ve şiddet gibi olumsuz yaşantıları, geleceğe ilişkin beklentileri ve açılma süreçleriyle ilgili memnuniyet düzeylerine dair bulgulara yer verilmektedir. Bu bulgular beş alt tema kapsamında incelenmektedir. Bu alt temalar şu şekildedir:

- Birey tacize, şiddete ve/veya ayrımcılığa maruz kalmış mıdır?
- Bireyin cinsel yönelimiyle ilgili şu ana ve geleceğe dair korku ve kaygıları nelerdir?
- Bireyin gelecek planları nelerdir?
- Birey hiç “keşke heteroseksüel olsaydım” demiş midir? Şu anda da aynı düşüncede midir?
- Birey yaşamında ne farklı olsaydı açılma sürecinin daha kolay olacağını düşünmektedir?

Birey tacize, şiddete ve/veya ayrımcılığa maruz kalmış mıdır?

Katılımcıların neredeyse tamamı taciz, şiddet veya ayrımcılığa maruz kaldıkları bir olaydan bahsetmiştir. Yalnızca Şermin (L5), Hülya (L6) ve Sedat (G5) bu tür olumsuz bir durumla karşılaşmamıştır. Hülya (L6) böyle bir yaşantısı olmamasını dikkatli davranmasına bağlamaktadır:

"Şöyle söyleyeyim sana, çok kritik bir şey olduğu için seçici davranmak zorundasın. Bir şekilde kontrolü elinden kaçırdığında kendini açık etmiş oluyorsun, risklere açık hale getirmiş oluyorsun. O yüzden hep böyle temkinli temkinli açılıyorum ben. Dolayısıyla ayrımcılığa da... Mesela atıyorum geçen sene Paris'ten mi bir yerden Airbnb'den [ev kiralama sitesi] ev tutacağız. Oradaki ev sahibine yazıp yazmama konusunda bile Özlem'le düşünüyoruz. Yani, ayrımcılık olabilir kafada zaten. Ama oldu mu dersin, çok şükür olmadı. Ama olabilesi var ve ben onu biliyorum." (L6-Hülya, s. 14)

Katılımcıların en çok maruz kaldığı şiddet türü, sözlü tacizdir. Katılımcılara sözlü tacizde bulunan kişilerin tamamı erkektir. Sözlü tacizin içeriği kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılık göstermektedir. Kadın katılımcılar (L2, L3, L4, L7)

genellikle “yardım ister misiniz”, “üçüncü lazım mı”, “hangisi erkek bunların” şeklinde cinsel içerikli sataşmalara; erkek katılımcılar (G1, G2, G3) ise “ibne”, “top” gibi hakaret amacıyla söylenen sözlere maruz kalmaktadır. Hande (L2) ve İlgin (L4) sözlü tacizin yanında fiziksel tacize de maruz kalmıştır. Hande (L2) bununla ilgili başından geçen bir olayı şu şekilde anlatmaktadır:

"Aslında Antalya'da kalmadım ama Ankara'da üstümüze yürüyen oldu, zaten sözlü taciz sürekli oluyordu..... İşte gayet, "Ooo, lezbiyenler!" işte bilmem ne... İşte, geçiyor böyle, omuz attı geçti. Sıhhiye Köprüsü'nün altında. Üç dört adam, omuz atıyor geçiyor. Biz artık koşarak gittik, yapacak bir şey yok. Ama gayet omuz attı, geçti, bir sürü laf söyledi." (L2-Hande, s. 9)

Necip (G2) ve Fahri (G3) kendilerine tecavüz girişiminde bulunulduğundan bahsetmişlerdir. Necip'in (G2) yaşantısı şu şekildedir:

"Konya'da tecavüze uğruyordum az daha..... Bir gün gene otostop çekiyorum. Bir tane adam çektii işte, "Bu saatte kimse durmaz, saat üç olmuş oğlum, gel nereye gideceksen bırakayım." dedi. "Ben Dedeman'a doğru yürüyorum." dedim. Dedi "Yol üzeri, beraber gidelim" falan... Adam sonra yolda tacize başladı, biraz itiş kakış oldu, çekme asılma falan bir şeyler oldu orada işte. Zor bela oradan paçayı yırttum. O zaman daha açılmamıştım arkadaşlarıma. Kimseye anlatamadım." (G2-Necip, s. 15)

Funda (L1), Galip (G4), Ali (G6) ve Kemal (G7) çocukluk yıllarında okul arkadaşlarının tacizine maruz kaldıklarından ve okul arkadaşları tarafından dışlandıklarından söz etmişlerdir. Funda (L1) ilkokul öğretmeninin kendisine yönelik bu davranışları hasıraltı ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte çocukluk döneminde maruz kalınan bu tür bir ayrımcılık, katılımcıların cinsel yöneliminin bilinmesinden ziyade toplumsal cinsiyet kalıplarıyla örtüşmeyen davranışlarıyla alakalıdır. Doğrudan cinsel yönelimiyle bağlantılı bir ayrımcılık vakası anlatan tek katılımcı İlgin'dir (L4). İlgin (L4) bir kez sevgilisiyle birlikte gittikleri bir barda, bir kez de yine sevgilisiyle hastanede ayrımcılığa maruz kaldığını belirtmiştir. İlgin (L4) hastanede başından geçen olayı şu şekilde anlatmaktadır:

"Cinsel ilişkiden sonra ben bir sıkıntı yaşadım ve hastaneye gittik, Eskişehir devlet hastanesine. "Regl misin? Neden kanaman var?" denildi. "Hayır regl değilim ya da ilk cinsel ilişkim değil ama sevişirken böyle oldu." Yanımda da Yeliz var bana destek olmak için. Ölüyorum orada kan kaybından. Ve Yeliz'e çıkar mısınız denildi. Sevgilim olduğunu anladılar. Yeliz de dedi ki, "Benim sevgilim, yanında olmak istiyorum." Bana orada dikiş atılacak çünkü ve ben tekim. Yeliz'i kabul etmediler, Yeliz'i hastaneden çıkardılar. Ve ben orada hastanede tek başıma dikiş yemek zorunda kaldım." (L4-İlgin, s.11)

Bireyin cinsel yönelimiyle ilgili şu ana ve geleceğe dair korku ve kaygıları nelerdir?

Katılımcıların korku ve kaygıları beş başlık altında incelenebilir. Bu başlıklar (1) devlet baskısı maruz kalma, (2) toplum baskısına ve şiddete maruz kalma, (3) aile baskısına maruz kalma, (4) işten atılma, işe alınmama veya mobbinge maruz kalma, (5) aile kuramayacak veya çocuk sahibi olamayacak olma şeklinde sıralanabilir. Bütün katılımcıların bu başlıkların en az biriyle ilgili korku ve kaygıları bulunmaktadır.

Katılımcılardan Funda (L1), Hülya (L6), Özlem (L7) ve Fahri (G3), devletin ve mevcut siyasal iktidarın uygulamaları nedeniyle geleceğe yönelik kaygılarını dile getirmiştir. Funda (L1) bu durumla ilgili kaygılarını şu şekilde ifade etmektedir:

"Yani tabii ki devlet şiddetine uğrama kaygım var. Yarın öbür gün, ne bileyim, bir yasa çıkar ve artık az buçuk normun dışında görülen kadın ya da erkekleri cinsel yönelimlerine göre ayırıp, ne bileyim, bu adam eşcinseldir ya da bu kadın eşcinseldir diye ayırıp bir şekilde bir toplama kampı olur, fişleme olur devletin klasik prosedürlerine uğrayacağımdan korkarım." (L1-Funda, s. 10)

Pek çok katılımcı (L2, L3, L5, G1, G3, G7) toplumun giderek daha da muhafazakarlaştığına ve bu nedenle üzerlerindeki baskının arttığına inanmaktadır. Hande (L2), Nermin (L3) ve Fahri (G3) artan toplumsal baskının kendilerine yönelik şiddet eylemleriyle sonuçlanabileceğinden endişelenmektedir. Nermin (L3) bu konuyla ilgili kaygılarını şu şekilde dile getirmiştir:

"Böyle devam ederse bu ülkede kalmak istemem ki ben aslında ülkesini, yaşadığı yeri, yani Ankara'yı olsun, İstanbul'u olsun, seven bir insanım. Ya da insanların da seven bir insanım. Ama yarın öbür gün öldürülebilirim korkusuyla yaşamak istemiyorum. Ne bileyim, tecavüze uğrarım korkusuyla da yaşamak istemiyorum. Çünkü bunlar oluyor. Çünkü benim arkadaşlarım dayak yiyorlar. Tanımadığım insanlar eşcinsel oldukları için öldürülüyorlar. Bunu yarın öbür gün benim başıma gelmeyeceğinin garantisi yok. Ya da bir evim ve çocuğum olduğu zaman onların başına gelmeyeceğinin de garantisi yok." (L3-Nermin, s. 13)

Ebeveynlerine açılmayan katılımcıların bazıları (G1, G4, G5, G6, G7) ebeveynlerinin cinsel yönelimlerini öğrenmesinden endişe etmektedir. Özgür (G1) ve Ali (G6) yaşları ilerledikçe neden evlenmediklerinin ve çocuk sahibi olmak istemediklerinin ebeveynleri tarafından daha fazla sorgulanacağını ve bu nedenle üzerlerinde bir baskı oluşacağını düşünmektedir.

İş yaşamıyla ilgili konular da katılımcılarda stres yaratan başka bir başka faktördür. Halen çalışmakta olan katılımcıların tamamı (L1, L6, L7, G6, G7) mobbinge maruz kalma veya işten atılma gibi kaygılarını dile getirmişlerdir. Buna bağlı olarak bu

kişiler iş yerlerinde dikkatli bir biçimde açılmakta veya hiç kimseye açılmamayı tercih etmektedir. Henüz öğrenci olan katılımcılardan İlgin (L4), Özgür (G1) ve Fahri (G3) ise iş ararken veya bir işe girdikten sonra cinsel yönelimleri dolayısıyla sorun yaşayabileceklerini düşünmektedir. Özgür'ün (G1) iş yaşamıyla ilgili kaygıları şunlardır:

"Bir kere rahat yaşayamayacağım, bu böyle gidecek yani... Yani bir iş yerine gittiğimde... Öğrenciyken çok rahat şu an için, gerçekten rahat çünkü ne bana bir şey yapabilirler bu konu üzerinden, ne eğitim hayatımı sonlandırabilirler, falan filan. Ama işe başladığımda bunu çok rahat yaşayamayacağım mesela. Çünkü oradaki insanların rahatsız olması, çalışacağın yerin rahatsız olması gibi şeylerden kaynaklı bunu söyleyemeyeceğim. Sonrasında yine olmadığım gibi biri olacağım." (G1-Özgür, s. 9)

Son olarak katılımcılardan İlgin (L4), Necip (G2) ve Ali (G6) aile kuramayacak olma, yalnız kalma veya çocuk sahibi olamayacak olmaktan dolayı kaygı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Tablo 4'te katılımcıların şu ana ve geleceğe ilişkin yaşadıkları kaygılar özetlenmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Şu Ana ve Geleceğe İlişkin Kaygıları

	L1	L2	L3	L4	L5	L6	L7	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7
Devlet baskısına maruz kalma	+					+	+			+				
Toplum baskısına ve şiddete maruz kalma		+	+		+			+		+				+
Aile baskısına maruz kalma				+				+			+	+	+	
İşten atılma, işe alınmama veya mobbinge maruz kalma	+			+		+	+	+		+				+
Aile kuramayacak veya çocuk sahibi olamayacak olma				+			+		+				+	

Bireyin gelecek planları nelerdir?

Gelecekle ilgili planları sorulduğunda, katılımcıların büyük bir bölümü (L3, L6, L7, G1, G2, G5, G6, G7) yurtdışında yaşama arzularını dile getirmiştir. Bununla birlikte bazı katılımcılar (L6, L7, L6, L7) çeşitli sebeplerle yurtdışında yaşamamanın uzak bir hayal olduğundan ve Türkiye'de yaşamak zorunda olduklarından bahsetmiştir. Henüz öğrenci olan katılımcıların gelecek planlarının, öğrenciliklerinin sona ermesi

ve iş yaşamları üzerine kurulu olduğu görülmektedir. Örneğin eğitim gördüğü üniversiteyi muhafazakar olarak tanımlayan Şermin (L5), öncelikli hedefinin “üniversiteyi kazasız belasız bitirmek” olduğunu ifade etmiştir. Pek çok katılımcı (L1, L2, L6, L7, G4, G6) mevcut partnerleriyle birlikte, eğer yoksa bir partner edinerek yaşamlarını sürdürmeyi istemektedir. Katılımcılardan Özgür (G1) yurtdışına gitmediği takdirde Türkiye’de açık bir eşcinsel birey olarak siyasete atılmayı düşündüğünü dile getirmiştir.

Birey hiç “keşke heteroseksüel olsaydım” demiş midir? Şu anda da aynı düşüncede midir?

Cinsel yönelim kimlikleriyle ne kadar mutlu olduklarını belirleyebilmek için katılımcılara “hiç heteroseksüel olmayı isteyip istemedikleri” sorulmuştur. Katılımcıların neredeyse tamamı cinsel yönelimiyle mutlu olduğunu veya bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Yalnızca İlgin (L4) çevredeki homofobik tutumlar ve sevgilisiyle dışarıda rahatça hareket edememesi sebebiyle “keşke heteroseksüel olsaydım” dediğini belirtmiştir. Cinsel yönelim kimliklerinden memnun olmakla birlikte İlgin (L4) dışındaki bazı katılımcılar da heteroseksüel olmanın avantajlarını veya eşcinsel olmanın dezavantajlarını vurgulamışlardır. Örneğin Özgür (G1) “heteroseksüel olsaydı daha rahat yaşayacağını” belirtmiştir. Özlem (L7) ve Ali (G6) çocuk sahibi olmaya yönelik arzularını dile getirmiştir. Kemal (G7) eşcinsel evlilikler yasal olmadığı için evliliğin getirdiği bazı haklardan mahrum kalacağını vurgulamaktadır:

“Mesela şeyi çok düşünüyoruz sevgilimle birlikte; Duvarların Dili Olsa’nın ilk bölümünde şey vardı, izledin mi o filmi bilmiyorum. Bir lezbiyen çift birlikte yaşıyorlar, yıllardır birlikteler, evleri var falan... Bir tanesi ölüyor talihsiz bir şekilde ve ev bir şekilde onun üzerine, ölen kişinin üzerine. Onun hiç görüşmediği akrabaları gelip onun hatıralarının üzerine konuyor. Hayatları darmadağın oluyor falan... “Biz böyle şeyler yaşamayalım.” falan gibi şeyler var mesela. Ya da heteroseksüel olsaydık böyle olmazdı. Mesela benim sevgilim doktor, zorunlu hizmete gitti, geldi. Evlenebilseydik, heteroseksüel olsaydık dediğimiz en çok nokta hukuki anlamda oldu. Yani, ben Ankara Üniversitesi’nde çalışıyorum, pat diye gelirdi mesela Ankara’ya. Hiç başka yerlere gitmek zorunda kalmazdı. Ya da zorunlu hizmet kaygısı olmazdı, birbirimizin gittiği yere gidebilirdik rahatlıkla.” (G7-Kemal, s. 11-12)

Birey yaşamında ne farklı olsaydı açılma sürecinin daha kolay olacağını düşünmektedir?

Katılımcılara yaşamlarında ne farklı olsaydı açılma süreçlerinin daha kolay olacağı sorulmuştur. Katılımcıların önemli bir bölümü (L1, L2, G1, G3, G4, G5) aileleri daha anlayışlı, kabullenici ve/veya eğitilmiş olsaydı açılma sürecinin kendileri için daha kolay gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Şermin (L5) ise ailesinden bağımsız olması durumunda daha kolay açılacağını vurgulamaktadır:

“Eğitimim ailem tarafında finanse edilmiyor olsaydı daha kolay olabilirdi..... Yani aslında öyle insanlar da değiller. Hani, ben bugün gidip, “Anne-baba ben eşcinselim.” dediğim zaman, “Seni reddediyoruz evlatlıktan. Okulu da ödemiyoruz.” falan filan diyecek insanlar değiller. Ama yine de minnet duyuyorum onların benim için yaptıkları şeylere. Bunu söylememin bir haksızlık ya da adaletsizlik olacağını düşünüyorum bu şartlar altında. Ya da onlarla beraber yaşamak zorunda olmasam şu anda, bir işim gücüm olsa, ayrı bir evde yaşayacak olsam, bunun daha kolaylaştıracağını düşünüyorum açıkçası.” (L5-Şermin, s. 9-10)

Nermin (L3) başka eşcinsellerin olduğunu daha erken fark etseydi; Hülya (L6), Necip (G2) ve Kemal (G7) toplum ve yaşadığı çevre daha kabullenici olsaydı; Ilgın (L4) ve Ali (G6) Türkiye’de yaşamasaydı; Özlem (L7) ise devlet memuru olmasaydı açılmanın sürecinin kendisi için daha kolay olacağını belirtmiştir.

Katılımcıların açılma sonrası olumsuz yaşantılarıyla ilgili bulguların yer aldığı bu bölüm şu şekilde özetlenebilir: Katılımcıların neredeyse tamamı en az bir kez tacize, şiddete veya ayrımcılığa maruz kalmıştır. Katılımcıların şu ana ve geleceğe ilişkin cinsel yönelimleriyle bağlantılı korku ve kaygıları çeşitlidir. Bu korku ve kaygılar devlet, toplum ve aile baskısına maruz kalma; iş ve özel hayatla ilgili güçlükler şeklinde sıralanabilir. Katılımcıların önemli bir kısmı toplumdaki homofobi ve heteroseksizme bağlı olarak yurtdışında yaşamayı arzulamaktadır. Katılımcılar çoğunlukla kimlikleriyle mutlu olduklarını belirtmiştir. Ancak heteroseksüel olmanın getirdiği sosyal avantajlara öykünen katılımcılar da mevcuttur. Son olarak katılımcıların büyük bir çoğunluğu, aileleri veya toplum eşcinsellere daha kabullenici davransaydı, açılma sürecinin de kendileri için daha kolay olacağını ifade etmiştir.

4.8. LGBTİ Topluluğuyla İlişkiler ve Aktivizmle İlgili Bulgular

Bu bölümde katılımcıların LGBTİ topluluğuyla ilişkileri ve LGBTİ aktivizmine dair düşünceleriyle ilgili bulgulara yer verilmektedir. Bulgular üç alt tema halinde sunulmaktadır. Bu alt temalar şu şekildedir:

- Birey cinsel yönelimiyle ilgili politik/aktivist eylemlerde bulunuyor mu?
- Birey LGBTİ'lerle ilgili etkinliklere katılıyor mu?
- Birey LGBTİ hakları için mücadele eden insanların varlığının kendisine katkısı olduğunu düşünüyor mu?

Birey cinsel yönelimiyle ilgili politik/aktivist eylemlerde bulunuyor mu?

Katılımcıların büyük çoğunluğu LGBTİ haklarının savunulmasına yönelik politik veya aktivist bir eylemde bulunmadıklarını ve LGBTİ dernek, vakıf veya topluluklarına üye olmadıklarını belirtmiştir. Bazı katılımcılar (L2, L3, G1) buna gerekçe olarak dahil oldukları topluluklarda “aradıklarını bulamadıklarını” gösterirken, bazıları (L6, G3, G7) yeterince vakitlerinin ya da aktivizme ilgilerinin bulunmadığını ifade etmiştir. Ali (G6) devlet memuru olduğu için fişlenmekten korktuğunu, bu nedenle herhangi bir eylemde bulunmamanın yanında etkinliklere de katılmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan Nermin (L3) ve Ilgın (L4) çevrelerindeki insanları bilgilendirmeye yönelik çabalarından söz etmiştir. Ilgın (L4) bu konuyla ilgili yaptıklarını şu şekilde anlatmaktadır:

"Hiçbir derneğe üye değilim. Kendi üniversitemizin bir kuruluşu var, onun toplantılarına gidiyorum arada. Yayınlarını muhakkak takip ediyorum. Partilerine gitmesem bile biletini alıyorum, maddi destekte bulunuyorum. Ya da mesela, bazı siteler var, buluşma siteleri ya da bloglar var. Onları okuyorum ya da birilerinin soruları olursa onlara karşı cevap vermeye çalışıyorum. İşte, forum tarzı siteler olur ya, ya da dertleşme siteleri; onlarda bakıyorum ki, 17 yaşında mesela, böyle duyguları oluyor falan ve onlara cevap vermeye çalışıyorum neler yaşadığıma dair falan... En önde değilim ama hiçbir zaman en arkada da değilim. Sosyal ağda onların duyurularını ben de paylaşıyorum. Hatta bazı arkadaşlarım o şekilde öğrendi. "Ilgın sen çok paylaşımda bulunuyorsun, sen de mi öylesin?" Evet diyorum." (L4-Ilgın, s. 12-13)

Funda (L1) ve Necip (G2) LGBTİ haklarının savunulması konusunda diğer katılımcılardan çok daha aktif konumdadır. İki katılımcı da okullarında LGBTİ topluluğu kurulmasına dair çalışmalarından ve diğer LGBTİ organizasyonlarıyla olan ilişkilerinden bahsetmiştir. Daha önce de bahsedildiği üzere Necip (G2) açık bir eşcinsel olarak siyasete atılmayı da düşünmektedir.

Birey LGBTİ'lerle ilgili etkinliklere katılıyor mu?

Katılımcıların neredeyse tamamı LGBTİ'lerle ilgili yürüyüş, festival, toplantı gibi etkinliklere katılmaktadır. Katılımcılar Ankara'da yaşamalarına da bağlı olarak genellikle Kaos GL ve Pembe Hayat derneklerinin etkinliklerine ilgi göstermektedir. Pek çok katılımcı İstanbul'da düzenlenen Onur Yürüyüşü'ne ve Ankara'da düzenlenen Homofobi Karşıtı Buluşma'ya katıldıklarını belirtmiştir. Katılımcılardan sadece Sedat (G5) şu ana kadar bu tür etkinliklere katılmaya fırsat bulamadığını ancak bundan sonra katılmayı istediğini, Ali (G6) ise daha önce de belirtildiği gibi fişlenme korkusuyla bu tür etkinliklere katılmadığını belirtmiştir.

Birey LGBTİ hakları için mücadele eden insanların varlığının kendisine katkısı olduğunu düşünüyor mu?

Katılımcıların tamamı LGBTİ hareketinin ve bu konuda hak savunuculuğu yapan insanların, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların azalmasına ve toplumu dönüştürmeye katkısının olduğunu düşünmektedir. Funda (L1) ve Ilgın (L4) LGBTİ hareketinin kendilerine katkılarını da vurgulamaktadırlar:

"Yarın öbür gün başıma bir şey gelse, hem sosyalleşmek adına, bu bir; ikincisi yarın öbür gün başıma bir şey gelse ne yapacağımı bilemem ve giderim Kaos'un avukatına danışırım. Ya da ne bileyim, Pembe Hayat'ın psikolojik danışmanına danışırım. Hani dümdüz bir psikoloğa gitmem, önce bir sorarım siz kiminle çalışıyorsunuz bu tarz şeylerde diye. Mesela en basiti, senin görüşme ilanını Kaos sayfasında paylaşmasa ben seni aramam, güvenmem çünkü." (L1-Funda, s. 12)

"Ben kendimi o şekilde kabullendim. Araştırarak. Araştırdığım zaman, onların yaşantısı gördüğüm zaman, onurlu mücadelelerini gördüğüm zaman "Ilgın evet, doğru yoldasın. Ilgın yalnız değilsin." dememi onlar sağladı. Eğer onlar olmasaydı ya da Türkiye'de bir Kaos olmasaydı, açık lezbiyenler, açık geyler, açık translar olmasaydı ben asla kendimi kabullenmezdim. Kadınlara hayranlık olarak devam ederdi." (L4-Ilgın, s. 13)

Bununla birlikte LGBTİ hareketine yönelik eleştiriler getiren bazı katılımcılar da bulunmaktadır. Örneğin Hande (L2) LGBTİ hareketindeki siyasi eğilimleri tasvip etmemektedir. Şermin (L5) ve Sedat (G5) toplumun genelinin anlayacağı ve kabulleneceği bir dil ve yöntem benimsenmesi gerektiği düşünmektedir. Sedat'ın (G5) bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

"Bir sistemi değiştirmek istiyorsanız eğer, önce vazgeçilmez bir birey olmak zorundasınız. O sistemin yapı taşlarından biri olmak zorundasınız ki, sonra o sistemi değiştirebilirsiniz. Sistem sizi kaybetmekten korktuğu için farklı yaklaşımlara ya da değişimlere kendini açsın. Ama şu anda zaten Türk toplumu bu tarz konulara çok kapalı bir toplum..... Şu anda da ülkemizdeki LGBT topluluklarının yaptığı şey de bu. Sizin düşündüğünüz ve yaptığınız yanlış diyorlar. O normlara direkt karşı geliyorlar ama direkt karşı gelersen, direkt

“Hayır, senin bu yaptığın yanlış!” dersin herkesten bir direnç görürsün.” (G5-Sedat, s. 11)

LGBTİ topluluğuyla ilişkiler ve aktivizmle ilgili bu bölümün bulguları şu şekilde özetlenebilir: Katılımcıların büyük çoğunluğu LGBTİ’lerle ilgili sivil toplum kuruluşlarına veya topluluklarına üye değildir ve cinsel yönelimleriyle ilgili politik/aktivist eylemlerde bulunmamaktadır. Bununla birlikte katılımcıların neredeyse tamamı LGBTİ’lerle ilgili etkinliklere katıldıklarını ifade etmiştir. Bazı katılımcılar daha eleştirel yaklaşmakla birlikte, katılımcıların tamamı LGBTİ hareketinin eşcinsellere toplumsal veya bireysel katkıları olduğu görüşündedir.

4.9. PDR ve Ruh Sağlığı Alanına Bakış ile İlgili Bulgular

Bu bölümde katılımcıların özelde psikolojik danışma ve rehberlik, genelde ise ruh sağlığı alanına ve bu alanlardaki uzmanlara yönelik görüşleriyle ilgili bulgulara yer verilmektedir. Katılımcılar genellikle psikolojik danışma, klinik psikoloji ve psikiyatri gibi farklı ruh sağlığı disiplinleri arasındaki farkları bilmedikleri için bu disiplinleri ve bu disiplinlere bağlı meslek elemanlarını aynı kapsamda değerlendirmişlerdir. Bu bölüme ilişkin bulgular üç alt tema çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu temalar şu şekildedir:

- Bireyin daha önce bir psikolojik danışman, klinik psikolog veya psikiyatrla görüşmüş müdür? Eğer görüştüyse faydalı olduğunu düşünmekte midir?
- Birey psikolojik danışmanların ve diğer ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsellerle çalışmada nelere dikkat etmesi gerektiğini düşünmektedir?
- Birey psikolojik danışmanların ve diğer ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsellere açılma süreçlerinde ne tür katkılar sunabileceğini düşünmektedir?

Bireyin daha önce bir psikolojik danışman, klinik psikolog veya psikiyatrla görüşmüş müdür? Eğer görüştüyse faydalı olduğunu düşünmekte midir?

Katılımcıların dördü (L2, L3, L7, G1) daha önce bir psikologla ve psikiyatrla görüşmüşlerdir. Bununla birlikte yalnızca Özlem (L7) psikoloğa gitmesinin kendisine fayda sağladığını ifade etmiştir. Hande (L2), Nermin (L3) ve Özgür (G1) çocukluklarında aileleri tarafından zorla psikoloğa veya psikiyatrla gönderilmiş ve

buna bağılı olarak olumsuz yaşantılara maruz kalmışlardır. Hande (L2) bu konuyla ilgili başından geçenleri şu şekilde anlatmaktadır:

“Ben daha önce bir psikiyatra gitmişim Antalya’da. Hatta benim babamın beni dövmesinin sebebi de oydu. Kadın aşırı derecede homofobikti ve benden sonra annemle babamla ayrıca konuşma ihtiyacı hissetti, falan... Ve onları bana karşı doldurdu. Doldurdu derken, şey demiş, “kızınız doğru yolda değil” tarzı şeyler söylemiş büyük ihtimalle. Yani, bütün homofobik düşüncelerini anneme babama aktarıyor. Zaten bunlar homofobik insanlarmış, ben anladım. E bir de o söyleyince, babam iyice bana karşı köpürdü. Bir de ben orada bağırdım, çağırdım, falan filan... Sonrasında babam beni dövdü mesela, o kadar sinirlendirdim.” (L2-Hande, s. 12)

Birey psikolojik danışmanların ve diğer ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsellerle çalışmada nelere dikkat etmesi gerektiğini düşünmektedir?

Pek çok katılımcı, psikolojik danışmanların ve ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsellerle çalışırken önyargılarından arınması ve cinsel yönelim konusunda bilgi sahibi olması gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanında Özgür (G1) ve Sedat (G5) gizliliğin önemini vurgulamıştır. Necip (G2) ve Kemal (G7) psikolojik danışmanların henüz başkalarına açılmamış eşcinsel bireylerin farkında olmalarının, eşcinsellere yardım etmede önemli olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle Necip (G2) psikolojik danışmanlara mümkün olduğunca eşcinsel arkadaş edinmelerini önermektedir. Kemal (G7) bu konuyla ilgili kendi yaşantısından örnek vermiştir:

“Mesela benim çocukluk hikayemi anlattım. Arkadaşımla küstük, sonra ben uzun süre kimseyle arkadaş olamadım falan... Mesela bu arkadaş olamama sürecini bu perspektife sahip, yani bir LGBTİ farkındalığı olan bir rehber öğretmen... Ben rehber öğretmenle de çok konuştum, yani niye kimseyle konuşmuyor da falan filan... Çok da seviyorum, tatlı bir kadın ama o yok. Anlamıyor. Öyle bir olasılık yok, şema yok yani kafasında. Onu suçlayamam bunun için. Belki suçlayabilirim ama... Bu konuda farkındalığı olsa mesela, bunun üzerinde daha farklı yönlendirmeye gidebilirdi, daha farklı bir rahatlatma sürecine girebilirdi beni. Yapsaydı belki daha hoş geçirirdim o üç yılı.” (G7-Kemal, s. 13)

Diğer katılımcılardan farklı olarak Fahri (G3), herhangi bir ruh sağlığı uzmanına başvuran eşcinsel bireylerin, cinsel yönelimleriyle ilgili konuların dışında da problem alanlarına sahip olabileceğine dikkat çekmektedir:

“Kişinin hayatında bir çok sorunlar olabiliyor. Tabi ki de eşcinselliği bunun bir yerinde, çok söküp atılmayan bir tarafında. Fakat danışmanlar eşcinselliği halen daha kendi kafalarında bir sorun olarak tanımladıkları için, bu önyargılara sahip oldukları için kişinin hayat hikayesini bir eşcinselin hayat hikayesi şeklinde görüp hayatlarındaki diğer sorunları önemsemeyebiliyorlar. O önyargıları orada belirli belirsiz şekilde ön plana çıkartabiliyorlar. Ya da bir şekilde oraya çekmeye çalışabiliyorlar. Açılma süreci, kişilik bunalımı, kendi kimliğini kabullenmesi, ayrımcılık falan filan... Bunları yaşıyoruz ama bunları bir çok insan başka şekillerde yaşıyor zaten kendi hayatında.” (G3-Fahri, s. 21)

Birey psikolojik danışmanların ve diğer ruh sağlığı uzmanlarının eşcinsellere açılma süreçlerinde ne tür katkılar sunabileceğini düşünmektedir?

Katılımcılar psikolojik danışmanların eşcinselliğin kötü, utanılacak, korkulacak bir şey olmadığını veya bir hastalık olarak görülmediğini anlatarak danışanlarına yardımcı olabileceklerini ifade etmiştir. İlgin (L4) ve Sedat'a (G5) göre birey psikolojik danışma alarak yalnızlık duygusuyla başa çıkabilir. Ali (G6) ise psikolojik danışma almanın bir "açılma provası" olarak görülebileceğini belirtmiştir.

"Açılma süreçlerine kolaylaştırıcı bir etken olacağını düşünüyorum. Çünkü bir provadır. Yani siz bir psikolojik danışmana danışan olarak başvurduğunuzda, ona açıldığınızda, başka insanlara da açılabileceğinizi hissedebileceğiniz bir mecradır. Özellikle hiç kimseye açılmadıysanız bunu bir başlangıç noktası olarak kabul edebiliriz." (G6-Ali, s. 11)

Katılımcıların PDR ve ruh sağlığı alanı hakkındaki görüşleriyle ilgili bu bölümün bulguları şu şekilde özetlenebilir. Katılımcıların pek çoğu psikolojik danışmanların cinsel yönelim konusunda bilgi sahibi ve önyargısız olması gerektiğini vurgulamaktadır. Katılımcılara göre psikolojik danışmanlar danışanlarına eşcinselliğin olumsuz bir durum olmadığını ve yalnız olmadıklarını anlatarak yardımcı olabilir.

Araştırma bulgularının tamamı genel hatlarıyla özetlenecek olursa şunlar söylenebilir: Katılımcıların çoğunlukla açık görüşlü bir aile ortamında ve çevrede yetiştiği ancak buna rağmen söz konusu aile ve çevrelerin eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlara sahip olduğu görülmektedir. Pek çok katılımcı ergenlik döneminde cinsel yönelimine ilişkin farkındalık kazanmış ancak bu katılımcıların kimliklerini tam olarak kabullenebilmeleri üniversite dönemine kadar mümkün olmamıştır. Katılımcıların öncelikle yakın arkadaşlarına açıldıkları ve olumlu tepkiler aldıkları görülmektedir. Ancak katılımcıların aileleri, arkadaşları kadar kabullenici davranmamıştır. Bununla birlikte pek çok katılımcı olumsuz tepkilerle karşılaşmak korktuğu için ebeveynlerine açılmamıştır. Katılımcılar çoğunluğu açılma süreçlerinde en büyük desteği yakın arkadaşlarından gördüklerini ifade etmektedir. Bazı katılımcılar mevcut durumda bir desteğe ihtiyaç duymadıklarını vurgulamıştır. Katılımcıların neredeyse tamamı taciz, şiddet ve/veya ayrımcılığa maruz kaldığını belirtmiştir. Bazı katılımcılar eşcinsellere yönelik toplumda var olan olumsuz tutumlar nedeniyle yurtdışında yaşamayı arzulamaktadır. Katılımcıların

yaşadıkları korku ve kaygılar devlet, toplum ve aile baskısına maruz kalma; iş ve özel hayatla ilgili güçlükler şeklinde sıralanmaktadır. LGBTİ hareketinin eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların azaltılması konusundaki çabalarını vurgulayan katılımcılar, bunun kendilerine bireysel ve toplumsal katkıları olduğunu ifade etmiştir. Son olarak katılımcıların önemli bir bölümü psikolojik danışmanların ve diğer ruh sağlığı çalışanlarının cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konularında bilgi sahibi olması gerektiğine değinmiştir.

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde içerik analizi sonucu elde edilen araştırma bulgularının tartışılması ve yorumlanmasına yer verilecektir. Tartışma ve yorum, bulguların sunulduğu sırayı izlemektedir. Bununla birlikte pek çok bulgunun birbiriyle ilişkili olması nedeniyle bulgulara ilişkin tartışma ve yorum farklı başlıklara bölünmemiş, bir bütün halinde sunulmuştur.

Eşcinsel kimlik gelişimine ilişkin modeller (Cass, 1979; Coleman, 1982; Troiden, 1989) açılmayı, bireyin cinsel yönelimiyle ilgili duyarlılık veya farkındalık kazanmasıyla başlayan bir süreç olarak tanımlamaktadır. Eşcinsel bireyler açılma süreci boyunca pek çok çatışma yaşamakta; yaşadığı çatışmaları sağlıklı bir şekilde çözümlleyen bireyler kimliklerini kabullenebilmekte ve kimlikleriyle barışık bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmektedir. Eşcinsel kimliğini kabullenme ve bu kimliği benliğin bir parçası olarak görme, eşcinsel kimlik gelişiminin son aşamasıdır. Bu aşamaya Cass (1979) “kimlik sentezi”, Coleman (1982) “bütünleşme”, Troiden (1989) ise “kimliği üstlenme” adını vermektedir. Sözü edilen eşcinsel kimlik gelişimi modelleri kapsamında, araştırmaya katılan bireylerin yaşadıkları çatışmaları büyük ölçüde çözümledikleri ve kimlik gelişiminin son aşamasına geldikleri söylenebilir. Bu durum araştırmanın temel sınırlılıklarından birini oluşturmaktadır. Zira toplum içerisinde cinsel yönelim kimliğini tam olarak kabullenmemiş pek çok eşcinsel bireyin bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu araştırmanın bulguları söz konusu kişilerin durumlarını tam olarak yansıtmıyor olabilir. Araştırma bulgularının yorumlanmasında bu sınırlılık dikkate alınmalıdır.

Troiden (1989) eşcinsel kimlik gelişiminin doğrusal ve adım adım ilerleyen bir süreç olmadığını vurgulamaktadır. Bu durum araştırmaya katılan bireyler için de geçerlidir. Daha yalın bir ifadeyle, katılımcılar her ne kadar kendi kimliklerini kabullenmiş ve benimsemiş olsalar da, halen tam olarak çözümlemedikleri çatışmalar yaşayabilmektedir. Örneğin, katılımcılardan Ali (G6) eşcinsel kimliği nedeniyle çocuk sahibi olamayacak ve aile kuramayacak olmanın kendisini rahatsız ettiğini belirtmiştir.

Katılımcıların kendilerine ve başkalarına açılabilmesinde, yetiştikleri ailenin ve çevrenin önemli olduğu düşünülmektedir. Pek çok katılımcı ailesinde veya arkadaş çevresinde “özgürlükçü” ve “açık görüşlü” bireyler bulunduğunu belirtmiştir.

Özgürlükçü ve açık görüşlü olmak çoğu kez insan çeşitliliğine saygı duymayı ve farklılıkları kabullenebilmeyi de beraberinde getirmektedir. Farklılıkların doğal karşılandığı bir çevrede yetişen katılımcıların da kendi farklılıklarını çok daha kolay kabullendiği söylenebilir. Ailelerini daha muhafazakar ve tutucu olarak algılayan katılımcıların, cinsel yönelimlerini diğer katılımcılara göre daha geç fark etmiş ve kabullenmiş olması bu yorumu desteklemektedir.

Katılımcılar her ne kadar ailelerini ve arkadaşlarını özgürlükçü ve açık görüşlü olarak algılasalar da, konu eşcinsellik olduğunda benzer bir hoşgörü ortamından söz edilememektedir. Katılımcıların özellikle ebeveynlerinin homofobik tutum ve davranışlarını vurguladıkları görülmektedir. Türkiye’de eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik tutumların olumsuz olduğu bilinen bir durumdur (Çabuk, 2010; Göregenli ve Karakuş, 2011; Kaos GL, 2013; Şenel, 2014; Ummak, 2012). Ebeveynlerin toplumun genelindeki bu olumsuz tutumlardan etkilenmesi ve bunları benimsemesi olağan karşılanabilir. Ebeveynlerinin eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları, katılımcılara açılma sürecinde güçlük yaratan öğelerin başında gelmektedir. Bu durumla ilgili tartışmaya daha sonra ayrıntılı şekilde yer verilecektir.

Pek çok katılımcı ailesi ve çevresindeki değerleri kısmen benimsemekle birlikte, kendini çok daha açık görüşlü olarak algılamaktadır. Bu durumu aile ve çevredeki homofobik ve heteroseksist tutumlara bağlamak mümkündür. Zira katılımcıların çoğunluğu kendi cinsel yönelimlerinin farkında olmadıkları dönemde dahi eşcinsellere yönelik olumsuz bir tutuma sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların geçmiş yaşantılarına ilişkin algılarını bilinçli veya bilinç dışı bir mekanizmayla çarpıtıyor olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Örneğin, katılımcılar geçmişte diğer eşcinsellere yönelik bazı olumsuz tutumlara sahip olsalar dahi, bugün bu olumsuz tutumlarını hatırlamıyor olabilirler. Araştırmaya ilişkin önemli sınırlılıklardan biri olan bu durum, katılımcıların geçmiş yaşantılarına dayanan diğer bulgular söz konusu olduğunda da göz önüne alınmalıdır.

Cass (1979), bireyin kendi davranışlarını eşcinsel olarak etiketlemesini açılma sürecinin başlangıcı olarak görmektedir. Bireyin kendi davranışlarını etiketleyebilmesi için şüphesiz eşcinselliğin ne olduğuyla ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Araştırmaya katılan bireyler eşcinselliğin ne olduğuna dair bilgiyi genellikle arkadaşlarından, televizyondan ve ansiklopedilerden edinmişlerdir. Bazı katılımcılar çocukluklarında İnternet yaygın olarak kullanılmadığı için eşcinselliğe

ilişkin bilgi edinmenin güç olduğunu dile getirmiştir. McKenna ve Bargh (1998) toplum tarafından ötekileştirilen kimliklere sahip bireylerin İnternet grupları aracılığıyla kimliklerini daha kolay kabullendiklerini ve çevrelerine daha kolay açıldıklarını ifade etmektedir. Buna bağlı olarak günümüzde İnternet'in yaygınlaşmasının eşcinsel bireylerin cinsel yönelimlerini daha erken bir dönemde fark etmesine ve kabullenmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Katılımcılardan Nermin'in (L3) "Keşke eşcinsellerin olduğunu daha erken fark etseydim. Yalnız olmadığımı daha erken fark etseydim." demesi, eşcinsel bireyler için eşcinsellik hakkında bilgi sahibi olmanın ve diğer eşcinsellerin varlığını öğrenmenin önemini göstermektedir. Eşcinsel bireylerin pek çoğu eşcinselliğin ne olduğunu öğrenmeden önce heteroseksüel akranlarıyla aralarındaki farklılığın farkındadır. Bell, Weinberg ve Hammersmith (1981) gey ve lezbiyenlerin ilköğretim döneminde heteroseksüellere kıyasla daha yaygın bir şekilde, kendilerini hemcinslerinden farklı algıladıklarını tespit etmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin önemli bir kısmı da çocukluk dönemlerinde akranlarıyla aralarındaki farklılıklara ilişkin yaşantılarından bahsetmiştir. Hatta bazı katılımcılar bu farklılığa bağlı olarak akran zorbalığına maruz kalmıştır. Eşcinsellik hakkında bilgi edinmek, birey için bu farklılığın nedenine ilişkin bir ipucu sağlamaktadır. Bununla birlikte toplumda eşcinsellere ilişkin algının, dolayısıyla eşcinsellikle ilgili edinilen bilginin çoğunlukla olumsuz ve abartılı bir içeriğe sahip olması, katılımcıların eşcinsel kimliğini kendisiyle daha erken bir dönemde özdeşleştirmesine engel olduğu tahmin edilmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin cinsel yönelimlerini çoğunlukla ergenlik döneminde sorgulamaya başladıkları görülmektedir. Steinberg'in (2007) de vurguladığı üzere cinsellik ilk kez ergenlik döneminde ortaya çıkan bir olgu değildir, ancak ergenlikle birlikte cinsel güdülerde kayda değer bir artış olur ve cinsel etkinlikler anlam kazanır. Bununla birlikte ergenlik döneminde cinselliğe yüklenen anlam, toplumdaki heteroseksist normlarla şekillenmektedir. Heteroseksizm heteroseksüel ilişkilerin yüceltilmesine, eşcinsel ilişkilerin de damgalanması ve kötülenmesine önyak olmaktadır (Herek, 1990; Smith, Oades ve McCarthy, 2012). Bu çerçevede katılımcıların çoğunluğu da ergenliğe girdikleri dönemde hemcinslerine yönelik cinsel ve romantik çekim duymaya başlamış, ancak ilk aşamada bu durumu kabullenmek istememiştir. Bazı katılımcıların üniversiteye başlayıncaya kadar

cinsel yönelimlerinin farkına varmamaları ve hemcinslerine duydukları ilgiyi “hayranlık” ya da “yakın arkadaşlık” olarak görmeleri yine heteroseksüelliğin toplum tarafından norm olarak dayatılmasıyla açıklanabilir. Katılımcıların kimliklerini üniversite döneminde kabullenmelerinin ise üniversite ortamının, katılımcıların yetiştiği aile ve çevreye göre çok daha özgürlükçü olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların çok azı hemcinslerine yönelik cinsel ilgilerini fark etmelerinin hemen ardından eşcinsel olduklarını kabullenebilmiştir. Bunun sebebi olarak, bu katılımcıların nispeten daha özgürlükçü bir çevrede büyümesi ve cinsel yönelimlerini fark ettikleri döneme kadar çevrelerinde eşcinselliğe yönelik açık bir olumsuz tutumla karşılaşmamaları gösterilebilir. Katılımcıların büyük kısmı ise cinsel yönelimlerini fark etmelerinin ardından bir keşif sürecine girmiştir. Keşif sürecinden kasıt, bireyin hemcinslerine yönelik duygu ve arzularının “eşcinsellik” olarak adlandırılıp adlandırılmayacağını anlamaya çalışmasıdır. Bu keşif süreci gerek hemcinsleriyle gerekse karşı cinsten bireylerle olan cinsel ve romantik ilişkileri etrafından şekillenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu hemcinsleriyle olan ilk cinsel deneyimlerinin ardından olumlu duygular yaşadıklarını ifade etmiştir. Troiden (1989) diğer eşcinsellerle kurulan olumlu ilişkilerin eşcinsel kimlik gelişimine katkı sağladığını ifade etmektedir. Buna bağlı olarak katılımcıların hemcinsleriyle olan ilk cinsel deneyimlerinde olumlu duygular yaşamalarının, eşcinsel kimliğini kabullenmelerini kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

Katılımcıların neredeyse tamamı cinsel yönelimlerini keşfetme sürecinde karşı cinsle de cinsel ve romantik ilişki denemelerinde bulunmuştur. Bu durum, Bell ve arkadaşlarının (1981) geylerin yalnızca %21’inin, lezbiyenlerin ise yalnızca %12’sinin hiç karşı cinsten biriyle cinsel ilişkide bulunmadığına dair araştırma bulgularıyla uyumludur. Katılımcılar bazen çevrelerinin yönlendirmesi sonucu, bazen eşcinsellikten kurtulmak amacıyla, bazense eşcinsel olup olmadıkları test etmek amacıyla karşı cinsten biriyle cinsel ve romantik ilişkide bulunmuştur. Katılımcıların karşı cinsten biriyle ilişkide bulunma gerekçeleri farklı olmakla birlikte, tüm bu gerekçelerin kökeninde heteroseksist toplumsal normların yattığı iddia edilebilir. Zira heteroseksüel bireyler, heteroseksüel olduklarını anlamak için hemcinsleriyle ilişkide bulunma ihtiyacı duymazken, eşcinseller cinsel yönelimlerini onaylamak için karşı cinsten biriyle ilişkide bulunma zorunluluğu hissetmektedir.

Troiden (1989), eşcinsel bireylerin genellikle 19-23 yaşları arasında kendilerini eşcinsel olarak tanımladığını belirtmektedir. Bununla birlikte yine Troiden'e (1989) göre bireyin kendini eşcinsel olarak tanımlaması, başka bir eşcinselle kurulan iletişimin hemen öncesinde, sırasında veya kısa süre sonrasında gerçekleşebilmektedir. Bu durum araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğu için de geçerlidir. Pek çok katılımcı üniversite öğreniminin başında, eşcinsel biriyle (arkadaş veya tanıdık) konuştuktan veya cinsel ilişki yaşadktan sonra kimliğini kabullenmiştir. Bununla birlikte pek çok katılımcının kimliğini üniversite döneminde kabullenmesinde, başka bir eşcinselle iletişime geçmenin yanında ailenin ve çevrenin baskılarından uzaklaşmanın da etkili olduğu düşünülmektedir.

Cinsel yönelim kimliğini kabullenmek, araştırmaya katılan bireylerin yaşadıkları ikilemlerden büyük oranda kurtulmalarını ve kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlamıştır. Bu durum akla Cass'ın (1979) da modelini dayandırdığı Festinger'in (1962) bilişsel ahenksizlik kuramını getirmektedir. Buna dayanarak, katılımcıların kimliklerini kabullenmeleriyle birlikte eşcinsellikle ilgili tutum ve davranışları arasındaki tutarsızlığın ortadan kalktığı, dolayısıyla bir rahatlama duygusu yaşadıkları söylenebilir. Bununla birlikte cinsel yönelim kimliğini kabullenmek katılımcılar için yeni çelişkiler ortaya çıkarmıştır. Örneğin, bazı katılımcılar aile kuramayacak ve çocuk sahibi olamayacak olmanın kendilerini rahatsız ettiğini belirtmiştir. Günümüzde pek çok ülkede eşcinsellere evlilik ve çeşitli yollarla çocuk sahibi olma hakkının verildiği göz önüne alındığında, bu katılımcıların isteklerinin esasında gerçekleştirilebilir olduğu görülmektedir. Ancak heteroseksist toplumsal norm ve kurumsallaşmış uygulamalar Türkiye'de yaşayan pek çok eşcinselin olduğu gibi, söz konusu katılımcıların da kimliklerini "arkalarına bakmadan" benimsemesine engel olmaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere ailesini muhafazakar ve tutucu olarak algılayan katılımcılar diğerlerine göre cinsel yönelimlerini daha geç fark etmekte, hemcinsleriyle ilk cinsel deneyimlerini daha geç yaşamakta ve cinsel yönelim kimliklerini daha geç kabullenmektedir. Alanyazındaki çeşitli çalışmalarda da (Merighi ve Grimes, 2000; Newman ve Muzzonigro, 2003; Rosario, Schrimshaw ve Hunter, 2004) geleneksel değerleri benimseyen bir aileye sahip olmanın, bireyin cinsel yönelim kimliğini kabulünü zorlaştıran ve geciktiren bir faktör olduğu öne sürülmektedir. Geleneksel değer yargılarına sahip aileler muhtemelen

toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıpları çok daha fazla benimsemekte ve çocuklarını bilinçli ve bilinçsiz bir şekilde bu kalıplara göre yetiştirmeye çalışmaktadır. Bu durum da söz konusu cinsiyet kalıplarına uymayan eşcinsel bireyin bilişsel bir çelişki yaşamasına ve açılma sürecinin gecikmesine sebep olmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların arasında yaşadığı aile ve çevreyi özgürlükçü algılamasına rağmen, cinsel yönelimini üniversite dönemine kadar fark etmemiş katılımcılar da (örneğin, Hülya (L6)) bulunmaktadır. Bu durum bireyin açılma sürecini zorlaştıran ve engelleyen faktörlerin her durumda ailenin değer yargılarıyla ilişkisinin bulunmadığını göstermektedir.

Dini inançların, katılımcıların kimliklerini kabullenmesini zorlaştıran faktörler arasında yer aldığı düşünülmektedir. Özellikle semavi dinlerle (Musevilik, Hristiyanlık, İslamiyet) eşcinsellik arasındaki tarihsel çelişki göz önüne alındığında, bu dinlerden birine inanan bireyin eşcinsel kimliğini kabullenmesindeki zorluk açığa çıkacaktır. Zira semavi dinlerde eşcinselliğin “günah ve sapkın bir davranış” olduğuna dair hakim bir görüş bulunmaktadır (Baird, 2001; Duberman, Vicinus ve Chauncey, 2001). Katılımcıların büyük çoğunluğunun bir dini inanca sahip olmadığını belirtmesi, dini inançlarıyla kimliklerini uzlaştıramadıkları ve tercihlerini kimliklerini kabullenmekten yana kullandıkları şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte bazı katılımcıların dini inanca sahip olduğunu ifade etmiştir. Kıracı (2013) erkek eşcinsellerin dini algılarına ilişkin 543 gey ve 65 biseksüel erkek katılımcıyla gerçekleştirdiği çalışmada, katılımcıların %62,8’i bir dini inanca sahip olduklarını belirtmektedir. Bu durum, bütün eşcinsel bireylerin dini ve eşcinselliği birbiriyle çelişen iki olgu olarak algılamadığını göstermektedir. Bununla birlikte aynı araştırmada katılımcıların dindarlık düzeyleri arttıkça cinsel yönelim kimliğini kabullenme düzeylerinin düştüğünün belirtilmesi, dinin katılımcıların cinsel yönelim kimliğini kabullenmesini zorlaştıran bir faktör olduğuna dair bulguyu desteklemektedir.

Pek çok katılımcı açık görüşlü (bireyler arasındaki farklılıklara saygı duyan) bir arkadaş çevresine sahip olduğunu ve bunun da cinsel yönelim kimliğini kabullenmeyi kolaylaştırdığını belirtmiştir. Hande (L2) hariç bütün katılımcıların öncelikle yakın arkadaşlarına açılmasının, bu durumla bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Eşcinsel kimlik gelişimine ilişkin modellerde (Cass, 1979; Coleman, 1982; Troiden, 1989) eşcinsel bireylerin öncelikle eşcinsel gruplara dahil

olduklarından ve diğer eşcinsellere açıldıklarından bahsedilmektedir. Ancak araştırmaya katılan bireylerin ilk açıldığı arkadaşları büyük oranda eşcinsel değildir. Bu durum Türkiye'deki eşcinsellerin toplum içindeki görünürlüklerinin düşük olmasıyla ve buna bağlı olarak katılımcıların çevrelerinde iletişime geçebilecekleri başka eşcinseller bulamamalarıyla açıklanabilir. Bununla birlikte bazı katılımcıların diğer eşcinsellerle kurdukları ilişkileri açılma kapsamında değerlendirmediklerini de belirtmek gerekir. Örneğin Necip (G2), hemcinsi olan biriyle ilk cinsel deneyimini lisenin ilk yıllarında yaşamış, ancak ilk kez üniversitenin başında eşcinsel olmayan yakın bir arkadaşına açıldığını belirtmiştir. "Başkalarına açılma" basit bir biçimde, kişinin eşcinsel kimliğini bir başkasına açıklaması olarak tanımlandığında, Necip'in (G2) yaşadığı ilk cinsel deneyim de açılma kapsamında ele alınabilir. Ancak bu araştırma kapsamında "başkalarına açılma" kavramının, katılımcıların hali hazırda ilişki içinde buldukları kişilere kimliklerini açıklaması şeklinde değerlendirilmesi daha sağlıklı olacaktır. Katılımcıların ifadeleri de çoğunlukla bu yöndedir.

Katılımcıların arkadaşlarına açılma gerekçeleri sosyal destek ihtiyacını giderme, arkadaşlarına yalan söylemekten rahatsızlık duyma, arkadaşlık ilişkisini test etme, psikolojik sorunlarının üstesinden gelme ve arkadaşlarının homofobik tutumlarını azaltma şeklinde sıralanmaktadır. Bu gerekçeler Cain'in (1991) başkalarına açılma gerekçesi olarak sıraladığı maddelerle örtüşmektedir. Cain'e (1991) göre bireyler özgüvenlerini artırmak, yakınlaşmayı ve samimiyeti artırmak, kişilerarası sorunların çözümünü sağlamak, istemeden açılmaya bağlı sorunlarla karşılaşmamak ve toplumdaki homofobiyi azaltmak amacıyla başkalarına açılmaktadır. Katılımcılar açıldıkları arkadaşlarından genellikle olumlu tepkiler almışlardır. Bu durumun, katılımcıların açıldıkları arkadaşlarının homofobik olmamasına dikkat etmelerine ve bunun da ötesinde yakın arkadaşlarını homofobik olmayan kişilerden seçmelerine bağlı olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların arkadaşlarına açıldıktan sonra kendilerini arkadaşlarının yanında daha rahat hissettiklerini ve arkadaşlarıyla daha samimi ilişkiler kurduklarını ifade etmeleri, arkadaşlarına açılırken belirledikleri hedeflere ulaştıklarını göstermektedir.

Homofobik tepkiler almaktan korkma ve cinsel yönelim kimliğine ilişkin bilginin kontrolsüz şekilde yayılması, katılımcıların arkadaşlarına açılmasını zorlaştıran en önemli faktörlerdir. Bunun yanında katılımcılar, arkadaşlarının açık görüşlü,

anlayışlı ve güvenilir olmasının onlara açılmalarını kolaylaştırdığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu açılmak istedikleri arkadaşlarına açılmıştır. Bu bilgiler bir arada değerlendirildiğinde, katılımcıların arkadaş çevrelerini kendilerini kabullenebilecek ve sırlarını saklayabilecek kişiler arasından seçtiği söylenebilir. Katılımcıların arkadaşlık ilişkilerinde cinsel yönelimleriyle bağlantılı kayda değer sorunlar yaşamadıkları görülmektedir. Bu durum bireyin arkadaş çevresi üzerinde aile, iş, okul gibi sosyal çevrelere kıyasla çok daha fazla kontrol sahibi olmasıyla açıklanabilir. Daha yalın bir ifadeyle, bireyler istemedikleri kişileri rahatlıkla arkadaşlıktan çıkarma imkanına sahiptir. Buna uygun şekilde, pek çok katılımcı açıldıktan sonra kendisine olumsuz tepki veren arkadaşlarıyla arasına mesafe koyduğunu belirtmiştir.

Aileye ve akrabalara açılma yaşantıları söz konusu olduğunda, katılımcılar arasında genelleme yapma imkanı azalmaktadır. Şöyle ki, bazı katılımcılar hiçbir ebeveynine açılmamış; bazıları yalnızca bir ebeveynine, bazıları ise her iki ebeveynine birden açılmıştır. Pek çok katılımcının varsa kardeşlerine ve yakın akrabalarına da açıldığı görülmektedir. Bu durum katılımcılar için aileye, özellikle de ebeveynlere açılmanın, arkadaşlara açılmaya göre çok daha zor olduğunu göstermektedir. Waldner ve Magrader (1999) zayıf aile ilişkilerine sahip eşcinsel bireylerin ailelerine daha az açıldığını belirtmektedir. Katılımcıların aileye açılma sırasında yakın ilişki içinde olduğu aile üyelerini tercih etmesinin, bununla uyumlu bir bulgu olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların üçü yalnızca annesine açılırken, ikisi yalnızca babasına açılmıştır. Üç katılımcı ise her iki ebeveynine de açılmıştır. Bu durum katılımcıların ailelerine açılmalarında anne ve babalar arasında önemli bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte katılımcıların açılma sonrasında anne ve babalarından gördükleri tepkiler arasında da önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Hatta bazı durumlarda annelerin babalara göre çok daha sert tepkiler verdiği görülebilmektedir. Bazı araştırmalarda Türkiye’de annelerin babalara göre daha demokratik bir ebeveyn tutumuna sahip olduğunu ifade etmektedir (Karabulut Demir, 2007; Özyürek ve Tezel Şahin, 2005). Bu durum annelerin eşcinsel çocuklarına yönelik daha kabullenici bir tutum sergileyebileceği beklentisini doğurmaktadır. Ancak bu araştırmaya ait bulguların bu beklentinin aksi yönünde olması, aile içinde kadına yüklenen çeşitli rol ve sorumluluklarla ilişkilendirilebilir. Mutluer (2008), Türkiye’de namusun erkek için

dürüstlük, kadın için cinsellikle ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Kadın kendi namusunun yanı sıra ailenin de namusunu korumakla yükümlü tutulmaktadır (Ökten, 2008). Buna bağlı olarak çocuğunun eşcinsel olduğunu öğrenen anneler kendi sorumluluklarını yerine getiremedikleri algısına kapılıyor ve bu nedenle çocuklarına en az babalar kadar olumsuz tepki gösteriyor olabilirler.

Katılımcıların ebeveynlerine açılma gerekçeleri arasında kişilerarası sorunları çözme ve evlilik/sevgili edinme beklentilerinden kurtulma çabası ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan katılımcıların ebeveynlerine ve arkadaşlarına açılma gerekçelerinin kısmen de olsa birbirine benzediği söylenebilir. Ebeveynlere açılmak katılımcıların önemli bir kısmı için içerdiği risklerden ötürü istenmedik bir durumdur. Buna bağlı olarak pek çok katılımcı ebeveynlerinin birine veya her ikisine birden açılmamayı tercih etmiştir. Buna rağmen bazı katılımcılar kendi kontrolleri dışında ebeveynlerine açılmak durumunda kalmıştır. Ebeveynlerine açılmayan katılımcılar, açıldıkları takdirde ebeveynlerinin üzerlerinde baskı kurmaya çalışacaklarından, hayal kırıklığına uğrayacaklarından ve üzüleceklerinden bahsetmiştir. Ebeveynlerinden herhangi birine açılan katılımcıların aldıkları tepkiler, bu endişeleri haklı çıkarır niteliktedir. Katılımcıların ifadeleri, ebeveynlerinin eşcinsellere yönelik tutumlarının daha çok eşcinselleri “yok sayma” ve “görmezden gelme” şeklinde geliştiğini göstermektedir. Ancak pek çok katılımcı ebeveynlerine açıldığında çok daha olumsuz ve sert tepkilerle karşılaşmıştır. Bunun nedeninin temel olarak ebeveynlerin eşcinselliğe yönelik önyargı ve kalıp yargıları olduğu düşünülmektedir. Ayrıca toplumda eşcinselliğe ilişkin olumsuz tutumlar ve eşcinselliğin ailenin yetiştirme tarzından kaynaklandığına dair yanlış bilgiler, ebeveynlerin çocuklarına tepkilerinin sertleşmesine neden oluyor olabilir. Şöyle ki, pek çok ebeveyn eşcinselliği bir sapkınlık ve hastalık görmekte; çocuklarını istedikleri şekilde yetiştiremedikleri için suçluluk ve utanç duymaktadır. Ebeveynlerin sahip olduğu bu suçluluk ve utanç duygularının “el alem ne der” düşüncesinden kaynaklandığı söylenebilir. Ebeveynlerin karşılaştıkları bu istenmedik durumla nasıl başa çıkacaklarını bilememelerinin de, kendi çocuklarına dışarıdaki eşcinsellere göre çok daha homofobik tepkiler göstermelerine neden olduğu düşünülmektedir. Katılımcılardan Şermin’in (L5) de belirttiği üzere “bir şeyin evin içinde olmasıyla dışarıda olması arasında fark vardır”.

Cramer ve Roach (1988) ailelerine açılan eşcinsel bireylerin ilk aşamada olumsuz tepkiler aldığından, ancak bu olumsuz tepkilerin zamanla azaldığından bahsetmektedir. Benzer bir durum araştırmaya katılan bireylerin bir kısmı için de geçerlidir. Bazı katılımcılar ebeveynleriyle şu andaki ilişkilerinin ilk açıldıkları döneme göre daha iyi olduğunu ifade etmiştir. Muhtemelen bu ebeveynler, durumu değiştiremeyeceklerini anlayınca kabullenmek zorunda oldukları duygusuna kapılmıştır. Bu noktada katılımcının cinsel yönelimini bilen akrabaların kabullenici yaklaşımlarının, ebeveynlerin çocuklarını kabullenmesinde oldukça etkili olduğu görülmektedir. Akrabaların kabullenici bir tutum sergilemesi, ebeveynlerdeki “el alem ne der” düşüncesinin azalmasına yardımcı oluyor olabilir. Bununla birlikte ebeveynlerin çok azının tam olarak kabullenici bir tutum sergilediğini belirtmek gerekir.

Katılımcıların ebeveynlerine açılmaları sonrasında yaşadıkları duygular, ebeveynlerinin kabullenici bir tutum sergileyip sergilemediğine bağlı olarak değişmektedir. Ebeveynlerinden olumsuz tepkiler alan katılımcılar özgüven kaybı ve hayal kırıklığı yaşadıklarını ifade etmiştir. Açıldıkları ebeveynleri tarafından kabullenilen katılımcılar ise bu ebeveynleriyle olan ilişkilerinin geliştiğini ifade etmiştir. Ebeveynlerin kabullenici bir tutum sergilemesinin, katılımcıların sonraki açılma girişimlerini de kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Zira aileden görülen desteğin, çevredeki diğer sosyal destek kaynaklarını “riske atma” konusunda bireyleri daha fazla cesaretlendirdiği söylenebilir. Savin-Williams (2008) ebeveynlerin sergiledikleri kabullenici tutumun eşcinsel bireylerin özgüvenleri artırdığını ifade etmektedir. Katılımcıların önemli bir bölümü, aileleri daha anlayışlı ve kabullenici olsaydı açılma sürecinin kendileri için daha kolay geçeceğini belirtmiştir. Bu durum açılma sürecinde aileden alınacak desteğin önemini ortaya koymaktadır.

Eşcinsel bireylerin kimlik gelişimde başkaları tarafından kabul görmek önemli bir yer tutmaktadır (Cass, 1979; Coleman, 1982; Troiden, 1989). Daha önce de belirtildiği üzere, başkaları tarafından kabul gören bireylerin kendini kabullenmesi de kolaylaşmaktadır (Fey, 1955; McIntyre, 1952; Omwake, 1954). Bununla birlikte başkaları tarafından kabullenilen bireylerin algıladıkları sosyal destekte de artış olmaktadır (Griffith ve Hebl, 2002). Araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğu açılma sürecinde en büyük desteği arkadaşlarından gördüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların arkadaşlarının, ebeveynlerine göre genellikle daha kabullenici bir tutum sergiledikleri göz önüne alındığında, bu durum gayet anlaşılır olmaktadır. Bazı katılımcılar açıldığı ve kendini kabullenen herkesi kendilerine destek olarak algılamaktadır. Bu durum eşcinsel bireyler için geniş bir çevreye açılmanın önemini işaret etmektedir. Başkaları tarafından kabul görmek, bireyi daha geniş bir çevreye açılma konusunda da cesaretlendirmekte, bu da bireyin algıladığı sosyal desteğin artmasını sağlamaktadır. Pek çok katılımcı iş ve okulda güvendiği kişilere de açılırken, özellikle kamu kurumunda çalışan katılımcıların “işten atılma” korkusuyla çevrelerine rahatça açılmadıkları gözlenmektedir. Söz konusu katılımcıların başkalarına açılma konusunda kendilerini sınırlamaları çeşitli sosyal destek kaynaklarından mahrum kalmalarına neden olmaktadır. Bununla birlikte bu katılımcıların, geniş bir çevreye açılmamalarına bağlı olarak mahrum kaldıkları sosyal desteği arkadaşları, partnerleri veya aile üyeleriyle daha yakın ilişkiler kurarak telafi ettikleri de düşünülebilir. Bazı katılımcılar mevcut durumda bir desteğe ihtiyaç duymadıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların bu ifadesi, maruz kaldıkları homofobik ve heteroseksist tutumlara karşı kimseye ihtiyaç duymadan mücadele edebilecekleri şeklinde yorumlanmıştır.

Bireyin cinsel yöneliminin başkaları tarafından bilinmesi, şiddet ve ayrımcılık gibi birtakım olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalmayı da beraberinde getirebilmektedir (Corrigan ve Matthews, 2003; Göregenli, 2011). Katılımcıların neredeyse tamamının en az bir kez tacize, şiddete veya ayrımcılığa maruz kalmış olması, Türkiye’de konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışmaları (Çabuk, 2010; Göregenli ve Karakuş, 2011; Kaos GL, 2013) destekler niteliktedir. Katılımcıların genellikle toplumsal cinsiyet ifadelerine bağlı olarak taciz, şiddet ve ayrımcılığa maruz kaldığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle, bireyin eşcinsel olduğu bilinmesi de dışarıda sevgilisiyle el ele dolaşması veya öpüşmesi; erkeksen feminen, kadınsa maskülen giyinmesi gibi davranışları homofobik tepkilere maruz kalmasına neden olabilmektedir. Buna bağlı olarak toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına uygun davranan ve/veya görünen katılımcıların daha çok çocukluk dönemlerindeki olumsuz yaşantılarından bahsettiği görülmektedir. Araştırma katılan bireyler arasında geylelerin daha çok hakaret amaçlı, lezbiyenlerin ise daha çok cinsel içerikli sözlü tacize maruz kalmaları dikkat çekmektedir. Bu durumun ataerkil toplumsal normlarla ilgili olduğu düşünülmektedir. Özellikle tacizcilerin “yardım

ister misiniz”, “üçüncü lazım mı” gibi ifadeleri, kadın eşcinselliğini erkek eşcinselliğinden farklı algıladıklarını ve cinsel bir fantezi ögesi olarak gördüklerini işaret etmektedir.

Katılımcıların korku ve kaygıları beş başlık altında toplamıştır: (1) Devlet baskısına maruz kalma, (2) toplum baskısına ve şiddete maruz kalma, (3) aile baskısına maruz kalma, (4) işten atılma, işe alınmama veya mobbinge maruz kalma, (5) aile kuramayacak veya çocuk sahibi olamayacak olma. Bu korku ve kaygıların Türkiye’de yaşayan eşcinsellerin problem alanlarına ilişkin genel bir çerçeve çizdiği düşünülmektedir. Araştırmaya katılan bireyler her ne kadar eşcinsel kimlikleriyle mutlu olduklarını ifade etseler de, pek çok katılımcı toplumda eşcinsel bir birey olarak var olmanın dezavantajlarını vurgulamıştır. Bu noktada pek çok katılımcının yurtdışında yaşama isteğini dile getirdiğini hatırlatmak yararlı olacaktır. Yurtdışından kasıt, elbette Batılı gelişmiş ülkelerdir. Söz konusu ülkelerde eşcinsellerin çeşitli hak ve özgürlükler bağlamında Türkiye’deki eşcinsellere kıyasla çok daha iyi durumda oldukları söylenebilir. Örneğin, pek çok gelişmiş ülkede eşcinseller evlenebilmekte, cinsel yönelimlerine bağlı bir ayrımcılıkla karşılaştıklarında hukuki yollarla haklarını arayabilmektedir. Katılımcılar muhtemelen yurtdışında yaşamının kendilerini, yukarıda belirtilen korku ve kaygılardan uzaklaştırabileceğini düşünmektedir. Ayrıca söz konusu korku ve kaygılar, homofobi ve heteroseksizmin eşcinsel bireylerin yaşam kalitesini ve iyilik halini büyük oranda düşürdüğünü ortaya koymaktadır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu LGBTİ’lerle ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmamakla birlikte bu sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği etkinliklere katıldıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların bu etkinlikler vasıtasıyla diğer eşcinsellerle iletişim kurma ve kendi kimlikleriyle ilgili bilgi edinme ihtiyaçlarını karşıladıkları söylenebilir. Çoğu katılımcının sivil toplum örgütlerine üye olmama ve meselenin aktivizm boyutundan uzak durması ise Türkiye’deki LGBTİ hareketinin rahatça örgütlenme imkanı bulamamasıyla açıklanabilir. Sonuç olarak Türkiye’de homofobi ve heteroseksizmin sadece toplumsal değil aynı zamanda da kurumsal bir sorun olduğu bilinen bir durumdur (Uluslararası Af Örgütü, 2011). Bununla birlikte bazı katılımcılar “fişlenme” ve “açığa çıkma” kaygıları nedeniyle etkinliklerden ve sivil toplum örgütlerinden uzak durmaktadır. Araştırmaya katılan bireyler her ne kadar bizzat içinde yer almasalar da LGBTİ hareketinin ve bu

konuda hak savunuculuğu yapan kişi ve kuruluşların kendilerine katkı sağladığını düşünmektedir. Buradan hareketle LGBTİ hareketiyle yürütülecek çalışmaların dolaylı da olsa eşcinsel bireylerin yaşam kalitesini artıracakı söylenebilir.

Katılımcılar genel olarak psikolojik danışmanlardan ve diğer ruh sağlığı uzmanlarından cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği gibi konularda bilgi sahibi olmalarını, önyargılarından arınmalarını ve eşcinsel bireylerle iletişim içinde olmalarını beklemektedir. Bazı katılımcıların ruh sağlığı uzmanlarıyla olumsuz yaşantılara sahip olduğu düşünüldüğünde, bu beklentilerin ciddiye alınması gerektiği söylenebilir. Katılımcıların da vurguladığı üzere, ruh sağlığı uzmanlarının özellikle damgalanmayla başa çıkma konusunda danışanlarına yardımcı olması önemlidir.

Sonuç olarak, eşcinsel bireylerin yaşamları boyunca karşılaştıkları sorunların temelinde toplumdaki homofobik ve heteroseksist tutumların var olduğu söylenebilir. Heteroseksüelliğin bir norm olarak dayatılması, eşcinsellerin çok küçük yaşlardan itibaren olumsuz yaşantılara maruz kalmasına sebep olmaktadır. Bu noktada bireyin çevresinden aldığı destek önemlidir. Pek çok birey arkadaşlarından destek görmeye birlikte, ebeveynlerinin genellikle kabullenici bir tutum sergileyemediği görülmektedir. Bu durum eşcinsel bireylerin kimlik gelişimlerini sekteye uğratan en önemli sorun olarak tanımlanabilir. İlgili modeller ışığında, araştırmaya katılan bireylerin eşcinsel kimlik gelişiminin üst aşamalarında yer aldıkları ve toplumda çeşitli sebeplerle alt aşamaların gelişim görevlerinde saplanıp kalmış pek çok eşcinsel bireyin olabileceği unutulmamalıdır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgu ve yorumlarına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bunun ardından araştırmacılar ile uygulamacılara dönük önerilere yer verilmektedir.

5.1. Sonuçlar

Türkiye’de yaşayan eşcinsel bireylerin açılma süreçlerinin incelendiği bu araştırmada temel olarak, katılımcıların çocukluklarından günümüze kadar cinsel yönelim kimliklerinin gelişimine dair yaşantıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öncelikle katılımcıların öznel yaşantılarının yansıtılması hedeflemekle birlikte, Türkiye’de yaşayan eşcinsel bireylerin geneli için de geçerli olabilecek birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bireyler kimlik gelişimlerinin çeşitli aşamalarında olumsuz yaşantılara ve bu olumsuz yaşantılara bağlı çatışmalara maruz kalmaktadır. Bu olumsuz yaşantılar genellikle toplumdaki homofobik ve heteroseksist tutumlardan kaynaklanmaktadır. Bireyin ailesinin ve çevresinin, diğer kültürel ve ideolojik değerlerinden bağımsız olarak eşcinsellere yönelik olumsuz birtakım önyargı ve kalıp yargılara sahip olduğu görülmektedir. Bazı durumlarda bu önyargı ve kalıp yargılar birey tarafından da içselleştirilebilmektedir. Bu durum bireyin cinsel yönelimini fark etme ve kabullenme sürecinde pek çok içsel çatışma yaşamasına neden olmakta, yaşanan içsel çatışmalar ise bireyin kimlik gelişimine ket vurmaktadır. Birey kimliğini kabullense, başka bir ifadeyle kendine açılmayı başarsa bile başkalarına açılma sürecinde sorun yaşamaktadır.

Bireyin çevresinde gözlemlediği diğer eşcinsellere yönelik olumsuz tutum ve davranışlar, başkalarına açılma konusunda kaygı ve çatışma yaşamasına neden olmaktadır. Başkalarına açılan bireyler ise olumsuz tepkilerle karşılaşabilmektedir. Birey tarafından önem atfedilen kişilerin olumsuz tepkileri, bireyin özgüvenini kaybetmesine ve hayal kırıklığı yaşamasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte olumlu tepkilerle karşılaşmak ise bireyin özgüveninin yükselmesine ve kendini daha iyi hissetmesine yardımcı olmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin genellikle arkadaşları, kardeşleri, kuzenleri gibi kendi yaş grubuna dahil olan kişilerden

olumlu tepkiler aldığı görülmektedir. Ancak yaşça daha büyük nesil, özellikle ebeveynler, eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarını büyük ölçüde korumaktadır. Ebeveynlerden alınacak desteğin eşcinsel olsun ya da olmasın bütün bireyler için hayati bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Buna bağlı olarak ebeveyn desteğinden mahrum kalmanın eşcinsel bireyler için yaygın bir sorun olduğu söylenebilir. Önemli bir sosyal destek mekanizmasından mahrum kalmak eşcinsel bireylerin iyilik hallerini olumsuz etkilemekte ve kendilerini gerçekleştirmelerin önüne geçmektedir.

Araştırma bulguları bir bütün olarak değerlendirildiğinde toplumdaki homofobi ve heteroseksizme mücadelenin önemi ortaya çıkmaktadır. Zira, eşcinselliğin toplumsal düzeyde normalleşmesi eşcinsel bireylerin aile, arkadaş, okul, iş gibi yakın sosyal çevrelerini de olumlu etkileyecek ve bireyin açılma sürecini doğrudan ya da dolaylı şekilde kolaylaştıracaktır. Bu noktada bilim insanlarından karar vericilere, eğitimcilerden aktivistlere kadar toplumun pek çok kesimine önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.

5.2. Öneriler

Aşağıda konuya ilgi duyan araştırmacılar ile eşcinsel bireylerle çalışma ihtimali bulunan meslek elemanları ve uzmanlara yönelik birtakım öneriler sıralanmıştır.

5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Alanyazında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilgili gerçekleştirilen araştırma sayısının oldukça sınırlı olduğu gözlenmektedir. Özellikle psikolojik danışma ve rehberlik alanında bu konularla ilgili gerçekleştirilen araştırma sayısı bir elin parmaklarını geçmemektedir. Heteronormatif olmayan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine sahip bireylerin sorunlarının ortaya konabilmesi ve bu sorunlara yönelik çeşitli çözümlerin geliştirilebilmesi için araştırmacılara bu konuya daha fazla ilgi göstermeleri önerilmektedir.
- Eşcinsel bireylerin açılma süreçlerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma deseniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularının daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirilebilmesi ve

sağlıklı genellemeler yapılabilmesi için konuyla ilgili nicel veya karma araştırma desenlerinin kullanıldığı araştırmaların gerçekleştirilmesine de ihtiyaç duyulmaktadır.

- Araştırma kendi kimlikleri kabullenmiş ve başkalarına açılmış katılımcılarla yürütülmüştür. Bununla birlikte toplumda cinsel yönelim kimliğini kabullenme sürecini sağlıklı bir şekilde atlatamamış ve başkalarına açılmamış pek çok eşcinsel birey bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu bireylere ulaşmak her ne kadar zor olsa da, bu sayede açılma sürecinin daha erken aşamalarındaki bireylerin yaşantıları da incelenebilir.
- Araştırma katılımcılarının tamamı gey ve lezbiyenlerden oluşmaktadır. Biseksüel ve transeksüel bireyler araştırma kapsamına alınmamıştır. Biseksüel ve transeksüellerle yürütülecek benzer çalışmalar, bu grupların da açılma süreçlerine ışık tutabilir ve bu sayede bu gruplarla eşcinsellerin açılma süreçleri arasındaki farklılıklar ortaya konulabilir.
- Araştırma katılımcılarının tamamı Ankara'da yaşamaktadır. Araştırmacılar benzer bir araştırmayı daha küçük şehirlerde ve kırsal bölgelerde yaşayan bireylerle yürüterek, yerleşim yerinden kaynaklanan kültürel farklılıkları ortaya koyabilir.
- Bu araştırmanın sonuçları homofobi ve heteroseksizmin eşcinsel bireylerin yaşamlarını zorlaştıran en önemli faktörlerden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Buna bağlı olarak araştırmacılar toplumdaki homofobik ve heteroseksist tutumların azaltılmasına yönelik psiko-eğitim programları hazırlayabilirler.
- Eşcinsel bireylerin sorunlarının tespiti kadar, bu sorunlarla başa çıkma konusunda bireylere destek olmanın da önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda, bu araştırmanın bulguları da dikkate alınarak eşcinsel bireylere yönelik psikolojik müdahale yaklaşımları geliştirilebilir.

5.2.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Pek çok eşcinsel bireyin yaşadığı içsel çatışmalara ve maruz kaldığı olumsuz tutumlara bağlı olarak profesyonel bir yardıma ihtiyaç duyduğu

düşünülmektedir. Bu yardımın etkili olabilmesi içinse, yardımı sunacak kişinin eşcinsellere yönelik önyargı ve kalıp yargılarından arınmış olması gerekmektedir. Buna bağlı olarak psikolojik danışmanların ve diğer ruh sağlığı uzmanlarının cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilgili alanyazını yakından takip ederek bu konuyla ilgili bilgilerini ve anlayışlarını geliştirmeleri önerilmektedir.

- Bu araştırmanın bulguları, ebeveynlerin genellikle eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlara sahip olduğunu, bu durumun ise eşcinsel bireylerin yaşamlarında önemli sorunlara yol açtığını göstermektedir. Buna bağlı olarak eşcinsel bireylerle çalışan psikolojik danışmanların ve diğer ruh sağlığı uzmanlarının aile ve sistem terapisi gibi yaklaşımları kullanma konusunda kendilerini geliştirmeleri faydalı olabilir.
- Eşcinsel bireylerin her zaman cinsel yönelimleriyle bağlantılı bir sebeple profesyonel yardım almak istemeyeceği psikolojik danışmanlar ve diğer ruh sağlığı uzmanları tarafından göz önünde bulundurulmalıdır. Sadece bireyin cinsel yönelimine odaklanmak psikolojik danışma/psikoterapi esnasında birey için önemli diğer konuların gözden kaçırılmasına sebep olabilir.
- Bu araştırmanın bulgularından hareketle, eşcinsel bireylerin cinsel yönelimlerine ilişkin içsel çatışmaları özellikle okul çağlarında yaşadıkları görülmektedir. Bu nedenle okul psikolojik danışmanlarının, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin bu çatışmaları yaşayan öğrencilerinin farkında olması ve bu öğrencilere destek olması gerekmektedir.
- Eşcinsel bireylerin yaşadıkları sorunların genellikle kendileri dışındaki faktörlere bağlı olduğu göz önüne alındığında, bu sorunların giderilmesi için söz konusu faktörlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çaba göstermenin etkili bir yöntem olacağı söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle, toplumdaki homofobik ve heteroseksist tutumların azaltılması eşcinsel bireylerin iyilik hallerine de olumlu etki edecektir. Bu noktada psikolojik danışmanlar ve diğer ruh sağlığı uzmanları sadece psikolojik danışma/psikoterapi yoluyla değil, aynı zamanda hak savunuculuğu kapsamında eylemlerde bulunarak da danışanlarına katkı sağlayabilir. Bunu gerçekleştirmek için ruh sağlığı

uzmanlarına, LGBTİ'lerle ilgili çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarıyla iletişime geçmeleri önerilebilir.

5.2.3. Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Türkiye'de eşcinsellere yönelik tutumların genel olarak olumsuz olduğu bilinen bir durumdur. Bu araştırmanın bulguları da bu durumu doğrulamaktadır. Araştırmada katılımcıların sahip olduğu korku ve kaygılara ilişkin başlıklar incelendiğinde, bu korku ve kaygıların tamamının çeşitli yasal düzenlemeler yoluyla ortadan kaldırılabileceği veya azaltılabileceği görülmektedir. Örneğin eşcinsel bireylere çeşitli gelişmiş ülkelerdeki gibi evlilik ve çocuk sahibi olma hakkı tanınarak, bu konuda kaygı yaşamalarının önüne geçilebilir. Yasa yapıcıların bu konuda "insan hakları ve özgürlüklerin bir gereği olarak" LGBTİ'lerden yana tavır alması gerekmektedir.
- Araştırma bulgularından hareketle eşcinsel bireylerin açılmalarının önündeki en önemli engelin baskı ve ayrımcılığa uğrama korkusu olduğu söylenebilir. Toplumda her türlü ayrımcılığın cezalandırılmasına yönelik yasal düzenlemelerin yapılması, eşcinsellerin daha rahat açılmalarına ve toplumda daha huzurlu bir şekilde yaşamalarına yardımcı olabilir.
- Toplumdaki homofobik ve heteroseksist tutumlarla mücadele etmenin en önemli yolunun bireylerin eğitiminden geçtiği düşünülmektedir. Eğitim sisteminde yapılacak düzenlemelerle bireylerin küçük yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyete ve cinsel yönelime ilişkin yanlış bilgilere ve kalıp yargılara sahip olmaması sağlanabilir. Bunun sonucunda okullarda yaşanan LGBTİ öğrencilere yönelik akran zorbalığının da büyük ölçüde önüne geçilebilir.
- LGBTİ'lere yönelik sivil toplum kuruluşları gerek toplumdaki homofobik ve heteroseksist tutumların giderilmesinde, gerekse LGBTİ'lere yönelik hak savunuculuğu faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedirler. Politika geliştiriciler tarafından bu sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini kolaylaştıracak önlemlerin alınması gerekmektedir.

5.3. Son Söz

Bu araştırmanın hazırlanmasındaki amaç, toplumun en çok ötekileştirilen kesimleri arasında yer alan eşcinsellere katkı sağlamaktır. Özelde eşcinseller, genelde ise tüm LGBTİ'ler sayıca toplumun az bir kesimini oluştursa da, maruz kaldıkları olumsuz yaşantılar itibariyle önemli bir problem alanının öznesi konumundadır. Bu açıdan insana dair söz söyleme iddiasında bulunan tüm bilimsel disiplinlerin bu problem alanıyla ilgilenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte şu ana kadar bu ilginin oldukça sınırlı düzeyde kaldığı ortadadır. LGBTİ'lerle ilgili çalışmalar yürüten en köklü sivil toplum kuruluşlarından biri olan Kaos GL Derneği, "Eşcinsellerin kurtuluşu heteroseksüelleri de özgürleştirecektir." mottosunu kullanmaktadır. Bu, eşcinsellerin toplumda eşit bireyler olarak yaşamasına yönelik çabaların, toplumun genelini daha özgürlükçü ve çoğulcu bir yapıya dönüştüreceğine yönelik güçlü bir ifadedir. Buna bağlı olarak farklı bilimsel disiplinlere mensup araştırmacıların bu çabayı destekleyerek topluma katkı sağlayacağı söylenebilir.

Bireyin iyilik haline ve kendini gerçekleştirme yaptığı vurguyla ön plana çıkan psikolojik danışma ve rehberlik alanı, eşcinsel bireylere katkı sunma potansiyeli en yüksek disiplinlerin başında gelmektedir. Bununla birlikte psikolojik danışma ve rehberlik alanına mensup araştırmacı ve uygulayıcıların bu konuda sadece bireye odaklanmak yerine, aynı zamanda meselenin toplumsal boyutlarıyla da ilgilenmesi gerektiği düşünülmektedir. Zira, "bireysel olan aynı zamanda politiktir." Günümüzde halen LGBTİ bireyler nefret suçlarının hedefi konumundadır. Bazı siyasetçiler LGBTİ'lere yönelik önyargıların ve nefretin körüklenmesine aracı olabilmektedir. LGBTİ bireylere yönelik şiddet ve ayrımcılığın cezalandırılması şöyle dursun, bu tür muameleler haklı gösterilmeye çalışılmaktadır. Danışanlarının iyiliği için çabalayan tüm psikolojik danışmanların, bu tür olumsuz tutum ve uygulamalara ses çıkarması ve bu konuda mücadele yürütenleri desteklemesi gerekmektedir. Bu araştırmanın, psikolojik danışma ve rehberlik alanına mensup kişilerin konuya ilgisinin artmasını sağlayacağı umut edilmektedir. Alanda yapılacak benzer araştırmalar gerek LGBTİ bireylere, gerekse alanın kendisine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Alden, H. L. ve Parker, K. F. (2005). Gender role ideology, homophobia and hate crime: Linking attitudes to macro-level anti-gay and lesbian hate crimes. *Deviant Behavior*, 26(4), 321-343.
- Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association) (2006). *Answers to your questions about individuals with intersex conditions*. [Çevrim-içi: <http://www.apa.org/topics/lgbt/intersex.pdf>, Erişim tarihi: 12.03.2015]
- Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association) (2009). *Report of the American Psychological Association Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation*. [Çevrim-içi: <http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/therapeutic-response.pdf>, Erişim tarihi: 12.03.2015]
- Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (European Union Agency For Fundamental Rights) (2013). *European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey: Results at a glance*. [Çevrim-içi: http://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-results-at-a-glance_en.pdf, Erişim Tarihi: 19.03.2015]
- Badgett, M. L. (1995). The wage effects of sexual orientation discrimination. *Industrial & Labor Relations Review*, 48(4), 726-739.
- Bagley, C. ve Tremblay, P. (2000). Elevated rates of suicidal behavior in gay, lesbian, and bisexual youth. *Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 21(3), 111.
- Baird, V. (2001). *Cinsel çeşitlilik: Yönelimler, politikalar, haklar ve ihlaller* (Çev. H. Doğan). İstanbul: Metis.
- Bell, A. P., Weinberg, M. S. ve Hammersmith, S. K. (1981). *Sexual preference: Its development in men and women*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Berg, B. L. (2004). *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston, MA: Pearson.
- Breuer, J. ve Freud, S. (2009). *Studies on hysteria*. Basic Books.
- Bristow, J. (2011). Eşcinsel yazını mahkemede: Fanny Hill'den Gay News'a. H. Stevens (Ed.), *Gey ve lezbiyen yazını içinde* (s. 27-48). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Brown, J. C. (2001). Orta Çağ Avrupası'nda ve Modern Avrupa'nın ilk zamanlarında lezbiyen cinselliği. M. B. Duberman, M. J. Vicinus ve G. Chauncey (Ed.), *Tarihten gizlenenler: Gey ve lezbiyen tarihine yeni bir Bakış içinde* (s. 67-75) . İstanbul: Phoenix.
- Bybee, J. A., Sullivan, E. L., Zielonka, E. ve Moes, E. (2009). Are gay men in worse mental health than heterosexual men? The role of age, shame and guilt, and coming-out. *Journal of Adult Development*, 16(3), 144-154.
- Cabaj, R. P. (1988). Homosexuality and neurosis: Considerations for psychotherapy. *Journal of Homosexuality*, 15(1-2), 13-23.

- Cain, R. (1991). Stigma management and gay identity development. *Social Work, 36*(1), 67-73.
- Candansayar, S. (2011). Tıbbın (eş)cinselliğe bakışı için bir arkeoloji denemesi. *Cogito, 65-66*, 149-165.
- Carnelley, K. B., Hepper, E. G., Hicks, C., ve Turner, W. (2011). Perceived parental reactions to coming out, attachment, and romantic relationship views. *Attachment & Human Development, 13*(3), 217-236.
- Cass, V. C. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of Homosexuality, 4*(3), 219-235.
- Cass, V. C. (1984). Homosexual identity: A concept in need of definition. *Journal of Homosexuality, 9*(2-3), 105-126.
- Chamberlain, J. M. ve Haaga, D. A. (2001). Unconditional self-acceptance and psychological health. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy, 19*(3), 163-176.
- Chan, C. S. (1987). Asian lesbians: Psychological issues in the "coming out" process. *Asian American Psychological Association Journal, 12*(1), 16-18.
- Coleman, E. (1982). Developmental stages of the coming out process. *Journal of Homosexuality, 7*(2-3), 31-43.
- Corrigan, P. ve Matthews, A. (2003). Stigma and disclosure: Implications for coming out of the closet. *Journal of Mental Health, 12*(3), 235-248.
- Cramer, D. W. ve Roach, A. J. (1988). Coming out to mom and dad: A study of gay males and their relationships with their parents. *Journal of Homosexuality, 15*(3-4), 79-92.
- Çabuk, F. D. (2010). *Tıp öğrencileri ve hekimlerin eşcinsellik hakkındaki tutumları ve gey ve lezbiyenlerin sağlık hizmeti deneyimleri*. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. Gazi Üniversitesi.
- D'Augelli, A. R., Pilkington, N. W. ve Hershberger, S. L. (2002). Incidence and mental health impact of sexual orientation victimization of lesbian, gay, and bisexual youths in high school. *School Psychology Quarterly, 17*(2), 148.
- Doğan, S., Doğan, M., Beştepe, E. ve Eker, E. (2008). Eşcinsellik Tutum Ölçeği geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması: Bir ön çalışma. *Anatolian Journal of Psychiatry, 9*, 84-90.
- Duberman, M. B., Vicinus, M. J. ve Chauncey, G. (Ed.) (2001). *Tarihten gizlenenler: Gey ve lezbiyen tarihine yeni bir bakış*. İstanbul: Phoenix.
- Eagly, A. H. ve Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist, 54*(6), 408.
- Erikson, E. H. (1959). Identity and the life cycle: Selected papers. *Psychological Issues, 1*, 1-171.
- Ertetik, İ. (2010). *Coming out as a political act in LGBT movement in Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

- Espitia, M. (2007). *Coming-out among gay latino men: The effects of catholicism and traditional culture*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. California State University.
- Eveloff, E. M. (2013). *Exploring the coming out process for a sample of rural gay and bisexual men*. Yayınlanmamış Doktora Tezi). Alliant International University.
- Fausto-Sterling, A. (2000). The five sexes, revisited. *The Sciences*, 40(4), 18-23.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J. ve Beautrais, A. L. (1999). Is sexual orientation related to mental health problems and suicidality in young people? *Archives of General Psychiatry*, 56(10), 876-880.
- Festinger, L. (1962). Cognitive dissonance. *Scientific American*, 207(4), 93-100.
- Fey, W. F. (1955). Acceptance by others and its relation to acceptance of self and others: a reevaluation. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 50(2), 274-276.
- Foucault, M. (1988). *Cinselliğin tarihi* (Çev. H. U. Tanrıöver). İstanbul: AFA Yayınları.
- Frankowski, B. L., Kaplan, D. W., Diaz, A., Feinstein, R. A., Fisher, M. M., Klein, J. D. ve Yancy, W. S. (2004). Sexual orientation and adolescents. *Pediatrics*, 113(6), 1827-1832.
- Fromm, E. (1996). *Özgürlükten kaçış* (Çev. S. Budak). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Gelbal, S. ve Duyan, V. (2006). Attitudes of university students toward lesbians and gay men in Turkey. *Sex Roles*, 55(7-8), 573-579.
- Gladding, S. T. (2013). *Psikolojik danışma: Kapsamlı bir meslek* (Çev. Ed. N. Voltan-Acar). Ankara: Nobel.
- Gough, B. (2007). Coming out in the heterosexist world of sport: A qualitative analysis of web postings by gay athletes. *Journal of Gay & Lesbian Psychotherapy*, 11(1-2), 153-174.
- Göregenli, M. (2011). Heteroseksizm, homofobi ve nefret suçları: Sosyal psikolojik yaklaşım. *Cogito*, 65-66, 353-365.
- Göregenli, M. ve Karakuş, P. (2011). Türkiye'deki LGBT bireylerin günlük yaşamlarında maruz kaldığı heteroseksist ayrımcı tutum ve uygulamalar. Kaos GL, *Anti-homofobi kitabı 3: Uluslararası homofobi karşıtı buluşma* içinde (s. 52-75). Ankara: Kaos GL.
- Griffith, K. H. ve Hebl, M. R. (2002). The disclosure dilemma for gay men and lesbians: "Coming out" at work. *Journal of Applied Psychology*, 87(6), 1191.
- Gross, L., Aurand, S. K. ve Addessa, R. (1988). *Violence and discrimination against lesbian and gay people in Philadelphia and the Commonwealth of Pennsylvania*. Philadelphia: Philadelphia Lesbian and Gay Task Force. [Çevrim-içi: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Digitization/122918NCJRS.pdf>, Erişim tarihi: 23.04.2015]
- Grov, C., Bimbi, D. S., Nanin, J. E. ve Parsons, J. T. (2006). Race, ethnicity, gender, and generational factors associated with the coming-out process among gay, lesbian, and bisexual individuals. *Journal of Sex Research*, 43(2), 115-121.

- Halperin, D. M. (2001). Cinsellikten önce seks: Klasik Atina'da oğlancılık, politika ve güç. M. B. Duberman, M. J. Vicinus ve G. Chauncey (Ed.), *Tarihten gizlenenler: Gey ve lezbiyen tarihine yeni bir bakış* içinde (s. 36-52). İstanbul: Phoenix.
- Hanley-Hackenbruck, P. (1988). Psychotherapy and the "coming out" process. *Journal of Gay & Lesbian Psychotherapy*, 1(1), 21-40.
- Harris, M. B. ve Bliss, G. K. (1998). Coming out in a school setting: Former students' experiences and opinions about disclosure. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 7(4), 85-100.
- Herek, G. M. (1988). Heterosexuals attitudes toward lesbians and gay men: Correlates and gender differences. *Journal of Sex Research*, 25(4), 451-477.
- Herek, G. M. (1990). The context of anti-gay violence notes on cultural and psychological heterosexism. *Journal of Interpersonal Violence*, 5(3), 316-333.
- Herek, G. M. (2002). Heterosexuals' attitudes toward bisexual men and women in the United States. *Journal of Sex Research*, 39(4), 264-274.
- Herek, G. M. (2004). Beyond "homophobia": Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty-first century. *Sexuality Research & Social Policy*, 1(2), 6-24.
- Herek, G. M. (2009). Hate crimes and stigma-related experiences among sexual minority adults in the United States: Prevalence estimates from a national probability sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(1), 54-74.
- Hudson, W. W. ve Ricketts, W. A. (1980). A strategy for the measurement of homophobia. *Journal of Homosexuality*, 5(4), 357-372.
- Hughes, S. S. ve Hughes B. (2001). Woman in ancient civilizations. M. Adas (Ed.), *Agricultural and pastoral societies in ancient and classical history* içinde (s. 116-150). Philadelphia: Temple University Press.
- Jaspal, R. ve Siraj, A. (2011). Perceptions of 'coming out' among British Muslim gay men. *Psychology & Sexuality*, 2(3), 183-197.
- Johnson, J. L. ve Repta, R. (2012). Sex and gender: Beyond the binaries. J. L. Oliffe ve L. Greaves (Ed.), *Designing and conducting gender, sex & health research* içinde. Los Angeles: Sage.
- Johnston, L. B. ve Jenkins, D. (2003). Coming out in mid-adulthood: Building a new identity. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 16(2), 19-42.
- Jordan, K. M. ve Deluty, R. H. (1998). Coming out for lesbian women: Its relation to anxiety, positive affectivity, self-esteem, and social support. *Journal of Homosexuality*, 35(2), 41-63.
- Kaos GL (2013). *2013 cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli insan hakları izleme raporu*. [Çevrim-ıçı: http://www.kaosgldernegi.org/resim/yayin/dl/lgbt_insan_haklari_raporu_kaosgl_2013.pdf, Erişim tarihi: 12.03.2015]
- Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.

- Keklik, İ. (2010). Psikolojik danışma alanının hak savunuculuğu bağlamında birey ötesi sorumlulukları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33), 89-99.
- Kıraç, F. (2013). *Eşcinsellikle ilgili dini-psikolojik algılar ve maneviyat: Erkek eşcinsel örneklem*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Kitzinger, C. (1996). Speaking of oppression: Psychology, politics, and the language of power. E. D. Rothblum ve L. Bond (Ed.), *Preventing heterosexism and homophobia* içinde (s. 3-19). California: Sage.
- Kottak, C. P. (2002). *Antropoloji: İnsan çeşitliliğine bir bakış*. Ankara: Ütopya.
- Kraliyet Psikiyatri Koleji (The Royal College of Psychiatrists) (2007). *Submission to the Church of England's listening exercise on human sexuality*. [Çevrim-içi: <http://www.rcpsych.ac.uk/workinpsychiatry/specialinterestgroups/gaylesbian/submissiontothecofe/psychiatryandlgbpeople.aspx>, Erişim tarihi: 21.03.2015]
- LeVay, S. (2010). *Gay, straight, and the reason why: The science of sexual orientation*. New York: Oxford University Press.
- Lewis, J. A. ve Bradley, L. J. (Ed.). (1999). *Advocacy in counseling: Counselors, clients and community*. Greensboro, NC: ERIC Counseling and Student Services Clearinghouse.
- Lingiardi, V. ve Capozzi, P. (2004). Psychoanalytic attitudes towards homosexuality: An empirical research. *The International Journal of Psychoanalysis*, 85(1), 137-157.
- Lock, J. ve Steiner, H. (1999). Gay, lesbian, and bisexual youth risks for emotional, physical, and social problems: Results from a community-based survey. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38(3), 297-304.
- Malyon, A. K. (1982). Psychotherapeutic implications of internalized homophobia in gay men. *Journal of Homosexuality*, 7(2-3), 59-69.
- Maracek, J., Crawford, M. ve Popp, D. (2004). On the construction of gender, sex, and sexualities. A. H. Eagly, A. E. Beall, R. J. Sternberg (Ed.), *The psychology of gender* içinde (s. 192-216). New York: Guilford Press.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370.
- McCarn, S. R. ve Fassinger, R. E. (1996). Revisioning sexual minority identity formation: A new model of lesbian identity and its implications for counseling and research. *Counseling Psychologist*, 24(3), 508-534.
- McIntyre, C. J. (1952). Acceptance by others and its relation to acceptance of self and others. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 47(3), 624.
- McKenna, K. Y., ve Bargh, J. A. (1998). Coming out in the age of the Internet: Identity "demarginalization" through virtual group participation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3), 681.
- Merighi, J. R., ve Grimes, M. D. (2000). Coming out to families in a multicultural context. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 81(1), 32-49.
- Meyer, I. H. (1995). Minority stress and mental health in gay men. *Journal of Health and Social Behavior*, 36(1), 38-56.

- Minton, H. L. ve Mcdonald, G. J. (1984). Homosexual identity formation as a developmental process. *Journal of Homosexuality*, 9(2-3), 91-104.
- Moe, J. L., Reicherzer, S. ve Dupuy, P. J. (2011). Models of sexual and relational orientation: A critical review and synthesis. *Journal of Counseling & Development*, 89(2), 227-233.
- Monroe, E. J. (2000). *Drawing upon the experiences of those who are out: A qualitative study of the coming-out process of gays and lesbians*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. The University of Iowa.
- Morrison, M. A. ve Morrison, T. G. (2003). Development and validation of a scale measuring modern prejudice toward gay men and lesbian women. *Journal of Homosexuality*, 43(2), 15-37.
- Mutluer, N. (Ed.) (2008). *Cinsiyet halleri: Türkiye’de toplumsal cinsiyetin kesişim sınırları*. İstanbul: Varlık.
- Newman, B. S. ve Muzzonigro, P. G. (1993). The effects of traditional family values on the coming out process of gay male adolescents. *Adolescence*, 28(109), 213-226.
- Obear, K. (1990). *Opening doors to understanding and acceptance: A facilitator's guide to presenting workshops on lesbian and gay issues*. Human Advantage. [Çevrim-içi: http://crc-global.org/wp-content/uploads/2012/06/3_-_Opening_Doors_to_Understanding.pdf, Erişim tarihi: 15.03.2015]
- Omwake, K. T. (1954). The relation between acceptance of self and acceptance of others shown by three personality inventories. *Journal of Consulting Psychology*, 18(6), 443.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’in toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2(8), 302-312.
- Öner, A. (2013). *Workplace discrimination against white collar lesbians and gays and their coping strategies: A case study from Ankara, Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Öztürk, A. (2011). *Bir erkeklik alt alanı olarak eşcinsel erkeklik alanı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi.
- Öztürk, E. (1994). *Erkek eşcinsellerde (homoseksüellerde) anksiyete ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Padgug, R. A. (1979). Sexual matters: on conceptualizing sexuality in history. *Radical History Review*, 1979(20), 3-23.
- Pickett, B. L. (2009). *Historical dictionary of homosexuality* (Vol. 96). Maryland: Scarecrow Press.
- Plummer, K. (1975). *Sexual stigma: An interactionist account*. London: Routledge and Kegan Paul.

- Ponse, B. (1978). *Identities in the lesbian world: The social construction of self*. Westport, CT: Greenwood Pub Group.
- Prause, N. ve Graham, C. A. (2007). Asexuality: Classification and characterization. *Archives of Sexual Behavior*, 36(3), 341-356.
- Remafedi, G. (1987). Adolescent homosexuality: Psychosocial and medical implications. *Pediatrics*, 79(3), 331-337.
- Rhoads, R. A. (1995). Learning from the coming-out experiences of college males. *Journal of College Student Development*, 36, 67-67.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-centered Therapy: Its current practice, implications, and theory, with chapters*. Oxford: Houghton Mifflin.
- Rosaldo, M. Z. (1980). The use and abuse of anthropology: reflections on feminism and cross-cultural understanding. *Signs*, 389-417.
- Rosario, M., Hunter, J., Maguen, S., Gwadz, M. ve Smith, R. (2001). The coming-out process and its adaptational and health-related associations among gay, lesbian, and bisexual youths: Stipulation and exploration of a model. *American Journal of Community Psychology*, 29(1), 133-160.
- Rosario, M., Schrimshaw, E. W. ve Hunter, J. (2004). Ethnic/racial differences in the coming-out process of lesbian, gay, and bisexual youths: A comparison of sexual identity development over time. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 10(3), 215.
- Rubin, A., & Babbie, E. (2000). *Research methods for social work* (4th ed.) Belmont, CA: Wadsworth Learning.
- Russell, S. T. ve Joyner, K. (2001). Adolescent sexual orientation and suicide risk: Evidence from a national study. *American Journal of Public Health*, 91(8), 1276-1281.
- Safren, S. A. ve Heimberg, R. G. (1999). Depression, hopelessness, suicidality, and related factors in sexual minority and heterosexual adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67(6), 859.
- Saldana, J. (2011). *Fundamentals of qualitative research*. New York: Oxford University Press.
- Savin-Williams, R. C. (1989). Coming out to parents and self-esteem among gay and lesbian youths. *Journal of Homosexuality*, 18(1-2), 1-35.
- Sears, J. T. ve Williams, W. L. (1997). *Overcoming heterosexism and homophobia: Strategies that work*. New York: Columbia University Press.
- Secord, P. F. ve Backman, C. W. (1961). Personality theory and the problem of stability and change in individual behavior: An interpersonal approach. *Psychological Review*, 68(1), 21-32.
- Sell, R. L. (1997). Defining and measuring sexual orientation: A review. *Archives of Sexual Behavior*, 26(6), 643-658.

- Silverman D. ve Marvasti, A. (2008). *Doing qualitative research: A comprehensive guide*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Smith, I., Oades, L. G. ve McCarthy, G. (2012). Homophobia to heterosexism: Constructs in need of re-visitation. *Gay and Lesbian Issues and Psychology Review*, 8(1), 33-44.
- Steinberg, L. (2007). Ergenlik (Çev. Ed. F. Çok). Ankara: İmge
- Storms, M. D. (1980). Theories of sexual orientation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(5), 783.
- Stryker, S. ve Whittle, S. (2006). *The transgender studies reader*. New York: Taylor & Francis.
- Şenel, B. (2014). *Cinsel yönelim ayrımcılığının gündelik hayat yansımaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi.
- Taylor, B. (1999). 'Coming out' as a life transition: Homosexual identity formation and its implications for health care practice. *Journal of Advanced Nursing*, 30(2), 520-525.
- Troiden, R. R. (1989). The formation of homosexual identities. *Journal of Homosexuality*, 17(1-2), 43-73.
- Udry, J. R. (1994). The nature of gender. *Demography*, 31(4), 561-573.
- Uluslararası Af Örgütü (2011). *Ne hastalık ne de bir suç: Türkiye'de lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyler eşitlik istiyor*. [Çevrim-içi: <https://www.amnesty.org/download/Documents/28000/eur440012011tr.pdf>, Erişim tarihi: 12.03.2015]
- Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği (International Lesbian Gay Bisexual Trans and Intersex Association - ILGA) (2014). *State-sponsored homophobia*. [Çevrim-içi: http://old.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_SSHR_2014_Eng.pdf, Erişim tarihi: 12.03.2015]
- Ummak, E. (2012). Mersin Üniversitesi öğrencilerinin eşcinsellere yönelik tutumlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi.
- Waldner, L. K. ve Magrader, B. (1999). Coming out to parents: Perceptions of family relations, perceived resources, and identity expression as predictors of identity disclosure for gay and lesbian adolescents. *Journal of Homosexuality*, 37(2), 83-100.
- Walls, N. E. (2008). Toward a multidimensional understanding of heterosexism: The changing nature of prejudice. *Journal of Homosexuality*, 55(1), 20-70.
- Weeks, J. (2001). Sapkınlar ve sapıklar: On dokuzuncu yüzyılda ve yirminci yüzyılın başında İngiltere'de erkek fuhuşu ve eşcinsellik düzenlemeleri. M. B. Duberman, M. J. Vicinus ve G. Chauncey (Ed.), *Tarihten Gizlenenler: Gey ve Lezbiyen Tarihine Yeni Bir Bakış* içinde (s. 200-216). İstanbul: Phoenix.
- West, C. ve Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & Society*, 1(2), 125-151.

- Whitley Jr, B. E. ve Aegisdottir, S. (2000). The gender belief system, authoritarianism, social dominance orientation, and heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men. *Sex Roles*, 42(11-12), 947-967.
- Williamson, I. R. (2000). Internalized homophobia and health issues affecting lesbians and gay men. *Health Education Research*, 15(1), 97-107.
- Wright Jr, L. W., Adams, H. E. ve Bernat, J. (1999). Development and validation of the homophobia scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 21(4), 337-347.
- Yalçinoğlu, N. (2013). *Eşcinsel ve biseksüel erkeklerin psiko-sosyal sorunları ve bunları etkileyen faktörlerin incelenmesi (İstanbul 2012 çalışması)*. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Yang, T. (2007). *The coming out process among Asian gays and lesbians*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. California State University.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Ankara: Seçkin.

EKLER DİZİNİ

EK 1. ETİK KURUL ONAY BİLDİRİMİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Genel Sekreterlik

Sayı : 76000869/433-861

20 Mart 2015

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 24.02.2015 tarih ve 350 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi **Gökhan KABACAOĞLU**'nun **Doç. Dr. İbrahim KEKLİK** danışmanlığında hazırladığı "**Gey ve Lezbiyenlerde Açılma Süreci: Nitel Bir Araştırma**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 17 Mart 2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ömer UĞUR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

Hacettepe Üniversitesi Genel Sekreterlik 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1003 - 1004 • Faks: 0 (312) 310 5552
E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr • www.hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:
Yazı İşleri Müdürlüğü
0 (312) 305 1008

EK 2. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU Gey ve Lezbiyenlerde Açılma Süreci: Nitel Bir Çalışma

Merhaba,

Adım Gökhan Kabacaoğlu. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisiyim ve aynı anabilim dalının yüksek lisans programında öğrenciyim. Gey ve lezbiyen bireylerin açılma sürecini incelediğim bu çalışmaya katılım göstermenizi rica ediyorum. Bu araştırmada gey ve lezbiyenlerin açılma süreçlerindeki yaşantıları ile açılmayı kolaylaştıran ve zorlaştıran faktörlerin incelenmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda elde edilen verilerin yurtdışındaki benzer araştırmalarla karşılaştırılması sonucu, açılma sürecindeki kültürel farklılıklar da ortaya konulabilecektir. Araştırmaya katılımınızın başta psikolojik danışmanlar olmak üzere, tüm ruh sağlığı profesyonellerinin gey ve lezbiyenlerin psikolojik ihtiyaçlarına yönelik anlayışlarına katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırmaya katılmayı kabul etmeniz durumunda, öncelikle sizden kısa bir kişisel bilgi formu doldurmanızı isteyeceğim ve sonrasında sizinle bir görüşme gerçekleştireceğim. Görüşme yaklaşık bir saat sürecektir. Görüşme daha sonra yazıya dökülmek üzere ses kaydına alacağım. Görüşme esnasında size bazı kişisel bilgileriniz, cinsel kimlik ve yöneliminize ilişkin algınız, açılma sürecinize ilişkin yaşantılarınız ve çevrenizle olan ilişkilerinize ilişkin çeşitli sorular yönelteceğim.

Sorulara verdiğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacaktır. Çalışmanın yayınlanması esnasında, adınızı değiştirecek ve gerçek adınız yerine, derseniz sizin belirleyebileceğiniz bir rumuz kullanacağım. Görüşmenin kimliğinizi ortaya çıkarabilecek veriler içermesi takdirinde (örn.: çalıştığınız yerin adı ve adresi) bu bilgiler de tarafımdan gizlenecek ve/veya değiştirilecektir. Gizliliğin sağlanması için ses kayıtları ve bu kayıtların yazıya dökülmüş halini bilgisayar ortamında şifreli şekilde saklayacağım. Ses kayıtlarını, yazıya aktardıktan sonra geri dönüşümü olmayacak şekilde sileceğim. Gönüllü katılım formları, görüşmeler esnasında alınan notlar, görüşme deşifreleri ve diğer kişisel verileri saklanması için zorunlu tutulan yasal süre dolduktan sonra imha edeceğim. Araştırma süresince kişisel verilere sadece ben ve tez danışmanım Doç. Dr. İbrahim Keklik tarafından erişilebilecektir.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllüğe dayanmaktadır. Araştırmaya katılmayı reddetmekte veya araştırmanın herhangi bir safhasında araştırmadan çekilmekte özgürsünüz ve bunu yaptığınız için herhangi bir olumsuz sonuçla karşılaşmayacaksınız. Eğer görüşme sırasında sizi rahatsız eden herhangi bir soru olursa, bu soruyu pas geçebilirsiniz.

Araştırmayla ilgili herhangi bir soru, öneri ve eleştiriniz için dileğiniz zaman 0 532 135 39 35 numaralı telefon veya gkabacaoglu@gmail.com e-posta adresi aracılığıyla bana ulaşabilirsiniz.

Araştırmaya katılmayı ve görüşme esnasında ses kaydımın alınmasını kabul ediyorum.

Katılımcının Adı – Soyadı:

Adres:

Telefon:

Tarih:

İmza:

Araştırma sırasında etik ilkelere uymayı ve katılımcının kişisel verilerini korumayı kabul ediyorum.

Araştırmacının Adı – Soyadı: Gökhan KABACAOĞLU

Adres: Hacettepe Üniversitesi, EĞitim Bilimleri Bölümü, Beytepe/ANKARA

Tel: 0 532 135 39 35

E-Posta: gkabacaoglu@gmail.com,

Tarih:

İmza:

(Bu form iki nüsha halinde hazırlanacak ve araştırmacı ile katılımcıda birer kopyası bulunacaktır.)

EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız: _____
2. Biyolojik cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek () Diğer (Lütfen belirtin) _____
2. En son mezun olduğunuz okul: () İlköğretim () Lise () Önlisans
() Lisans () Yüksek Lisans () Doktora
3. Eğitiminize devam ediyor musunuz? () Evet () Hayır
Cevabınız evetse düzeyini belirtin: _____
4. Mesleğiniz: _____
5. Ortalama aylık geliriniz: _____ TL
6. Hangi şehirde yaşıyorsunuz? _____
7. Anne ve babanız hayatta mı? () Her ikisi de hayatta () Sadece annem hayatta
() Sadece babam hayatta () İkisi de hayatta değil
Eğer ebeveynlerinizin ikisi de hayattaysa şu andaki medeni durumları nedir? (Boşandılar mı? Birlikte mi yaşıyorlar? vb...):

Eğer ebeveynlerinizden herhangi biri veya ikisi de hayattaysa:
a. Hangi şehirde yaşıyor(lar)? _____
b. Ortalama aylık gelir(ler)i: _____ TL
8. (Eğer hayattaysa) Annenizin eğitim durumu: _____
9. (Eğer hayattaysa) Babanızın eğitim durumu: _____
10. Herhangi bir dini inancınız var mı? () Evet () Hayır
Cevabınız evetse nedir? _____
11. Cinsel Yöneliminiz: () Lezbiyen/Gey () Biseksüel
() Heteroseksüel () Diğer (Lütfen belirtin) _____
12. Daha önce hiç bir hemcinsinizle romantik ilişkiniz oldu? () Evet () Hayır
13. Daha önce hiç bir hemcinsinizle cinsel ilişkiniz oldu mu? () Evet () Hayır
14. Şu anda bir partneriniz var mı? () Evet () Hayır
Cevabınız evetse ne kadar süredir birliktesiniz? _____
Partnerinizin cinsel yönelimi nedir? _____
15. Şu anda kiminle yaşıyorsunuz? () Yalnız-Evde () Yalnız-Yurtta
() Yurtta oda arkadaşım () Ev arkadaşım
() Partnerimle () Ailemle () Akrabalarım
() Diğer (Lütfen belirtiniz) _____

EK 4. GÖRÜŞME FORMU

GÖRÜŞME FORMU

Katılımcının yetiştiği ortam ile ilgili sorular:

1. Nerede doğdun ve büyüdün?
2. Büyüdüğün ortam nasıldı? Ailen ve yaşadığın çevrede önemli olan değer ve normlar nelerdi?
Sonda: Geleneksel mi modern mi?
3. Sen ailenin ve çevrenin değerlerini ne düzeyde benimsiyordun?
4. Eşcinselliğin/eşcinsellerin var olduğunu ilk ne zaman fark ettin? Bunu fark etmenin hemen ardından eşcinsellikle/eşcinsellerle ilgili algın neydi?
5. Çevrendeki insanların (aile, arkadaşlar, toplum) eşcinselliğe ve eşcinsellere bakışı nasıldı?
Sonda: Örneğin, Zeki Müren, Bülent Ersoy hakkında ne düşünüyorlardı.

Kendine açılma süreci ile ilgili sorular:

6. İlk kez kaç yaşında hemcinslerinden etkilendiğini fark ettin?
Sonda: Fantezi kurma, düşünceler, duygusal ve cinsel çekim, vb.
7. Eşcinsel olabileceğini ilk düşündüğünde, eşcinsellerle ilgili tutumun neydi?
Sonda: Eşcinsellikle ilgili bilgi düzeyi, bu bilgiye ulaşma süreci, vb.
8. Hemcinsin olan biriyle ilk cinsel deneyimin ne zaman oldu? Bu deneyimin hemen ardından neler hissettin?
Sonda: Cinsel deneyim öpüşme, vb. de olabilir.
9. Hiç karşı cinsten biriyle cinsel ya da romantik ilişkin oldu mu?
10. Eşcinsel olduğunu ne zaman kabullendin? Bunu kabullenmenin ardından neler yaşadın?
Sonda: Hangi duyguları hissettin ve kendin hakkında neler düşündün?
11. Eşcinsel olduğunu kabullenmeni zorlaştıran faktörler nelerdi?
12. Eşcinsel olduğunu kabullenmeni kolaylaştıran faktörler nelerdi?

Başkalarına açılma süreci ile ilgili sorular:

13. Öncelikle kime/kimlere ve ne zaman açıldın?

14. Arkadaşlarına açıldıysan:

- Arkadaşlarına açılmaya nasıl karar verdin? Açıldıktan sonra neler hissettin?
- Arkadaşlarına açılmayı zorlaştıran faktörler nelerdi?
- Arkadaşlarına açılmayı kolaylaştıran faktörler nelerdi?
- Arkadaşlarına açıldıktan sonra tepkileri ne oldu? Sana yönelik tutumlarında bir değişiklik oldu mu? Olduysa bu değişiklikler nelerdi?

Arkadaşlarına açılmadıysan veya açılmayı isteyip de açılmadığın arkadaşlar varsa:

- Arkadaşlarına açılmama engel olan faktörler neler?
- Açıldığın taktirde neler yaşayacağını düşünüyorsun?
Sonda: İlişkin nasıl olacak? Korku ve kaygıların neler?

15. Ailene açıldıysan:

- Aile ve akrabalarından kimler eşcinsel olduğunu biliyor?
- Ailene açılmaya nasıl karar verdin? Açıldıktan sonra neler hissettin?
- Ailene açılmayı zorlaştıran faktörler nelerdi?
- Ailene açılmayı kolaylaştıran faktörler nelerdi?
- Ailene açıldıktan sonra tepkileri ne oldu? Sana yönelik tutumlarında bir değişiklik oldu mu? Olduysa bu değişiklikler nelerdi?

Ailene açılmadıysan veya ailede açılmayı isteyip de açılmadığın bireyler varsa::

- Bu kişilere açılmama engel olan faktörler neler?
- Açıldığın taktirde neler yaşayacağını düşünüyorsun?
Sonda: İlişkin nasıl olacak? Korku ve kaygıların neler?

16. Aile ve arkadaşların dışında çevrendeki diğer insanlar eşcinsel olduğunu biliyor mu?

Sonda: Komşuların, iş arkadaşların, vb.

- Cevabın evetse, bu kişilerin sana karşı tutumları nasıl?
- Cevabın hayırsa, çevrendeki diğer insanlara açılmama engel olan faktörler neler? Neler yaşayacağını düşünüyorsun?

Açılma sürecindeki çeşitli yaşantılarla ilgili sorular:

17. Açılma sürecinde en büyük desteği kimden/kimlerden gördün?

Sonda: Aile, arkadaşlar, profesyonel yardım, vb.

18. Şu anda ana destek kaynağın olarak kimi veya neyi görüyorsun?

19. Açılma sürecinde en çok zorlandığın yaşantıların nelerdi?

20. Eşcinsel olduğun için hiç taciz, şiddet, vb. bir duruma maruz kaldın mı? Cevabın evetse anlatabilir misin?
21. Eşcinsel olduğun için hiç ayrımcılığa maruz kaldın mı? Cevabın evetse anlatabilir misin?
22. Şu anda cinsel yöneliminle bağlantılı olarak seni korkutan/kaygılandıran şeyler var mı? Varsa neler?
23. Hiç “keşke heteroseksüel olsaydım” dediğin oldu mu? Şu anda hala aynı düşüncede misin?
24. Yaşamında ne farklı olsaydı açılma sürecin senin için daha kolay olurdu?
25. Gelecekle ilgili planların neler? Gelecek seni kaygılandırıyor mu?

Eşcinsel aktivizmiyle ilgili sorular

26. Herhangi bir LGBTİ dernek ya da vakfıyla iletişimin var mı? Varsa ne düzeyde?
Sonda: Destek amaçlı, gönüllülük, vb.
27. LGBTİ'lerin düzenlediği ya da ön planda olduğu etkinliklere katılıyor musun?
Sonda: Onur yürüyüşü, festivaller, partiler, vb.
28. LGBTİ hakları için mücadele eden insanların olmasının sana bireysel ya da sosyal anlamda bir katkısı olduğunu düşünüyor musun? Neden?

Sonlandırma soruları:

29. Psikolojik danışma bireylerin potansiyelini tam olarak kullanmasını, iyilik halini arttırmayı, yaşam boyu gelişimini hedefleyen önleyici bir ruh sağlığı hizmeti olarak tanımlanabilir. Bu kapsamda sence psikolojik danışmanlar eşcinsel bireylerin açılma sürecinde yaşadığı güçlüklerde ne gibi katkılar sunabilir.
30. Bu görüşme boyunca üzerinde durmadığımız ancak bilmemde fayda olacağını düşündüğün başka bir şey paylaşmak ister misin?

EK 5. ORJİNALLİK RAPORU

İbrahim Keklik | Kullanıcı Bilgisi | Mesajlar | Öğretmen | Türkçe | Roadmap | Yardım | Çıkış

turnitin

Gösterge Paneli | **Ödevler** | Öğrenciler | Not Defteri | Kütüphaneler | Takvim | Tartışma | Tercihler

GÖRÜNTÜLENİYOR: ANASAYFA > PDR600.007 ÖZEL KONULAR > YÜKSEK LİSANS TEZ

Bu sayfa hakkında
Bu sizin ödev gelen kutunuzdur. Bir ödevi görüntülemek için, ödev başlığına tıklayın. Orjinallik Raporu'nu görmek için, benzelik kolonundaki orjinallik raporu ikonuna tıklayın. Bu ikon tıklanabilir durumda değilse, orjinallik raporu henüz oluşturulmamış demektir.

yüksek lisans tez
GELEN KUTUSU | GÖRÜNTÜLENİYOR: YENİ ÖDEVLER

Dosyayı Gönder

GradeMark Raporu | Ödev ayarlarını düzenle | E-posta bildirmeyenler

☐	YAZAR	BAŞLIK	BENZERLİK	PUANLA	CEVAP	DOSYA	ÖDEV NUMARASI	TARİH
☐	Gökhan Kabacaoğlu	Gey ve Lezbiyenlerde Açılma Süreci: Nite...	%2		*		558169495	28-Tem-2015

Telif Hakkı © 1998 – 2015 iParadigms, LLC. Tüm Hakları Saklıdır.
Kullanım Politikası | Gizlilik Sözleşmesi | Yardım Masası

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

<i>Adı Soyadı</i>	Gökhan Kabacaoğlu
<i>Doğum Yeri</i>	Keşap / Giresun
<i>Doğum Tarihi</i>	05.03.1988

Eğitim Durumu

<i>Lise</i>	Giresun Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi / Giresun	2005
<i>Lisans</i>	Hacettepe Üniversitesi	2010
<i>Yabancı Dil</i>	İngilizce: Okuma (Çok iyi), Yazma (İyi), Konuşma (Orta)	

İş Deneyimi

<i>Projeler</i>	Teknoloji Destekli Eğitsel Ölçe ve Değerlendirme Uygulama ve Araştırma Projesi	2014-2015
<i>Çalıştığı Kurumlar</i>	Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü	2011-2012
	Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü	2012 – Devam ediyor

Akademik Çalışmalar

Yayınlar (Ulusal, uluslararası makale, bildiri, poster vb gibi.)

Kabacaoğlu, G. (2005). Yeni başlayanlar için eşcinsellik ve homofobi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bülteni*, 4(26), 41-43.

Seminer ve Çalıştaylar

2015, 12. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrenci Kongresi, LGBTİ'lere yönelik kalıp yargılar ve psikolojik danışmanlara öneriler

İletişim

<i>e-Posta Adresi</i>	gkabacaoglu@hacettepe.edu.tr gkabacaoglu@gmail.com
-----------------------	---

<i>Jüri Tarihi</i>	24.06.2015
--------------------	------------